De finale

Kijk voor NT2-uitgaven van Boom op: www.nt2.nl

De finale bestaat uit de volgende onderdelen:

- oefeningen lezen, luisteren, spreken en schrijven
- oefeningen grammatica en woordenschat
- uitgebreid hoofdstuk over grammatica
- handige taalhulp
- methodesite: www.staatsexamennt2.nl

De finale

Voorbereiding op het Staatsexamen NT2 II

B1 → B2

Maud Beersmans
Wim Tersteeg
en anderen

Boom, Amsterdam

© 2007, Maud Beersmans en Wim Tersteeg

De auteurs zijn verbonden aan het
James Boswell Instituut

Vijfde oplage: 2011

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jº. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden van de illustraties en de voorbeeldteksten te achterhalen. Mocht iemand desondanks menen dat zijn rechten niet zijn gehonoreerd, dan kan hij zich wenden tot de uitgever.

Omslag en binnenwerk: Impressie grafische vormgeving (Anja Verhart), Den Haag

Foto's binnenwerk: Jos Blom, Amsterdam

ISBN 978 90 8506 498 5
NUR 110

Inhoud

Voorwoord 6

Thema's

1 Vrije tijd 8
2 Vervoer 24
3 Natuur en landschap 38
4 Eten en drinken 49
5 Het milieu 67
6 Veiligheid en gezondheid 80
7 Typisch Nederlands 99
8 Economie en werk 118
9 Het klimaat 134

Taalhulp

1 Statistische figuren beschrijven 148
2 Formele brieven schrijven 150
3 Informele brieven schrijven 155
4 Creatief schrijven 157
5 Leesstrategie 159
6 Luisterstrategie bij radioberichten 160
7 Hoe zeg ik het? 161

Grammatica

1 Verbum 167
- 1.1 **De werkwoordstijden** 167
- 1.2 ***Hebben* en *zijn* in de voltooide tijd** 171
- 1.3 **Separabele en niet-separabele verba** 173
- 1.4 **Modale verba** 178
- 1.5 **Reflexieve verba** 181
- 1.6 **Verba + infinitief** 184
- 1.7 **Passief** 190
- 1.8 ***Zullen* en *zouden*** 194

2 De zinsbouw 199
- 2.1 **De plaats van het direct object** 199
- 2.2 **Bijzinnen** 199
- 2.2.1 **De indirecte vraag** 200
- 2.2.2 **De relatieve bijzin** 201
- 2.2.3 **De bijzin ingeleid door een conjunctie** 202

3 Er 208
4 Met iets / ergens mee 212
5 Geen en niet 213
6 Even groot als / groter dan / het grootst 218

Lijst van grammaticatermen 223

Register 224

Over de auteurs 226

Voorwoord

De finale is in de periode 2005-2007 ontwikkeld en getest op het James Boswell Instituut. Het is een basismethode Nederlands als tweede taal en is geschreven voor hoger opgeleide volwassenen binnen en buiten Nederland. Het brengt cursisten van niveau B1 naar niveau B2, het niveau van het Staatsexamen NT2 programma II.
De methode bestaat uit negen thema's, waarmee cursisten regelmatig in aanraking komen. Dat kan gebeuren door het lezen van artikelen in kranten, het luisteren naar berichten op de radio, het kijken naar de televisie of via gesprekken met mensen. Binnen elk thema wisselen de verschillende vaardigheden elkaar op een natuurlijke manier af. Daarnaast is er in elk thema aandacht voor grammatica en vocabulaire. Vrijwel alle gebruikte teksten zijn authentiek.

Een uitgebreid grammaticaal overzicht en extra grammaticaoefeningen zijn opgenomen in de Grammatica. In de Taalhulp vindt u extra uitleg over het schrijven van verschillende tekstsoorten, het gebruik van verschillende strategieën om te lezen, luisteren en schrijven en een lijst met veelgebruikte zinnen.

Dit icoontje bij een oefening betekent dat op de website www.staatsexamennt2.nl materiaal staat voor bij de oefening.

Op de website vindt u:

- de luisterfragmenten
- de videofragmenten
- de sleutels van de oefeningen
- transcripten van de luisterteksten
- extra invuloefeningen
- materiaal voor de docent

Van twee liedjes die in *De Finale* gebruikt worden, kon in verband met muziekauteursrechten de muziek niet op de site worden geplaatst. Wij gaan ervan uit dat de docent zelf een opname kan regelen van deze goed bekende liedjes. Het gaat om de oefeningen 3.14 (Boudewijn de Groot – *Strand*) en 9.9 (Volumia – *Ik lach weer als de zomer begint*).

Met veel enthousiasme hebben wij *De finale* geschreven. We hopen dan ook dat docenten en cursisten er met plezier mee zullen werken.

Tot slot bedanken we het Steunpunt Nederlands als Vreemde taal en Radio Nederland Wereldomroep en het CITO voor hun toestemming voor het opnemen van drie beeld- en audiofragmenten.

Maud Beersmans
Letty Bekedam
Ada van Deijk
Winnie Geurtsen
Wim Tersteeg
Petra Voster

Thema's

1 Vrije tijd

spreken Oefening 1

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

1 Wat is een camper?
2 Hebt u wel eens met een camper gereisd?
3 Wat zijn de voordelen van het reizen met een camper?
4 Wat zijn de nadelen van het reizen met een camper?

luisteren Oefening 2

Lees de vragen. Luister naar de tekst en beantwoord de vragen.

1 Waarom gaan Dennis en Nicolien met de camper op vakantie?
- ☐ a Omdat het vaak regent.
- ☐ b Omdat het een comfortabele manier van reizen is.
- ☐ c Omdat hun tent kapotging.

2 Waarom heeft het lang geduurd voordat Dennis en Nicolien hun camper kochten?

- ☐ a De meeste campers waren te duur.
- ☐ b Volkswagenbusjes zijn moeilijk te vinden.
- ☐ c Ze zochten een goed onderhouden busje.

3 In wat voor een auto gaan Dennis en Nicolien trouwen?

- ☐ a Hun camper.
- ☐ b Een stadsbus.
- ☐ c Een Mercedes.

4 Bij welke snelheid rijdt de camper het best?

- ☐ a 90 kilometer per uur.
- ☐ b 120 kilometer per uur.

5 Hebben ze wel eens pech onderweg gehad?

- ☐ a Nee, nog nooit want hun busje hebben ze helemaal vernieuwd.
- ☐ b Ja, één keer en dat hebben ze toen zelf kunnen repareren.
- ☐ c Ja, één keer en toen zijn ze naar een garage gegaan.

6 Waarom kijken mensen verrast naar hun camper?

- ☐ a Hij is bijzonder en maakt veel lawaai.
- ☐ b Hij maakt veel lawaai en klinkt blikkerig.
- ☐ c Hij is bijzonder en een echte blikvanger.

7 Waarom hebben ze geen wc in de camper?

- ☐ a Dat kan technisch niet.
- ☐ b Daar is geen plaats voor.
- ☐ c Dat vinden ze niet zo belangrijk.

8 Wat zijn volgens Nicolien de voordelen van de camping?

- ☐ a Eigen sanitair en contact met mensen.
- ☐ b Contact met mensen en vrijheid.
- ☐ c Eigen sanitair en vrijheid.

9 Waar staan Nicolien en Dennis het liefst met hun camper?

- ☐ a In de natuur.
- ☐ b Op kleine campings.
- ☐ c Op familiecampings.

10 Waar kopen ze hun boodschappen?

- ☐ a Ze nemen alles mee uit Nederland.
- ☐ b Ze kopen een deel in Nederland en een deel in het vakantieland.
- ☐ c Ze kopen alles in het vakantieland.

Bron: *Viva*, 2005

grammatica Oefening 3 werkwoordstijden

☛ Kijk in de Grammatica (p. 167 e.v.) voor uitleg en extra oefeningen.

Hieronder vindt u de uitgeschreven tekst van het eerste deel van het luisterfragment van oefening 2. Vul het werkwoord in de goede tijd in (op p.223 staan de Nederlandse grammaticatermen).

pre = presens **imp = imperfectum**
perf = perfectum **plus = plusquamperfectum**

(**gaan-pre**) Nicolien Smit en Dennis Ruiter _____
elke vakantie met hun Volkswagen-camper uit 1997 op pad.
(**rijden-perf**) Ze _____ al naar Noorwegen,
Normandië en Texel _____ .
Waarom een camper?
Dennis:
(**reizen-perf**) We _____ een tijdlang met de tent
_____ , maar (**bevallen-imp**) dat
_____ ons niet.
(**slapen-pre**) Wij _____ nooit twee nachten op
dezelfde plek, en om nou elke keer die tent op te zetten …
(**regenen-perf**) Veel te veel gedoe, zeker als het
_____ _____ .
(**hebben-pre**) Daar _____ we nu sowieso geen last
meer van.
(**zijn-pre**) Bovendien _____ een camper warmer en
(**hebben-pre**) je _____ alles bij de hand.
Nicolien:
(**hebben-perf**) Ik _____ altijd iets met oude
Volkswagenbusjes _____ .
(**willen-pre**) Zo een _____ ik er ook, (**weten-imp**)
_____ ik.
(**duren-perf**) Het _____ nog wel even
_____ voordat (**vinden-imp**) we 'm
_____ . (**beschadigd-perf**) Veel bussen
_____ erg _____ en
(**moeten restaureren-pre passief**) _____ compleet
_____ .

(**hebben-imp**) Daar _____
we dus geen zin in.
(**vinden-imp**) Uiteindelijk
_____ we deze.
(**hebben-pre**) Hij _____ wel
wat roestplekjes, en (**laten vervangen-perf**) we
_____ een aantal onderdelen
_____ , maar (**zijn-pre**) verder
_____ ie in prima staat.
(**gaan trouwen-pre**) We _____
dit jaar _____ en je (**kunnen raden-pre**) _____ wel
_____ wat onze trouwauto wordt!

Bron: Jams 123

woordenschat Oefening 4

Hieronder vindt u de uitgeschreven tekst van het tweede deel van het luisterfragment van oefening 2.
Probeer de betekenis van de onderstreepte woorden in onderstaande tekst uit de context af te leiden of gebruik een woordenboek.

Hoe rijdt ie?
Dennis: Hij haalt de 120, maar je wilt niet weten hoe. Gemiddeld rijden we zo'n 90 kilometer per uur; dan rijdt ie lekker. Tot nu toe hebben we geen pech gehad. Oké, de uitlaat is er een keer onder vandaan gevallen, maar met wat bouten en schroeven hebben we dat snel verholpen. Gewoon even naar de plaatselijke doe-het-zelfmarkt.

Veel leuke dingen meegemaakt?
Nicolien: Zodra we de camping op rijden, kijkt iedereen om. Er zit zo'n kevermotor in, dus dat ratelt als een gek. En de bus zelf is ook een flinke blikvanger. Laatst stonden we op een prachtige plek in Noorwegen, bij een waterval. Dit bleek echter een toeristische trekpleister te zijn, dus bussenvol Japanners natuurlijk. Iedereen wilde onze bus fotograferen.
Dennis: Het is een kleine bus, maar we hebben het er heerlijk in. Er zit een slaapcabine op het dak, we hebben stromend water, twee gaspitten en een koelkast. Er kon ook een toilet in, maar dat vonden we zonde van de ruimte. Als we willen douchen, doen we dat gewoon op de camping. Vinden we helemaal niet vervelend. Nou ja, soms dan. Sta je net je tanden te poetsen, zit er naast je iemand te poepen; dat is toch minder prettig.
Nicolien: je ziet ons ook niet met een wc-rol over de camping lopen. Daar hebben we een toilettas voor. Maar verder kan ik alleen maar voordelen van kamperen bedenken. De vrijheid, de natuur, het contact met mensen. Wij zoeken alleen de kleine campings op, die zijn vaak mooier, gezelliger en ook netter dan die grote familiecampings. We koken altijd zelf, elke avond. Wist je dat je zelfs gekookte aardappels in blik kunt kopen? Nou, dat soort dingen kun je van tevoren allemaal inslaan. Toen we naar het toch wel dure Noorwegen gingen, hadden we voor de meeste dagen een maaltijd meegenomen. Verse producten als melk en brood, en soms groenten en fruit, haalden we zoveel mogelijk ter plekke.

woordenschat Oefening 5

Vul de onderstreepte woorden van oefening 4 in de goede vorm in onderstaande zinnen in.

1 Mijn zus heeft voor de bruiloft van haar beste vriendin een nieuwe hoed gekocht. Het is een hele grote met felle kleuren en een rode roos voorop. Het is een _____ .
2 Peter heeft een kleine logeerkamer in zijn huis. Hij heeft er geen bed neergezet, maar een slaapbank. Een bed zou _____ _____ zijn.
3 Mijn broer had gisteren erge _____ . Toen hij gisteren naar een sollicitatiegesprek in Amsterdam moest, wilde hij met de fiets naar het station gaan. Toen hij buitenkwam, zag hij dat hij een

lekke band had. Daarom nam hij de bus, maar daar moest hij lang op wachten. Hierdoor miste hij de trein. In Amsterdam was er net een ongeluk met een tram gebeurd. Dus ging hij lopen. Hij kwam een half uur te laat op het gesprek.

4 Als je naar het theater gaat, moet je _____ kleren aantrekken.

5 De koffie wordt volgende week € 0,50 per pond duurder. Ik ga morgen dan ook 20 pakken _____ .

6 We hebben gisteren een boekenkast gekocht die we zelf in elkaar moeten zetten. In het bouwpakket zaten de planken, _____ en een werkbeschrijving.

7 Als de koningin in haar gouden koets door Den Haag rijdt, _____ dat _____ . De houten wielen rijden dan namelijk over stenen straten.

8 Ik houd niet van fruit uit _____ . Ik eet liever vers fruit.

9 Gisteren is er een ernstig auto-ongeluk gebeurd. De politie en de ambulance waren snel _____ , waardoor de slachtoffers snel naar het ziekenhuis konden worden gebracht.

10 Als je een vreemd geluid onder je auto hoort, kan het zijn dat je _____ kapot is.

11 Vorig jaar waren we op vakantie in Brazilië en kwamen we op een wandeltocht langs een prachtige _____ . Er was een hoogteverschil van zo'n 70 meter.

12 De _____ van Parijs is de Eifeltoren.

schrijven **Oefening 6**

Kijk in de Taalhulp (p. 148) voor uitleg over het beschrijven van statistische figuren.

Beschrijf onderstaande tabel in 100 woorden.

Waar slapen Nederlanders tijdens hun vakantie?

accommodatie	in eigen land	in het buitenland
caravan of vouwwagen	25,6 %	9 %
tent	6,1 %	6 %
camper	0,8 %	11 %
zomer- of bungalowhuisje	35,2 %	25 %
hotel	14,4 %	36 %

Bron: *Viva*, 2005

Beschrijf onderstaande accommodaties, en beantwoord daarna de vragen.
Werk in groepjes van drie.

1 Welke accommodatie heeft uw voorkeur? Waarom?
2 Welke accommodatie zou u nooit zelf uitkiezen? Waarom?

Lees de volgende tekst en beantwoord onderstaande vragen.

OOK JONGEREN HEBBEN NAUWELIJKS GELD OM OP VAKANTIE TE GAAN. MAAR EEN TENTJE OP DE RUG IS GEEN OPTIE. DOOR DEEDEE DERKSEN

Vakantsie is ver weg

Naar Terschelling gaat Robert Tatsis (18, 6 VWO) dus niet meer. Écht niet. 'Dat is net alsof je op zomerkamp bent. Brengen je ouders je naar de boot.' Nee, geef Robert maar Griekenland. 'Dat is pas echt spannend.' Maar niet goedkoop.

Dat hij deze week met zijn twee beste vrienden een appartement op Corfu huurt, kan alleen omdat hij vorige zomer een jaartje met hen heeft overgeslagen. 'Toen ben ik gewoon weer met mijn vader op vakantie gegaan.'

Jongeren willen een luxe vakantie naar een ver oord, en anders niet. Daarom gaan ze steeds minder vaak zonder hun ouders op vakantie, blijkt uit cijfers van ContinuVakantieOnderzoek (CVO). In 1989 was 63 procent van de vakanties van jongeren tussen de 15 en 19 jaar een vakantie zonder ouders, in 2004 was dat 52 procent.

Een scherpe daling. Jongeren mogen dan minder geld dan ooit te besteden hebben voor vakantie (dat gaat volgens CVO eerder op aan mobiele telefoons), goedkoop met een tentje op de rug door Nederland treinen of liften naar Frankrijk is geen optie. De jongere van nu wil een pakketreis naar Turkije. Minstens.

De voorkeur van leeftijdsgenoten speelt daarbij een niet geringe rol, blijkt op het internetforum travel van TMF. Daar rommelt het al maanden: waar kun je je vertonen, en vooral: waar niet?

Waar ga jij heen op vakantsie dit jaar, vraagt Moongirl.

SkilzZzz (17): Kreta ... chersonnisos... Nog meer mensen die erheen gaan... Greetzz

4Di-rect (17): Lloret de Mar!! (Smiley)

Lost-Doll (16): twee weekjes Salou.

Jongeren willen koste wat het kost voorkomen dat ze buiten de boot vallen met hun vakantie. Daarom luistert de planning heel nauw, zegt Linda van Dijk van jongerenreisorganisatie Beachmasters. 'Om zeker te weten dat aan alle vorwaarden kan worden voldaan, boeken ze in de regel al in januari. Ze willen heel zeker weten dat het appartement van hun keuze er nog is.'

Zo'n appartement ligt in de regel niet te ver van het strand en dichtbij het uitgaansgebied. En, ook heel belangrijk, er moeten geen oudjes naast ze zitten in het hotel of appartement. 'Dat willen ze absoluut niet', zegt Jonas de Groot van martkleider Gogotours.

Groepsdruk maakt jongeren conservatief. Oerconservatief. Het rijtje favoriete bestemmingen is al jaren hetzelfde (Griekenland, Spanje en Turkije), ze boeken nog vroeger dan hun ouders, ze nemen het liefst een pakketreis en ze vragen de reisorganisatie geheid naar een ANVR-lidmaatschap.

Jongeren worden wel steeds kritischer. 'Met een slaapzaal kun je niet meer aankomen', zegt Iddo Schoen van jongerenreisorganisatie Simbo. 'En een camping moet minstens een zwembad hebben.'

Die kieskeurigheid hebben jongeren ook ten aanzien van actieve vakanties, die volgens de aanbieders weer populairder worden ten koste van de strandvakantie. 'Kanoën of mountainbiken kennen ze nou wel', zegt Schoen. 'Je moet echt iets beters te bieden hebben. Parapente en surfen zijn nu erg gewild.'

En dan zijn er de ouders. Zij stellen, afgeschrikt door verhalen over zuipende pubers op Spaanse stranden, vaak scherpe voorwaarden aan de vakantie van hun zoon of dochter. Reisorganisaties als Simbo, die een geheel georganiseerde vakantie samenstellen, ontlenen er hun bestaansrecht aan. 'Bij ons gaan er altijd twee of drie begeleiders mee. Er zijn een paar regels: er mag niet gemengd worden geslapen en onder de zestien mag er geen alcohol worden gedronken.'

Vincent Rouvoet (16), die alleen zonder zijn ouders op vakantie mag als er begeleiding is, ging vorig jaar met de actieve jongerenvakantie van Simbo naar Frankrijk. 'We hebben geraft, geklommen en wandeltochten gemaakt. Ik heb me helemaal niet verveeld. En de begeleiders waren allemaal superaardig.'

Deze zomer zou hij zo weer mee willen met zo'n vakantie, maar dat gaat niet. 'Ik heb er geen geld voor.' Het alternatief? 'Ik ga maar weer met mijn ouders mee naar Kroatië.'

Robert ziet erg uit naar de vrijheid van zijn vakantie in Griekenland. 'Kan ik lekker mountainbiken met mijn vrienden in plaats van saaie strandwandelingen te moeten maken.' Zijn ouders stellen gelukkig geen lastige voorwaarden.

Op een na dan. Met man en macht heeft Robert zijn moeder er nog van proberen te weerhouden hem een familiepakket condooms aan te smeren. Tevergeefs. ■

Jonge vakantiegangers op Schiphol. FOTO JEAN PIERRE JANS - DE VOLKSKRANT

Hoeveel & wat

Gemiddeld besteden jongeren 450 euro voor een buitenlandvakantie, volgens Jonas de Groot van Gogotours. Maar het kan natuurlijk veel goedkoper.
Het allervoordeligste Gogotourspakket van zomer 2005: tien hele dagen op de camping in Siofok, Hongarije, voor slechts 89 euro. Inclusief busreis.
Interrail, het treinkaartje voor heel Europa van de Nederlandse Spoorwegen, heeft de laatste jaren aan naamsbekendheid ingeboet onder jongeren, maar is nog steeds goed voor tienduizend kaarten per jaar.

www.ns.nl
www.interrailnet.com
www.gogo.nl
www.simbo.nl
www.beachmasters.nl
www.beter-uit.nl

Bron: Deedee Derksen voor *de Volkskrant*, 11 juni 2005

1 Waarom willen jongeren steeds verder weg op vakantie?
2 Aan welke eisen moet hun vakantie voldoen?
3 Waaruit blijkt dat jongeren conservatief zijn als het om hun vakantie gaat?
4 Welke rol spelen de ouders bij het kiezen van de vakantie?

spreken Oefening 9

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

1 Wat vindt u ervan dat jongeren alleen op vakantie gaan?
2 Wat zou u doen als ouder?
3 Hoe ziet uw ideale vakantie eruit? Waar zou u naartoe gaan? Wat zou u doen?
4 Welke fout staat er in de titel van de tekst? Waarom?

schrijven Oefening 10

Wereldwijd groeit het toerisme. Mensen hebben meer vrije tijd en meer geld. Zo gaan mensen steeds verder weg op vakantie (Thailand, Cuba, Zuid-Afrika).

Beschrijf in een tekst van 150 tot 300 woorden wat u hiervan vindt.

1 Bespreek één voordeel en één nadeel voor de landen waar het toerisme is toegenomen. U kunt denken aan:
   • economische bloei en werk
   • natuur en milieu
2 Bespreek ook één voordeel en één nadeel voor de toeristen. U kunt denken aan:
   • nieuwe ervaringen
   • ziekten
3 Geef uw mening over deze ontwikkeling. Geef argumenten.

grammatica Oefening 11 zinsbouw

☛ Kijk in de Grammatica (p. 199) voor uitleg en extra oefeningen.

Maak de zinnen af.

1 Mijn vriend besteedt bijna al zijn vrije tijd aan chatten. Ik houd er niet van. Ik vind namelijk _____
   _____ .
2 De gemeente heeft besloten de kinderspeeltuin in onze buurt te sluiten, aangezien _____
   _____ .
3 Volgend jaar treedt de populaire zanger Marco Borsato op in de Amsterdam Arena. Ik heb nu al vijf kaartjes voor het concert gekocht,

ook al _____.

4 Saskia stelde voor _____,
maar daar had ik helaas geen geld voor.

5 Sommige mensen zijn niet weg te slaan bij de televisie. Dat is jammer, want _____
_____.

6 Als Herman en Annelies me vragen of ik naar hun vakantiefoto's kom kijken, _____.
Ik vind er niks aan, want die foto's zijn allemaal hetzelfde.

7 Hoewel hij weinig vrije tijd heeft, _____
_____.

8 Wij gaan volgend jaar op vakantie naar Indonesië, tenzij
_____.

luisteren Oefening 12

In Nederland wordt het kampeerseizoen elk jaar geopend op 1 april.
Kijk en luister naar het videofragment op de website. U hoort kampeerders van een camping in Bakkum.
Bakkum ligt aan de Noordzee ten noordwesten van Amsterdam. Veel Amsterdammers gaan daar in de zomer naartoe.
Daarnaast ziet en hoort u fragmenten uit het Polygoonjournaal van 1951.

Woordenlijst

staan te trappelen van ongeduld	zin hebben om iets te gaan doen, enthousiast zijn
het Polygoonjournaal	filmjournaal dat in de jaren vijftig in bijna alle bioscopen in Nederland werd vertoond
slepen	(over de grond) trekken *Die man neemt zijn kinderen overal mee naartoe, hij sleept ze zelfs af en toe mee naar zijn werk.*
het kozijn	lijst van raam of deur *Mijn buurman heeft zijn kozijnen laten vernieuwen. Eerst had hij houten kozijnen en nu zijn ze van kunststof.*
soppen	schoonmaken met water en zeep *Elke zaterdagochtend sop ik de badkamer.*
de bakermat	de oorsprong, plaats waar iets is begonnen *Engeland is de bakermat van de voetbalsport.*
de veldloop	crosscountry, hardloopwedstrijd in de natuur *Morgen doe ik mee aan een veldloop van 15 kilometer in de duinen bij Zandvoort.*
veroveren	(met moeite) krijgen *Voor dit concert is het moeilijk een kaartje te veroveren. Mensen gaan er 's nachts voor in de rij liggen.*
ergens je tenten opslaan	ergens (tijdelijk) gaan wonen
vermijden	zorgen dat iets niet gebeurt *Ik rijd 's ochtends altijd al om half zeven met de auto naar mijn werk om files te vermijden.*

Woordenlijst

het eigendom	bezit *Is dat huis jouw eigendom of huur je het?*
neerpoten	neerzetten (spreektaal) *Zal ik onze parasol hier naast deze struik neerpoten?*
de Jordaan	een buurt in het centrum van Amsterdam *De Jordaan is tegenwoordig een populaire wijk om in te wonen.*
Zaanders	mensen die in Zaandam wonen *Veel Zaanders komen dagelijks met de trein voor hun werk naar Amsterdam.*
met iemand kunnen opschieten	goed contact hebben met iemand *Het is fijn om goed op te kunnen schieten met je buren.*
met een paar handgrepen	met een paar eenvoudige handelingen, snel
elektra	elektriciteit (volkstaal)
minder draagkrachtigen	arm(er)en *Het kabinet geeft dit jaar extra geld uit aan de minder draagkrachtigen in onze samenleving.*
oom Greet, tante Pietje en tante Klaasje	'gewone' mensen
iemand met de nek aankijken	minachtend doen tegen iemand, op iemand neerkijken
de yup	young urban professional, jonge(re) man of vrouw die carrière maakt *In de villawijk wonen veel yuppen.*

woordenschat **Oefening 13**

Kies het goede woord en vul in. Verander de vorm als het nodig is.

eigendom - kozijn - minder draagkrachtigen - slepen – soppen - vermijden - veroveren - yup

1 Mijn jongste broer is een echte _____ : hij werkt 70 uur per week, rijdt in een Mercedes, heeft een groot huis en een huishoudster.
2 De auto is erg vies geworden. Wil jij hem even _____ _____ ?
3 Petra heeft astma. Daarom _____ ze gelegenheden waar gerookt wordt.
4 Elke vier jaar laten we onze houten _____ opnieuw schilderen.
5 Welke zwemmer heeft drie gouden medailles op de Olympische Spelen _____ ?
6 'Dames en heren, we naderen station Rotterdam Centraal. Denkt u bij het verlaten van de trein aan uw persoonlijke _____ !'
7 De auto van de buurman is kapot. Ik _____ hem achter mijn auto naar de garage.

8 Kamperen was vroeger vooral voor _____ .
Tegenwoordig kamperen allerlei soorten mensen, ook rijke.

woordenschat Oefening 14

Wat hoort bij elkaar?

☐	1 trekken	a	neerzetten
☐	2 schoonmaken	b	slepen
☐	3 veroveren	c	ontwijken
☐	4 vermijden	d	soppen
☐	5 neerpoten	e	krijgen
☐	6 kozijn	f	crosscountry
☐	7 bakermat	g	bezit
☐	8 veldloop	h	raamlijst
☐	9 eigendom	i	elektriciteit
☐	10 elektra	j	oorsprong

spreken Oefening 15

☛ Gebruik de Taalhulp (p. 161 e.v.).

Werk in groepjes van drie en bespreek de volgende vragen met elkaar.

1 Hebt u wel eens gekampeerd?
* Zo ja:
- Waar en wanneer hebt u gekampeerd?
- Hebt u met een tent of een caravan gekampeerd?
- Wat vond u ervan?

* Zo nee:
- Zou u wel eens willen kamperen?
- Beargumenteer uw mening.

2 Wordt er in uw land veel gekampeerd? Welke mensen kamperen in uw land: de minder draagkrachtigen of de rijkeren?

3 Bespreek voor- en nadelen van een kampeervakantie.

luisteren Oefening 16

Lees eerst de vraag.
Luister en kijk naar het videofragment (bij Oefening 12) en beantwoord de vraag.

Welke verschillen ziet u tussen kamperen vroeger (in de jaren '50) en nu?

_____

_____

_____

luisteren Oefening 17

Lees eerst de vragen.
Luister en kijk naar het videofragment (bij Oefening 12) en beantwoord de vragen.

1 Wat is waar?
- ☐ a In Bakkum is de oudste camping van Nederland.
- ☐ b In Bakkum is een van de oudste campings van Nederland.
- ☐ c In Bakkum is een traditionele camping.

2 Welke *drie dingen* moeten de mensen doen om een plaatsje op de camping van Bakkum te krijgen?
- ☐ a Aan een hardloopwedstrijd deelnemen.
- ☐ b Hun tent opzetten.
- ☐ c Een nummer halen.
- ☐ d Het kampeerterrein opgaan.
- ☐ e Ruzie vermijden.
- ☐ f Iets van henzelf neerzetten.

3 Wat vindt mevrouw Van Berkum?
- ☐ a Haar caravan klaarzetten is veel en vervelend werk.
- ☐ b Haar caravan klaarzetten is veel maar leuk werk.
- ☐ c Haar caravan klaarzetten is niet veel maar vervelend werk.
- ☐ d Haar caravan klaarzetten is niet veel en leuk werk.

4 Waarom vindt mevrouw Bertelkamp het heerlijk op de camping?
- ☐ a Omdat er niet veel veranderd is.
- ☐ b Omdat ze veel buiten is.
- ☐ c Omdat het vlakbij Amsterdam is.

5 Wat is er volgens Mevrouw Bertelkamp de laatste 50 jaar veranderd?
- ☐ a Vroeger waren er meer Amsterdammers op de camping.
- ☐ b Nu zijn er meer Amsterdammers op de camping.
- ☐ c Vroeger waren de mensen aardiger voor elkaar.

6 In het Polygoonjournaal wordt de term echte kampeerders gebruikt. Wat zijn *echte kampeerders*? Noem twee criteria.

_____ _____

7 Hoe lang heeft mevrouw Van de Hoek elektriciteit?
- ☐ a Minder dan zes jaar.
- ☐ b Meer dan zes jaar.
- ☐ c Ongeveer zes jaar.

8 Wat vindt mevrouw Van de Hoek?
- ☐ a Haar slaapkamer is te klein.
- ☐ b Haar slaapkamer is niet klein.
- ☐ c Haar slaapkamer is klein maar prima.

9 Meneer Keizer zegt: *Nu zitten er ook ja internisten, economen, dat soort allemaal, wat vroeger toch niet was.* Wat bedoelt hij met *dat soort allemaal*?

_____

www **Oefening 18**

Kijk in de Taalhulp (p. 155) voor uitleg over het schrijven van een informele brief.

Zoek op internet informatie over kamperen in Bakkum.

U wilt begin juli één week met een vriend(in) gaan kamperen.

1 Noteer:
   - de naam van de camping
   - de prijs voor twee personen voor één week
   - de faciliteiten
   - de ligging
   - toeristische informatie
2 Daarna mailt u uw vriend(in) de informatie die u gevonden hebt en vraagt u of hij/zij met u mee wil gaan.

grammatica **Oefening 19** **zinsbouw / conjuncties en adverbia**

Kijk in de Grammatica (p. 202 e.v.) voor uitleg en extra oefeningen.

Vul een van de onderstaande conjuncties of adverbia in. Elk woord kan maar één keer worden ingevuld.

al - anders - hoewel - maar - mits - nadat - terwijl - toen - want - zodat

Vandaag is de opening van het kampeerseizoen. Veel mensen stonden al klaar (1) _____ het hek openging.
(2) _____ mevrouw Van Berkum haar eigen caravan had neergezet en opgeruimd, heeft ze anderen geholpen.
Het is best zwaar werk, (3) _____ het is ook wel leuk om te doen.
(4) _____ er vroeger alleen maar Amsterdammers op de camping waren, zijn er nu ook mensen uit andere delen van Nederland en ook Duitsers.
Ze kan goed met een familie uit Zutphen opschieten,
(5) _____ heeft ze het meeste contact met mensen uit Amsterdam en Zaandam.
Je moet op dit deel van de camping staan,
(6) _____ heb je geen elektriciteit.
Mevrouw Van de Hoek vindt het belangrijk om elektriciteit in haar stacaravan te hebben, (7) _____ er een koelkast in haar keuken kan staan.
(8) _____ veel mensen vinden dat ze een kleine slaapkamer heeft, is mevrouw Van de Hoek er zelf erg tevreden over.
Er komen steeds meer mensen naar de camping,
(9) _____ ze hebben ontdekt dat het bos heerlijk is.
Meneer Keizer vindt het niet vervelend dat er steeds meer yuppen naar de camping komen, (10) _____ ze gewoon doen zoals iedereen.

spreken **Oefening 20**

Gebruik eventueel de Taalhulp.

Wat zegt u in de volgende situaties?

1 a U hebt net een nieuwe tent gekocht. Een vriend vraagt hoe de tent eruit ziet. Kijk naar het plaatje.

Noem minimaal twee kenmerken van de tent.

b Een maand later vraagt dezelfde vriend of hij uw tent een weekend mag lenen. U hebt hem zelf niet nodig. Uw vriend is echter nogal onhandig en slordig. Wat zegt u?

2 U staat drie dagen op een camping en hebt gemerkt dat de wc's en douches maar één keer per dag worden schoongemaakt. Na 15.00 uur is het dan ook erg vies. U gaat naar de campingbeheerder om hierover te klagen. Wat zegt u?

3 Op de camping staat u naast een groep jongens van 18 jaar. Elke avond gaan ze uit en komen ze pas rond 3.00 uur terug op de camping. Ze maken dan erg veel lawaai en daar wordt u wakker van. Pas rond 4.00 uur is het weer rustig. U gaat de volgende ochtend naar de jongens toe. Wat zegt u?

4 Via internet hebt u een plaatsje op een camping in Frankrijk gereserveerd. U hebt aangegeven een plaats aan het meer te willen. Hiervan heeft u een bevestiging ontvangen. U komt op de camping en het blijkt dat alle plaatsen aan het water bezet zijn. Er zijn nog een paar plaatsen vlakbij de ingang vrij. U bent erg boos. Wat zegt u tegen de Nederlandse campingbeheerder?

5 U komt in uw hotel en krijgt de kamersleutel. Als u in uw hotelkamer komt, blijkt deze nog niet schoongemaakt te zijn. U gaat naar de receptie. Wat zegt u?

6 U heeft twee weken een appartement aan de kust geboekt. Na vier dagen gaat het koffiezetapparaat kapot. U belt de verhuurder. Wat zegt u?

7 Nadat u een weekje in een vakantiehuisje op Schiermonnikoog van uw vakantie heeft genoten, krijgt u nog een rekening van de verhuurder. U moet nog €75 schoonmaakkosten betalen. U bent het daar niet mee eens. U belt de verhuurder op. Wat zegt u?

Strand IJburg, tweede pinksterdag. FOTO JOOST VAN DEN BROEK, DE VOLKSKRANT

Het strand aan de Boompjeskade dinsdag in Rotterdam. FOTO MARTIJN BEEKMAN, DE VOLKSKRANT

Overal in de stad duiken de strandjes op

Op de openingsdag van strand IJburg was het meteen dringen op het lapje opgespoten zand. Parijs heeft Paris Plage, Rotterdam het Boompjesstrand en Amsterdam heeft al drie bruisende stadsstranden.

Van onze verslaggeefster
Janny Groen
AMSTERDAM

Een bezwete beachvolleybalspeler steekt na zijn verloren wedstrijd vermoeid een jointje op. 'Hallo, we hebben hier dopingcontrole, mafkees', grapt een supporter met een pilsje in de hand. De omroeper roept zes volleybalteams op voor de volgende serie wedstrijden van het horecabeachvolleybaltoernooi. Met blote voeten stappen de spelers op het zand, dat is gestort in hartje Amsterdam op de Nieuwmarkt.

Een dag eerder, op tweede pinksterdag, werd op het zand van de Nieuwmarkt een nationaal beachvoetbaltoernooi gespeeld. Twaalf teams uit diverse Nederlandse steden streden om de eer. Een team van ex-internationals, onder wie Rob Witschge, Brian Roy, Peter van Vossen en Johnny Bosman, speelde een tropische demonstratiewedstrijd. Langs de lijnen swingden stadse strandgasten op Braziliaanse salsamuziek.

Even verderop in de hoofdstad schoolden twintigduizend badgasten samen op het opgespoten zand van het IJburg-strand. Dat werd op tweede pinksterdag officieel geopend en was meteen een zomerse hype. Het was dringen op het strookje zand van 250 bij 40 meter. Zonaanbidders lagen schouder aan schouder, kinderen hadden nauwelijks ruimte om hun zandkastelen te bouwen. Kwallen en zoutwatergolven ontbraken, maar voor de rest bood IJburg alles waar modern strandvermaak om vraagt: een dj, het optreden van een band, Zuco 103, een strandpaviljoen genaamd Blijburg aan Zee, gerund door Hans van Mierlo's dochter Stanja, en natuurlijk waterevenementen zoals een zeilwedstrijd voor kinderen.

Relaxen in een strandstoel met een cocktail in je hand

Ruim een week eerder, op 31 mei, had evenementenstad Rotterdam haar nieuwe stadsstrand aan de Boompjeskade geopend met een optreden van de Zeeuwse band Blöf. Voor het strand was ruim vijfhonderd kuub grofkorrelig zand, afkomstig uit de Oosterschelde, onder de Erasmusbrug gestort. De grofkorrelige structuur is om te voorkomen dat het zand subiet van de kade waait.

Ook het Rotterdamse strand, dat drie maanden blijft liggen, is van alles voorzien: parasols, strandstoelen, douches, toiletten, dj's en nep-palmbomen. Er zijn optredens van straatartiesten gepland en demonstraties salsadansen. Zwemmen kan niet in Rotterdam, daarvoor is het Maaswater te verontreinigd. Maar dat mag de pret niet drukken. Want wie heeft er geen zin om, zoals Kees de Jong van het organisatiebureau TME het uitdrukt, 'lekker in een strandstoel te relaxen, een cocktail binnen handbereik, met een weids uitzicht op de Maas'. En, benadrukt hij, Rotterdamse strandliefhebbers hoeven niet meer in de file naar Hoek van Holland.

Nieuw: tropische strandjes in de stadse jungle. Parijs creëerde vorig jaar Paris-Plage, aan de oevers van de Seine. Het met palmbomen versierde strand trok twee miljoen bezoekers in vier weken. Het wetenschapsmuseum NEMO in Amsterdam stortte in de zomer van 2001 het dak vol met zand en lokte vijftigduizend bezoekers naar 'het hoogstgelegen strand van Nederland'. Ook dit jaar, op 21 juni, opent NEMO weer zijn *beach on the roof*. Als nieuwe attractie is een uit Australië geïmporteerde 'waterspeeltuin' toegevoegd.

De stadsstrandjes passen in de speurtocht van steden naar spektakel. In de strijd om de gunst van de recreant moeten stadsbesturen steeds inventiever worden. Zand, zon en water garanderen succes. Die basisingrediënten moeten elk jaar worden omlijst met nieuwe evenementen. Beachvolleybal, strandtennis, circusworkshops. 'Zes jaar geleden waren we pioniers. We leurden met onze ideeën', zegt Maikel Schats van het evenementenbureau MSP, dat de strandtoernooien op de Nieuwmarkt organiseert. 'Nu kloppen de steden zelf bij ons aan.'

Bron: Janny Groen voor *de Volkskrant*, 11 juni 2003

Lees de tekst en beantwoord onderstaande vragen:

1 Wat wordt gezegd over de openingsdag van strand IJburg?
- ☐ a Het was er net als in Parijs.
- ☐ b Het was er druk.
- ☐ c De sfeer was gespannen.

2 Welke activiteiten worden er op de stadstranden georganiseerd?

_____

_____

3 Welke faciliteiten hebben de stadstranden?

_____

_____

spreken Oefening 22

Beschrijf de foto's bij de tekst *Overal in de stad duiken de strandjes op.*
Bespreek onderstaande vragen in drietallen.

1 Houdt u van het strand?
2 Wat vindt u van het idee van deze stadstranden?
3 Zou u zelf naar een stadstrand gaan? Waarom?

schrijven Oefening 23

Kijk in de Taalhulp (p. 155) voor uitleg over het schrijven van een informele brief.

U woont in Amsterdam. Een vriend van u woont in Amersfoort. U wilt hem uitnodigen om samen naar een stadstrand te gaan. U mailt hem. Vermeld in de mail:

1 wat een stadstrand is
2 naar welk stadstrand u wilt gaan
3 wat jullie daar kunnen doen
4 wanneer u wilt gaan

2 Vervoer

spreken Oefening 1

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

1 Wat vindt u van het verkeer in Nederland, en van het gedrag van de Nederlandse weggebruikers?
2 Hoe denkt u over de kwaliteit van de snelwegen?
3 Reist u wel eens met de trein?
4 Wat vindt u van het reizen met de trein? Denk hierbij aan de volgende vragen: Rijden de treinen op tijd? Zijn er genoeg zitplaatsen? Krijgt u genoeg informatie? Zijn de stations en de treinen schoon? Is het treinpersoneel vriendelijk? Is het betaalbaar?

lezen Oefening 2

Lees de volgende tekst.

In deze tekst presenteert de NS de resultaten van een onderzoek naar de tevredenheid van zijn klanten in 2004.

Veel meer treinreizigers op tijd in 2004

1 Het is de NS gelukt om in 2004 de treinen fors beter op tijd te laten rijden. Het aantal treinen dat niet op tijd reed, is met 17% afgenomen. Hiermee heeft de NS de op een na beste prestatie in 10 jaar tijd gerealiseerd. Deze verbetering is ook terug te zien in het reguliere klantonderzoek van NS, consumentenorganisaties en het ministerie van Verkeer en Waterstaat: het aantal reizigers dat de NS een rapportcijfer 7 of hoger geeft, is gestegen van 56% naar 66%. De hoogste waarderingen worden gegeven aan 'sociale veiligheid' en de 'beschikbaarheid zitplaatsen': met respectievelijk 69% en 76%.

2 De verbetering voor treinreizigers staat in contrast met de toename van het fileleed op de weg. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat meldde recent dat in 2004 het fileleed juist met 11% is toegenomen. Vorig jaar reed gemiddeld 86,0% van alle treinen binnen 3 minuten op tijd. In 2003

was dit 83,1%. Volgens de internationaal veelgebruikte 5-minutennorm reed vorig jaar 92,4% van de treinen op tijd. Hiermee heeft de NS de op een na beste prestatie in 10 jaar tijd geleverd. Alleen in 1999 reed een fractie meer treinen op tijd. Sinds 1999 rijden er overigens ook 150 treinen per dag meer.

3 President-directeur Aad Veenman: 'Ik ben trots op de prestaties van onze medewerkers, die de verbeteringen voor treinreizigers grotendeels zelf tot stand hebben gebracht door de oorzaken van vertraging op te sporen en aan te pakken.' Op de 13 belangrijkste verbindingen hebben NS-medewerkers het aantal kleine vertragingen (tussen de 3 en de 5 minuten) met 30% teruggebracht. Daarnaast heeft spoorbeheerder ProRail het aantal storingen aan de infrastructuur teruggebracht. Over verdere verbetering van de punctualiteit in 2005 is Veenman voorzichtiger: 'Wij streven ernaar om het hoge niveau dat we nu bereikt hebben, vast te houden. Dit zal nog een hele kluif zijn gelet op de grote hoeveelheid onderhoudswerkzaamheden van ProRail aan het spoor in 2005'.

Klanttevredenheid

Oordeel van klanten over:	2003-IV	2003 Totaal	2004-I	2004-II	2004-III	2004-IV	2004 Totaal
op tijd rijden	30%	29%	35%	38%	43%	40%	39%
beschikbaarheid zitplaats	71%	72%	74%	76%	80%	72%	76%
informatie bij vertraging	42%	38%	43%	45%	45%	47%	45%
sociale veiligheid	67%	66%	68%	69%	70%	70%	69%
reinheid treininterieur en station	49%	46%	51%	52%	51%	53%	52%
klantgerichtheid personeel	56%	56%	57%	58%	57%	57%	57%
algemeen oordeel	59%	56%	62%	66%	67%	67%	66%
gemiddeld rapportcijfer	**6.6**	**6.5**	**6.7**	**6.7**	**6.8**	**6.8**	**6.7**

Bron: www.ns.nl, Persberichten 2005

Zijn onderstaande zinnen waar of niet waar?

1 Van alle treinen in 2004 reed slechts 17% niet op tijd.
2 Tweederde van de reizigers in 2004 geeft de NS minimaal een 7 als rapportcijfer.
3 Het fileprobleem is in 2004 groter geworden.
4 De prestatie van de NS was de beste van de afgelopen 10 jaar.
5 Directeur Veenman van de NS zegt dat de treinreizigers zelf hebben meegewerkt aan de verbetering van de situatie.
6 ProRail heeft helaas niks gedaan om het aantal storingen te verminderen.
7 Veenman weet nog niet zeker of de NS het bereikte hoge niveau kan vasthouden.

lezen Oefening 3

Zoek informatie in de tabel.

1 Over welke aspecten is minder dan de helft van de reizigers tevreden?
2 Op welk aspect van klanttevredenheid heeft de NS in 2004 de meeste winst geboekt in vergelijking met 2003?
3 In welk kwartaal waren de klanten het meest tevreden over de beschikbaarheid van zitplaatsen?

4 Over welk aspect was in 2003 slechts een minderheid tevreden, en in 2004 een kleine meerderheid tevreden?
5 Zijn de medewerkers van de NS voldoende klantgericht?
6 Het gemiddelde rapportcijfer over het hele jaar 2004 was hoger dan dat over het vierde kwartaal. Klopt dat?

woordenschat Oefening 4

Zoek in de tekst synoniemen van onderstaande woorden.

alinea 1	flink	_____
	dalen	_____
	toenemen	_____
alinea 2	tegengesteld zijn aan	_____
	onlangs	_____
	een klein deel van	_____
alinea 3	realiseren	_____
	zoeken en vinden	_____
	willen bereiken	_____
	een moeilijke klus	_____

woordenschat Oefening 5

Vul een synoniem uit oefening 4 in.

1 De Olympisch kampioen op de 400 meter had een _____ _____ van een seconde voorsprong op de nummer twee.
2 Het is _____ om in korte tijd Nederlands te moeten leren.
3 Het percentage jongeren dat rookt is de laatste jaren _____ _____ van 38% naar 33%.
4 De toename van de welvaart in de westerse landen _____ _____ de armoede in ontwikkelingslanden.
5 Voor de reparatie van mijn elf jaar oude wasmachine kreeg ik een _____ rekening van 175 euro! Als ik dat had geweten, dan had ik een nieuwe gekocht.
6 Ik ben _____ weer bij de tandarts geweest om een gaatje te laten vullen. Drie weken geleden had hij dat namelijk bij een controle ontdekt.
7 De afdeling klantenservice _____ om uw vraag binnen twee dagen te beantwoorden.
8 Ik wilde eerst zelf mijn internetverbinding installeren, maar toen dat niet lukte, heeft een monteur de verbinding _____ .
9 Het aantal files is de afgelopen jaren enorm _____ omdat steeds meer mensen met de auto naar hun werk gaan.
10 Mijn buren zijn nu al twee weken hun poes kwijt. Ze doen er alles aan om hem _____ : ze hebben een oproep huis-aan-huis verspreid, op internet gezet, enz.

grammatica **Oefening 6** zinsbouw

☛ Kijk in de Grammatica (p. 201) voor uitleg en extra oefeningen.

Maak de volgende zinnen af. Gebruik een betrekkelijke bijzin.

1 De treinreizigers _____,
werden met bussen vervoerd.
2 De reis _____ hij vertelde,
_____.
3 Het personeel _____, gaat maandag staken.
4 De trein _____ ik wachtte,
_____.
5 De conducteur aan wie _____, was erg behulpzaam.
6 De tassen _____, zijn niet van ons.
7 Spullen _____, kunt u bij de afdeling Gevonden Voorwerpen _____.
8 De mevrouw met wie _____, moest naar Rotterdam.
9 De kaartjesautomaat _____,
is kapot.
10 De file _____,
is zo'n 10 kilometer lang.

spreken **Oefening 7**

☛ Gebruik eventueel de Taalhulp.

Wat zegt u in de volgende situaties?

1 U stapt in Utrecht in een trein met bestemming Amsterdam. Deze trein moet volgens de dienstregeling om 17.00 uur vertrekken, maar hij vertrekt niet op tijd. Om 17.15 staat de trein nog steeds stil. U begrijpt niet waarom. Dan komt de conducteur langs. Wat vraagt u hem of haar?
2 U staat in de stationshal bij de kaartjesautomaat. U wil een retourtje Den Haag met korting uit de automaat halen, maar u weet niet hoe dat werkt. Wat vraagt u aan de reiziger die achter u staat te wachten?
3 U reist elke dag met de trein van Utrecht naar Rotterdam. Daarvoor hebt u een abonnement (een 'trajectkaart'). Vandaag zit u weer in de trein en de conducteur komt langs. Hij wil uw vervoersbewijs zien. U weet zeker dat u uw abonnement bij u hebt, maar u kunt het niet zo snel vinden. Wat zegt u tegen de conducteur?
4 U zit in de metro rustig de krant te lezen. Een vrouwelijke reiziger tegenover u zit mobiel te bellen. Zij praat nogal hard, en het gaat over dingen die u liever niet van een vreemde wilt weten. U hebt daar last van. Wat zegt u?
5 U spreekt met een Nederlandse vriend over het reizen per trein in Nederland. U bent daar redelijk tevreden over, af en toe een paar minuten vertraging vindt u geen probleem. Maar uw Nederlandse vriend is erg negatief en klaagt constant over de vertragingen en het gebrek aan zitplaatsen. U vindt dat onzin. Wat zegt u tegen uw vriend?

6 U bent wat laat op het station en moet een trein halen. U rent het perron op en kunt nog net in de trein springen naar Amsterdam… tenminste, dat dacht u. Als de trein al rijdt, hoort u: 'Goedemiddag, dames en heren, u bevindt zich in de trein naar Nijmegen…'. U kunt niet meer uitstappen. Even later komt de conducteur langs. Wat zegt u?
7 Uw trein arriveert op de plaats van bestemming. Veel passagiers stappen uit. Als u als laatste passagier uit wilt stappen, krijgt u de kans niet, omdat er al mensen voor de deur staan te dringen om in te stappen. Wat zegt u?
8 U moet met de trein naar Arnhem. Als u op het station komt, hoort u dat er problemen zijn op het traject Utrecht-Arnhem en dat er voorlopig geen treinverkeer mogelijk is. U wilt hier meer over weten. Wat vraagt u bij de informatiebalie?

www **Oefening 8**

Kijk in de Taalhulp (p. 155) voor uitleg over het schrijven van een informele brief.

Kijk op de website van de NS naar de wandel- en fietstochten (onder 'Nederland').
Kies een tocht uit die u leuk lijkt.
Mail een vriend(in) en nodig hem of haar uit om met u deze tocht te gaan maken.

Vermeld in uw mail:

a wat u gaat doen
b wanneer u wilt gaan
c de treintijden

luisteren **Oefening 9**

Oefenexamen NT2 programma 2, Luisteren
Onderdeel B

Lezing over verkeer en vervoer

U gaat luisteren naar een gedeelte van een lezing van ingenieur Bierman. De lezing is uitgezonden op de radio. U hoort eerst hoe de lezing begint. Hierbij is nog geen opgave.
De toets gaat nu meteen verder. Lees eerst opgave 1 goed door.

1 Wat is zachte mobiliteit?
☐ a Transport dat weinig inspanning kost.
☐ b Transport van personen en niet van goederen.
☐ c Transport waarbij geen motor nodig is.

2 Wat zegt Bierman over het sociale en recreatieve transport?
☐ a Dat leidt tot steeds meer files.
☐ b Dat zal groter worden dan het woon-werkverkeer.
☐ c De overheid houdt hier te weinig rekening mee.

3 Hoe kan men de omvang van de mobiliteit het snelst beperken?
- ☐ a Door de afstanden die men moet maken, kleiner te maken.
- ☐ b Door de fiets of het paard te nemen.
- ☐ c Door het openbaar vervoer te gebruiken.

4 Hoe kan het openbaar vervoer verbeterd worden?
- ☐ a Door de aansluitingen te verbeteren.
- ☐ b Door meer stopplaatsen te maken.
- ☐ c Door te zorgen dat alles op tijd rijdt.

5 Waar moet het openbaar vervoer het accent op leggen?
- ☐ a De voorzieningen in de trein.
- ☐ b Hoge snelheden op grote afstanden.
- ☐ c Strategisch gelegen haltes.

6 Welk voordeel heeft de trein boven de auto?
- ☐ a De trein gaat minder vaak kapot dan de auto.
- ☐ b Met de trein ben je alleen de reistijd kwijt.
- ☐ c Reizen met de trein is afwisselender dan met de auto.

lezen **Oefening 10**

Lees de volgende twee teksten over 'alternatieve' vervoermiddelen en beantwoord de vragen.

Waterdrager

Rare jongens, fietsers. Ze zoeken de uithoeken op van de aardbol. Een klant van Snel Tweewielers in Utrecht heeft bij herhaling de Sahara doorkruist, van noord naar zuid. In augustus, zegt Arie-Jan Groenewegen van Snel, wil de klant de karavaansporen opzoeken die van oost naar west voeren. De Sahara is zesduizend kilometer breed. Dat wordt een dorstig karwei. Behalve dertig kilo bagage moet de eenzame fietser vijftig liter water meevoeren. Bij Snel wordt een fiets gebouwd met (lage) rekken voor jerrycans. Het achterste wiel fungeert als aanhanger. Die scharniert zowel horizontaal als verticaal. En belangrijker: hij is goed voor het vervoer van dertig liter water en voorkomt derhalve een hoop dorst.

Bron: *de Volkskrant*, 23 maart 2002

1 Waarom heeft de klant van 'Snel Tweewielers' een speciale fiets laten maken?

- ☐ a Omdat hij vanuit het noorden door de Sahara naar het zuiden gaat fietsen.
- ☐ b Omdat hij van het oosten naar het westen door de Sahara wil fietsen.
- ☐ c Omdat hij in de Sahara karavaansporen wil gaan zoeken.

2 Waarom is de aanhanger geconstrueerd?

- ☐ a Om gemakkelijker te kunnen fietsen.
- ☐ b Vanwege de afstand die gereden moet worden.
- ☐ c Voor het transport van extra water.

3 Hoeveel kilo (behalve de fietser) kan de fiets vervoeren?

- ☐ a 30 kilo
- ☐ b 50 kilo
- ☐ c 80 kilo

4 Wat wordt er bedoeld met 'een dorstig karwei' (tweede kolom)?

_____

_____

_____

Op een koopje de ruimte in

Je hoeft geen multimiljonair te zijn om een reis door de ruimte te maken. Een retourtje aan boord van de Russische S-XXI gaat honderdduizend dollar kosten. De S-XXI, een soort miniruimteveer, is ontworpen voor het vervoer van toeristen. Een eerste model, dat in Moskou is onthuld, heeft plaats voor een piloot en twee passagiers, en aan elke kant een raampje om te genieten van het uitzicht op de aarde. Een vlucht met de S-XXI duurt een uur.
De toeristen-shuttle, die zeven meter lang en nog geen zes meter breed is, wordt eerst op de rug van een straaljager gedragen naar een hoogte van zeventien kilometer. Dan wordt de S-XXI ontkoppeld en de raketmotor aan boord ingeschakeld, die het ruimteveer tot op ruim honderd kilometer van de aarde brengt, ver genoeg voor de passagiers om te kunnen claimen in de ruimte te zijn geweest.
De S-XXI valt vanzelf terug naar de aarde en kan op een doorsnee vliegveld zonder problemen landen. Wie de S-XXI neemt, kan zich dus niet zo lang captain Kirk wanen als Dennis Tito, de ruimtetoerist die vorig jaar acht dagen baantjes rond de aarde draaide. Voor dat genoegen moest hij wel twintig miljoen dollar betalen. De S-XXI is meer 'economy class'. Toch belooft ontwerper Valeri Novikov een 'fantastische' ervaring. De passagiers van de S-XXI zien de hemel van blauw naar zwart verkleuren, kunnen de kromming van de aarde bekijken en drie minuten gewichtsloos in de cabine zweven. Voordeel voor toeristen, zegt Novikov, is dat ze niet maanden hoeven te trainen: een medisch onderzoek is nodig en een paar maal in een centrifuge is genoeg om te wennen aan de gewichtsloosheid tijdens de vlucht.
De Russen werken samen met het Amerikaanse bedrijf Space Adventures, dat ook de ruimtereis van Tito regelde, en dat de werving van passagiers op zich zal zal nemen. Er hebben volgens directeur Eric Anderson al honderd mensen ingeschreven, en belangrijker: ze hebben al betaald, zegt hij.
De Russen hebben tien miljoen dollar nodig voor de bouw van een prototype, want tot nu toe bestaat de S-XXI alleen als een mooi opgeschilderd model van hout. Het merendeel zou van de investering al zijn voorgeschoten door 'niet met name te noemen' Westerse investeerders. Het bouwplan van de toeristen-shuttle is gebaseerd op de Boeran, het Russische ruimteveer dat eind jaren tachtig met succes een proefvlucht maakte maar wegens geldgebrek in de mottenballen moest worden gezet. De eerste S-XXI moet over vier jaar de ruimte in kunnen.
De Russen willen er in totaal zes of zeven shuttles bouwen, zodat elke week ministens een of twee ruimtereisjes kunnen worden uitgevoerd.

Bron: Bart Rijs voor *de Volkskrant*, 23 maart 2002

5 Wat is het verschil tussen een vlucht met de S-XX1 en de reis die Dennis Tito vorig jaar maakte?

- [ ] a Dennis Tito bleef langer in de ruimte voor minder geld.
- [ ] b Een vlucht met de S-XX1 duurt korter en is minder duur.
- [ ] c Voor een vlucht met de S-XX1 moet je langer trainen.

6 Hoe gaat het transport van de nieuwe shuttle?

- [ ] a Een straaljager brengt hem tot een hoogte van 100 km maar hij kan zelf landen.
- [ ] b Hij kan zelf opstijgen tot een hoogte van 17 km en ook zelf weer landen.
- [ ] c Hij wordt met een straaljager tot een bepaalde hoogte gebracht en vliegt zelf verder.

7 Wie is de directeur van het bedrijf dat de toeristenshuttle gaat exploiteren?

- [ ] a Captain Kirk
- [ ] b Valeri Novikov
- [ ] c Eric Anderson

8 Waarom ging het project met de Boeran niet door?

- [ ] a Er waren niet genoeg aanmeldingen voor nieuwe vluchten.
- [ ] b Er was niet genoeg geld om het project voort te zetten.
- [ ] c De samenwerking tussen de Russen en de Amerikanen is gestopt.

9 Wat is er zo bijzonder aan een ruimtereis, volgens de ontwerper van de toeristenshuttle?

_____

_____

_____

10 Zou u zelf wel eens een bijzondere tocht door de woestijn of in de ruimte willen maken?

_____

_____

_____

11 Stel, u zou een gesponsorde reis mogen maken, wat zou u dan liever doen: door de Sahara fietsen of een ruimtereis maken? Vertel waarom u die keuze maakt.

_____

_____

_____

schrijven Oefening 11

☛ Kijk in de Taalhulp (p. 150) voor het schrijven van een formele brief.

U bent zaterdag een dagje met de trein naar Haarlem geweest. Bij de kaartautomaat in de stationshal hebt u een retourtje gekocht, maar u was vergeten in te voeren dat u een kortingkaart hebt. U heeft nu € 16,40 betaald in plaats van € 9,80. U schrijft de klantenservice van de NS een brief met de vraag of u het prijsverschil terug kunt krijgen. Een kopie van het vervoersbewijs doet u bij de brief.

lezen Oefening 12

Utrecht Centraal–'s-Hertogenbosch
Geldermalsen–Tiel
Geldermalsen–Beesd

Wanneer: zaterdag 17 en zondag 18 september
Oorzaak: werk aan het spoor
Gevolgen: er rijden geen treinen:
- geen treinen tussen Utrecht Centraal–'s-Hertogenbosch
- geen treinen tussen Geldermalsen–Tiel
- geen treinen tussen Geldermalsen–Beesd

Alternatief: maak gebruik van de bus of van de omreisroute:
- maak gebruik van de bus tussen Utrecht Centraal en 's-Hertogenbosch, tussen Geldermalsen en Tiel en tussen Geldermalsen en Beesd
- maak tussen Utrecht Centraal en Utrecht Lunetten gebruik van GVU-buslijn 4
- reis tussen Haarlem/Amsterdam Centraal en Eindhoven/Heerlen/Maastricht via Den Haag en Breda

Extra reistijd: variërend van een half uur tot anderhalf uur

Eindhoven–'s-Hertogenbosch

Wanneer: zaterdag 17 september vanaf 20.00 uur; zondag 18 september de hele dag
Oorzaak: werk aan het spoor
Gevolgen: er rijden minder treinen:
- de stoptrein Deurne–Eindhoven–'s-Hertogenbosch rijdt niet tussen Boxtel en 's-Hertogenbosch

Alternatief: maak gebruik van de bus:
- maak tussen Boxtel en 's-Hertogenbosch gebruik van de bus

Extra reistijd: een kwartier tot een half uur

Roermond–Venlo

Wanneer: zaterdag 17 en zondag 18 september
Oorzaak: vernieuwing van wissels en een overweg
Gevolgen: er rijden geen treinen:
- de Sneltrein Roermond–Nijmegen rijdt niet tussen Roermond en Venlo
- de stoptrein Roermond–Blerick rijdt niet tussen Roermond en Venlo

Alternatief: maak gebruik van de bus:
- maak tussen Roermond en Venlo gebruik van de bus

Extra reistijd: een half uur tot een uur

Bron: ProRail

Zoek het antwoord op onderstaande vragen in de tekst.

1 Waarom rijden er zaterdag 17 september en zondag 18 september geen treinen tussen Roermond en Venlo?
- ☐ a In verband met een ongeluk.
- ☐ b In verband met werk aan het spoor.
- ☐ c In verband met vernieuwing van wissels en een overweg.

2 Je wilt zaterdag 17 september om 15.20 uur met de trein van 's Hertogenbosch naar Boxtel.
- ☐ a Dat kan niet met het openbaar vervoer.
- ☐ b Je kunt gewoon de stoptrein nemen.
- ☐ c Je moet de stoptrein nemen en je hebt ruim 15 minuten vertraging.
- ☐ d Je moet de bus nemen en je hebt ruim 15 minuten vertraging.

3 Je wilt zaterdag 17 september om 21.35 uur met de trein van Eindhoven naar 's Hertogenbosch.
- ☐ a Dat kan niet met het openbaar vervoer.
- ☐ b Je kunt gewoon met de intercity.
- ☐ c Je kunt gewoon met de stoptrein.
- ☐ d Je moet met de bus.

4 Je wilt zondag 18 september om 10.02 uur met de trein van Amsterdam Centraal naar Heerlen.
- ☐ a Je kunt gewoon de intercity naar Utrecht en 's Hertogenbosch nemen.
- ☐ b Je kunt het beste met de bus gaan.
- ☐ c Je kunt het beste via Den Haag reizen.

5 Je wilt zondag 18 september om 8.40 uur met de trein van Maastricht naar Reuver.
- ☐ a Je kunt gewoon met de sneltrein.
- ☐ b Je moet met de bus van Maastricht naar Reuver.
- ☐ c Je moet met de trein naar Roermond en aansluitend met de stoptrein naar Reuver.
- ☐ d Je moet met de trein naar Roermond en aansluitend met de bus naar Reuver.

6 Je wilt zaterdag 17 september om 19.10 uur van Culemborg naar Tiel.
- ☐ a Dat kan niet met het openbaar vervoer.
- ☐ b Je kunt met de stoptrein.
- ☐ c Je kunt met de bus van Culemborg naar Tiel.
- ☐ d Je kunt met de bus van Culemborg naar Geldermalsen en daarna met de bus van Geldermalsen naar Tiel.

grammatica **Oefening 13** **zinsbouw**

Kijk in de Grammatica (p. 199) voor uitleg en extra oefeningen.

Maak onderstaande zinnen af.

1 Nu er snellere treinverbindingen komen, _____ _____ .
2 _____ , tenzij we nu meteen vertrekken.
3 Ook al _____ , ik wou toch naar Barcelona vliegen.
4 Kunt u me zeggen of _____ ?
5 _____ , als je zeker wilt zijn van een plaats.
6 _____ , zodra je in Barcelona bent aangekomen?
7 Het treinverkeer in het hele land ligt stil; daardoor _____ _____ .
8 Omdat ik zo lang op de bus moest wachten, _____ _____ . De boekwinkel was echter gesloten.
9 Ondanks een toename van het aantal files _____ _____ .
10 _____ , omdat hij geen zin heeft om iedere dag in de file te staan.

luisteren **Oefening 14**

U gaat luisteren naar het liedje Centraal Station op de website.

1 Bespreek eerst de volgende vragen in groepjes van drie:
Waaraan denkt u bij een Centraal Station? Denk hierbij aan: de inrichting, de geluiden, de dingen die u ziet, de sfeer, enz.
Beschrijf de stations in uw land. Wat zijn de verschillen met Nederlandse stations?

2 Luister naar het liedje.
a Welke sfeer heeft het liedje?
b Waar gaat het over?

3 Luister nog een keer.
Vul de ontbrekende woorden in.

Guus Meeuwis en Vagant - Centraal Station

Tochtige plaatsen, lange gangen.
Een _____ hal, een kille sfeer.
Glazen loketten, stenen trappen.
een overkapping tegen
_____ weer.
Golven forensen, moeder met kind.
Een _____ paar, een man
met een boek.
Een baasje met hond en een conducteur,
Potloodventer in een _____ hoek.

Refrein
Centraal Station.
Vol met beelden, en vol met geluid.
Maar ik zie je nog voor me.
Als ik mijn ogen sluit.
Gele monsters, _____ strepen.
Een sein op rood, een licht op groen.
Een locomotief, een treinwagon.
De motoren, die zoemend hun werk doen.

Refrein

De trein vertrok.
Ik voelde me _____ en leeg.
Toen ik hier alleen.
Toen ik hier alleen achterbleef.
'En ik bel zodra ik er ben.'
'En ik schrijf je _____ dag.'
Een wuivende hand uit het raam,
was het laatste dat ik zag.

Refrein

Liedtekst: Guus Meeuwis

Klopt uw antwoord op vraag 2?

spreken **Oefening 15**

Kijk voor uitleg en verdere oefeningen bij: Grammatica – 'Even groot als / groter dan / grootst' en Taalhulp – 'Hoe zeg ik het?'

Hieronder ziet u drie foto's van stations in Nederland. Beschrijf zoveel mogelijk details en vergelijk de foto's. Wat vindt u van deze stations?

Heerenveen

Haarlem Centraal

Amsterdam Amstel

Zes lekke banden op weg naar Mekka

door Jelle Brandt Corstius in Moskou

De Tsjetsjeen Dzjanar-Alijev Magomed-Ali fietste in tien weken vanuit zijn geboorteplaats Oeroes-Martan in Tsjetsjenië naar Mekka en terug. Aan *Trouw* doet hij zijn verhaal.

„Op een dag zag ik mijn moeder in een droom. Zij vertelde dat ik als moslim de hadj moest maken naar Mekka. Ik vertelde haar dat ik daar geen geld voor had. Zij zei: 'Je hebt geen geld nodig, je hebt toch een fiets? Ga op de fiets. Allah zal je begeleiden op de heenweg, ik zal over je waken op de terugweg.'

Iedereen wil weten op wat voor fiets ik ging. Nou, hij is roze en er zitten geen versnellingen op. Een simpele fiets. Onderweg heb ik zes banden geplakt, vier wielen vervangen en elf keer de ketting er weer opgelegd. Spullen voor reparaties had ik meegenomen. Verder had ik bij me: een regenjas, en een Koran. Dat is alles: ik maakte een hadj, ik ging niet voor mijn lol. Die Koran was nog van mijn grootvader.

Over de heenweg deed ik twee maanden, ik reed weg uit Oeroes-Martan. Dat ligt in de buurt van Grozni in Tsjetsjenië. Daarna ging mijn tocht naar Azerbeidzjan, Armenië, Turkije, Syrië, en een kort stuk door Irak.

Of het gevaarlijk was? Welnee! De meeste mensen waren aardig en behulpzaam. Ze gaven mij geld en kleren en onderdak. Mijn grootste probleem was het verkrijgen van officiële documenten. Het begon al in Tsjetsjenië, waar ik geen paspoort kon krijgen waarmee ik naar het buitenland kon reizen. Daar moest ik eerst iemand voor omkopen.

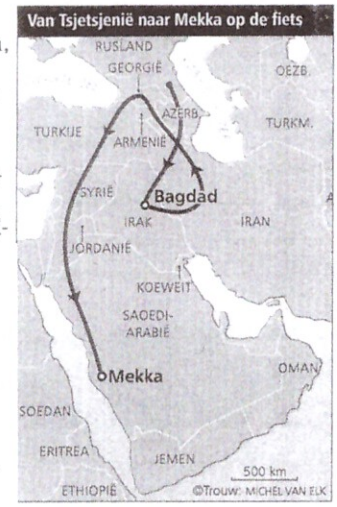
Voor Irak had ik geen visum. Bij de grens kon ik gewoon doorfietsen, maar na twintig kilometer werd ik aangehouden door Amerikanen; ze waren woedend. Zij hebben me hardhandig het land uitgegooid. Toen moest ik een heel eind omfietsen, door Turkije, Syrië en Jordanië.

Bij de grens met Saoedi-Arabië wilden ze mij niet geloven. Ze zeiden: 'Niemand komt zo ver op de fiets. Wat ben je? Een man of een kameel?' Ik zei: 'Allah heeft over mij gewaakt en het is door hem dat ik zover ben gekomen.' Dat was voor hen niet genoeg, en omkopen ging ook niet. Ik moest helemaal terugfietsen naar Amman om een functionaris om te kopen. Deze man bracht mij met de auto naar Mekka.

In Mekka waren mensen verbaasd over mijn tocht. Een rijke Saoediër wilde voor veel geld mijn papacha (traditionele wollen hoed) kopen. Maar ik ben een gorets, een man van de bergen. En een gorets zal nooit zijn papacha verkopen, dat zou schande brengen aan mijn vrouw en vier kinderen.

De terugreis was erg vermoeiend. Het eerste stuk moest ik door de woestijn, ik had alleen water en brood bij me. Ik zag voor het eerst van mijn leven een slang, en een schorpioen. En ook heel veel spinnen. Het laatste stuk vanuit Azerbeidzjan ben ik met de bus gegaan.

Ik ben 64, jongeman. Ik raad deze tocht niemand aan. Alleen met de bescherming van Allah en mijn moeder heb ik het overleefd. In maart wil ik weer gaan fietsen, rond de wereld. Een echt plan heb ik niet, ik zie het wel. Mijn hadj zit erop, ik ben een gelukkig man."

Steeds meer Russen op hadj naar Mekka

De economische groei en toegenomen koopkracht in Rusland maken de tocht naar Mekka voor steeds meer moslims mogelijk. Afgelopen jaar maakten 18.000 Russische moslims hun bedevaart naar Mekka. Dat lijkt niet veel op een totaal van 2,5 miljoen bezoekers, maar is bijna een verdubbeling van het jaar ervoor. De meesten komen uit de deelrepublieken Dagestan en Tatarstan. Afgezien van Magomed-Ali gingen er nog 700 Tsjetsjenen op weg, maar niet iedereen stapt graag op de fiets. Buiten de gebruikelijke charters in het hadj-seizoen is er een directe vlucht naar Jeddah vanuit Moskou, en sinds november een vanuit Mineralnije Vodi in de Kaukasus.

Bron: Jelle Brandt Corstius voor *Trouw*, 3 februari 2007

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie:

1 Wat vindt u van dit verhaal?
2 Welk vervoermiddel zou u hebben gekozen?
3 Houdt u van fietsen? Waarom?

spreken **Oefening 17**

☛ Gebruik de Taalhulp (p. 161 e.v.).

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

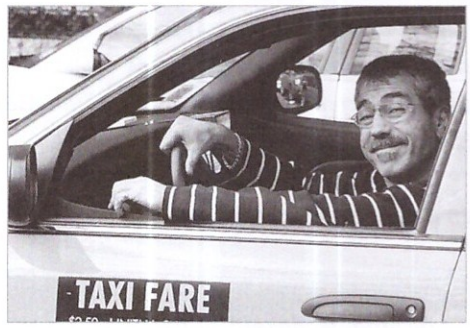
1 Welke vervoermiddelen gebruikt u om:
   - naar uw werk / opleiding te gaan
   - boodschappen te doen
   - vrienden / familie te bezoeken
   - op vakantie te gaan

   Waarom gebruikt u die vervoermiddelen? Zijn er alternatieven? Wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende mogelijkheden?

2 Nederland kent grote mobiliteitsproblemen. Zo staan er dagelijks lange files. Wat is volgens u de beste oplossing voor dit probleem? Geef argumenten.

3 Natuur en landschap

luisteren Oefening 1

Het Waddeneiland Schiermonnikoog groeit. Meneer Overdijk (beheerder van het Waddengebied), meneer Fennema (burgemeester van Schiermonnikoog) en meneer Visser (hoofd Rijkswaterstaat Schiermonnikoog) praten over de oorzaak en de gevolgen van deze groei in het volgende videofragment. Lees voordat u gaat kijken de woordenlijst door. Kijk vervolgens naar het videofragment op de website.

Woordenlijst

opspuiten	door (zand) spuiten verhogen *Doordat er steeds meer stormen zijn en de zeespiegel stijgt, moeten de Nederlandse stranden regelmatig opgespoten worden.*
door weer en wind	altijd, hoe de weersomstandigheden ook zijn *Ik ging vroeger elke donderdag door weer en wind naar de hockey-training.*
Natuurmonumenten	organisatie die zich inzet voor behoud van de natuur in Nederland *Bijna 1 miljoen Nederlanders zijn lid van Natuurmonumenten.*
de calamiteit	grote ramp *Bij calamiteiten wordt de burger geadviseerd de radio aan te zetten.*
aan de horizon	op een punt in de verte waar de aarde en de lucht elkaar raken *Toen ik over de dijk naar huis fietste, zag ik een kerk aan de horizon.*
het baken	waarschuwingsteken op zee *Als je een strandwandeling maakt, zie je om de vijfhonderd meter een baken in de zee staan.*
dik (+hoeveelheid)	ruim *Als je van Londen naar New York vliegt ben je een dikke vijf uur onderweg.*
al met al	alles bij elkaar *Vandaag heb ik in de stad gewinkeld. Ik heb twee broeken, een bloes en een pyjama gekocht. Al met al was ik honderdvijftig euro kwijt.*
royaal	ruim *Ik besmeer mijn boterham altijd royaal met boter en jam.*
profiteren van	ergens voordeel uit halen *Deze week is waspoeder in de aanbieding bij de supermarkt. Ik profiteer ervan en koop meteen vier pakken.*
wat dat aangaat	wat dat betreft *In Nederland werken minder vrouwen dan in sommige andere Europese landen. Wat dat aangaat is de emancipatie nog lang niet voltooid.*

Woordenlijst

bevoegd zijn als gevolg van je functie, kennis of ervaring iets mogen doen
De docent is bevoegd om Engels en Frans te geven op een middelbare school.

opschuiven aan de kant gaan, plaats maken
'Wil je even een beetje opschuiven? Dan kan ik nog naast je op de bank komen zitten.'

de stranding het vastlopen op het strand
Bij de stranding van een groot containerschip op de Noordzee moesten tien opvarenden per helikopter aan land worden gebracht.

iets aankaarten over iets beginnen te praten
Bij de volgende vergadering wil ik de begintijden van de avondlessen nog eens aankaarten.

de ramp groot ongeluk, catastrofe
Bij de vliegtuigramp in Nigeria zijn tweehonderd slachtoffers gevallen.

weelderig overvloedig, luxueus
Onze buren hebben een weelderige tuin. Ze houden namelijk erg van bloemen en planten.

de lepelaar vogel die op een ooievaar lijkt en waarvan de bek de vorm van een lepel heeft
De lepelaars zoeken hun voedsel in zoet water.

Bron: Belgian Chocolate

een discussie voeren discussiëren, spreken over
Vandaag wil ik met jullie een discussie voeren over de vraag of er naar gas mag worden geboord in de Waddenzee.

de marge extra ruimte, speling
Jullie krijgen 90 minuten om het examen te maken. Ik geef jullie een marge van 5 minuten om te controleren of je alles hebt ingevuld.

Rijkswaterstaat overheidsdienst die zorgt voor goede water- en verkeerswegen
Rijkswaterstaat heeft ongeveer tienduizend medewerkers verspreid over Nederland.

woordenschat Oefening 2

Kies een woord uit de woordenlijst en vul dit in. Verander de vorm als dat nodig is.

1 Als je aan de Nederlandse kust op de duinen loopt, zie je allerlei _____ in zee.
2 _____ onderzoekt op dit moment hoe de files teruggebracht kunnen worden.
3 Vorige week is er weer een schip op een zandbank gelopen. Deze _____ duurde twee dagen. Een sleepboot heeft het schip weer vlot moeten trekken.

4 'Bij wie kan ik het probleem van de lestijden _____ _____ ? We hebben deze periode op maandagavond les tot tien uur en vervolgens op dinsdagochtend om negen uur.'
5 Uit een schip is honderd ton olie gelekt. Dat is een _____ _____ voor het milieu.
6 Een marathon bestaat uit een route van een _____ _____ veertig kilometer.
7 Het Wilhelminapark kent een _____ plantengroei. Naast eeuwenoude bomen vind je er allerlei soorten struiken en bloemen.
8 Ik ben altijd _____ met de suiker als ik thee drink.
9 De sirene gaat aan bij _____ . Burgers moeten dan deuren en ramen sluiten en de radio aanzetten.
10 Het hoofd van de afdeling _____ om personeel aan te nemen en te ontslaan.
11 'Kun je even _____ ? Dan kan ik achter je langs lopen en mijn tas pakken.'
12 Als lid van _____ krijg je korting op bepaalde publicaties.
13 Door het _____ van zand wordt het gat in de dijk dichtgemaakt.
14 'Wat vind jij van de nieuwe mogelijkheden die internet met zich meebrengt?'
'_____ ben ik niet zo goed geïnformeerd.'
15 De oefening bestaat uit dertig vragen. Zeventig procent moet je goed hebben om een voldoende te halen. Ik geef jullie een _____ _____ van één fout.

woordenschat Oefening 3

Hieronder staan negen vaste woordcombinaties. Vul deze in de zinnen in. Verander de vorm als dat nodig is.

door weer en wind - blij zijn met - verantwoordelijk zijn voor - aan de horizon - al met al - profiteren van - bevoegd zijn om - rekening houden met - een discussie voeren over

1 Toen ik langs de zee aan het wandelen was, zag ik een schip _____ _____ _____ .
2 Gisteren hebben we bij spreekvaardigheid _____ _____ _____ _____ de toename van geweld in onze samenleving.
3 Hans heeft drie maanden geleden een ernstig auto-ongeluk gehad. Omdat hij zijn benen en armen op verschillende plaatsen gebroken had, moest hij zes weken in het ziekenhuis blijven. Hij is sinds deze week weer aan het werk. _____ _____ _____ heeft hij dus drie maanden niet kunnen werken.
4 Peter heeft zijn studie afgerond. Hij _____ _____ _____ zijn diploma.

5 Toen ik jong was, fietste ik _____ _____ _____ _____ met mijn vrienden van ons dorp naar de middelbare school in de stad.

6 Deze week houdt mijn favoriete boekwinkel uitverkoop. Ik _____ _____ de speciale aanbiedingen en ga verschillende romans kopen.

7 De conciërge _____ _____ _____ 's ochtends het hek van de school open te maken en het alarm uit te zetten.

8 Het hoofd van de salarisadministratie _____ _____ _____ de correcte uitbetaling van de salarissen van de werknemers.

9 Willen jullie alsjeblieft _____ _____ _____ elkaar? Naast jullie lokaal zit een groep studenten een examen te maken. Kunnen jullie dus stil zijn?

www Oefening 4

Zoek op het internet of in de bibliotheek informatie over Schiermonnikoog.

Zoek op:
- waar het eiland ligt
- in welke provincie het ligt
- wat Schiermonnikoog betekent
- hoe groot het is
- hoeveel mensen er wonen
- welke dieren er veel voorkomen

luisteren Oefening 5

Lees eerst de vragen. Kijk naar het videofragment (bij Oefening 1) en beantwoord de vragen.

1 Kijk naar de beelden van het eiland Schiermonnikoog. Beschrijf het landschap.

_____
_____
_____

2 Kijk naar de burgemeester van Schiermonnikoog. Beschrijf hoe hij eruitziet en beschrijf zijn werkkamer. Wat valt u op?

_____
_____
_____

3 Wie doet de volgende uitspraken? Zet de juiste letter voor de uitspraak.

A = meneer Overdijk, beheerder Waddengebied
B = meneer Fennema, burgemeester Schiermonnikoog
C = meneer Visser, hoofd Rijkswaterstaat Schiermonnikoog

- ☐ a Het Willemsduin was vijftig jaar geleden het laatste duin van Schiermonnikoog.
- ☐ b Op de kaart van 1998 kun je zien dat Schiermonnikoog over de gemeentegrens is gegroeid.
- ☐ c De natuur kan meegroeien.
- ☐ d Op de Noordzee worden allerlei stoffen vervoerd in containers.
- ☐ e Schiermonnikoog kent de grootste lepelaarskolonie van Nederland.

luisteren Oefening 6

Lees eerst de vragen. Luister en kijk naar het videofragment (bij Oefening 1) en beantwoord de vragen.

1 Hoeveel is Schiermonnikoog de afgelopen vijftig jaar gegroeid?

_____

2 In welke provincie ligt de buurgemeente van Schiermonnikoog?

_____

3 Wat is er gebeurd tussen 1984 en 1998?

- ☐ a Schiermonnikoog is over de gemeentegrens heen gegroeid.
- ☐ b Schiermonnikoog is over de provinciegrens heen gegroeid.
- ☐ c Het eiland is zowel over de gemeentegrens als over de provinciegrens heen gegroeid.

4 In het nieuwe stuk Schiermonnikoog ontstaat natuur die op het oorspronkelijke eiland niet kon leven. Waardoor kan die nieuwe natuur ontstaan?

- ☐ a Er is nu zout water aanwezig.
- ☐ b Er is nu zoet water aanwezig.
- ☐ c Er zijn nu veel vogels en hazen.

5 Hoe verklaart meneer Visser (Rijkswaterstaat) de groei van het eiland?

- ☐ a Er is op Schiermonnikoog (zoals op alle Waddeneilanden) zand opgespoten.
- ☐ b Het eiland Schiermonnikoog kent weinig zeestroming.
- ☐ c Het opgespoten zand van de andere eilanden is met de zeestroming meegekomen.

6 Burgemeester Fennema noemt twee manieren om het probleem van de gemeentegrens op te lossen. Welke twee?

- ☐ a Goede afspraken maken met Rijkswaterstaat.
- ☐ b Goede afspraken maken met de provincie.

- ☐ c Goede afspraken maken met de buurgemeente.
- ☐ d De gemeentegrens naar het westen opschuiven.
- ☐ e De gemeentegrens naar het oosten opschuiven.

7 Meneer Visser (Rijkswaterstaat) is het eens met burgemeester Fennema dat er nu afspraken moeten worden gemaakt over het nieuwe stukje land.
- ☐ a waar
- ☐ b niet waar

8 Waarom hebben zich tien jaar geleden lepelaars op Schiermonnikoog gevestigd?
- ☐ a Omdat het eiland groeide.
- ☐ b Omdat er zout water was.
- ☐ c Omdat er zoet water was.

9 Waarom zal Rijkswaterstaat bij het bepalen van een nieuwe gemeentegrens betrokken worden?
- ☐ a Omdat het een van de overheden is.
- ☐ b Omdat het voorspellingen kan doen over de verdere groei.
- ☐ c Omdat het een van de discussiepartners is.

spreken Oefening 7

Gebruik de Taalhulp (p. 161 e.v.).

Werk samen.

In verband met de groei van Schiermonnikoog over de gemeente- en provinciegrens worden in het fragment (bij Oefening 1) twee oplossingen genoemd:
- De twee burgemeesters moeten goede afspraken maken.
- De gemeentegrens moet worden opgeschoven.

Bespreek de volgende punten:

1 Wat zijn de voor- en nadelen van de twee oplossingen die genoemd zijn in verband met de groei van Schiermonnikoog?
2 Wat is volgens u de beste oplossing?

spreken Oefening 8

Werk samen. Bespreek de volgende vragen:

1 Water is een van de nationale symbolen van Nederland. Welk nationaal symbool hebben andere landen?
2 Nederland voert al lange tijd een strijd tegen het water. Kunt u voorbeelden geven van landen die ook een strijd tegen de natuur voeren?

grammatica **Oefening 9** **zinsbouw**

Kijk in de Grammatica (p. 199) voor uitleg en extra oefeningen.

Maak onderstaande zinnen af.

1 Zodra ik op de boot naar Schiermonnikoog zat, _____
_____.

2 _____,
toen ik op het eiland aankwam.

3 Voordat we naar ons hotel gingen, _____
_____.

4 _____,
aangezien het die dag regende.

5 Zolang het mooi weer is, _____
_____.

6 Ik houd erg van rust. Daarom _____
_____.

7 Hoewel Schiermonnikoog een klein eiland is, _____
_____.

8 Naarmate we er meer mensen leerden kennen, _____
_____.

9 Volgend jaar gaan we met vrienden weer naar dit hotel, tenzij
_____.

10 Ik kijk met veel plezier op de vakantie terug, want _____
_____.

www **Oefening 10** **schrijven**

Zie voor uitleg over het schrijven van een informele brief de Taalhulp (p. 155).

U hebt van een vriend een enthousiast verhaal gehoord over wadlopen. Zoek op internet informatie over wadlopen: www.wadlopen.com

1 Zoek antwoord op de vragen:
   a Wat is wadlopen?
   b Op welke eerstvolgende datum kunt u naar Schiermonnikoog wadlopen?
   c Wat kost dat?
   d Aan welke regels moet u zich tijdens het wadlopen houden?

2 Schrijf een e-mail aan een klasgenoot. Leg uit wat wadlopen is en nodig hem/haar uit om samen met u naar Schiermonnikoog te wadlopen. Vermeld de datum, de prijs en de regels.

schrijven **Oefening 11**

U bent met uw klasgenoot gaan wadlopen (oefening 10). Bij thuiskomst ontdekt u dat u uw rugzak met uw hoge schoenen, een warme trui en een regenjas bent vergeten. Stuur een mail naar het wadloopcentrum. Beschrijf daarin:

1 wanneer u uw spullen bent vergeten
2 hoe uw spullen eruit zien
3 wat het wadloopcentrum met uw spullen moet doen

lezen **Oefening 12**

Lees de volgende tekst zonder een woordenboek te gebruiken.

1 Lees de volgende tekst in drie minuten,
2 Werk in groepjes van drie. Vertel in maximaal vijf zinnen waar de tekst over gaat.
3 Lees de tekst nog een keer en onderstreep onbekende woorden. Bespreek de onderstreepte woorden samen.

Honden aan de lijn tegen verstoring

In deze tijd van het jaar worden veel reeën en herten geboren. Het is daarom extra belangrijk dat wandelaars zich houden aan de regel 'Honden aan de lijn', ook bij honden die goed luisteren. Reeën en herten zijn bang voor honden en slaan op de vlucht als zij opgeschrikt worden. Het komt regelmatig voor dat zij vluchtend de dood vinden in het verkeer. De pasgeboren kalfjes blijven dan achter en sterven een hongerdood.
Om dit soort voorvallen te voorkomen vraagt Staatsbosbeheer met nadruk aan alle bezoekers met een hond om hun dier aan de lijn te houden. De boswachters van Staatsbosbeheer controleren de naleving intensief. Vele jaren heeft Staatsbosbeheer voorlichting gegeven over de gevolgen van loslopende honden in de natuur en waarschuwend opgetreden naar bezoekers met loslopende honden.
Omdat Staatsbosbeheer honden en hun baasjes het plezier in de natuur niet misgunt, heeft Staatsbosbeheer speciale 'honden-los-gebieden' aangewezen. Daar mogen honden op de wegen en paden naar hartelust rennen en dollen. Natuurlijk geldt ook hier dat de viervoeters niet achter de in het wild levende dieren aan mogen gaan en dat de honden onder appel gehouden moeten worden.

Bron: www.vroegevogels.vara.nl

lezen Oefening 13

1 Waaraan denkt u bij het woord *zee*?
2 Lees het volgende gedicht.
3 Wat vindt u van het gedicht?

De zee

Zo helder
Blauw en diep

Ruisend hoor je de golven
Wind in je haren
Je loopt langs de zee
Windje mee

Voetstappen in het zand
Schelpen onder je voeten
Handen in je zakken
Want het is koud

Ruik die geur
Geur van de zee
Zo helder
Blauw en diep

Rosanne

Bron: Rosanne Krab

lezen Oefening 14

Lees de volgende tekst en probeer de ontbrekende (vier) woorden en de titel uit de context af te leiden.

Titel: _____
Tekst en muziek: Boudewijn de Groot

Waar kan je liggen in het _____ totdat je hele lijf verbrandt
Waar kan je zuipen als een beest, waar vind je vrienden voor elk feest
Waar kan je zwemmen als een rat, waar word je zelfs van binnen nat
Dat is aan de _____ van Nederland
Dat is aan ons onvolprezen* _____

Daar kan je vrijen* met je vrouw, wat nergens anders mogen zou
Terwijl je kalm je krantje leest, je handen strelend om haar leest
Daar speel je poker met een vriend totdat 'ie van ellende grient

Daar springt de Randstad uit de band,
Dat is aan ons onvolprezen _____

Je gaat er op de brommer heen en ligt dan plat tot kwart voor een
Dan ga je kijken naar een vrouw die je wel graag versieren zou
Dan krijg je ruzie met haar man, die heel toevallig boksen kan
En met je tanden in je hand sjok je weer verder over 't _____

Dan ga je even naar een tent en als je aangeschoten* bent
Dan loop je met een vriendenschaar een eindje langs de boulevard
Dan komt er iemand op 't idee om te gaan zwemmen in de _____
En gans* door kwallen* overmand* ren je weer terug over het _____

Maar 's middags om een uur of vier dan komt het toppunt van vertier*
Dan komt een vriend die auto rijdt eens kijken voor de aardigheid
Dan ga je even met 'm mee een eindje rijden langs de _____
Hij rijdt wel honderd met één hand en wuift* met d'ander naar het
_____

Dan scheur je zingend langs de straat en vind dat alles prachtig gaat
Je trekt je hals eenvoudig krom, je kijkt naar alle meisjes om
En vaders auto wordt vermoord, vakkundig in een boom geboord
Dan sta je morgen in de krant en word beroemd op heel het _____

En 's avonds op het stille _____ dan is er weer iets aan de hand
Dan komt er een geweldig feest zoals er nooit een is geweest
Dan wordt het _____ vuur opgestookt waarop men lekker worstjes kookt
En met transistors* in de hand trekt heel de troep weer naar het _____

De ene komt met flessen wijn, die smaakt verdacht veel naar azijn
De tweede komt met z'n vriendin, die pikt de derde dan weer in
De vierde brengt een zak patat met onderin een daverend* gat
De inhoud ligt verspreid in 't zand van driekwart kilometer _____

Je danst en vrijt de hele tijd terwijl je in een broodje bijt
En giet jenever in je kop, want anders dronk je pa het op
Maar van die lading alcohol geraak* je spoedig overvol
Dan loopt de toestand uit de hand en blijf je liggen op het _____

Maar de politie arriveert voor je weer lopen hebt geleerd
Zodat je kruipende ontvlucht achter een zuil* jeneverlucht
Dat wordt dan een immense* rel, die eindigt meestal in de cel
En is men daar eenmaal beland, dan is 't weer rustig op het _____

Maar 's ochtends lig je weer in 't _____ totdat je hele lijf verbrandt
Dan ga je zuipen als een beest, dan zoek je vrienden voor een feest
Dan ga je zwemmen als een rat, dan word je zelfs van binnen nat
Aan de _____ van Nederland, aan ons onvolprezen _____

Liedtekst: Lennaert Nijgh / Boudewijn de Groot

Woordenlijst

onvolprezen	niet genoeg geprezen
vrijen	hier: knuffelen, zoenen
aangeschoten	onder invloed van een beetje alcohol, nog niet dronken
gans	helemaal (poëtisch)
de kwal	zeedier dat bij aanraking een brandend gevoel op de huid maakt
overmand zijn door	(vaak abstract: overmand door emoties) hier: overwonnen
wuiven	zwaaien
de transistor	transistorradio
daverend	enorm (poëtisch, daverend is eigenlijk een geluidswoord)
geraken	raken: worden
de zuil	de pilaar
immens	enorm

1 Wat is de titel, denkt u?
2 Wat denkt u, wordt dit liedje gezongen door een man of door een vrouw? Waarom denkt u dat? Hoe oud is die persoon volgens u?
3 Hoort die persoon zelf bij de groep die hij/zij beschrijft? Waarom denkt u dat?
4 In welke tijd is dit liedje geschreven, denkt u?
5 Wat vindt u van de toon van deze tekst? Kies uit de volgende woorden:

☐ blij ☐ ironisch ☐ tragisch ☐ boos ☐ verdrietig

www Oefening 15

Ga naar de site van Boudewijn de Groot en controleer of u de juiste woorden hebt ingevuld. Probeer vervolgens het lied te vinden en beluister de tekst.

4 Eten en drinken

spreken oefening 1

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

1 Welke gewoontes hebben de mensen in uw land rondom het avondeten?
Denk aan: etenstijd, plaats, activiteiten tijdens de maaltijd, wie kookt er, menu, enz.
2 Noem een traditioneel gerecht uit uw land.
3 Wat zijn uw eigen gewoontes rondom het avondeten?

lezen Oefening 2

Lees onderstaand artikel en beantwoord de vragen.

Om zes uur samen aan tafel

De meeste Nederlanders eten de warme maaltijd nog steeds op een vast tijdstip, met het hele gezin, én aan tafel. Dat blijkt uit een onderzoek van bureau TNS NIPO in opdracht van Albert Heijn. Van de 1.500 ondervraagden zegt 85 procent volgens een vast rooster te eten.
Boerengerechten als zure zult en hete bliksem raken uit. De aardappel staat met 51 procent nog steeds het meest op tafel, al verliest deze terrein aan pasta en rijst. De braadpan legt het af tegen wok, oven en magnetron.
Een gemiddelde maaltijd wordt in 32 minuten bereid en wordt vervolgens in 22 minuten opgegeten. Het vrouwelijke gezinshoofd is nog steeds degene die bepaalt wat er op tafel komt. Gezondheid staat voorop bij de keuze van het menu.

Bron: *de Volkskrant*, 28 oktober 2003

1 Welke drie gewoontes zijn voor de meeste Nederlanders belangrijk als ze 's avonds gaan eten?

a VC

b _____

c _____

2 Omcirkel de dingen die de laatste jaren populairder zijn geworden.

zure zult	pasta	braadpan	aardappel	oven
hete bliksem	rijst	wok	magnetron	

3 Wie bepaalt wat er gegeten wordt?

_____

4 Wat vinden Nederlanders het belangrijkst ten aanzien van de warme maaltijd?

- ☐ a Dat het snel klaar is.
- ☐ b Dat je het snel kan opeten.
- ☐ c Dat het gezond is.

5 Lees het artikel 'We eten nu vooral luchtige, snelle flut' en zet de zinnen in de goede volgorde. Elke zin past bij één alinea van de tekst.

We eten nu vooral luchtige, snelle flut

1 Bloedworst heeft plaatsgemaakt voor taco's en de meeste gezinnen halen wel eens een kant-en-klaarmaaltijd in huis. Toch houdt 85 procent van de Nederlanders vast aan tradities als het om de warme maaltijd gaat: meestal wordt aan tafel gegeten en het liefst tussen half zes en half zeven 's avonds.

2 Onderzoeksbureau TNS NIPO analyseerde voor de derde keer in opdracht van Albert Heijn het eet- en kookgedrag in Nederland. Ondanks eerdere voorspellingen eten de meeste gezinnen nog steeds aan tafel. Al is het aantal kinderen dat met een bord op schoot naar de televisie staart, in zes jaar tijd verdubbeld naar vijftien procent.

3 Over de definitie van koken verschillen de meningen nogal, zo stelt het onderzoek. Ziet een jong, werkend stel het beleggen van een diepvriespizza als culinaire activiteit, een oudere haalt daar zijn neus voor op. Die laatste vindt het bereiden van het héle gerecht pas koken. Ook nuttigen de meeste eters een glaasje bij de maaltijd, terwijl 40 procent van de 55-plussers niets (dus ook geen water) drinkt tijdens het eten.

4 Bij 51 procent van de ondervraagden staan aardappelen op tafel, al verliezen deze steeds meer terrein aan pasta en rijst. Rabarber en vlaflip worden nog wel gegeten, maar van hete bliksem of bloedworst hebben de meeste ondervraagden nog nooit gehoord - laat staan van oude gerechten als preskop of hangop. Ze raken in de vergetelheid, stelt het bureau.

5 Volgens kok en restauranthouder Joop Braakhekke gaat daarmee een stuk culinair erfgoed verloren. Wokken, dat het wint van braden, noemt hij prima, 'in elk geval beter dan opwarmen in de magnetron'. Zolang er ook gewoon wordt gekookt. 'Europa kent ook een mooie keuken met een rijke traditie. Maar wie kan er tegenwoordig nog een mooi sausje maken? We eten nu vooral van die luchtige, snelle flut.'

6 En ook het eten gaat snel, zo blijkt uit het onderzoek. In 22 minuten is de warme maaltijd naar binnen gewerkt. 'Dan hebben we elkaar weinig te vertellen', reageert Braakhekke. 'Vreselijk. Eten moet juist een rustpunt zijn, waarbij je naar elkaar informeert.'

7 Dat een stukje Hollandse folklore verloren gaat, zag Braakhekke al lang aankomen. 'Vroeger leerde je nog koken voor het hele gezin op de huishoudschool.'

8 Toch ziet de kok een markt in verloren gewoonten en gebruiken: 'Dan moeten wij maar weer traditionele gerechten op de kaart zetten. Daar hebben gewone gezinnen geen tijd meer voor.'

Bron: Kim van Keken voor *de Volkskrant*, 28 oktober 2003

1 Ouderen en jongeren hebben uiteenlopende ideeën over wat een maaltijd bereiden inhoudt.
2 De meeste Nederlanders eten hun avondeten nog steeds op dezelfde tijd als vroeger.
3 Ondanks dat de aardappel populair is, verdwijnen sommige traditionele gerechten.
4 De meeste mensen eten nog steeds aan tafel en niet voor de televisie.
5 Restaurants gaan traditionele gerechten maken omdat gezinnen daar geen tijd voor hebben.
6 Mensen doen nog geen halfuur over het eten waardoor gesprekken aan tafel verdwijnen.
7 Volgens Joop Braakhekke verliezen we ons culinaire erfgoed en eten we vooral 'rommel'.
8 Mensen leerden vroeger op school koken.

lezen Oefening 3

Lees het artikel nog een keer en beantwoord onderstaande vragen.

1 *Onderzoeksbureau TNS NIPO analyseerde voor de derde keer in opdracht van Albert Heijn het eet- en kookgedrag in Nederland. Ondanks eerdere voorspellingen eten de meeste gezinnen nog steeds aan tafel.*
Leg uit wat met deze laatste zin wordt bedoeld.

_____

_____

_____

2 Welk percentage kinderen keek zes jaar geleden tijdens het eten naar de televisie?

☐ a 0%
☐ b ongeveer 7%
☐ c ongeveer 15%

3 Ouderen vinden het beleggen van een diepvriespizza geen koken.

☐ waar ☐ niet waar

4 Noem vier Nederlandse gerechten die nog maar weinig mensen kennen.

_____ _____

_____ _____

5 Wat bedoelt Joop Braakhekke met *We eten nu vooral van die luchtige, snelle flut*?

_____

_____

6 Wat is volgens Joop Braakhekke een belangrijke functie van eten?

_____

_____

7 Wat voor soort maaltijden gaat Joop Braakhekke in de toekomst in zijn restaurant op het menu zetten?

☐ a Wokgerechten.
☐ b Gerechten uit de magnetron.
☐ c Gerechten zoals hete bliksem en rabarber.

8 Vraag aan een Nederlandse kennis of buur of hij/zij kan uitleggen wat de gerechten van vraag 4 zijn. Vraag ook of hij/zij ze zelf wel eens heeft gegeten.

woordenschat Oefening 4

Zoek in de tekst synoniemen van onderstaande woorden.

alinea 1	oude gewoonte	_____
alinea 2	strak kijken naar één punt	_____
	twee keer zo veel worden	_____
alinea 3	iets niet goed genoeg vinden	_____
	iets eten of drinken	_____
alinea 4	plaats kwijtraken aan	_____
	vergeten worden	_____
alinea 5	traditie	_____
alinea 6	snel opeten	_____
alinea 7	onopgemerkt verdwijnen	_____
alinea 8	commerciële mogelijkheid	_____

woordenschat Oefening 5

Vul een synoniem uit oefening 4 in.

1 De laatste jaren worden er over de hele wereld steeds meer mobiele telefoons verkocht. Eerst was Philips in Nederland marktleider, maar dit bedrijf _____ steeds meer _____ aan Aziatische telecombedrijven.
2 In de pauze kun je in de kantine allerlei lekkere dingen _____ : soep, yoghurt, broodjes, verse sapjes, fruit, enz.
3 Het is vrijdagmiddag. Het zonnetje schijnt. Het is warm in ons lokaal. Verschillende studenten zitten naar buiten te _____ .
4 Gisteren werd er op het Museumplein in Amsterdam gedemonstreerd tegen de bezuinigingen van het kabinet op de gezondheidszorg. De toespraak van de minister-president _____ _____ in het boegeroep van de demonstranten.
5 Elke avond eten we om 18.15 uur. Op maandag moet mijn zoon om 18.30 uur naar voetbaltraining. Om te zorgen dat hij niet in 10 minuten zijn eten _____ _____ hoeft te _____ , eet hij die dag al om 17.30 uur.
6 Volgens de Nederlandse _____ is zondag een rustdag.
7 Op het gebied van ICT gaan de technische ontwikkelingen razendsnel. Binnenkort komt Sony met een nieuwe zakcomputer op de _____ .
8 Het aantal mensen dat een lcd-televisie heeft, is het laatste jaar _____ van 200.000 naar 400.000.
9 Een groot deel van het Nederlands _____ wordt in musea bewaard en tentoongesteld.
10 Een echte fan van horrorfilms _____ _____ _____ _____ voor actiefilms. Daar vindt hij of zij niks aan.
11 Omdat Nelson Mandela een belangrijke rol heeft gespeeld in de geschiedenis van Zuid-Afrika, zal hij niet snel _____ _____ _____ _____ .

grammatica **Oefening 6** separabele en niet-separabele verba

☛ Kijk in de Grammatica (p. 173) voor uitleg en meer oefeningen.

Zet in de volgende tekst het verbum tussen haakjes in de juiste vorm.

Huisman

In Nederland staan talloze moeders om half zes eten te (klaarmaken) voor hun gezin. Maar een man die elke dag kookt, (voorkomen) maar zelden. Zo'n man is Peter. Hij is (afstuderen) als bioloog, maar in het dagelijks leven huisvader. Met veel plezier (opvoeden) hij zijn drie pubers. Hij doet boodschappen, kookt, poetst, (stofzuigen) en (bereiden) de maaltijden. In het begin kookte hij eigenlijk alleen maar Hollandse maaltijden, maar dat (veranderen). Nu (rondgaan) ze echt de hele wereld. Italiaans, Marokkaans, Indisch... Hij (omdraaien) nergens zijn hand meer voor. Hij vindt het belangrijk dat de kinderen lekker en gezond eten. Van zijn Franse visschotel kunnen ze bijvoorbeeld echt niet (afblijven)! Van Peter hoeven ze trouwens niets te eten wat ze niet lusten, maar hij (aanmoedigen) ze wel om nieuwe dingen te proeven. Hij (meenemen) regelmatig nieuwe producten. Als hij bijvoorbeeld tagliatelli met zeevruchten maakt, dan maakt hij twee versies. Want de een houdt niet van garnalen en de ander niet van mosselen. Hij (aanpassen) de ingrediënten dus aan de smaak van de kinderen, zodat iedereen het lust. Eten wat de pot schaft? Hij (verbouwen) de pot gewoon naar ieders wensen! Hij geniet ervan als hij zijn gezin ziet smullen.

grammatica **Oefening 7** zinsbouw

☛ Kijk in de Grammatica (p. 202) voor uitleg en extra oefeningen.

Ga terug naar de teksten van oefening 2. Zoek en onderstreep de conjuncties.
Doe hetzelfde met de tekst van de vorige oefening.

1 Welke conjuncties zijn nieuw voor u?
2 Wat kunt u zeggen over de woordvolgorde na die conjuncties?

Maak de volgende zinnen af.

1 Petra had eigenlijk geen honger. Toch _____ .
2 Ondanks _____ , heb ik toch een doosje aardbeien gekocht.
3 We doen boodschappen bij Albert Heijn, al _____ .
4 's Avonds drinkt Henk thee, terwijl _____ .
5 Ik wil zaterdag naar de markt, maar _____ .
6 Zolang _____ , blijft het gezin aan tafel zitten.
7 Al is het niet zo gezond, _____ .
8 Toen _____ , kregen we hangop als toetje! Dat vond ik een heel vreemde naam voor zo'n lekker gerecht.

Oefenexamen NT2 programma 2, Luisteren
Onderdeel A
Fragment 1:

Radioprogramma over voedselallergie

U gaat luisteren naar een radioprogramma. In het programma worden vragen van luisteraars beantwoord over voedselallergie. Meneer Van Loon van de Nederlandse voedselallergiestichting beantwoordt deze vragen.

Eerst volgt een voorbeeld. Het antwoord op deze voorbeeldopgave hoeft u niet aan te geven. Lees nu eerst de voorbeeldopgave goed door.

Voorbeeld
Waardoor wordt de toename van voedselallergie veroorzaakt?

- ☐ a Door de grote aandacht ervoor in de media.
- ☐ b Door de veranderde eetgewoonten.
- ☐ c Doordat mensen steeds minder groenten en fruit eten.

In het voorbeeld vertelt meneer Van Loon dat de toename van voedselallergie veroorzaakt wordt door veranderde eetgewoonten. Antwoord B is dus het goede antwoord.

Let op:
Bij de volgende opgaven is de pauze ná het fragment langer dan bij de voorbeeldopgave.
U moet in dezelfde pauze de opgave bij dat fragment beantwoorden én de volgende opgave lezen.

Dan begint nu de toets. Lees eerst opgave 1 goed door.

1 Wat zegt Van Loon hier over voedselallergie en voedselintolerantie?

- ☐ a Het zijn verschillende benamingen voor dezelfde afwijking.
- ☐ b Het zijn verschillende kwalen met dezelfde verschijnselen.
- ☐ c Het zijn ziektes die heel verschillende klachten geven.

2 Wat zegt Van Loon over de meeste kleur- en smaakstoffen?

- ☐ a Ze beïnvloeden de gezondheid eerder positief dan negatief.
- ☐ b Ze veroorzaken geen voedselallergie maar wel vele andere klachten.
- ☐ c Ze vormen de belangrijkste oorzaak van voedselallergieën.

3 Waarop hebben de meeste allergische klachten betrekking?

- ☐ a Op de huid.
- ☐ b Op de luchtwegen.
- ☐ c Op maag en darmen.

4 Wat wil Van Loon met het Engelse onderzoek aantonen?
- ☐ a Veel mensen denken ten onrechte dat ze voedselallergie hebben.
- ☐ b Veel mensen genezen van een voedselallergie zonder hulp van medicijnen.
- ☐ c Veel mensen zijn allergisch voor voedsel, zonder dat ze het weten.

5 Wat zegt Van Loon over het eliminatiedieet?
- ☐ a Het helpt ontdekken voor welke stoffen men allergisch is.
- ☐ b Het is een dieet zonder stoffen die allergie veroorzaken.
- ☐ c Het leert mensen om stoffen te verdragen waarvoor ze allergisch zijn.

6 Waarom wordt de hyposensibilisatiekuur tegenwoordig niet meer gebruikt?
- ☐ a De kuur had geen aantoonbaar effect.
- ☐ b De kuur kon de klachten juist verergeren.
- ☐ c De kuur moest vele jaren worden voortgezet.

Oefenexamen NT2 programma 2, Luisteren
Onderdeel B
Fragment 2:
Lezing over eetproblemen

U gaat nu luisteren naar een lezing van mevrouw Vis. Zij gaat iets vertellen over problemen rondom eten en lichaamsgewicht. Bij dit onderdeel is geen voorbeeld. De toets gaat nu meteen verder. Lees eerst opgave 7 goed door.

7 Welk verschil tussen eetverslaving en alcoholisme wordt hier genoemd?
- ☐ a De gevolgen van eetverslaving zijn eerder zichtbaar dan die van alcoholisme.
- ☐ b Eetverslaving wordt vaak niet als een echte verslaving erkend.
- ☐ c Men kan wel proberen te stoppen met alcohol, maar niet met eten.

8 Hoe verklaart de spreker dikte bij kinderen?
- ☐ a Kinderen willen vaak veel eten om snel groot te worden.
- ☐ b Ouders denken dat veel eten gezond is voor kinderen.
- ☐ c Ouders geven kinderen te vaak ongezonde etenswaren.

9 Hoe ziet de spreker het eetprobleem van veel vrouwen?
- ☐ a Als een compensatie voor het gebrek aan waardering.
- ☐ b Als gevolg van het feit dat ze te weinig te doen hebben.
- ☐ c Als verzet tegen het modebeeld dat hun wordt opgedrongen.

10 Wat zegt de spreker over de meeste diëten?
- ☐ a Ze hebben weinig effect en zijn ongezond.
- ☐ b Ze werken meestal heel goed maar alleen op lange termijn.
- ☐ c Ze zijn vaak zo ingewikkeld dat ze moeilijk vol te houden zijn.

11 Wat wordt hier gezegd over sport als methode om af te vallen?

- ☐ a Daarbij is altijd deskundige hulp vereist.
- ☐ b Daarvoor is erg veel doorzettingsvermogen nodig.
- ☐ c Men moet daarbij ook altijd nog een dieet volgen.

12 Hoe reageren anderen vaak als je je streefgewicht hebt bereikt?

- ☐ a Ze geven ongevraagd allerlei adviezen om zo slank te blijven.
- ☐ b Ze vergeten dat je moeite moet doen om dit gewicht te behouden.
- ☐ c Ze zeggen dat je eigenlijk nooit te dik bent geweest.

woordenschat Oefening 9

Het Nederlands kent veel uitdrukkingen die met eten te maken hebben.
Zoek in uw woordenboek of op www.spreekwoord.nl de betekenis van de volgende spreekwoorden op:

1 Iets in de soep laten lopen.
2 Dat is linke soep!
3 Koffiedik kijken.
4 Dat is geen zuivere koffie.
5 Ergens geen kaas van gegeten hebben.
6 Hij/zij laat zich de kaas niet van het brood eten.
7 Willen weten wat voor vlees men in de kuip heeft.
8 Met zijn neus in de boter vallen.
9 Zoete broodjes bakken.
10 Daar lusten de honden geen brood van.

Vul nu het juiste spreekwoord bij onderstaande situaties in.

1 Bij de buren lopen 's avonds veel mensen in en uit. Ze zien er nogal onverzorgd uit, zeggen niks en kijken niet op of om. Wat daar gebeurt, is volgens mij _____ .
2 Peter is absoluut niet technisch. Als je problemen hebt met je computer, hoef je hem niet om hulp te vragen. Van computers _____ _____ .
3 Bij de sollicitatieprocedure voor een directeur van een bedrijf is het gebruikelijk dat er een psychologisch onderzoek wordt gehouden. Het bedrijf _____ .
4 Vorige week heb ik een etentje met vrienden _____ _____ .
Ik was helemaal vergeten dat het op die dag bij ons was en ik had dus geen boodschappen gedaan. Toen ze om 19.00 uur aanbelden, stond ik net mijn jas aan te trekken om weg te gaan.
5 Toen mijn man mijn verjaardag was vergeten, ging hij _____ _____ :
hij ging voor me koken, deed de afwas, zette koffie en de volgende dag kreeg ik een grote bos bloemen van hem.

6 Een fiets voor € 10,00! Van een junkie zeker! _____
_____.
Je bent namelijk strafbaar, als de politie je betrapt.

7 Meteen na zijn studie Scheikunde kon mijn broer bij Shell komen werken. Hij heeft daar een interessante functie en de secundaire arbeidsvoorwaarden zijn erg goed. Hij is _____
_____.

8 Ik kom uit een gezin van vijf kinderen. Ik ben de oudste en na mij komen nog drie broers en daarna een zus. Zij heeft het niet altijd gemakkelijk gehad met vier oudere broers, maar _____
_____.
Ze had haar eigen ideeën en haar eigen mening en daar hield ze aan vast.

9 In het bedrijf waar Karel al vijfentwintig jaar werkt, moest gereorganiseerd worden. De manier waarop dat is gebeurd, _____
_____.
De werknemers werden nauwelijks geïnformeerd en hadden geen inspraak. Karel stond na vijfentwintig jaar trouwe dienst op straat.

10 Als we willen voorspellen hoe de economische situatie in Nederland er over tien jaar uitziet, is dat _____.
Het is onmogelijk dat te doen.

lezen Oefening 10

Lees onderstaand artikel.

Boterhammen met kaas naast wraps en sushi

De meeste Nederlanders eten tijdens de lunch in de bedrijfskantine nog steeds boterhammen of broodjes met kaas, vleeswaren of een gebakken eitje. Ook soep, salade en de gefrituurde snack zijn populair. De 'luxe' lunch – vaak buiten de deur – is in opmars: bagels, sushi of wraps. De lunch kost een Nederlander gemiddeld € 2,70.

De Nederlandse lunch verschilt sterk van de lunchtradities elders in Europa. Duitsers eten tussen de middag het liefst warm, in een kantine of restaurant. Veel gegeten lunchgerechten zijn bijvoorbeeld: schnitzel, pizza en kebab. Verder lunchen Duitsers met zogeheten Knödeln (dat zijn bolletjes van aardappeldeeg), salade en natuurlijk worst. Favoriet is de Curryworst, dat is worst met currysaus en currypoeder. De gemiddelde lunchkosten in Duitsland liggen ongeveer rond de € 4,60.

Italianen eten vrijwel uitsluitend Italiaans. Ook eten zij bij voorkeur buiten de deur. Italianen eten het liefst pasta of salade, maar ook vlees of pizza, met een glas wijn. De gemiddelde lunchkosten zijn in Italië € 6,50.

In Frankrijk is de lunch de belangrijkste maaltijd van de dag. Veel Franse bedrijven geven hun werknemers maaltijdcheques met een waarde die varieert van vijf tot acht euro voor restaurants in de buurt van het werk. De lunch duurt minstens een uur, is doorgaans een warme maaltijd en bestaat uit drie gangen en een of twee glazen wijn. De Fransen eten vooral soep of salade vooraf, nuttigen daarna vlees of vis met groenten als hoofdgerecht, gevolgd door een nagerecht bestaande uit kaas, pudding of fruit.

Britten spannen de kroon als het om snelheid gaat. In Engeland wonen de snelste lunchers van Europa. Zij eten in minder dan een half uur. Veel gegeten lunchgerechten: salade, soep, fish & chips en kant-en-klare sandwiches. Gemiddelde kosten: € 3,10.

Bron: Ianthe Sahadat voor *de Volkskrant*, 9 december 2005

spreken Oefening 11

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

Peter van Straaten, *Peter's zeurkalender*

1 Hoe luncht u het liefst?
2 Wat drinkt u graag bij de lunch? Drinkt u ook iets aan het eind van de lunch, als afsluiting?
3 Lijkt uw manier van lunchen op de Nederlandse, Duitse, Italiaanse, Franse of Britse manier?
4 Verbaast de informatie uit het artikel u?
5 Vindt u het leuk om te koken? Wie maakt uw maaltijden klaar?
6 Herkent u de situatie in deze tekening? Wat vindt u ervan?
7 Hoe kijkt de vrouw? En de man?

spreken Oefening 12

☛ Gebruik de Taalhulp (p. 161 e.v.).

Wat zegt u in de volgende situaties?

1 U hebt een Nederlandse vriend te eten. U hebt een speciaal gerecht gemaakt uit uw eigen land, maar u ziet aan het gezicht van uw vriend dat hij het niet zo lekker vindt. U wilt niet dat hij iets eet wat hij niet lekker vindt. Wat zegt u?

2 U hebt heerlijk bij een vriend gegeten. U wilt hem een compliment maken. Wat zegt u?

3 U trakteert uw partner op een etentje in jullie favoriete restaurant. Als de soep wordt geserveerd, ziet u dat er een haar in de soep zit. U roept de ober. Wat zegt u?

4 U hebt bij de groenteboer een bloemkool gekocht. Als u hem thuis in stukken snijdt, ziet u dat hij zwart is van binnen. U gaat direct terug naar de groenteboer. Wat zegt u?

5 In de pauze wordt over eten en drinken gepraat. Vertel wat uw lievelingseten en -drinken is.

6 Leg uit hoe je aardappels moet koken.

spreken Oefening 13

Bron: Voedingscentrum

Dit is de schijf van vijf. In Nederland wordt deze schijf gebruikt om aan te geven hoe we gezond moeten eten.
Beantwoord de volgende vragen.
Werk daarbij in tweetallen.

1 Beschrijf wat u ziet.
2 Eet u volgens de schijf van vijf? Waarom wel of niet?
3 Zijn de ideeën over gezonde voeding in uw land hetzelfde als in Nederland?

schrijven Oefening 14

Er bestaan grote verschillen in eetgewoonten tussen verschillende culturen. U woont nu in Nederland en hebt de Nederlandse keuken leren kennen.
Schrijf een samenhangende tekst van 150 tot 300 woorden over de eetcultuur in Nederland en die in uw eigen land.
Besteed in uw tekst aandacht aan de volgende punten:

1 Vergelijk Nederlandse gerechten met gerechten uit uw land.
2 Beschrijf verschillen in eetgewoonten in Nederland en in uw land.
3 Geef uw mening over de Nederlandse eetcultuur. Geef argumenten.

www Oefening 15

Ga naar www.voedingscentrum.nl

1 Kies een onderwerp dat u interesseert.
2 Maak notities.
3 Spreek in het talenpracticum een monoloog van ongeveer twee minuten in over dit onderwerp.
4 Luister daarna naar uw monoloog.
5 Schrijf letterlijk op wat u heeft ingesproken en corrigeer uw fouten.
6 Werk vervolgens in groepjes van drie en vertel elkaar welke informatie u hebt gevonden.

grammatica Oefening 16 'er'

Kijk in de Grammatica (p. 208) voor uitleg en meer oefeningen.

In de onderstaande tekst ontbreekt het woordje *er*. Vul het op de juiste plaats in en bedenk om welk type *er* het gaat.

Voorbeeld: Kaas? Ik houd *er* niet van.
er + voorzetsel

Toen we net klaar waren met eten, werd gebeld.
Weet je wie voor de deur stond? Eric.
'Heb je nog een pak suiker over?' vroeg hij mij.
'Is onverwacht bezoek gekomen en ik heb geen suiker meer.'
Ik ging naar de keuken en keek in het keukenkastje of nog suiker was.
Stonden nog twee pakken.
Ik pakte een.
'Morgen geef ik je een terug,' zei hij.
'Je hoeft niet speciaal voor naar de supermarkt te gaan. Ik heb nog een.'
Toen ik in de kamer terugkwam, vroeg mijn dochter: 'Wie was aan de deur?'
'Eric, hij had geen suiker meer.'
'Wie wil nog een kopje thee?'
'Ik wil wel,' zei mijn zoon, 'het eten was pittig. Ik heb dorst van gekregen.'

luisteren Oefening 17

U gaat luisteren naar meneer Veldkamp. Hij is directeur van een koffiebranderij. Hij vertelt over zijn bedrijf. Beantwoord de volgende vragen.

1 Wat betekent het *Utz Kapehkeurmerk* voor koffie?
- ☐ a Het is bekend waar de koffiebonen vandaan komen en ze zijn milieuvriendelijk geproduceerd.
- ☐ b Bij de koffieproductie is gelet op de condities waaronder de koffieboeren werken en op milieuvriendelijkheid.
- ☐ c De koffiebonen komen van plantages in onder andere Afrika en er is een goed contact met de koffieboeren.

2 Wat is *melangeren*?
- ☐ a De verschillende bonen controleren op smaak en kwaliteit.
- ☐ b De verschillende koffiebonen met elkaar mengen.
- ☐ c De verschillende koffiebonen apart opslaan.

3 Wat gebeurt er met de smaak van de koffie als de koffieboon kort wordt gebrand?
- ☐ a De smaak wordt krachtiger, zoals bij Veldkamp Mokka.
- ☐ b De smaak wordt donkerder, zoals bij Veldkamp Espresso.
- ☐ c De smaak wordt zachter, zoals bij Veldkamp Mokka.

4 Waarom worden de bonen en de koffie voortdurend gecontroleerd?
- ☐ a Omdat de kwaliteit van de bonen wisselvallig is.
- ☐ b Omdat de smaak van de bonen niet altijd dezelfde is.
- ☐ c Omdat het productieproces vaak problemen oplevert.

U gaat luisteren naar mevrouw Oosterhof. Zij werkt bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en vertelt over biologische producten.
Beantwoord de volgende vragen.

5 Wat bedoelt men met *Het principe van biologische producten is eerlijk en puur*?
- ☐ a Bij de productie volgt men zoveel mogelijk de natuur.
- ☐ b De producten worden met name op het platteland geproduceerd.
- ☐ c Bij de productie worden geen chemische producten maar kunstmest gebruikt.

6 Wat zijn *groenbemesters*?
- ☐ a Dat is kunstmest die het gewas beschermt.
- ☐ b Ze zorgen voor een goede grond en reduceren het onkruid.
- ☐ c Dat zijn gewassen die snel groeien en daardoor geld opleveren.

7 Waarom wordt de grond regelmatig een periode niet gebruikt?
- ☐ a Omdat het onkruid weggehaald moet worden.
- ☐ b Omdat de grond zo nu en dan rust moet hebben.
- ☐ c Omdat de aanwezige insecten vernietigd moeten worden.

8 Wanneer krijgt een product het EKO-keurmerk?
- ☐ a Als de boer milieuvriendelijk werkt.
- ☐ b Als producten geen kleur-, geur- en smaakstoffen bevatten.
- ☐ c Als het productieproces milieuvriendelijk verloopt.

9 Waar heeft een producent van biologische producten meer last van dan een producent van niet-biologische producten?
- ☐ a De wisselvalligheid van het weer.
- ☐ b Ze krijgen een lagere prijs aangeboden.
- ☐ c Hun producten zijn van mindere kwaliteit.

spreken Oefening 18

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

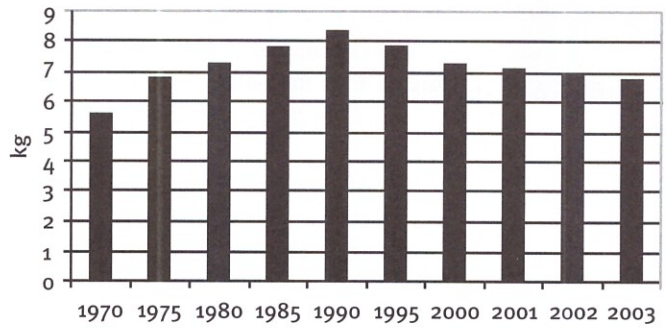
1 Wat is uw lievelingseten?
2 Wat is uw lievelingsdrank?
3 Wat wordt er in uw land veel gedronken?
4 Wat wordt er in Nederland veel gedronken, denkt u?
5 Drinkt u graag koffie? Waarom wel/niet?
6 Waar, wanneer en met wie drinkt u koffie?
7 Wat vindt u van de Nederlandse koffie (vergeleken met de koffie in uw land)?

8 Wordt er in uw land veel koffie gedronken?
9 Wat bedoelen mensen als ze zeggen: 'Kom eens een keertje bij me op de koffie'?

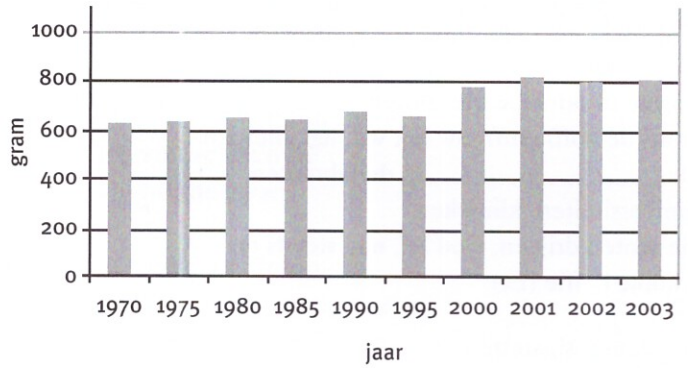
schrijven Oefening 19

De uitleg over het beschrijven van statistische figuren vindt u in de Taalhulp (p. 148). Het gebruik van de comparatief en de superlatief kunt u in de Grammatica (p. 218) vinden.

Vergelijk onderstaande figuren in 50 tot 100 woorden.

Koffieconsumptie per hoofd van de bevolking

Theeconsumptie per hoofd van de bevolking

luisteren Oefening 20

U gaat naar een liedje op de website luisteren.
Beantwoord de volgende vraag.

Waarom is koffiedrinken zo belangrijk voor de zanger?

- ☐ a Hij vindt koffiedrinken gezellig.
- ☐ b Hij kan niet goed functioneren zonder koffie.
- ☐ c Hij verkoopt koffie.

Luister nog een keer naar het liedje op de website (bij Oefening 20) en vul de ontbrekende woorden in.

Eén kopje koffie – VOF de Kunst

Ik sta op, nog niet wakker
Ik wankel door het _____ als een stakker
Maar ondanks alles haal ik mijn doel op het gevoel
Ja, ik ben een gebruiker
Het pure spul, dus zonder de _____
Ik giet het zwarte goud in een kop en ik leef weer op
Eén kopje koffie

En de markt wordt stabieler
De grote _____ werken als dealer
Een Angolees of Braziliaan levert het aan
Het bevat cafeïne
Ik loop erop als was het _____
Espresso, supra, altijd loodvrij, dus doet u mij
Eén kopje koffie (2x)

Over de verzuiling heen
Is er troost voor _____
In de uren van nood en ontbering
Neem er nog één
Eén kopje koffie (4x)
Al die lui op _____
Je mag ze in principe niet storen
Maar als de koffiejuffrouw het wil, ligt alles stil
En de _____, de fabrieken
De universiteiten, klinieken
Al die tenten drijven, God lof, nog steeds op
Eén kopje koffie (2x)

Sterke drank, sigaretten
We slibben langzaam dicht en vervetten
En al relaxend gaan we _____ aan ons genot
Maar ik hou van beschaving
Ik wil een keurig nette verslaving
Na al die _____ weet ik het wel en ik bestel
Eén kopje koffie (2x)

Ik ben een gebruiker
Eén kopje koffie
Zonder de _____
Eén kopje koffie
Eén kopje koffie
Ik ben een gebruiker
Eén kopje koffie
Zonder de _____
Eén kopje koffie
Eén kopje koffie

Liedtekst:
Erik van Muiswinkel

lezen **Oefening 22**

Lees onderstaande tekst goed door.

De deur staat altijd open

Trek in een lekker vers kopje soep en een stuk pizza na een dag hard werken? Dan moet je bij Els zijn! Veel van haar vrienden en kennissen hebben een drukke baan. Om een uur of zes gaat vaak de telefoon: 'Els, zouden we vanavond misschien een hapje mee kunnen eten?' Dat is geen probleem! Terwijl ze de telefoon beantwoordt, snuffelt ze ondertussen al in de koelkast om te kijken wat ze klaar kan maken. Haar keukentje zit elke avond vol met mensen. Vaak wel een man of tien: vrienden, vriendinnen en hun kinderen… Het is altijd passen en meten om voor iedereen een plekje aan tafel te regelen. En als er meer dan tien man komen, dan eten ze in etappes. Dan gaan eerst de kinderen aan tafel, zodat ze daarna samen kunnen spelen. Vervolgens eten de ouders en na het eten borrelen we nog wat na. Rond acht uur gaat iedereen weer naar huis. En dan moet Els nog alles opruimen!

woordenschat **Oefening 23**

Bij de tekst *De deur staat altijd open:*
Kruis aan welke woorden of woordgroepen vrijwel dezelfde betekenis hebben.

1 trek hebben in
- ☐ a honger hebben
- ☐ b zin hebben in
- ☐ c houden van

2 een hapje mee-eten
- ☐ a bij andere mensen eten
- ☐ b met andere mensen eten
- ☐ c voor andere mensen koken

3 ondertussen
- ☐ a daarna
- ☐ b bovendien
- ☐ c op hetzelfde moment

4 snuffelen
- ☐ a zoeken
- ☐ b opruimen
- ☐ c schoonmaken

5 het is passen en meten
- ☐ a het lukt altijd
- ☐ b je moet goed indelen
- ☐ c je moet het uitrekenen

6 in etappes (eten)
- ☐ a om de beurt
- ☐ b samen
- ☐ c apart

7 naborrelen
- ☐ a na het eten alcohol drinken
- ☐ b na het eten met elkaar nog wat drinken en praten
- ☐ c aan tafel blijven zitten

grammatica **Oefening 24** zinsbouw

☛ Kijk in de Grammatica (p. 199) voor uitleg en meer oefeningen.

Maak de volgende zinnen af en gebruik daarbij de informatie uit de tekst 'De deur staat altijd open'.

1 Als je na een dag hard werken zin hebt in een lekkere pizza, _____ _____.
2 Terwijl de telefoon gaat, _____.
3 _____, omdat er veel mensen komen eten.
4 Zodra de kinderen hebben gegeten, _____.
5 Nadat we hebben gegeten, _____.
6 Els maakt vaak ovenschotels en pastagerechten, hoewel _____ _____.
7 Al komen er meer dan tien mensen, toch _____ _____.

www **Oefening 25**

☛ Zie voor uitleg over het schrijven van een informele brief de Taalhulp (p. 155).

U gaat aanstaande zaterdag met vrienden naar het filmfestival in Rotterdam. Daarna gaan jullie samen iets eten, maar jullie hebben nog geen idee waar. U zoekt informatie op internet. Op www.iens.nl vindt u een overzicht van eetgelegenheden in verschillende steden in Nederland.

1 Ga op zoek naar een leuke eetgelegenheid in het centrum van Rotterdam.
2 Stuur daarna uw vrienden een mail waarin u ze uw keuze voorlegt en ook waarom.

5 Het milieu

spreken Oefening 1

Bespreek in groepjes van drie de volgende vragen:

1 Vindt u het belangrijk om zuinig te zijn met water? Waarom?
2 Hoe probeert u uw waterverbruik te beperken?

lezen Oefening 2

Lees onderstaande tekst, en beantwoord daarna de vragen. Zoek het antwoord op in de tekst.

Kortsluiting in de waterleiding

1 **In veel nieuwe wijken worden proeven gedaan met gescheiden leidingen voor drink- en huishoudwater. In Utrecht kregen gezinnen ongezuiverd rivierwater te drinken. Discussie over de risico's ligt politiek gevoelig.**

2 Het was zo'n ongeluk dat eigenlijk niet had mogen gebeuren, zegt waterleidingmaatschappij Hydron. De voorschriften en protocollen zijn glashelder; de monteurs zijn gekwalificeerd en de chefs controleren elke klus voordat hij wordt opgeleverd. Toch ging het mis met de nieuwe, experimentele waterleiding in Parkwijk van de Utrechtse nieuwbouwwijk Leidsche Rijn.

3 Tientallen bewoners kregen eind vorig jaar een darminfectie omdat ze ongezuiverd rivierwater uit de kraan dronken. Bij één gezin werd zelfs de hond ziek, en werd de fout pas ontdekt na veertien maanden doktersbezoek en vage gezondheidsklachten, waarbij niemand aan verontreinigd drinkwater had gedacht.

4 Hydron experimenteert in Leidsche Rijn met de levering van twee soorten water in verschillende leidingen. Uit de ene leiding komt schoon, helder drink- en badwater. De andere levert oppervlakkig gezuiverd rivierwater uit de Lek voor het toilet en de wasmachine, en om de auto te wassen en de tuin te sproeien.

5 Met de toepassing van dit grijs 'huishoudwater' wordt bespaard op dure drinkwaterzuivering en op schaars grondwater, is de filosofie. Bovendien besparen de gezinnen in Leidsche Rijn gemiddeld enkele tientjes per jaar op de waterrekening.

6 Als het experiment slaagt, zullen alle dertigduizend woningen in deze Utrechtse Vinex-wijk door Hydron van een dubbele waterleiding worden voorzien. Later dit jaar zal het systeem ook in Veenendaal worden aangelegd. Daarna volgen in elk geval de wijk Vathorst in Amersfoort en Houten-Zuid. In andere nieuwbouwwijken liggen al enkele jaren dubbele leidingen in de grond; ook daar meestal bij wijze van experiment.

7 Naar aanleiding van de flop in Utrecht rijst echter de vraag of dat experiment nog wel kan lukken, wanneer zo gemakkelijk verkeerd water door de waterleiding kan stromen. Milieubewuste stadsplanners waren daar uitvoerig voor gewaarschuwd. Drie jaar geleden wezen het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) en het Rijksinstituut voor

Volksgezondheid en Milieu (RIVM) al op de risico's voor de volksgezondheid van een dubbele waterleiding.

8 De lopende experimenten worden op dit moment in opdracht van het ministerie van VROM door het keuringsinstituut KIWA geëvalueerd. Veel animo om op het incident te reageren heeft het instituut daarom niet.

9 'Gescheiden waterleidingen zijn een politiek gevoelig onderwerp geworden,' stelt de woordvoerder die zelf anoniem wil blijven. 'Het is moeilijk een objectieve afweging te maken tussen de voor- en nadelen.'

10 De vereniging van waterleidingbedrijven heeft het minder moeilijk met die vraag. 'Veel waterleidingbedrijven zijn de afgelopen jaren al afgestapt van het idee van huishoudwater,' weet beleidsmedewerker ing. Kees Poortema.

11 Meestal werd ervan afgezien omdat het theoretisch milieuvoordeel zich in de praktijk niet zou voordoen. Extra leidingen kosten méér materiaal en vereisen extra pompen en daardoor extra energie. Op de meeste plekken in Nederland bestaat geen gebrek aan schoon drinkwater en daar lijkt een dubbel waternet dus zinloos.

Bron: Jeroen van Trommelen voor *de Volkskrant*, 2 februari 2002

1 Welk risico van gescheiden leidingen wordt in alinea 1 genoemd?

_____

_____

2 Hoeveel mensen in Parkwijk werden ziek?

- ☐ a Minder dan tien.
- ☐ b Tien.
- ☐ c Meer dan tien.

3 Waar wordt het schone water voor gebruikt?

- ☐ a Om te drinken.
- ☐ b Om de tuin te besproeien.
- ☐ c Voor de wasmachine.
- ☐ d Voor de wc.
- ☐ e Om de auto te wassen.
- ☐ f Voor het bad.

4 Waar wordt het rivierwater voor gebruikt?

- ☐ a Om te drinken.
- ☐ b Om de tuin te besproeien.
- ☐ c Voor de wasmachine.
- ☐ d Voor de wc.
- ☐ e Om de auto te wassen.
- ☐ f Voor het bad.

5 Welke argumenten voor het gebruik van huishoudwater worden in alinea 5 genoemd?

_____

_____

6 Waarom wil het KIWA liever niet reageren op het ongeluk in Utrecht?

- ☐ a Men wacht op nieuws van het ministerie van VROM.
- ☐ b Het onderwerp ligt politiek gevoelig.
- ☐ c Ze zijn nog bezig met de evaluatie van de experimenten.

7 Wat zegt Kees Poortema?

- ☐ a Steeds meer waterleidingbedrijven zijn enthousiast over het gebruik van huishoudwater.
- ☐ b Het aantal waterleidingbedrijven dat enthousiast is over het gebruik van huishoudwater, is gelijk gebleven.
- ☐ c Steeds minder waterleidingbedrijven zijn enthousiast over het gebruik van huishoudwater.

8 Welke argumenten worden in alinea 11 genoemd om *geen* aparte leiding voor huishoudwater aan te leggen?

_____

_____

grammatica Oefening 3 passief

☛ Kijk in de Grammatica (p. 190) voor uitleg en extra oefeningen.

In de begintekst van dit thema staan veel passiefconstructies. Voer de volgende opdrachten uit.

1 Zoek de passiefconstructies op en onderstreep ze.
2 Bespreek ze daarna met een medecursist.
3 Welke zinnen kunt u actief maken? Wat wordt dan het subject in die zinnen?

spreken Oefening 4

☛ Gebruik de Taalhulp (p. 161 e.v.).

Wat vindt u van het idee van gescheiden leidingen voor drinkwater en huishoudwater? Wegen naar uw idee de voordelen op tegen de nadelen?
Werk in groepjes van drie.

woordenschat Oefening 5

Zoek in de tekst synoniemen van onderstaande woorden.

alinea 1	de experimenten	_____
alinea 2	speciale, vaste regels	_____
	heel duidelijk	_____
	een werkje	_____
	fout gaan	_____
alinea 3	onduidelijk	_____
alinea 4	de bezorging	_____
alinea 5	het in de praktijk brengen	_____
	tekort aan	_____
alinea 6	succes hebben	_____
	als een soort	_____

alinea 7	de mislukking	_____
	de vraag komt op	_____
alinea 8	het enthousiasme, de zin	_____
alinea 10	stoppen met / opgeven	_____
alinea 11	dat vraagt veel	_____
	het tekort	_____

woordenschat Oefening 6

Vul de synoniemen uit oefening 5 in onderstaande zinnen in.

1 De functieomschrijving van onze directeur is _____ _____ . Iedereen weet wat zijn taken en verantwoordelijkheden zijn.
2 De laatste jaren neemt de technische ontwikkeling snel toe. De _____ _____ van moderne technologieën gebeurt op allerlei gebieden: in bedrijven, de gezondheidszorg, het persoonlijke leven, enz.
3 Een bekende Nederlandse band heeft een dvd opgenomen. Hij is nauwelijks verkocht en ligt nu voor € 5,00 in de winkel. Wat een _____ _____ !
4 In de universiteitssteden is er _____ aan studentenkamers. De wachtlijsten bij studentenhuisvesting zijn erg lang.
5 In het laboratorium van farmacie worden _____ gedaan met nieuwe geneesmiddelen.
6 Vorige week is Alice voor haar rijexamen _____ . Inmiddels rijdt ze in haar eigen autootje rond.
7 Het opknappen van een oud huis is een hele _____ _____ . Je komt altijd onverwachte dingen tegen die meer tijd kosten dan je had verwacht.
8 Vanmiddag heb ik een afspraak met Nora. Hoe laat we hebben afgesproken en wat we gaan doen, weet ik eigenlijk niet. De afspraak is nogal _____ . Ik ga haar zo maar even bellen.
9 Als een buitenlandse toerist voor het eerst Nederland bezoekt, _____ bij die persoon _____ waarom er in Nederland zoveel fietsen zijn.
10 Als je een marathon wil lopen, _____ dat een goede voorbereiding en een grote discipline.
11 Tijdens een examen moet je je aan de _____ houden: je moet op tijd aanwezig zijn, je telefoon moet uit staan, je mag geen (zak)computer gebruiken en je mag alleen met blauwe pen schrijven.
12 Vorige week is mijn broer getrouwd. _____ grap hebben vrienden een spandoek aan zijn huis gehangen: pas getrouwd.
13 Het visrestaurant op de hoek koopt de vis altijd in bij een vishandel in Spakenburg. Op dinsdag, donderdag en zaterdag komen de _____ _____ aan.
14 Op de universiteit wordt een nieuw college Europese geschiedenis gegeven. De _____ is groot. Al honderd studenten hebben zich aangemeld.

15 Om af te vallen at Peter alleen maar rauwe groente en fruit. Na drie weken had hij er genoeg van en is hij van het dieet _____ .

16 Bouwgrond is in Nederland _____ . In dit kleine land wonen veel mensen.

17 Afgelopen weekend zijn Carla en Christien gaan kamperen. Bij het opzetten van de tent ging het al _____ . Ze kwamen er namelijk achter dat ze een tentstok waren vergeten!

woordenschat Oefening 7

Zoek de tegenstellingen bij elkaar.

☐	1 gezuiverd	a	in elk geval
☐	2 de zekerheid	b	mis
☐	3 ongediplomeerd	c	uitvoerig
☐	4 goed / raak	d	vaag
☐	5 glashelder	e	rommelig
☐	6 helder / schoon	f	vuil / vies
☐	7 kort	g	het gebrek
☐	8 overvloedig	h	verontreinigd
☐	9 mislukken	i	het risico
☐	10 zeker niet	j	troebel
☐	11 het succes	k	slagen
☐	12 het overschot	l	gekwalificeerd
☐	13 opgeruimd	m	de flop
☐	14 schoongemaakt	n	schaars

woordenschat Oefening 8

Vul woorden uit oefening 7 in onderstaande zinnen in.

1 In de gemeente Utrecht is _____ gesproken over het verruimen van het aantal koopzondagen. De discussies waren dagelijks te volgen in de krant, op de radio en op de regionale televisie.

2 In de kinderopvang wordt gewerkt met _____ _____ personeel én met stagiaires.

3 Als je alleen gaat bergbeklimmen, neem je grote _____ _____ . Als er iets gebeurt, is er niemand in de buurt die je kan helpen.

4 In Nederland is er een _____ aan melk, omdat er zoveel koeien zijn. Veel melkproducten worden dan ook geëxporteerd.

5 Morgen viert Karin haar 25e verjaardag met een tuinfeest. Haar ouders en broers komen _____ , maar haar zus wist het nog niet zeker.

6 Deze wijn drink ik niet, omdat hij _____ is. Onderin het glas zitten stukjes kurk.

7 Vanochtend heeft John een appeltaart gebakken, maar hij is _____ _____ . Hij had de oven te warm gezet en daardoor is de taart aangebrand.

8 Elke dag wordt de binnenstad door medewerkers van de gemeentereiniging _____ .

9 Toen de journalist de premier vroeg hoe de Nederlandse economie er volgend jaar voorstaat, gaf de premier een _____ reactie. Waarschijnlijk durfde hij geen eerlijk antwoord te geven, omdat er nog geen economische verbeteringen te verwachten zijn.

10 De nieuwste film van Jan de Bont werd een _____ . Er kwamen weinig bezoekers op af en na drie weken is hij uit de bioscopen gehaald.

11 Boze fruittelers hebben een week gestaakt. Daardoor werden appels, peren en aardbeien _____ . Bij de groenteboer, op de markt of in de supermarkt waren ze niet meer te krijgen.

12 Jouw vriend ziet er slecht uit. Is er iets _____ met zijn gezondheid?

13 Hoe _____ is jouw huis? Ruim je je spullen regelmatig op of laat je van alles rondslingeren?

schrijven **Oefening 9**

De uitleg over het beschrijven van statistische figuren vindt u in de Taalhulp (p. 148 e.v.).

Beschrijf onderstaande tabel in 100 tot 150 woorden.

Huishoudelijk waterverbruik per inwoner, 1980 - 2001

	1980	1985	1990	1995	1998	2001
	liter per inwoner per dag					
Bad	12,6	13,1	8,6	9,0	6,7	3,7
Douche	19,2	21,2	28,2	38,3	39,7	42,0
Wastafel	7,4	6,9	4,5	4,2	5,1	5,2
Toiletspoeling	29,0	32,7	34,0	39,0	36,2	34,8
Handwas	2,4	2,4	2,4	2,3	2,1	1,8
Wasmachine	22,0	21,6	22,7	25,5	23,1	22,8
Afwassen	9,3	10,5	9,4	4,9	3,8	3,6
Afwasmachine	1,1	1,1	0,8	0,9	1,9	2,4
Voedselbereiding	4,0	4,0	4,0	2,0	1,7	1,6
Overig	2,0	3,0	8,0	8,2	7,7	8,2
Totaal	**109,0**	**116,5**	**122,6**	**134,3**	**128,0**	**126,2**

Bron: RIVM, oktober 2002

www **Oefening 10**

Zoek op internet informatie over prins Willem-Alexander:

- Wanneer en waar is hij geboren?
- Wat heeft hij gestudeerd?
- Wat is zijn gezinssituatie?
- Wat doet hij? Welke taken heeft hij?
- Wat heeft hij met water?

luisteren **Oefening 11**

Lees de vragen. Luister naar de tekst en beantwoord de vragen.

De prins van Oranje over Neerlands eeuwige strijd

Het water moet meer ruimte krijgen

Als voorzitter van de Commissie Integraal Waterbeheer zet prins Willem Alexander zich in om Nederland veilig en bewoonbaar te houden.

1 Waarom was Nederland in 1995 wereldnieuws?
- ☐ a 200.000 mensen moesten hun huis verlaten als gevolg van wateroverlast.
- ☐ b 200.000 mensen stierven als gevolg van wateroverlast.
- ☐ c 200.000 huizen werden verwoest als gevolg van wateroverlast.

2 Hoe moet Nederland in de toekomst de problemen op het gebied van water aanpakken volgens prins Willem Alexander?
- ☐ a Zoals nu, want Nederland is expert op dat gebied.
- ☐ b Nederland moet vooral zorgen voor schoner water.
- ☐ c De aanpak moet worden veranderd.

3 Wat bedoelt prins Willem Alexander met *de kruik staat op barsten*?
- ☐ a Er is te veel water in Nederland.
- ☐ b Het water heeft te weinig ruimte in Nederland.
- ☐ c Er zijn te veel kanalen in Nederland.

4 Wat is de beste oplossing voor de komende jaren volgens prins Willem Alexander?
- ☐ a De dijken moeten verhoogd worden.
- ☐ b Er moeten gebieden komen die onder water kunnen worden gezet.
- ☐ c De klimaatverandering moet tegengegaan worden.

5 Waar is de wijk Leidsche Rijn een voorbeeld van?
- ☐ a Daar wordt het regenwater in het riool geloosd.
- ☐ b Daar wordt het regenwater door de bewoners opgevangen.
- ☐ c Daar krijgt het regenwater meer ruimte om weg te stromen.

6 Waarom wordt Nederland *het putje van Europa* genoemd?
- ☐ a De buurlanden leggen de problemen op het gebied van water bij Nederland neer.
- ☐ b De vervuiling van de buurlanden stroomt via de rivieren naar Nederland.
- ☐ c De buurlanden lozen hun vervuilde water in Nederland.

7 Waarvoor heeft Nederland rivierwater nodig?
- ☐ a Voor huishoudens en industrie en om zout water uit de grond af te voeren.
- ☐ b Voor de regen en de landbouw en om zoet water uit de grond af te voeren.
- ☐ c Voor de regen en de industrie en om zout water uit de grond af te voeren.
- ☐ d Voor huishoudens en landbouw en om zoet water uit de grond af te voeren.

8 Wat zegt prins Willem Alexander over de toekomst van de Nederlandse kust?
- ☐ a De kuststrook moet versterkt worden.
- ☐ b De zee zal zwakker worden.
- ☐ c De zeespiegel in West-Nederland zal dalen.

woordenschat Oefening 12

De onderstreepte woorden komen uit de luistertekst van oefening 11.
Lees onderstaande zinnen en probeer de betekenis van de onderstreepte woorden uit de context af te leiden.

1 Hoewel ik weinig gestudeerd had, dacht ik dat ik het examen goed had gedaan. Toen ik echter de toetsuitslag van mijn docent kreeg, werd ik met mijn neus op de feiten gedrukt. Ik had een onvoldoende en moest het examen in augustus herkansen. Toen kon ik mijn vakantie wel vergeten!

2 Toen een trein met gevaarlijke stoffen was ontspoord, werden de bewoners langs de spoorlijn geëvacueerd en tijdelijk in een sporthal in de buurt ondergebracht. Na vijf uur mocht iedereen weer terug naar zijn woning.
3 De sfeer in het voetbalstadion werd dreigend, toen FC Utrecht een doelpunt scoorde. De ADO Den Haag-supporters gingen schreeuwen, vuurwerk afsteken en met stenen gooien. Ik ben toen maar gauw naar huis gegaan.
4 De directeur van dit bedrijf wordt geprezen om zijn enthousiasme en eerlijkheid. De werknemers zijn erg tevreden over hun baas.
5 Toen een tanker op zee gezonken was, moest hij geborgen worden. Het bergingsschip bracht hem naar de haven van Rotterdam.
6 Kanalen zijn meestal kaarsrecht, terwijl riviertjes kronkelen.
7 Veel vrachtschepen lozen hun afval op zee. Officieel mag dat niet, omdat de zee zo ernstig vervuild raakt.
8 Vanmiddag hebben we conversatie Italiaans. Het is zulk lekker weer. Misschien kunnen we de docent vragen of we buiten les kunnen krijgen. Zo kunnen we het nuttige met het aangename verenigen.
9 De fietsendief werd door de politie naar het politiebureau afgevoerd. Daar werd een proces-verbaal opgemaakt.
10 Ik vermijd risico's, omdat ik van zekerheid en veiligheid houd.
11 Vroeger gingen we in de vakanties vaak naar zee. In de zomer zwommen mijn broer en ik graag in de zee. Maar bij eb mocht dat niet van onze ouders in verband met gevaarlijke stroming naar open zee.
12 In ons basketbalteam is Liesbeth een zwakke schakel. Ze heeft een belangrijke positie, maar is de laatste tijd regelmatig geblesseerd.

www Oefening 13

Ga naar www.spreekwoord.nl.

1 Typ bij de zoekopdracht het woord *water* in. Kies vijf spreekwoorden die u interessant of leuk vindt. Maak notities.

2 Vertel een medecursist:
- welke vijf spreekwoorden u hebt gekozen
- waarom u ze hebt gekozen
- wat de spreekwoorden betekenen

3 Probeer samen bij elk spreekwoord een situatie te bedenken waarin het spreekwoord gebruikt kan worden.

spreken **Oefening 14**

Kijk naar de poster.

Bron: Nederland Schoon, 2006

Werk in groepjes van drie en bespreek onderstaande vragen:

1 Wat ziet u op de poster?
2 Vindt u Nederland een schoon land?
3 Wat is de boodschap?
4 Denkt u dat de poster effect zal hebben?
5 Wat doet u zelf om Nederland schoon te houden?

grammatica **Oefening 15** **zouden**

Kijk in de Grammatica (p. 194) voor uitleg en extra oefeningen.

Wat zegt u in onderstaande situaties? Gebruik het verbum *zou(den)*.
Werk in tweetallen.

1 De hond van uw buurman poept regelmatig op uw stoep. Wat vraagt u uw buurman?
2 Uw buurvrouw heeft 's avonds de televisie hard aanstaan. Wat vraagt u haar?
3 Uw buren zetten vaak de wasmachine na 20.00 uur aan. Uw kinderen gaan dan slapen en de wasmachine maakt veel lawaai. Wat vraagt u?
4 U vraagt zich af of porseleinen kopjes beter voor het milieu zijn dan plastic bekertjes.
5 U weet niet zeker of een afwasmachine slechter voor het milieu is dan zelf afwassen.
6 U vraagt zich af of biologische groente veel duurder is.
7 U weet niet zeker of de vuilniswagen tijdens de feestdagen ook op woensdag komt.

8 Ik wil graag bij een biologische boer werken.
9 We willen graag een milieuvriendelijk vervoermiddel aanschaffen.
10 De flatbewoners willen graag hun afval scheiden.
11 Volgens mij kun je de was bij mooi weer beter buiten hangen.
12 Ik raad u aan om met de fiets naar uw werk te gaan.
13 Ik adviseer jullie eens naar een Waddeneiland te gaan.
14 Uw partner zet altijd de vuilniszakken buiten. Vraag ter controle of hij/zij dat nu ook heeft gedaan.
15 Een vriend(in) heeft beloofd tijdens uw vakantie uw planten water te geven. Als u van vakantie terugkomt zijn enkele planten dood. Wat zegt u tegen uw vriend(in)?
16 U hebt met uw kinderen afgesproken dat ze na het plassen hun handen moeten wassen. Een van uw kinderen doet dat niet. Wat zegt u?

spreken **Oefening 16**

Gebruik de Taalhulp (p. 161 e.v.).

Wat zegt u in onderstaande situaties?

1 U loopt op straat. Een jongen die voor u loopt, gooit een pakje appelsap op straat. Wat zegt u?

2 Op dinsdagochtend worden de vuilniszakken bij u in de straat opgehaald. Uw buurman zet altijd al op maandagochtend zijn vuilniszakken buiten. Omdat er veel katten in de buurt zijn, worden de zakken regelmatig opengekrabd. Wat zegt u tegen uw buurman?

3 In de pauze ontstaat er in de kantine een discussie over het scheiden van afval. Uw mening wordt gevraagd. Vertel of u uw afval scheidt en geef minimaal twee argumenten.

4 In een telefonische enquête wordt u de volgende vraag gesteld: *Koopt u wel eens biologische producten? Waarom wel of niet?* Wat zegt u?

www Oefening 17

1 Zoek op onderstaande internetpagina's één milieuonderwerp dat u interesseert.
2 Maak notities.
3 Spreek in het talenpracticum een monoloog van ongeveer twee minuten in over dit onderwerp.
4 Luister naar wat u ingesproken hebt en schrijf uw monoloog uit. Verbeter fouten die u gemaakt hebt.
5 Werk daarna in groepjes van drie en vertel elkaar welke informatie u hebt gevonden.

http://www.milieucentraal.nl
http://milieu.pagina.nl
http://www.milieuloket.nl
http://www.milieudefensie.nl

schrijven Oefening 18

Schrijf een tekst van 150 tot 250 woorden met de titel 'Een beter milieu begint bij jezelf'. Beschrijf wat u doet om het milieu te verbeteren. Onderbouw de tekst met argumenten.

U kunt de volgende punten gebruiken:

- gebruik van vervoermiddelen
- energieverbruik
- keuze van huishoudelijke apparaten
- keuze van voedingsmiddelen
- afvalscheiding

1 Kijk naar de foto bij het gedicht. Wat ziet u?
2 Lees de titel van het gedicht. Waar zal het gedicht over gaan, denkt u?
3 Lees het gedicht.
4 Wat vindt u van het gedicht?

Kap

Ze braken het bos
af: boom voor boom
gingen ze tegen de grond,
de dennen.

Zo klein als ik was
keek ik plotseling
doodgewoon over hen heen.

In het nieuwe licht rezen
wijken op, wegen kwamen
en gingen overal naar toe.

Die sloeg ik dan ook in.
De bomen achterna.

Uit: *Weg, wegen*, 1985
Auteur: *Maarten Doorman*

6 Veiligheid en gezondheid

spreken Oefening 1

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

1 Voelt u zich veilig in Nederland? Denk hierbij aan: criminaliteit, sociale controle, verkeersveiligheid, enz.
2 Voelt u zich in Nederland veiliger of minder veilig dan in uw eigen land? Waarom?

lezen Oefening 2

Lees de tekst en beantwoord onderstaande vragen.

Sterke stijging van aantal ongelukken met ambulances

Van een onzer verslaggevers
Utrechts Nieuwsblad

1 Het aantal aanrijdingen met ambulances in de provincie Utrecht stijgt dramatisch. Dat houdt volgens de Utrechtse ambulancedienst Ravu onder meer verband met het soms 'asociale rijgedrag' van andere weggebruikers.
2 Ravu-manager John van Engelen constateert dat naar aanleiding van het dodelijke ongeluk van zaterdagochtend met een ziekenwagen bij het Paardenveld in Utrecht. Daarbij kwam een 21-jarige vrouw om die onderweg naar het ziekenhuis was. De politie heeft die zaak nog in onderzoek.
3 De groeiende onveiligheid van ambulancepersoneel en patiënten in het verkeer baart de ambulancediensten en de beroepsvereniging steeds meer zorg. Werden Ravu-ambulances in 2001 48 keer aangereden, een jaar later was het aantal ongevallen tot 70 toegenomen. Tot september dit jaar hadden zich al zo'n 50 ongelukken voorgedaan.
4 Verkeersdeelnemers weigeren volgens Ravu-manager John van Engelen steeds vaker voorrang te verlenen aan ambulances met zwaailicht en sirene. Net als brandweer en politie dienen ambulances met optische en geluidssignalen van andere weggebruikers de ruimte te krijgen. Daarbij dienen ambulancechauffeurs zich aan de verkeersregels te houden. Maar ze mogen onder meer 'stapvoets' door rood rijden en de vluchtstrook gebruiken.
5 Ambulances hebben voortdurend bijna-aanrijdingen, zegt Van Engelen. Chauffeurs op weg naar een patiënt worden volgens Van Engelen regelmatig met 'de middelvinger' geconfronteerd. 'Ons personeel vertelt dagelijks dat het weer net goed ging. Op het Salvador Allende-plein werd er twee weken geleden nog een halve zijkant van een wagen gereden.'
6 Een weggebruiker die zich gedupeerd voelde, diende onlangs zelfs een klacht in tegen een ambulance die met spoed op weg was naar een ongeval. Van Engelen: 'Volgens de klager had de ambulance zich niet aan de verkeersregels gehouden. In wat voor wereld leven we, denk je dan.'

Het komt ook regelmatig voor dat automobilisten de situatie misbruiken door achter een ambulance aan over de vrijkomende weg te scheuren.

7 Ook de groeiende agressie jegens ambulancepersoneel draagt volgens Van Engelen bij aan de onveiligheid en de zorgen van de Ravu. Medewerkers worden bij het behandelen op straat steeds vaker bedreigd door omstanders.

8 Van Engelen: 'Soms wordt onder bedreiging een ziekenhuisbehandeling geëist, terwijl ons personeel na onderzoek vaststelt dat een bezoek aan de huisarts voldoende is.' Bij noodritten naar uitgaansgebieden of de wijk Kanaleneiland rijden al langer ter assistentie politiewagens met de Ravu-ambulances mee.

9 De 240 chauffeurs en verplegers houden volgens de Ravu rekening met een aanzienlijk beroepsrisico, maar stellen hun grenzen. 'Het wordt erg moeilijk als je elke dag denkt: als het vandaag maar weer goed gaat.'

10 Als gevolg van het stijgend aantal ongevallen zijn steeds meer ambulances ook lang buiten bedrijf. Reparatie van een ambulance vergt gemiddeld zo'n tien maanden. Het houdt in dat de Ravu vaker met onderhoudsgevoeliger reservemateriaal moet rijden. Van Engelen verzekert dat de Ravu desondanks geen concessies aan de paraatheid hoeft te doen.

11 Aangezien een ambulance met de noodzakelijke medische apparatuur zo'n twee ton kost, rijzen de kosten de pan uit. Binnenkort voert de Ravu een gesprek met zijn verzekeraar. Naar verwachting stuurt die volgens Van Engelen op premieherziening aan.

12 Sinds 1997 zijn bij aanrijdingen met ambulances drie dodelijke slachtoffers gevallen. In 1997 was dat het geval op de Batauweg in Nieuwegein, daarbij vielen ook twee gewonden. Op de Waterlinieweg in Utrecht werd eind 1999 een ambulance in de flank gereden, waardoor een patiënt het UMC niet haalde en twee verplegers gewond raakten.

Bron: *Utrechts Nieuwsblad*, oktober 2003, © AD Nieuwsmedia bv

1 Het aantal aanrijdingen met ambulances in de provincie Utrecht stijgt dramatisch. Wat betekent dramatisch hier?

- ☐ a Nauwelijks.
- ☐ b Een beetje.
- ☐ c Erg.

2 Wie is bij het dodelijk ongeval bij het Paardenveld om het leven gekomen?

- ☐ a Een paard.
- ☐ b Ambulancepersoneel.
- ☐ c Een patiënte in de ambulance.
- ☐ d Een automobilist.

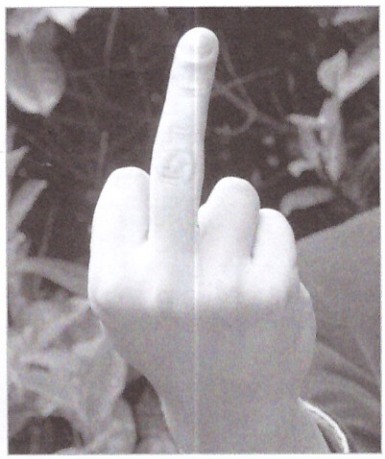
3 Hoeveel aanrijdingen met ambulances waren er in 2002?

- ☐ a 48.
- ☐ b 70.
- ☐ c 50.

4 Wat mogen chauffeurs van ziekenwagens wel wat normale weggebruikers niet mogen?

- ☐ a Voorrang verlenen.
- ☐ b Hard door rood rijden.
- ☐ c Op de vluchtstrook rijden.

5 Wat betekent *Chauffeurs op weg naar een patiënt worden volgens Van Engelen regelmatig met 'de middelvinger' geconfronteerd*?

6 Waarom diende een weggebruiker een klacht tegen een ziekenwagen in?

- ☐ a Omdat de ziekenwagen de verkeersregels niet respecteerde.
- ☐ b Omdat de ziekenwagen een ongeluk had veroorzaakt.
- ☐ c Omdat hij achter de ziekenwagen moest blijven rijden.

7 Welke maatregel wordt er genomen om de veiligheid van het ambulancepersoneel te verbeteren?

- ☐ a Er wordt vaker op straat behandeld.
- ☐ b Er wordt vaker naar de huisarts doorverwezen.
- ☐ c Politie begeleidt ambulances.

8 Wat is een bijkomende consequentie van de toename van het aantal ongelukken met ziekenwagens?

- ☐ a Er rijden minder ambulances.
- ☐ b Er rijden kwalitatief minder goede ambulances.
- ☐ c Er is een wachttijd bij de reparatiedienst.

9 Wat betekent …, *rijzen de kosten de pan uit*?

woordenschat Oefening 3

Zoek in de tekst synoniemen voor de volgende woorden.

alinea 1	1	de botsing	_____
	2	te maken hebben met	_____
alinea 2	3	vaststellen	_____
	4	de ambulance	_____
	5	verongelukken	_____
alinea 3	6	zorgen geven	_____
	7	stijgen	_____
	8	gebeuren	_____
alinea 4	9	geven	_____
	10	moeten	_____
	11	onder andere	_____
alinea 5	12	continu	_____
alinea 6	13	benadeeld	_____
	14	met grote haast	_____
	15	hard rijden	_____
alinea 7	16	tegen	_____
	17	de verzamelde menigte	_____
alinea 8	18	verlangen	_____
	19	constateren	_____
alinea 9	20	behoorlijk groot	_____
alinea 10	21	buiten werking	_____
	22	dwingend vragen	_____
	23	betekenen	_____
	24	garanderen	_____
alinea 12	25	de zijkant	_____

woordenschat Oefening 4

Vul een synoniem uit oefening 3 (woorden van alinea 1 t/m alinea 6) in onderstaande zinnen in. Verander de vorm als dat nodig is.

1 Na het lichamelijk onderzoek heeft de dokter _____ _____ dat Peter een blindedarmontsteking heeft.
2 Bij de groenteboer kun je _____ appels, bananen, sla en bloemkool kopen.
3 De motorrijder _____ met 100 kilometer per uur door de bocht.
4 Na het ongeluk is het slachtoffer met _____ naar het ziekenhuis gebracht.
5 Bij een ernstige _____ is een vrachtauto op een auto gereden. De chauffeur van de auto heeft het ongeluk niet overleefd.
6 Het _____ me _____ dat Willem nog niet thuis is. Zou er iets aan de hand zijn?
7 In de les zit Kim _____ te kletsen. Ze kan er maar niet mee ophouden.

8 Het slechte weer _____ een lagedrukgebied boven Scandinavië.
9 Bij de aardbeving in India zijn meer dan 10.000 mensen _____ _____ . Voor hen kwam hulp te laat.
10 Een complete zonsverduistering _____ maar zelden _____ .
11 Toen Jochem van de trap was gevallen, is hij _____ naar de EHBO gebracht.
12 Het aantal auto's in Nederland _____ . Steeds meer gezinnen hebben niet één, maar twee auto's.
13 Na aankomst _____ het ambulancepersoneel eerste hulp.
14 In Nederland _____ je je aan de verkeersregels te houden. Als je dat niet doet, loop je kans een boete te krijgen.
15 Toen het reisbureau failliet ging, waren er veel toeristen _____ _____ . Hun vakantie werd geannuleerd.

woordenschat Oefening 5

Vul een synoniem uit oefening 3 (woorden van alinea 7 t/m alinea 12) in onderstaande zinnen in. Verander de vorm als dat nodig is.

1 De hoteleigenaar kon me niet _____ dat we een kamer met zeezicht krijgen. Misschien wordt het een kamer die uitkijkt op het zwembad.
2 Mijn moeder _____ vroeger altijd dat ik vóór 24.00 uur thuis was. Als ik niet luisterde, kreeg ik een maand huisarrest.
3 De achtbaan is tijdelijk _____ , omdat er een technisch probleem is.
4 Bij dat ongeluk is een brommer in _____ van een auto gereden. Hierdoor kon het portier niet meer open.
5 Als je hier een cursus volgt, _____ dat _____ dat je ongeveer twee uur per dag huiswerk moet maken.
6 Na het busongeluk kon de politie _____ dat er alleen een paar lichtgewonden waren.
7 Een _____ deel van de cafés sluit in het weekend om 3.00 uur. Er zijn er maar een paar die langer open mogen blijven.
8 Een van de _____ heeft de politie gebeld, toen er in het café tussen twee mannen een ruzie ontstond.
9 Geweld _____ vrouwen komt over de hele wereld voor.
10 Het schrijven van een roman _____ veel tijd. Soms is een auteur er langer dan een jaar mee bezig.

Lees de volgende tekst eerst een keer globaal door, dus zonder alle onbekende woorden op te zoeken.

Vierdaagse afgelast na twee doden

De vierdaagse van Nijmegen is op de tweede dag afgelast nadat dinsdag twee deelnemers waren overleden door de ongewone hitte. Meer dan driehonderd deelnemers moesten worden behandeld, dertig werden er in het ziekenhuis opgenomen. Twee wandelaars zijn na reanimatie buiten levensgevaar.
Het KNMI had hoge temperaturen voorspeld, die tot boven de 33 graden konden oplopen. De organisatoren hadden echter verwacht dat de omstandigheden zouden meevallen. Na overleg hadden ze geoordeeld dat de tocht niet ingekort hoefde te worden. Ze waren ervan overtuigd dat de wandelaars zonder problemen op weg konden omdat de luchtvochtigheid erg laag was. Bovendien had men de binnenkomsttijden met een uur verruimd tot zes uur 's avonds.
Het eind van de route bestond echter uit een lang stuk dijk zonder schaduw, en daar werden heel veel mensen onwel. Algemeen directeur Janssen van de vierdaagse gaf aan compleet verrast te zijn geweest door de plotselinge verslechtering van de situatie in de namiddag. De weersomstandigheden veranderden: de wind viel bijna helemaal weg.
Ervaren wandelaars merkten rond vier uur gistermiddag op dat er opvallend veel ambulances langs waren gereden. Vooral op de onbeschutte Oosterhoutsedijk, ter hoogte van Lent, vlak voor de Waalbrug naar Nijmegen, was de hitte verzengend, omdat er geen schaduw is. Ook bleven er heel veel uitgeputte mensen op de Waalbrug stilstaan, waar het door het opgewarmde metaal nog warmer was.
Een 'Vierdaagse-apotheek' die verkoelende en verzorgende producten verkocht, was permanent vol. Veel gefinishte lopers hadden rode vlekken op hun benen, omdat hun nieren het opgehoopte melkzuur niet meer konden verwerken. Ze kochten massaal verkoelende producten, terwijl er intussen in de straten rond de finish tientallen mensen misselijk of duizelig op straat lagen. Toch waren de hulpdiensten rond vier uur nog niet gealarmeerd. Ook ervaren lopers spraken op dat moment geen extra bezorgdheid uit.
Een van de deelnemers echter die rond die tijd op de dijk liep, vertelde dat hij zich kapot was geschrokken toen hij zag dat tientallen mensen op de dijk lagen en gereanimeerd moesten worden. Volgens een Rode Kruis-medewerker had dit drama misschien voorkomen kunnen worden als de wandelaars zich aan het advies hadden gehouden om per uur twee liter water te drinken.
De Vierdaagse vierde dit jaar haar 90-jarig jubileum. In 1927 viel de eerste dode, als gevolg van een op de tweede dag opgelopen zonnesteek. In 1972 vielen er twee doden.
Het is nog nooit eerder voorgekomen dat de Vierdaagse moest worden afgelast vanwege de weersomstandigheden.

Bron: Michiel de Hoog voor *de Volkskrant*, 19 en 20 juli 2006

Lees de tekst nog een keer, en onderstreep nu alle onbekende woorden waarvan u de betekenis niet uit de context kunt afleiden. Vergelijk uw lijstje daarna met dat van een medecursist. Welke woorden wilt u beslist opzoeken om de tekst beter te kunnen begrijpen?

Beantwoord de volgende vraag.
Aan het eind van de route vielen er veel slachtoffers.
Waarom? Noem drie redenen.

1 _____
_____
2 _____
_____
3 _____
_____

grammatica **Oefening 7** plusquamperfectum als 'irrealis': niet-separabele verba

☛ Kijk in de Grammatica (p. 173 en 194) voor uitleg en extra oefeningen.

Bespreek in drietallen de volgende vragen.

1 Wat hadden de wandelaars op deze dag kunnen doen om te voorkomen dat ze onwel zouden worden?
2 Had de Vierdaagse, gezien de verwachte hitte, afgelast of ingekort moeten worden?

www **Oefening 8**

Ga naar www.anwb.nl

1 Zoek informatie over wat u moet doen als u een ongeluk heeft gehad met de auto.
2 Maak notities.
3 Spreek in het talenpracticum een monoloog van ongeveer twee minuten in.
4 Luister daarna naar uw monoloog.
5 Schrijf letterlijk op wat u heeft ingesproken en corrigeer uw fouten.

spreken **Oefening 9**

Bekijk onderstaande woordenlijst. Zoek onbekende woorden op.

afslaan - botsen - inhalen - invoegen - het kruispunt - oversteken - de (linker-/ rechter-/ midden)rijbaan - de rotonde - de tegenligger - de T-splitsing - voorrang geven/krijgen - uitvoegen

Bekijk in groepjes van drie het schadeformulier. Vertel:

- Wat is er gebeurd?
- Waar is het gebeurd?
- Wanneer is het gebeurd?
- Wie waren erbij betrokken?
- Hoe is het gebeurd?

AANRIJDINGSFORMULIER

Bel Gratis 0800 - SCHADE
Autoschadeteam

1. Datum aanrijding: 20/6/2007 | Tijd: 10.10
2. Locatie: Land: NL | Plaats: Den Bosch | Straat: Palmstraat
3. Gewonde(n), ook licht gew.: nee ☒ ja ☐
4. Materiële schade*: andere voertuigen dan A en B: Nee ☒ Ja ☐ | andere objecten dan voertuigen: Nee ☒ Ja ☐
5. Getuigen: naam, adres, tel.: muur De Blok, Palmstraat 7, Den Bosch 076-2332116

VOERTUIG A

6. Verzekeringnemer/verzekerde (zie verzekeringspolis)
NAAM: Piet de Zee
Voornaam: Piet
Adres: Meselstraat 18 Postc.: 5031PP
Plaats: Tilburg Land: NL
Tel. of e-mail: 06-52478661

7. Voertuig

MOTORRIJTUIG	AANHANGWAGEN
Merk, type: Opel Astra	
Kenteken/verz.plaat: 2B-39-BB	Kenteken/verz.plaat:
Land van registratie: NL	Land van registratie:

8. Verzekeringsmaatschappij (zie verzekeringspolis)
NAAM: Fortis
Polisnr.: 720221
Groene kaart nr.: 5571
Verzekeringspolis of groene kaart geldig
vanaf jan. 2006 tot jan. 2008
Agentschap (of tussenpersoon, of makelaar):
NAAM:
Adres: Postc.:
Plaats: Land:
Tel. of e-mail:
Is het voertuig all risks verzekerd? Nee ☐ Ja ☒

9. Bestuurder (zie rijbewijs)
NAAM: Piet de Zee
Voornaam: Piet
Geboortedatum: 28-10-1972
Adres: Meselstraat 18 Postc.: 5031PP
Plaats: Tilburg Land: NL
Tel. of e-mail: 06-52478661
Rijbewijsnr.: 7284367
Categorie (A, B, ...): B
Geldig tot: juli 2010

10. Geef met een pijl de plaats aan waar het voertuig het eerst werd geraakt. →

11. Zichtbare schade aan voertuig A:
portier ingedeukt

12. TOEDRACHT

Zet een kruis (X) in elk van de betreffende A vlakjes, om de schets te verduidelijken B

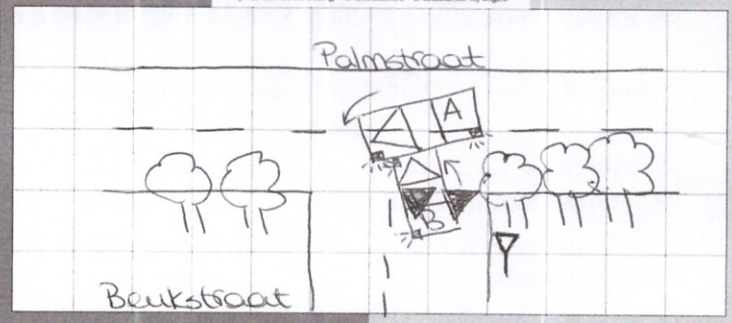
* Doorhalen wat niet van toepassing is

A		B
☐ 1	* stond geparkeerd/stond stil	1 ☐
☐ 2	* verliet een parkeerplaats/ opende de deur	2 ☐
☐ 3	ging parkeren	3 ☐
☐ 4	reed weg van een parkeerplaats, een uitrit, een onverharde weg	4 ☐
☐ 5	was bezig een parkeerplaats, een inrit, een onverharde weg op te rijden	5 ☐
☐ 6	wilde een rotonde oprijden	6 ☐
☐ 7	reed op een rotonde	7 ☐
☐ 8	botste op achterzijde, in dezelfde richting en op dezelfde rijstrook rijdend	8 ☐
☐ 9	reed in dezelfde richting en op een andere rijstrook	9 ☐
☐ 10	veranderde van rijstrook	10 ☐
☐ 11	haalde in	11 ☐
☐ 12	ging rechtsaf	12 ☐
☒ 13	ging linksaf	13 ☒
☐ 14	reed achteruit	14 ☐
☐ 15	kwam op een rijbaan bestemd voor het tegemoetkomend verkeer	15 ☐
☒ 16	kwam van rechts (op een kruising)	16 ☐
☐ 17	lette niet op een voorrangsteken of een rood licht	17 ☒

2 ← vermeld het aantal aangekruiste vakjes → 2

Te ondertekenen door BEIDE bestuurders
Houdt geen erkenning van aansprakelijkheid in; dient uitsluitend voor het vaststellen van identiteit en feitelijke gegevens; bevordert snelle schadeafhandeling

13. Situatieschets van de aanrijding .13
Goed aangeven: 1. wegsituatie - 2. rijrichting van voertuigen A en B - 3. hun positie op het moment der botsing - 4. verkeerstekens - 5. straatnamen (of wegen)

14. Mijn opmerkingen

15. Handtekening bestuurders .15
A: P
B: Boersma
Politiestempel indien van toepassing
Na ondertekening door beide partijen en na scheiding van de twee formulieren niets meer veranderen

* Indien er materiële schade anders dan aan de voertuigen A of B of aan andere objecten is toegebracht, vermeld dan naam, adres, etc. van de eigenaren; gebruik eventueel vak 14, zie boven.

VOERTUIG B

6. Verzekeringnemer/verzekerde (zie verzekeringspolis)
NAAM: Maria Boersma
Voornaam: Maria
Adres: Wilhelminalaan 3 Postc.: 5231AL
Plaats: Den Bosch Land: NL
Tel. of e-mail: 06-98245126

7. Voertuig

MOTORRIJTUIG	AANHANGWAGEN
Merk, type: VW Golf	
Kenteken/verz.plaat: GF-02-LG	Kenteken/verz.plaat:
Land van registratie: NL	Land van registratie:

8. Verzekeringsmaatschappij (zie verzekeringspolis)
NAAM: Nationale Nederlande
Polisnr.: 68352-7
Groene kaart nr.: 30561
Verzekeringspolis of groene kaart geldig
vanaf Febr. 2007 tot Febr. 2008
Agentschap (of tussenpersoon, of makelaar):
NAAM:
Adres: Postc.:
Plaats: Land:
Tel. of e-mail:
Is het voertuig all risks verzekerd? Nee ☐ Ja ☒

9. Bestuurder (zie rijbewijs)
NAAM: Maria Boersma
Voornaam: Maria
Geboortedatum: 5-3-1953
Adres: Wilhelminalaan 3 Postc.: 5231AL
Plaats: Den Bosch Land: NL
Tel. of e-mail:
Rijbewijsnr.: 06-98245126
Categorie (A, B, ...): B
Geldig tot: septembers 2015

10. Geef met een pijl de plaats aan waar het voertuig het eerst werd geraakt. →

11. Zichtbare schade aan voertuig B:
koplamp stuk
deuk linkvoo

Vóór afgifte door eigen verzekerde achterzijde invullen. →

Bron: Autoschadeteam

Oefenexamen NT2 programma 2, Luisteren
Onderdeel C

Fragment 1: Een radioprogramma over fietshelmen

U gaat luisteren naar een radioprogramma waarin gesproken wordt over het dragen van een helm bij het fietsen. Het gaat daarbij vooral om de vraag of het dragen van een helm verplicht gesteld moet worden. Er zijn verschillende mensen uitgenodigd om hierover hun mening te geven. U hoort eerst een inleiding door de presentatrice van het programma. Hierbij is nog geen opgave.
Dan gaat de toets verder. Lees eerst opgave 1 goed door.

1 Wat heeft men in Toronto onderzocht?
- ☐ a Hoe een publiciteitscampagne over fietshelmen eruit moet zien.
- ☐ b Of het gebruik van fietshelmen toeneemt door subsidies.
- ☐ c Welke prijs arme mensen voor een fietshelm kunnen betalen.

2 Wat is de aanleiding voor het experiment met het dragen van fietshelmen?
- ☐ a De toenemende aandacht voor fietsers van de stichting Consument en Veiligheid.
- ☐ b De verbazing van Duitsers dat een helm in Nederland niet verplicht is.
- ☐ c Het grote aantal ongelukken waarbij kinderen betrokken zijn.

3 Waarom willen veel kinderen volgens mevrouw Holt geen fietshelm dragen?
- ☐ a Ze denken dat een helm lastig en vervelend is.
- ☐ b Ze willen niet gedwongen worden om een helm te dragen.
- ☐ c Ze zijn bang voor de reacties van andere kinderen.

4 Waarom is Onno van Biggelen tegen het verplicht stellen van de fietshelm?
- ☐ a Men kan beter de verkeerssituatie in het algemeen verbeteren.
- ☐ b Mensen zetten geen helm op, ook al is dat verplicht.
- ☐ c Uit onderzoek blijkt dat het dragen van een helm niet zoveel effect heeft.

5 Wanneer lukt het verplicht stellen van een helm het beste volgens meneer Bergwoud?
- ☐ a Als de invoering snel gebeurt, net als in het buitenland.
- ☐ b Als er gezorgd wordt voor mooie fietshelmen.
- ☐ c Als er voldoende tijd voor acceptatie gegeven wordt.

6 Wat vindt mevrouw Tommen van het verplicht stellen van een fietshelm?
- ☐ a Het is belangrijker om de algemene verkeersveiligheid te vergroten.
- ☐ b Het is een goed idee omdat het in Amerika ook al heel gewoon is.
- ☐ c Het is niet nodig omdat de verkeerssituatie in Nederland veilig is.

7 Wat vindt Joep Smits van het verplicht stellen van fietshelmen?

- ☐ a Het kost hem veel geld als hij voor alle huurders een helm moet kopen.
- ☐ b Hij vindt een verplichting alleen voor toeristen verstandig.
- ☐ c Hij vindt een verplichting in Nederland niet echt nodig.

Fragment 2: Navigatiesystemen

U gaat luisteren naar mevrouw Kater. Zij heeft in opdracht van de Consumentenbond navigatiesystemen getest. Ze vertelt over de resultaten van haar onderzoek.

8 Welk voordeel van navigatiesystemen wordt genoemd?

- ☐ a Het is eenvoudig je reisdoel te bereiken.
- ☐ b Het is net zo simpel als kaartlezen.
- ☐ c Je hebt nooit meer onenigheid met je partner.

9 Wat zegt mevrouw Kater over ViaRoyal Y235?

- ☐ a Het is makkelijk te monteren.
- ☐ b Het is eenvoudig in gebruik.
- ☐ c Het is een complex navigatiesysteem.

10 Hoe nauwkeurig zijn navigatiesystemen?

- ☐ a Ze zijn heel nauwkeurig, dus kunt u erop vertrouwen.
- ☐ b Ze zijn helemaal niet nauwkeurig, dus moet u ook altijd een kaart meenemen.
- ☐ c Ze zijn redelijk nauwkeurig, dus moet u zelf ook alert blijven.

11 Wat is een nadeel van de Benelux-uitvoering?

- ☐ a Hij is relatief duur.
- ☐ b Hij geeft niet altijd de kortste route weer.
- ☐ c Hij is niet bruikbaar op vakantie.

12 Waar functioneert de Europa-uitvoering niet altijd adequaat?

- ☐ a In de Benelux.
- ☐ b In West-Europa.
- ☐ c In Oost-Europa.

Lees de volgende tekst eerst globaal door, dus zonder alle onbekende woorden op te zoeken.

Brandend Nieuws ...

Januari 2006
Eindredactie: *Kees de Bree & Ton Wurtz*

Rokende Beatrix
Soms zijn er van die berichtjes die in je gedachten blijven doorsudderen, of je dat nu wilt of niet. Deze week kwam er zo'n berichtje langs. In een keurig tv-programma werd vermeld dat een Duits roddelblad, met een uiterst bedenkelijke reputatie, de ziekenhuisopname van koningin Beatrix het logische gevolg vond van haar rookgewoonte. Een ernstige ziekte werd gesuggereerd. Nederlandse roddelbladen waren wat zorgvuldiger over de ziekenhuisopname van onze koningin. Zij gaven de ziekte een naam: 'longontsteking'. Maar ook zij adviseerden de koningin omwille van haar gezondheid minder te roken. Voor ons was het een openbaring. Wij komen kennelijk te weinig op het paleis, want wij kenden Beatrix geheel niet als rookster.
Vanaf nu zullen wij opletten. Wij zijn benieuwd of de koningin haar medewerksters wel een rookvrije werkplek te bieden heeft. Ook zijn wij benieuwd of de koningin wel een dokter kan vinden die haar wil helpen, omdat veel dokters tegenwoordig vinden dat rokers niet op hulp hoeven te rekenen bij longproblemen. Verder zouden we willen weten of de koningin, tijdens het bezoek van bevriende vorsten, af en toe naar buiten sluipt voor een snelle sigaret in een koude paleistuin. Tot slot vragen wij ons af hoe het zit met de voorbeeldfunctie die onze Beatrix heeft. Of is zij gewoon de enige verstandige in Nederland die het zich kan permitteren te doen waar zij zin in heeft? Onze zegen heeft ze.

Blind door roken
Mensen die zelf niet roken, maar die wel regelmatig tabaksrook inademen, hebben een dubbele kans om een ernstige oogziekte te krijgen. Rokers zelf lopen een driemaal zo hoog risico, zo meldde de Engelse *Guardian* eind december. Het gaat om leeftijdsgebonden *macula degeneratie*, een oogziekte die vooral op latere leeftijd de gezichtsscherpte beperkt en ook gedeeltelijke blindheid kan veroorzaken. De Cambridge University onderzocht de erfelijke factoren die daar een rol bij spelen en stuitte onverwacht op de effecten van tabaksrook.
Mensen die vijf jaar samenwonen met een roker hadden twee keer zoveel kans om een oogaandoening te krijgen, zo bleek. Uiteraard is dit een resultaat waarmee de antirooklobby in Engeland al driftig mee in de weer is om te komen tot een volledig rookverbod.

Roken op stations
Als trouwe treinreizigers hadden wij het al gemerkt: het roken op stations, dat wil zeggen buiten de rokerszone, neemt hand over hand toe. De meeste rokers blijven uiteraard onbestraft. Wij hebben in ieder geval nooit iemand bekeurd zien worden. Toch gebeurt dat wel. In 2005 deelde de spoorwegpolitie in totaal 1.075 boetes uit, bijna 500 meer dan in 2004. De overtreders pleegden hun snode daad in stationshallen, op de perrons en in treinen zelf. Oorzaak van het opgelopen aantal bekeuringen is, volgens de spoorwegpolitie, 'een strengere handhaving'. Volgens ons is de handhaving niet zo veel strenger, maar zijn er gewoon steeds meer mensen die de regel aan hun laars lappen.

Naar: Stichting Rokersbelangen

Lees de tekst nog een keer, en noteer nu alle onbekende woorden en/of uitdrukkingen waarvan u de betekenis niet uit de context kunt afleiden. Vergelijk uw lijstje daarna met dat van een medecursist.

Beantwoord de onderstaande vragen.

a Hoe denken de schrijvers van deze tekst over het rookgedrag van koningin Beatrix?
b Hoe ontdekten de onderzoekers van Cambridge University het effect van tabaksrook op het ontstaan van de oogziekte *macula degeneratie*?
c Waarom wordt er op stations steeds vaker buiten de rokerszone gerookt?

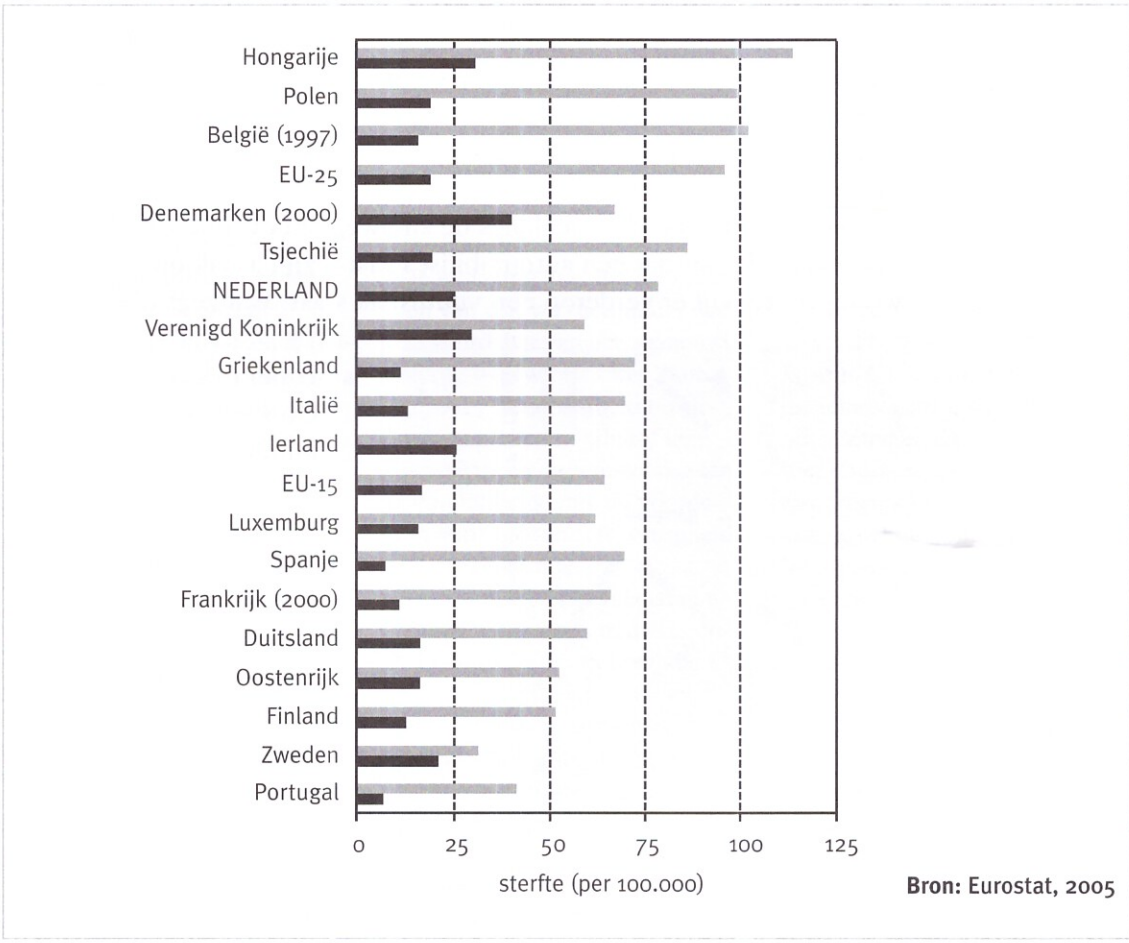
Lees de tekst tot slot nog een keer, maar probeer dat nu wat sneller te doen.

schrijven **Oefening 12**

Gebruik hierbij de informatie in de Taalhulp (p. 148) over het beschrijven van statistische figuren.

Beschrijf onderstaand staafdiagram in 100 – 150 woorden. Daarbij moet u twee dingen doen:

1 Welke zaken vallen het meest op in dit diagram?
2 Wat is de oorzaak van de gevonden verschillen, denkt u?

Figuur 3: Sterfte aan longkanker in een aantal Europese landen in 2001; gestandaardiseerd naar de Europese bevolking. Volgorde op basis van mannen en vrouwen samen (Eurostat, 2005). De bovenste staaf toont het aantal mannen, de onderste het aantal vrouwen.

spreken Oefening 13

Gebruik de Taalhulp (p. 161 e.v.).

Wat zegt u in onderstaande situaties?

1 U zit 's avonds met een vriend(in) in een redelijk volle trein. Tegenover u gaat een man zitten die een sigaret wil opsteken. Iedereen weet dat je in een trein niet mag roken. U rookt zelf weinig maar uw vriend(in) niet. Wat zegt u tegen de man?

2 U hebt de auto van een vriend geleend. Bij het parkeren hebt u een paaltje geraakt en daarom zit er nu een kras op de bumper. Wat zegt u tegen uw vriend?

3 U staat op een druk kruispunt bij een rood voetgangerslicht te wachten. Het duurt erg lang. Plotseling wil een meisje naast u oversteken, maar u ziet dat er een auto aankomt. Wat zegt u?

4 Een goede vriendin van u rookt al jaren. Bovendien rookt ze veel te veel, en als gevolg daarvan heeft ze de laatste tijd steeds meer last van haar longen. U weet dat ze al eens zonder succes geprobeerd heeft om te stoppen. Toch vindt u dat ze dat nog eens moet proberen. Wat zegt u tegen haar?

5 U staat op een parkeerplaats langs de snelweg om even iets te eten en te drinken. U ziet dat een automobilist naast u zijn asbak op de grond wil legen, terwijl er verderop een vuilnisbak staat. Wat zegt u?

6 U bent in het Oorsprongpark (rechts midden op de plattegrond). Er komt een vrouw naar u toe gelopen. Ze moet naar de Palmstraat (midden boven op de plattegrond). Leg haar uit hoe ze het beste kan lopen.

Lees de volgende tekst eerst een keer globaal door.
Vervolgens leest u hem nog een keer, waarbij u gebruik maakt van de woordenlijst eronder. Beantwoord daarna de vragen.

Het 'buitengevoel' van de C1

Het is nogal vermoeiend. Niet om het rijden zelf, want hier kan een kind de was doen. Maar bij elk stoplicht is er wel een automobilist die zijn raampje open draait: 'Is dat een motor of een scooter? Moet je geen helm op? Wat voor rijbewijs heb je daar nou voor nodig?'
We hebben het over de BMW C1. Ziet eruit als een wat fors uitgevallen scooter, maar geheel overdekt. Je stapt ook eigenlijk niet óp, maar ín. Alleen hoeft er dan geen deur dicht, want die is er niet. De voorruit vertoont een overmaatse ruitenwisser. Je zit in de riemen, links en rechts worden je schouders beschermd door valbeugels. Wie bij het stoppen zou verzuimen zijn voeten op de grond te zetten, zal merkwaardig zachtjes omtuimelen op uitstekende (letterlijk en figuurlijke) stootkussens. Het stuur is dat van een motorfiets. Onverwachte luxe: verwarming in de zitting en, extra inschakelbaar, ook in de stuuruiteinden.
De machine is - in de lichtste vorm, 125 cc; er is nu ook een krachtbron van 176 cc beschikbaar - al ruim twee jaar in productie. Maar BMW Nederland wenste de C1 niet te importeren als de berijder niet van helmplicht werd ontslagen.
Die helm was, dat hadden proeven aangetoond, absoluut onnodig en op het hele vasteland van Europa werd dat terstond geaccepteerd. Alleen de Haagse ambtenaren van Verkeer en Waterstaat hadden het er moeilijk mee. Pas zeer onlangs verscheen de ontheffing in het Staatsblad.
BMW is een groot bespeler van niche-markten, zeker met zijn motorfietsen. Aan de basis van de C1 stond een simpel klinkende vraag die nog nooit iemand afdoende had beantwoord: hoe maak je een gemotoriseerde tweewieler veiliger? Banden, remmen en gewijzigde motorkarakteristieken hebben in de loop der jaren wel een tikje bijgedragen tot veiliger rijden, maar véél minder dan 'externe' factoren als betere kleding en helmen. Aan de mate van veiligheid die je in de hedendaagse auto aantreft, zijn de motorfietsconstructeurs nooit toegekomen. Begrijpelijk, want hoe pas je kooiconstructies en kreukelzones toe op een tweewieler?
De uitdaging dus: het construeren van een vervoermiddel dat de voordelen van een gemotoriseerde tweewieler - het 'buitengevoel', wendbaarheid bij rijden en parkeren, relatief lage aanschaf- en onderhoudskosten - combineerde met de voordelen van autocomfort, veiligheid en bagageruimte.
Na complexe ongevalsnabootsingen, computersimulaties en windtunnelproeven kreeg de C1 zijn uiteindelijke vorm. Het prototype bleek extreem zijwindgevoelig, maar hulp uit de lucht- en ruimtevaarttechnologie leverde een onderdrukzone op bij het dak en daarmee de gewenste koersstabiliteit. Proef op de som: met de maximale 110 kilometer per uur op de teller over de ring langs Den Haag kon met één hand aan het stuur worden gereden. Want de pet (in plaats van helm), wilde steeds weg. BMW levert dan ook in de speciale kledinglijn voor de C1 slechts mutsen en hoofdbanden en dat lijkt erg verstandig.
Snelweg dus? Nee, alleen in noodgevallen aanbevolen. Maar op provinciale wegen en (vooral) in de stad staat de C1 zijn mannetje. De automatische versnellingsbak (type variomatic) is dik in orde en bij stoplichten ben je voor de meeste voetgeschakelde motorfietsen op de eerste tientallen meters te snel. Brandstofinspuiting, driewegkatalysator - een schone motor dus. De remmen zijn voorbeeldig, de machine duikt niet door het speciale Telelever-systeem dat van de échte BMW-motorfietsen naar de C1 is overgeheveld. Het testexemplaar had ABS. Ideaal, maar het is wel een extra te betalen optie.
In verschillende uitrustingen kost de C1 iets onder of boven de achtduizend euro. Dat is niet niks. Vandaar dat BMW de C1 niet alleen aanbiedt via de motorhandel maar hem ook consequent te kijk gaat zetten bij zijn autodealers. Liefst pal naast de dikste automobielen uit de 7-serie. Want de kopers daarvan hebben altijd wel wat losse flappen paraat voor een extra speeltje, zo wordt met een knipoog opgemerkt. Zo werkt niche-marketing dus ook.
Hamvraag: kun je ermee op vakantie? Antwoord: ja, en vast heel leuk. Er is een redelijke vracht bagage achterop de C1 te binden. Maar je moet wél alleen. Tenzij je voor gezelschap nog eens achtduizend euro uittrekt.

Bron: Henk Strabbing voor *de Volkskrant*, 23 maart 2002

Woordenlijst

1e kolom	
een kind kan de was doen	het is heel gemakkelijk
fors uitgevallen	groot
verzuimen	niet doen, vergeten
wensen ... te	willen
ontslaan van de helmplicht	toestaan dat er zonder helm wordt gereden
terstond	direct
de ontheffing (van de helmplicht)	het feit dat mensen zich niet aan de regel hoeven te houden
niche-markten	bijzondere marktterreinen met specifieke kopersgroepen
een tikje	een beetje
2e kolom	
de kooiconstructie	beschermende constructie in een auto
de kooi	'huis' van staal voor dieren, zoals vogels of honden
kreukelzone	beschermende zone in een auto
wendbaarheid	- wenden: draaien, een andere richting geven
ongevalsnabootsing	proef waarbij men doet alsof er een ongeluk gebeurt
nabootsen	imiteren (in deze tekst: simuleren)
de proef op de som	de laatste test
aanbevolen	geadviseerd
zijn mannetje staan	zich goed kunnen handhaven; hier: heel bruikbaar zijn
3e kolom	
dik in orde	heel goed
overgeheveld (overhevelen)	hier: het systeem van een ander type motor is ook bij deze motor gebruikt
ABS	Anti Blokkeer Systeem, speciaal remsysteem
vandaar dat	daarom
te kijk zetten	eigenlijk: voor de gek houden. hier: laten zien
pal naast	direct naast
de hamvraag	de belangrijkste vraag

1 Waarom is rijden in de C1 vermoeiend?

- ☐ a Omdat de bestuurder allerlei vragen moet beantwoorden als hij voor het stoplicht staat.
- ☐ b Omdat het moeilijk is om goed op de weg te blijven met zo'n open constructie.
- ☐ c Omdat deze motor door zijn dak zwaarder is dan een normale motor.

2 Waarom wilde BMW Nederland de motor eerst niet importeren?

- ☐ a Omdat hij in Nederland veel te duur zou worden.
- ☐ b Omdat de berijder een helm zou moeten dragen.
- ☐ c Omdat er in Nederland niet genoeg vraag naar was.

3 Wat was de reden voor BMW om de C1 te ontwikkelen?
- ☐ a BMW wilde de veiligheid van een auto combineren met de voordelen van een motor.
- ☐ b Het ministerie van Verkeer en Waterstaat wilde motorrijders beter beschermen.
- ☐ c Er was veel vraag van motorrijders naar veiligere motors.

4 Het eerste prototype bleek extreem gevoelig voor zijwind. Hoe heeft BMW dat verbeterd?
- ☐ a Door het dak te verlagen.
- ☐ b Door technieken uit de luchtvaart.
- ☐ c Door de bestuurder zonder helm te laten rijden.

5 Welke voordelen van de C1 worden in het artikel genoemd?
- ☐ a Hij is snel, veilig en schoon.
- ☐ b Hij is zuinig, opvallend en veilig.
- ☐ c Hij is veilig, goedkoop en schoon.

6 Wat denkt u van de veiligheid van de C1?

_____

7 Wat vindt u ervan dat er in de C1 geen helm gedragen hoeft te worden?

_____

8 Wat vindt u van een helmplicht voor fietsers?

_____

woordenschat **Oefening 15**

'De C1 is een bijzondere motor. Hij is wel erg duur.'

Welke adjectieven kunt u nog meer bedenken voor deze motor? Werk samen met een medecursist en verzamel er zo veel mogelijk.

schrijven **Oefening 16**

Kijk in de Taalhulp voor uitleg over het schrijven van een formele brief.

Bij u in de buurt is een druk en gevaarlijk kruispunt. Het laatste halfjaar zijn er verschillende ongelukken gebeurd. Met een paar buurtbewoners heeft u het initiatief genomen om de gemeente een brief te schrijven met de vraag of er op dat kruispunt stoplichten neergezet kunnen worden.

Schrijf de brief aan de gemeente, in ongeveer 150 woorden.

- Leg de situatie uit.
- Vertel duidelijk wat jullie willen.

Vul in: **zetten, zitten, staan, liggen, leggen, stoppen, doen**

Kies het juiste verbum en zet het in de juiste vorm. Let ook op de tijd.

Aanbieding

Vier jongens waren op zoek naar een auto om mee op vakantie te gaan. In de krant (1) _____ een advertentie waarin een heel goedkope auto werd aangeboden. Ze gingen kijken, maar zonder veel hoop.
Het huis (2) _____ in een dure laan. Nadat ze gebeld hadden, (3) _____ een butler de deur open. Hij ging hun voor naar een prachtige salon. Daar (4) _____ een chique vrouw aan een antiek bureau te schrijven. Het hele bureau (5) _____ vol papieren, en op de vloer rondom haar (6) _____ grote kartonnen dozen vol boeken. Verder (7) _____ er overal papieren en enveloppen op tafels, stoelen en banken.
De jongens vroegen aarzelend naar de prijs van de auto. 'Honderd euro,' antwoordde ze, terwijl ze haar gouden pen neer (8) _____ . Vervolgens (9) _____ ze haar leesbril af, (10) _____ hem in een etui en ging hun voor naar de garage.
Er (11) _____ diverse dure auto's in de garage, maar er (12) _____ er geen die er oud of kapot uitzag. Misschien had ze de auto uit de advertentie al buiten laten (13) _____ . Tot hun grote verbazing wees ze echter naar een prachtige Rolls Royce. De jongens vroegen haar stomverbaasd hoe dat kon, zo'n dure auto voor zo weinig geld. Toen legde ze uit dat haar man in zijn testament had laten (14) _____ dat de opbrengst van deze auto bestemd was voor zijn maîtresse.
Na de vakantie hebben de jongens de auto op marktplaats.nl (15) _____ . Ze hebben hem uiteindelijk verkocht voor € 30.000,=. Van dat geld konden ze allebei een motor kopen, waarna ze nog genoeg over hadden om op een spaarrekening te (16) _____ .

Vergissing

Cor is vrachtwagenchauffeur. Hij rijdt voor een bedrijf dat beton levert voor de bouw. Hij houdt van zijn gezin, en daarom (1) _____ de namen van zijn vrouw en dochter voor het raam van zijn cabine.
Op een middag kwam hij voor zijn werk vlak langs zijn huis, en bedacht dat hij wel even thuis kon gaan lunchen. Tot zijn verbazing (2) _____ er een prachtige rode Ferrari cabrio voor het huis, op de plaats waar hij zijn vrachtwagen altijd neer (3) _____ . Toen hij naar binnen keek, zag hij een vreemde man binnen in de deuropening (4) _____ met een grote bos rozen. Zijn vrouw (5) _____ op het punt de man om de hals te vliegen.
Cor wordt niet snel boos maar nu moest hij echt even blijven (6) _____ om zijn hart tot rust te laten komen. Zonder verder na te denken (7) _____ hij vervolgens zijn betonwagen schuin naast de open Ferrari en liet zijn lading beton lopen. Terwijl de auto vol beton stroomde, zag hij toevallig de slingers en het kartonnen bord op de achterbank van de auto. Op het bord (8) _____ 'Lotto feliciteert u met uw prijs!'

De boze vrachtwagenchauffeur

Bij een wegrestaurant kwam een grote vrachtwagen aanrijden, zo'n enorme truck met glimmende uitlaatpijpen naast de cabine. De chauffeur (1) _____ zijn wagen op de dichtstbijzijnde parkeerplaats, liep naar binnen en bestelde een maaltijd, die hij aan de bar ging (2) _____ opeten.
Korte tijd later kwamen er twee motorrijders aanrijden. Ze minderden vaart en bleven een hele tijd naast de vrachtwagen stil (3) _____ . Ze bekeken de wagen kritisch van alle kanten en (4) _____ hun motoren er vervolgens vlak voor. Daarna gingen ze naar binnen, gingen naast de chauffeur (5) _____ en van zijn maaltijd mee-eten. De een (6) _____ wat mayonaise op het bord en pikte een paar frietjes. De ander dronk zijn kop koffie leeg en (7) _____ die op het bord, in de mayonaise. Vervolgens pakte hij een kroket, (8) _____ er mosterd op en at hem met smaak op.
De chauffeur had al die tijd niet gereageerd. Toen stond hij op, (9) _____ zijn portemonnee in zijn zak en liep weg. Een van de motorrijders zei minachtend tegen de serveerster: 'Wat een mietje, zeg!' 'Nou,' zei zij, 'en hij kan niet eens rijden. Hij rijdt net over twee motoren heen.'

Naar: Peter Burger, *De wraak van de kangoeroe*, 1992

spreken Oefening 18

U heeft net de teksten hierboven gelezen. Heeft u ook wel eens zo iets vreemds of bijzonders meegemaakt? Vertel elkaar een anekdote. Werk in groepjes van drie.

lezen Oefening 19

Lees de volgende tekst.

Persbericht nieuwe boetetarieven

29 december 2005
Vanaf 1 januari 2006 gelden nieuwe tarieven voor verkeersovertredingen. Hierbij geldt het principe: hoe gevaarlijker, hoe duurder. Mensen die een relatief 'kleine' snelheidsovertreding begaan, krijgen vanaf dat moment een lagere boete. Een eenvoudig en eerlijk systeem. Een snelheidsovertreding binnen de bebouwde kom is gevaarlijker dan op de snelweg, dus is de boete daar hoger. En wie door rood rijdt of geen gordel draagt, krijgt vanaf volgend jaar een hogere boete.

Ondanks alle maatregelen voor de veiligheid en campagnes vallen in het verkeer jaarlijks een kleine 900 doden. Daarnaast worden ongeveer 20.000 mensen als gevolg van een verkeersongeval opgenomen in het ziekenhuis en raken bijna 100.000 mensen dusdanig gewond dat ze medische hulp nodig hebben.
Verkeersveiligheid raakt iedereen, direct of indirect.

Intensieve controle
De politie controleert intensief op verkeersovertredingen die de meeste slachtoffers veroorzaken: snelheidsovertredingen, rijden door rood licht, rijden onder invloed en het niet dragen van gordel of helm. Gelukkig houden de meeste mensen zich steeds beter aan de snelheidslimieten. Dit komt de verkeersveiligheid ten goede, want snelheid speelt een rol bij elk verkeersongeval. Vaak een bijrol, maar soms een hoofdrol. Controle op snelheid blijft voor de verkeersveiligheid, een schonere leefomgeving en een betere doorstroming van het verkeer noodzakelijk.

Bron: www.verkeershandhaving.nl, 2005

spreken **Oefening 20**

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

1 Wat vindt u van het rijgedrag van Nederlanders?
2 Hoe zou u uw eigen rijgedrag omschrijven? Als u geen rijbewijs heeft, hoe zou u dan uw gedrag in het verkeer (als voetganger en/of fietser) omschrijven?
3 Waar ergert u zich aan in het verkeer? Maak samen een top 5.
4 Wat doet en zegt u als u met asociaal gedrag in het verkeer wordt geconfronteerd?

grammatica **Oefening 21** **zinsbouw**

☛ Kijk in de Grammatica (p. 199) voor uitleg en meer oefeningen.

Maak de zinnen af.

1 Toen Karel door rood was gereden, _____ _____ .
2 _____ . Toch pakken veel mensen de auto.
3 Aangezien alcohol de rijvaardigheid beïnvloedt, _____ _____ .
4 a Veel mensen telefoneren tijdens het autorijden. Wat vind je daarvan?
  b Aan de ene kant _____ , maar aan de andere kant _____ .
5 Voordat je gaat inhalen, _____ .
6 Ik maak me er kwaad over dat er bij de oversteekplaats van de basisschool nog steeds geen zebrapad is. Het wordt tijd dat de gemeente _____ _____ .
7 Ik verbaas me er steeds weer over _____ .
8 Sommige mensen houden zich aan de verkeersregels. Andere mensen daarentegen _____ .

7 Typisch Nederlands

spreken Oefening 1

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.
Nederlanders staan erom bekend dat ze meedoen aan allerlei spaaracties, van bonuskaart tot zegeltjes plakken. U kunt het zo gek niet bedenken of er is wel een actie voor.

1 Wat vindt u hiervan?
2 Wordt er in uw land ook op die manier gespaard?
3 Doet u zelf mee aan de spaaracties, nu u in Nederland woont?

lezen Oefening 2

Lees onderstaande tekst, en maak daarna de opdracht.

Recht op een handdoek

Een echte Nederlander plakt zegeltjes

1 Arme mevrouw Van Alten uit Hillegom. Achttien jaar lang had ze de punten op de pakken koffie van Douwe Egberts zorgvuldig uitgeknipt en bewaard. Een flinke trommel vol. Toen het deksel nauwelijks meer dicht kon, kwam het grote moment: tellen. Hoera, wel 5660 punten. Vol voorpret zocht ze op internet het aanbod waardevolle geschenken op, maar ze kwam van een koude kermis thuis: haar jarenlange merkentrouw had haar 27 euro opgeleverd. Goed voor twee grote voorraadbussen. Die pas arriveerden na veel gedoe met ruilen, verzendkosten en bijbetaling. Tegen *de Volkskrant* zei mevrouw Van Alten dat ze maar is overgestapt op Max Havelaar.

2 Nederland spaart al decennialang. Er zijn allerlei systemen in omloop, van elektronisch sparen met smartcards tot zegeltjes bij de buurtwinkel. De Consumentenbond heeft het uitgezocht: tachtig procent van de mensen spaart gratis zegeltjes, de helft van hen ook airmiles. En twintig procent van de Nederlanders spaart zelfs álle zegeltjes die je bij je boodschappen krijgt of uit de verpakking moet knippen.

3 Een andere recente studie, van het Haagse marktonderzoekbureau NSS, laat zien dat een deel van de bevolking zo langzamerhand behoorlijk moe begint te worden van al die spaaracties en al dat geplak. Die stoppen er dan ook mee, zou je denken. Maar nee. Met tegenzin en knarsetandend sparen ze door. Uit angst dat ze anders voordeeltjes mislopen, en zo een dief van hun eigen portemonnee worden.

4 Zegeltjes plakken lijkt voordelig, maar is dat in feite niet, legt professor Arnold Heertje uit. 'De mensen zien bij dat zegeltjesgedoe iets over het hoofd. Al dat verzamelen, bonnetjes bewaren, plakken, volle kaarten inleveren, daar eventueel iets voor kopen: dat proces gaat gepaard met hoge

transactiekosten. Voor de klant, maar ook voor de leverancier, want die moet die zegeltjes en opplakkaarten laten drukken, de boel natellen, zorgen dat de klant ergens iets kan inleveren, ruzie vermijden.'

5 'Dat brengt niet alleen kosten met zich mee in geld, maar ook in tijd en aandacht. Die kosten zijn op zichzelf vrij hoog, en niettemin,' hij verheft zijn stem, 'niettemin gebeurt het! Als econoom moet ik zeggen dat het kennelijk in een enorme behoefte voorziet. Zowel rijke als arme mensen doen het, ze hebben er het gezeur voor over. Dat is hoogst opmerkelijk.'

6 Maar wat is die behoefte dan? Heertje: 'Meestal spaart men voor een bescheiden iets: handdoeken, koffiekopjes, lepeltjes. Er moet dus méér aan de hand zijn dan 'men krijgt iets'. Er is ook iets in het spel als: ik heb hier recht op. Iets dergelijks zie je ook in een vliegtuig, als mensen een plaats toegewezen krijgen. Men beschouwt dat onmiddellijk als een eigen plaats. Het is buitengewoon moeilijk om iemand ertoe te bewegen van stoel te ruilen, omdat je bijvoorbeeld naast je vrouw wilt zitten. Zo iemand vindt dat hij recht heeft op plaats E23. Dat voelt men bij die zegeltjes ook: je hebt er recht op.'

7 En dat recht zul je krijgen ook: denk maar aan al die automobilisten die een eind omrijden om bij het tanken zegels voor een handdoek te bemachtigen. 'Stapelgek,' zegt Heertje. 'Die omrijder is tijd kwijt en benzine, hij riskeert een extra file, een rij voor de pomp en de kans op een ongeluk – allemaal transactiekosten.' Hij lacht: 'Dat zijn niet eens allemaal mensen met een kleine auto en een relatief laag inkomen. Ook directeuren met dure BMW's laten hun chauffeur omrijden vanwege zegeltjes voor hun vrouw. Die zijn helemaal knettergek. Het erge is natuurlijk dat zo'n directeur ook zo zijn bedrijfsvoering doet.'

8 Gratis bestaat niet, daar komt de uitleg van Arnold Heertje op neer. Maar weet hij dat een oer-Hollands begrip als zegeltjes sparen de overstap heeft gemaakt naar de psychologie? Zonder dat daar enige transactiekosten aan verbonden zijn? In dit vakgebied wordt de term 'zegeltjes sparen' gebruikt voor een foute manier van ruzie maken: alles opkroppen, om pas later – meestal te laat – te ontploffen. Volgens de psychologen is dat een gedragspatroon dat mensen moeten afleren. Maar daar heeft zegelplakkend Nederland nog geen zin in.

Bron: Martje Breedt Bruyn voor *Vrij Nederland*, 1 november 2003

Schrijf van iedere alinea een aantal kernwoorden op.
Zet dan met behulp van uw aantekeningen onderstaande zinnen in de juiste volgorde.

1 In de psychologie is 'zegeltjes sparen' synoniem voor alles voor je houden om dan later kwaad te worden.
2 Zegeltjes plakken betekent hoge transactiekosten voor de klant en de leverancier.
3 Volgens professor Heertje is sparen een belangrijke behoefte van de mensen.
4 Veel mensen sparen niet voor hun plezier. Ze sparen omdat ze denken anders benadeeld te worden.
5 Jarenlang zegeltjes sparen blijkt zeer weinig op te leveren.
6 Volgens Heertje zijn mensen die omrijden voor zegeltjes bij het tanken, gek.
7 De meeste Nederlanders doen mee aan spaaracties.
8 Niet alleen krijgt men zegeltjes, men heeft ook het idee er recht op te hebben.

lezen Oefening 3

Beantwoord de volgende vragen.

1 Waarom is mevrouw Van Alten overgestapt op Max Havelaar?
2 Wat heeft de Consumentenbond uitgezocht?
3 Wat blijkt uit het onderzoek van het Haagse marktonderzoekbureau NSS?
4 Waarom stoppen mensen niet met sparen als ze er een hekel aan hebben?
5 Wat is het nadeel van zegeltjes plakken volgens professor Heertje?
6 Waarom gebruikt professor Heertje het voorbeeld van de zitplaats in het vliegtuig?
7 Wat vindt professor Heertje ervan dat mensen omrijden om bij het tanken zegeltjes te krijgen?
8 Wat is de betekenis van 'zegeltjes sparen' in de psychologie?
9 Wat is een verklaring voor de titel van de tekst?

woordenschat Oefening 4

Bespreek in tweetallen de betekenis van de volgende woorden en uitdrukkingen. Kijk ook naar de context in de tekst. Gebruik eventueel uw woordenboek.

1 de voorpret (alinea 1) _____
2 van een koude kermis thuiskomen (alinea 1) _____
3 knarsetandend (alinea 3) _____
4 mislopen (alinea 3) _____
5 een dief van je eigen portemonnee zijn (alinea 3) _____
6 iets over het hoofd zien (alinea 4) _____
7 in een behoefte voorzien (alinea 5) _____
8 er is meer aan de hand (alinea 6) _____
9 er is iets in het spel (alinea 6) _____
10 iemand ertoe bewegen (alinea 6) _____
11 stapelgek (alinea 7) _____
12 knettergek (alinea 7) _____
13 oer-Hollands (alinea 8) _____
14 opkroppen (alinea 8) _____
15 ontploffen (alinea 8) _____

woordenschat Oefening 5

Vul een woord uit oefening 4 in. Gebruik de goede vorm en tijd.

1 De politie probeerde de enorme, samengestroomde menigte _____ plaats te maken voor de internationale delegatie hooggeplaatste gasten van het Koninklijk Huis.

2 Ze zat al meer dan een uur te wachten toen hij vrolijk fluitend binnenstapte. _____ wees ze naar de klok.

3 Tegenwoordig moet je de prijzen van de verschillende supermarkten goed met elkaar vergelijken. Als je dat niet doet, betaal je te veel en ben je _____ _____ .

4 Na een romantisch avondje uit verklaarde Alex zijn liefde aan de vrouw van zijn leven: 'Ik ben _____ op jou,' zei hij.

5 De staatssecretaris sprak eerst over een kleine vormfout maar later bleek toch dat _____ . Er waren grote fouten gemaakt.

6 Voor de bruiloft van haar oudste zus had Ingrid veel verrassingen bedacht om het paar een onvergetelijke dag te bezorgen. Al maanden van tevoren was ze ermee bezig. Na de bruiloft zei ze dat de _____ bijna net zo leuk was als de dag zelf.

7 Big Brother, Expeditie Robinson en Idols zijn allemaal tv-programma's gebaseerd op reality-tv. Er wordt door enorm veel mensen naar gekeken. Dit soort programma's _____ blijkbaar _____ .

8 Haar laptop met alle belangrijke documenten die ze de afgelopen maanden had geschreven, was gecrasht. De documenten waren onherstelbaar beschadigd. Toen ze dat constateerde, _____ _____ .

9 Sinterklaas kwam langs in het winkelcentrum. Alle kinderen kregen een cadeautje. Helaas was Anouk te laat en daardoor _____ ze haar cadeautje _____ .

10 In de winter eten we graag erwtensoep of boerenkool met worst. Dat zijn _____ gerechten.

11 Om met een stuk elastiek om je middel van een hoog gebouw of brug te springen moet je volgens de meeste mensen _____ _____ zijn. Sommige mensen vinden het echter een enorme kick.

12 Veel mensen klagen bij de huisarts over pijn in hun rug. Regelmatig blijkt dat ze bij stress alles _____ en dat zich dat vervolgens in lichamelijke klachten uit.

13 Samen keken de studenten nog eens hun opdracht door. Was het zo goed of hadden ze _____ ?

grammatica Oefening 6 conjuncties

☛ Kijk in de Grammatica (p. 202) voor uitleg en extra oefeningen.

1 Onderstreep de conjuncties in de tekst *Recht op een handdoek*.
   a Welke conjuncties zijn nieuw voor u?
   b Wat kunt u zeggen over de woordvolgorde na die conjuncties?

2 Maak de volgende zinnen af.

   a 'Wilt u zegeltjes, heeft u een bonuskaart, spaart u airmailes?,' vroeg het meisje achter de kassa, toen _____ .
   b Veel mensen sparen zegeltjes maar _____ .
   c _____ nadat Albert Heijn zijn prijzen had verlaagd.
   d Steeds meer mensen drinken Max Havelaarkoffie. Ik vind dat _____ omdat _____ .
   e In Nederland zijn de winkels op tweede kerstdag, tweede paasdag en tweede pinksterdag gesloten. Aisha wist dat niet want _____ .
   f De winkels gaan om 18.00 uur dicht. Ik ben bang dat _____ _____ .
   g A: 'Leuk, morgen koninginnedag, lekker vrij. Wat ga jij doen?'
   B: 'Ik weet nog niet of _____ of _____ .'
   h Als er in Nederland een baby geboren is, _____ .

www Oefening 7

Er bestaan websites voor zuinige Nederlanders. Op de volgende websites kunt u informatie vinden over 'consuminderen':

www.zuinigst.nl
www.rijkerleven.com

1 Noteer vijf tips die u nuttig vindt.
2 Bespreek in drietallen welke tips u zelf zou gebruiken en waarom.

Vul het juiste relatief pronomen in. Kies uit: die, dat, prepositie + wie of waar + prepositie.
voorbeeld: de student die, het boek dat, de man met wie.
voorbeeld: waarin, waarover, waardoor etc.

Tulpenmanie in Nederland

De tulp kwam vóór de 16e eeuw niet voor in het land (1) _____ nu de internationale tulpenhandel domineert. De bloem, (2) _____ typisch Nederlands lijkt, komt oorspronkelijk uit centraal Azië.
Daar trok de tulp de aandacht van Turken (3) _____ het bolgewas meenamen naar het Ottomaanse rijk (4) _____ de tulp als heilige bloem werd vereerd.
Het Nederlandse woord 'tulp' komt dan ook van het Turkse woord 'tulipan' (5) _____ 'tulband' betekent, de hoed (6) _____ aan de vorm van de tulp doet denken.
Via een ambassadeur in Turkije kreeg de botanicus Carolus Clusius een aantal tulpenbollen (7) _____ hij in 1593 in de tuin van de universiteit van Leiden plantte.
De tulpen, (8) _____ Clusius alleen gebruikte voor wetenschappelijke doeleinden, werden uit de tuin gestolen.
De bollen en zaden raakten over heel Nederland verspreid, (9) _____ de tulpenhandel was geboren.
Deze handel werd rond 1630 zeer lucratief (10) _____ ook de gewone man zich ermee ging bemoeien. Er ontstond een windhandel in tulpen (tulpenmanie): een kweker verkocht een bol (11) _____ nog in de grond zat aan een speculant (12) _____ hem weer doorverkocht aan een volgende speculant. Sommige bollen werden verkocht voor bedragen (13) _____ je in die tijd een grachtenpand kon kopen.
In 1637 kelderden de tulpenkoersen (14) _____ duizenden speculanten failliet gingen.
Er kwamen regels voor de tulpenhandel (15) _____ de handel in waardepapieren stopte maar de handel in tulpen, (16) _____ nog steeds zeer geliefd waren, kon doorgaan.
In de 18e eeuw, (17) _____ Nederland internationaal bekend werd als bollenland, was de bol nog steeds alleen betaalbaar voor de rijken.
Vanaf de 19e eeuw ging men meer bollen kweken (18) _____ ze goedkoper werden en voor iedereen betaalbaar.

Bron: Wikipedia

Lees de volgende tekst en maak daarna de opdracht.

Sinterklaas

Op 5 december is het in Nederland sinterklaasavond. Zo'n 65% van de bevolking viert dan de 'verjaardag' van Sinterklaas en men geeft elkaar uit naam van de goedheiligman cadeautjes. Ten onrechte denkt men vaak dat dit een eeuwenoude traditie is. Het feest van Sint-Nicolaas bestaat weliswaar al meer dan 700 jaar, maar veel elementen van de huidige sinterklaasviering hebben pas vanaf omstreeks 1850 vorm gekregen. Zo is de nu algemene sinterklaasavond of pakjesavond in huiselijke kring op 5 december van betrekkelijk recente datum. Volgens de heilige kalender van de katholieke kerk is 6 december de gedenkdag van de heilige Nicolaas en nog tot na de Tweede Wereldoorlog vonden kinderen op de morgen van 6 december de geschenken die Sinterklaas hun had gebracht. Zoals bij zoveel feesten, werd echter ook de vooravond van de eigenlijke feestdag bij de viering betrokken: sinterklaasavond. Thans geldt 5 december algemeen als de 'verjaardag' van Sinterklaas.

Nicolaas

Er is vrijwel niets bekend over het leven van Nicolaas. Hij was in de vierde eeuw bisschop van Myra in Klein-Azië (nu Zuidwest-Turkije). Al in de zesde eeuw werd hij als heilige vereerd in het Byzantijnse Rijk en in de tiende eeuw ook in het westen. Nadat zijn relieken in de elfde eeuw naar Bari (Italië) waren overgebracht, verbreidde zijn verering zich over heel West-Europa.
De vele wonderverhalen die na zijn dood rond zijn leven ontstonden, maakten Nicolaas tot beschermheilige van alle mogelijke groepen in de samenleving (zeelieden, kooplieden, ongehuwde vrouwen, kinderen, enz.). Het verhaal bijvoorbeeld dat hij drie kinderen, die door een slager waren geslacht en in een pekelvat waren gestopt, weer tot leven wekte, maakte hem tot de beschermheilige van kinderen; de legende dat hij drie meisjes redde van de prostitutie door tot drie keer toe 's nachts heimelijk een zak met goud door het raam te werpen (als bruidsschat) bezorgde hem het patronaat van ongehuwde meisjes en hoeren. Het traditioneel aan kinderen vertelde verhaal over de nachtelijke bezoeken van Sinterklaas waarin hij geschenken komt brengen, gaat waarschijnlijk terug op deze legende. Patroon van zeevaarders werd Nicolaas door de vele wonderverhalen over zijn bijstand aan schippers in nood. Zo werd Sint-Nicolaas een populaire heilige aan wie talrijke kerken werden gewijd en die in veel plaatsen in Europa werd vereerd.

Twintigste eeuw

Vanaf de middeleeuwen werd Sinterklaas gebruikt als steun bij de opvoeding: ijverige, brave kinderen kregen cadeautjes, luie, stoute kinderen werden gestraft. In de jaren dertig van de twintigste eeuw veranderde de Sint van een strenge opvoeder tot een 'lieve' Sint die ook stoute kinderen beloont.
In de loop van de twintigste eeuw begonnen ook volwassenen onderling cadeautjes met surprises en gedichten uit te wisselen en raakten zij meer bij het feest betrokken. Aan intochten en schoolfeesten werd in de kranten steeds meer aandacht besteed. Zo ontstond een nationaal gevoel rond het feest, dat nog versterkt werd door de uitzendingen van de intocht op de televisie vanaf de jaren zestig.
In de jaren tachtig zijn actiecomités opgericht die zich verzetten tegen een vroege komst van de kerstman, tegen de discussies over de modernisering of afschaffing van de figuur van Zwarte Piet en tegen de commercialisering van Sinterklaas.

Naar: Meertens Instituut, Amsterdam

Geef aan of de volgende beweringen waar of niet waar zijn.

1 Meer dan 65% van de Nederlanders viert 5 december Sinterklaas.
2 Het feest van Sinterklaas is van redelijk recente datum.
3 Sint-Nicolaas werd 7 eeuwen na zijn dood in heel West-Europa vereerd.
4 Het is bekend dat Sint-Nicolaas veel wonderen heeft verricht.
5 Tegenwoordig worden kinderen niet meer bestraft door Sinterklaas.
6 Het nationaal gevoel rond het sinterklaasfeest is ontstaan toen de intocht van Sinterklaas op tv werd uitgezonden.

woordenschat Oefening 10

Vul de volgende woorden in:

uit naam van, ten onrechte, weliswaar, omstreeks, betrekkelijk, teruggaan op, heimelijk, onderling, betrokken, zich verzetten.

1 Ik geloof dat hij _____ Pasen thuiskomt, ik weet het niet precies.
2 Marja bood de bloemen _____ de hele klas aan.
3 De kinderen dronken _____ een fles whisky van hun vader leeg.
4 De gewoonte om met Kerstmis cadeautjes aan elkaar geven is in Nederland _____ nieuw.
5 De politie ging er _____ van uit dat de jongen de portemonnee van de vrouw gestolen had.
6 Twee meisjes bleken echter de portemonnee te hebben gestolen. De jongen was er helemaal niet bij _____ .
7 Het neerzetten van een kerstboom met Kerstmis _____ _____ heidense gebruiken.
8 Mijn kinderen ruilen _____ vaak van kleding.
9 De fabrieksarbeiders _____ tegen de bezuinigingsmaatregelen.
10 Deze weg is _____ langer, maar hij is ook mooier.

spreken Oefening 11

Wat zegt u?

1 Uw vriend vraagt u om Sinterklaas bij zijn familie te komen vieren. U wilt eigenlijk liever Kerst vieren. Wat zegt u tegen hem?
2 Uw vriendin heeft niet zoveel geld. Haar zoontje vraagt voor Sinterklaas een computer. Zij vraagt u om advies. Wat zegt u tegen haar?
3 Uw schoonfamilie vraagt wat u wilt hebben met Sinterklaas. Ze willen ongeveer 25 euro uitgeven. U wilt heel graag een bepaald boek hebben, maar dat kost 30 euro. Wat zegt u tegen hen?
4 U zou vanavond met vrienden Sinterklaas gaan vieren, maar u bent ziek geworden. U belt ze op. Wat zegt u tegen hen?
5 U heeft een klein huis. Uw familie wil bij u in huis Kerstmis vieren. U ziet dat niet zitten. Wat zegt u tegen hen?
6 Een vriend zegt dat hij met Kerstmis helemaal alleen thuis zit. Wat zegt u tegen hem?

schrijven Oefening 12

Sinterklaas of de Kerstman?
Welk feest heeft uw voorkeur?

Schrijf een tekst van 100 à 200 woorden.

luisteren Oefening 13

Luister naar het lied op de website *Ik ben toch zeker Sinterklaas niet* van Kinderen voor kinderen. Vul de ontbrekende woorden in.

Ik ben toch zeker Sinterklaas niet!

Ik wil een broertje en een mooie
_____ fiets,
en een hele _____
teddybeer,
maar meestal kreeg ik niets.
Ik wil een racebaan en een nieuwe tover-
doos.
_____ ik snel tevreden ben,
wordt mijn vader altijd _____ .

Refrein
En hij wordt _____ ,
en hij wordt _____ ,
hij spat bijna uit elkaar.
Ik ben toch zeker Sinterklaas niet,
er staat geen geldboom in de tuin.
Ik ben Sinterklaas niet,
ik heb een _____ fortuin.
Als er straks bankbiljetten
groeien op mijn rug,
ben jij de _____ die het hoort,
kom dan nog maar eens terug.

Ik ben Sinterklaas niet .... Sinterklaas
ik ben toch zeker Sinterklaas niet ....
Sinterklaas.
Als er straks bankbiljetten
groeien op mijn rug,
ben jij de _____ die het hoort,
kom dan nog maar eens terug.

Ik wil een walkman en een
_____ met een slot, en
een turbo-compact-disco-drive,
maar meestal vang ik bot.
Ik wil een _____ , en
een huiswerkautomaat.
Hoewel ik kleine wensen heb,
wordt mijn vader altijd kwaad.

Refrein

Mijn vader is geen miljonair,
en zelfs geen _____ .
Hij is niet eens bekend
bij de belastinginspecteur.
Hij trouwde met mijn moeder,
dus niet met een
_____ vrouw.
Hij heeft niet eens een eigen huis,
laat staan een flatgebouw.
O, was mijn vader maar gewoon
een hele rijke vent,
dan werd er bij ons thuis
niet meer gekeken op een
_____ .
Ik ben toch zeker ...

Liedtekst: Henk Temming en Henk Westbroek

woordenschat Oefening 14

Kunt u uitleggen wat de vader bedoelt met 'Ik ben toch zeker Sinterklaas niet!'?
Welke andere uitdrukkingen gebruikt hij om hetzelfde te zeggen?

spreken Oefening 15

Bespreek in een groepje van drie wat typisch voor de Nederlandse architectuur is. Kent u gebouwen in Nederland met een bijzondere architectuur?
Zijn er in uw land specifieke gebouwen? Probeer een gebouw met een bijzondere architectuur uit uw eigen land te beschrijven.

woordenschat Oefening 16

Kijk en luister naar het volgende videofragment op de website, en voer daarna de opdracht uit.

De Koepel

In Haarlem staat De Koepel, een gevangenis met een bijzondere architectuur. Meneer Spruit (schrijver Bajes aan het Spaarne), meneer Willems en meneer Voskuil (beiden oud-bewaarder) vertellen over deze gevangenis.

Woordenlijst

de gevangenis	gebouw waarin criminelen worden opgesloten *De bankovervaller heeft vijf jaar in de gevangenis gezeten.*
markant	karakteristiek, bijzonder, opvallend *De Taj Mahal in India is beroemd vanwege de markante stijl waarin het is gebouwd.*
Rijksmonument	gebouw of object dat minimaal vijftig jaar oud is en voor de cultuur en de geschiedenis van Nederland van belang is *Amsterdam bezit veel Rijksmonumenten, bijvoorbeeld het Paleis op de Dam.*
de voorziening	maatregel, faciliteit *Een stad heeft meer voorzieningen dan een dorp. Zo heeft een stad een bioscoop, theater, sportvelden, enz.*
het huis van bewaring	gevangenis waarin een verdachte moet wachten tot zijn rechtszaak begint *In het huis van bewaring in Rotterdam wacht de bankovervaller op zijn proces.*
zicht hebben op	kunnen overzien *Hebben jullie zicht op wat er van jullie gevraagd wordt op het examen?*
de bewaarder	bewaker in een gevangenis, cipier *Bewaarders werken in verschillende diensten, omdat de gevangenen vierentwintig uur per dag bewaakt moeten worden.*

Woordenlijst

de gedetineerde	gevangene *Het grootste gedeelte van de dag zitten de gedetineerden binnen. Af en toe mogen ze onder begeleiding naar buiten.*
in wezen	eigenlijk *Peter gedraagt zich alsof hij de eigenaar is van de supermarkt, maar in wezen is hij hoofd van de groente- en fruitafdeling.*
selecteren	kiezen *Kun jij uit deze stapel boeken de leukste twee selecteren?*
(iets) uithalen	(iets) doen wat niet mag *Op de middelbare school hebben we veel dingen uitgehaald. Zo schreven we tijdens de lessen briefjes naar elkaar en gingen we tijdens de gymles even naar de supermarkt.*
destijds	toen, in die tijd *Mijn oma is nu vijfentachtig jaar. Ze is dertig jaar lerares geweest. Destijds was het voor vrouwen in Nederland niet gebruikelijk om buitenshuis te werken als je getrouwd was.*
gezamenlijk	samen *'Jullie kunnen nu gezamenlijk de volgende spreekopdracht doen.'*
de cel	kamer in de gevangenis *In een cel staan minimaal een bed, een tafel en een stoel.*
de boef	de crimineel *De boef heeft in één week in twaalf huizen ingebroken.*
de opzet	het plan *De docent heeft een opzet gemaakt voor tien lessen luistervaardigheid.*
gestoord	gek *Psychiaters begeleiden psychisch gestoorde mensen.*

Kies een woord uit de begrippenlijst en vul in. Verander de vorm als dat nodig is.

1 De coördinator heeft een _____ gemaakt voor een studiedag over zelfstandig leren.
2 Petra is in 1967 geboren. _____ stond het leven in het teken van de flower power.
3 Als kind heb ik van alles _____ . Zo heb ik alle schoenen in de gang aan elkaar vastgeknoopt, de huissleutels van mijn moeder verstopt, enz.
4 Nederland heeft een aantal sociale _____ , zoals de AOW en de werkloosheidsuitkering.
5 In de _____ van Den Haag zitten alleen vrouwelijke gevangenen.
6 Eén _____ is verantwoordelijk voor ongeveer vijf gevangenen.
7 De _____ zitten het grootste deel van de dag opgesloten.
8 Na de laatste verkiezingen is er weer een centrumrechts kabinet geformeerd. _____ verandert er weinig ten opzichte van de vorige kabinetsperiode.
9 Mijn ouders deden altijd _____ de afwas.
10 In Nederland zitten gevangenen vrijwel altijd alleen in één _____ .

11 Vincent van Gogh was een _____ persoonlijkheid.
12 Dieven die door de politie zijn opgepakt, gaan naar een _____ . Daar wachten ze hun proces af.
13 Gisteren is op de markt mijn portemonnee gestolen. De politie heeft de _____ nog niet kunnen pakken.
14 Oude gebouwen kunnen een _____ zijn, als ze een bijzondere betekenis hebben voor Nederland.
15 Economen _____ de gevolgen van de huidige economische situatie.

luisteren Oefening 17

Lees eerst de vragen. Luister en kijk naar het videofragment (bij Oefening 16) en beantwoord de vragen.

1 Waarom wilde men in Haarlem één gevangenis aan de rand van de stad bouwen?
- ☐ a Men had in de stad nog geen voorzieningen.
- ☐ b Men had in de stad niet genoeg voorzieningen.
- ☐ c Men wilde de verschillende voorzieningen in de stad samenvoegen.

2 Schrijf op wat er in volgende jaren gebeurde.
1897: _____
1901: _____

3 Wie kon de hoofdbewaarder controleren als hij in het centrum van de Koepel stond?
- ☐ a alle gevangenen
- ☐ b de bewaarders
- ☐ c de gevangenen en de bewaarders

4 Meneer Voskuil is vroeger geselecteerd op zijn handen. Waarom denkt u?
_____
_____

5 Welk nadeel heeft de koepelconstructie?
- ☐ a 's Nachts hoor je te veel geluiden.
- ☐ b Je kunt niet horen waar geluiden vandaan komen.
- ☐ c Je hebt geen controle op de gevangenen.

6 Welke aanpassingen hebben de cellen in de Koepel de laatste jaren ondergaan om te blijven voldoen aan de huidige eisen?
- ☐ a grotere cellen maken
- ☐ b individuele cellen maken
- ☐ c een wc plaatsen
- ☐ d een televisie plaatsen
- ☐ e betere beveiliging

7 Welke functie heeft de televisie in de cel?
- ☐ a ontspanning
- ☐ b sociale functie
- ☐ c veiligheid

8 Wat is momenteel kenmerkend voor de omgang met de gedetineerden?
- ☐ a De gedetineerden worden als criminelen behandeld.
- ☐ b De gedetineerden worden als mensen behandeld.
- ☐ c De gedetineerden worden afstandelijk behandeld.

9 Wat illustreert de anekdote van meneer Voskuil?
- ☐ a Veel gedetineerden zijn gestoord.
- ☐ b Als bewaarder gaf je gestoorde gedetineerden geen eten.
- ☐ c Als bewaarder moet je een gestoorde gedetineerde respecteren.

lezen **Oefening 18**

Lees de volgende tekst en beantwoord daarna de vragen.

Paleis op de Dam

1 **Het is een uniek gebouw, rijk versierd met beelden, plafondschilderingen en veel marmer. Eind juli 1655 namen de bestuurders van Amsterdam het huidige 'Paleis op de Dam' in gebruik als stadhuis. Ze wilden laten zien dat Amsterdam het centrum van de wereld was.**

2 Het van oorsprong stralend witte gebouw oogt drie eeuwen later aan de buitenkant streng, grijs en rechthoekig, met veel ramen. De Burgerzaal is het hart van het gebouw. In de zeventiende eeuw was dit een openbaar plein, waar de burgers van Amsterdam bijvoorbeeld konden schuilen als het regende. Het volk kon delen in alle rijkdom, in alle pracht en praal.
Rijk is het interieur van het voormalige stadhuis inderdaad. Marmeren vloeren (wit en zwart), marmer langs de wanden (zuilen en beelden), prachtige schilderijen en ook beschilderde plafonds.

3 **Jacob van Kampen**
Het stadhuis was een ontwerp van bouwmeester Jacob van Campen. Hij schakelde grote kunstenaars uit die tijd (Rembrandt, Ferdinand Bol) in voor de schilderijen en de beeldhouwwerken. Natuurlijk wilden de stadsbestuurders laten zien hoe rijk ze waren, maar ze wilden niet de indruk wekken dat ze alleen geld belangrijk vonden. Vandaar dat Van Campen overal in het gebouw symbolen verwerkte. Boven op het dak staat een beeld van de Griekse god Atlas die de wereldbol op zijn schouders draagt. In de Burgerzaal staat diezelfde Atlas met een bol waarop de sterrenhemel staat afgebeeld.

4 **Kunstkamer**
In het Stadspaleis gebeurde alles wat met het stadsbestuur te maken had. Het was jarenlang het belangrijkste pand van Amsterdam. Het bestuur zat er, de rechtbank met de cellen, de politie, er was een kunstkamer en ook de wapens van de stad lagen er opgeslagen.
Toen de troepen van Napoleon Nederland bezetten, koos koning Lodewijk Napoleon het Stadhuis uit als zijn paleis. In 1808 nam hij het in gebruik, hoewel het eigenlijk niet geschikt was voor bewoning. Toen Willem de Eerste zo'n vijf jaar later koning werd van Nederland, gaf de stad hem het paleis in bruikleen, mede in de hoop dat het koningshuis zich in Amsterdam zou vestigen. Pas in 1935 ging het gebouw echt over in handen van de staat, die de hoofdstad er vijftien miljoen gulden voor betaalde.

5 **Staatsbezoeken**
Het Koninklijk Huis maakt tegenwoordig nog steeds gebruik van het Paleis op de Dam, voor staatsbezoeken, de nieuwjaarsreceptie van de koningin en andere officiële ontvangsten. Als het niet door het Koninklijk Huis in gebruik is, is het opengesteld voor het publiek.

Bron: © Wereldomroep

1 Wat was de eerste functie van het *Paleis op de Dam*?

- [ ] a stadhuis
- [ ] b paleis van Napoleon
- [ ] c paleis van Willem I

2 Het paleis staat bekend om zijn *pracht en praal*. Wat vindt u hiervan terug in het gebouw?

_____

_____

_____

_____

3 Wie verwerkte(n) symbolen in het paleis?

- [ ] a de bouwmeester
- [ ] b de kunstenaars
- [ ] c de stadsbestuurders

4 Waarom werden symbolen in het paleis verwerkt?

- [ ] a om te laten zien hoe rijk de stad was
- [ ] b om te laten zien dat niet alleen geld belangrijk was
- [ ] c om te laten zien dat er veel kunstenaars meewerkten

5 Wie gebruikten het paleis in het begin?

- [ ] a het bestuur
- [ ] b kunstenaars
- [ ] c justitie
- [ ] d defensie
- [ ] e kooplieden
- [ ] f musea
- [ ] g de koninklijke familie

6 Wat was het probleem toen Napoleon in het paleis ging wonen?

- [ ] a Het was te groot.
- [ ] b Het was erg duur.
- [ ] c Het was niet bedoeld als woning.

7 Wie is de huidige eigenaar van het Paleis op de Dam?

- [ ] a de gemeente Amsterdam
- [ ] b het koningshuis
- [ ] c het Rijk

8 Welke functie heeft het *Paleis op de Dam* nu?

- [ ] a stadhuis
- [ ] b woonpaleis van de koninklijke familie
- [ ] c ontvangstpaleis van de koninklijke familie

woordenschat Oefening 19

Zoek in de tekst synoniemen voor de volgende woorden.

alinea 2

1 van origine _____
2 eruitzien _____
3 het centrum _____
4 vroeger _____

alinea 3

5 te hulp roepen _____
6 het idee geven _____
7 daarom _____

alinea 4

8 gebouw _____
9 bewaren _____
10 ongeveer _____
11 ook _____
12 ergens gaan wonen _____

woordenschat Oefening 20

Vul de synoniemen uit oefening 19 in onderstaande zinnen in.

1 Omdat zijn vrouw Griekse is, heeft mijn broer _____ in Griekenland _____ .
2 Bij ons in de straat staat een monumentaal _____ te koop.
3 _____ dankzij de financiële hulp van mijn ouders kon ik dit huis kopen.
4 Mijn buurman _____ als 70, maar in werkelijkheid is hij 83. Hij is nog gezond en actief.
5 Peter kreeg gisteren onverwacht bezoek. _____ dat hij zijn huiswerk niet heeft kunnen maken.
6 _____ is Eva juriste, maar tegenwoordig werkt ze als journaliste voor een regionale krant.
7 De _____ eigenaar van dit huis heeft nooit iets aan zijn huis gedaan. De nieuwe bewoners moeten veel gaan opkappen.
8 De professor wilde _____ dat hij alles wist.
9 Na mijn afstuderen heb ik mijn studieboeken op zolder _____ .
10 Mevrouw De Bruin heeft _____ tien achterkleinkinderen. De laatste twee jaar zijn er veel geboren, dus ze kan het niet meer zo goed bijhouden.
11 In het _____ van de stad vind je meestal de uitgaansgelegenheden.
12 Toen we zagen dat er spullen uit onze auto waren gestolen, hebben we meteen de politie _____ .

spreken **Oefening 21**

Bekijk de afbeeldingen en bespreek onderstaande vragen. Werk in groepjes van drie.

- Beschrijf hoe het Paleis op de Dam eruit ziet.
- Wat vindt u van het paleis?

- Beschrijf hoe de Stopera eruit ziet.
- Vergelijk het Paleis op de Dam met de Stopera. Welk gebouw vindt u mooier? Waarom?

grammatica **Oefening 22** **werkwoordstijden**

Kijk in de Grammatica (p. 167 e.v.) voor uitleg en extra oefeningen.

Vul de verba in de juiste tijd en vorm in.

Rembrandt van Rijn

Rembrandt Harmenszoon van Rijn (**zien**) _____ als een van de beroemdste Nederlandse schilders van de zeventiende eeuw.

Leiden

Rembrandt (**worden**) _____ op 15 juli 1606 geboren in Leiden, dat destijds een belangrijke handels- en universiteitsstad (**zijn**) _____. Met 22.000 inwoners (**vormen**) _____ Leiden zelfs de tweede stad van de Republiek der Nederlanden, na Amsterdam.
Op zijn veertiende (**gaan**) _____ Rembrandt in de leer bij de Leidse schilder Jacob van Swanenburgh. Nadat hij van 1623-1624 enige tijd in Amsterdam lessen bij historieschilder Pieter Lastman (**volgen**) _____, (**vestigen**) _____ Rembrandt zich op zijn negentiende als zelfstandig schilder in Leiden en (**aannemen**) _____ zelf leerlingen.

Amsterdam

In 1631 (**verhuizen**) _____ Rembrandt naar Amsterdam, de belangrijkste handelsstad van dat moment. Daar (**leren kennen**) _____ Rembrandt Saskia van Uylenburgh, met wie hij in 1634 (trouwen) _____ . Zij (**staan**) _____ vaak model voor zijn schilderijen. Rembrandt (**maken**) _____ al gauw carrière.
Zijn schilderijen (**zijn**) _____ gewild bij de gegoede burgerij van de stad. In 1639 (**kopen**) _____ Rembrandt een groot herenhuis, dat nu het museum Het Rembrandthuis (**herbergen**) _____ .
In 1642 (**voltooien**) _____ hij zijn beroemdste werk: de Nachtwacht. Het grote doek (**maken**) _____ hij in opdracht van de schutterij, oftewel de stadswacht. De Nachtwacht (**zijn**) _____ het pronkstuk van het Rijksmuseum in Amsterdam.

Schilder van het licht

Rembrandt (**noemen**) _____ ook wel de 'schilder van het licht'. In zijn werk (**spelen**) _____ schaduw en licht een grote rol. Hij (**zijn**) _____ een typische representant van de barok.
Hij (**maken**) _____ portretten en allegorische schilderijen, vaak met een bijbels thema.
Hij (**schilderen**) _____ ook een groot aantal zelfportretten.
Rembrandt (**schilderen**) _____ ongeveer 600 doeken, maar hij (**maken**) _____ ook etsen (zo'n 300) en er (**zijn**) _____ 2000 tekeningen van hem bekend.

Tragisch leven

Het leven van Rembrandt (**kennen**) _____ een tragisch verloop. Samen met zijn eerste vrouw Saskia (**krijgen**) _____ hij vier kinderen. Drie van hen (**sterven**) _____ vlak na de geboorte. Saskia (**sterven**) _____ enige tijd na de geboorte van hun vierde kind, zoon Titus, in 1642. Ze (**zijn**) _____ pas 29 jaar.
Daarna (**samenwonen**) _____ Rembrandt ongetrouwd met Geertje Dirckx. Nadat hun relatie (**stuklopen**) _____ , (**intrekken**) _____ Hendrickje Stoffels bij hem. Zij (**schenken**) _____ hem een dochter: Cornelia.
In 1656 (**gaan**) _____ Rembrandt failliet. Voor de tweede maal (**verliezen**) _____ Rembrandt een geliefde: Hendrickje (**sterven**) _____ in 1663. De grootmeester (**overleven**) _____ ook zijn enige zoon Titus. Rembrandt (**overlijden**) _____ op 4 oktober 1669, op 63-jarige leeftijd.

Bron: Wikipedia

spreken Oefening 23

De docent geeft u drie afbeeldingen van schilderijen van Nederlandse schilders (uit de zeventiende eeuw).

1. Bespreek in groepjes van drie welk schilderij u het liefst in uw eigen huis zou willen hebben en waarom.
2. En bespreek welk schilderij u het meest geschikt vindt om in een bankgebouw op te hangen en waarom.

spreken Oefening 24

Wat zegt u in onderstaande situaties?

1 U wilt graag naar een tentoonstelling van moderne kunst, uw vriend wil liever naar een tentoonstelling van kunst uit de zeventiende eeuw. Wat zegt u om hem te overtuigen met u mee te gaan?
2 Uw vriendin heeft een grote som geld geërfd. Ze twijfelt of ze op wereldreis zal gaan, of een schilderij zal kopen. Ze vraagt u om raad. Wat zegt u?
3 Uw buurman heeft een groot beeld gekocht voor in de tuin. Hij vraagt u wat u ervan vindt. U vindt het absoluut niet mooi. Wat zegt u?
4 Vrienden vragen of u meegaat naar een film over het leven van Rembrandt. U heeft geen zin. Wat zegt u?
5 U hebt met een vriend afgesproken op de fiets naar Amsterdam te gaan om de grachtenpanden te bekijken. Het regent echter hard. U belt uw vriend. Wat zegt u?

spreken Oefening 25

Praat in kleine groepjes over de volgende vragen:

1 Weet u wat de traditie op 1 april is in Nederland?
2 Bestaat er in uw land iets soortgelijks?
3 Wat is de oorsprong van 1 april? Kunt u dat terugvinden op internet? (trefwoorden: 1 april grap oorsprong)
4 Kijkt u wel eens naar het Jeugdjournaal? Zo ja, wat vindt u ervan?

lezen Oefening 26

Lees de volgende tekst en beantwoord daarna de vragen.

Kikker in je bil

1 Op 1 april 1993 meldde het Jeugdjournaal dat wetenschappers het hart van een mummie aan het kloppen hadden gekregen. Duizenden mensen reisden naar het museum in Leiden toen de kist geopend zou worden. In de kist lag slechts een papiertje.

2 Het Jeugdjournaal heeft de stevigste graptraditie in Hilversum. En als ze ergens een grap over maken, zijn de reacties overweldigend. Zo werd in 2000 het Little Brother Huis aangekondigd, de jeugdvariant van Big Brother. Zeven kinderen zouden zes weken lang in de zomervakantie in een huis worden opgesloten. Geïnteresseerden konden zich telefonisch melden. De telefoons stonden roodgloeiend. Het Journaal van acht uur riep kinderen dringend op niet meer te bellen. In 2003 had het Jeugdjournaal nog een goeie: het nieuws dat premier Balkenende in de derde Potter-film de vader van Harry zou spelen. De premier speelde het spel mee en liet zich voor de camera interviewen. Het jaar daarna sprong het programma in op de Idols-hype. Door via een medische ingreep iets op de stembanden aan te laten brengen zou niemand meer vals hoeven zingen. Beelden van een ingreep en commentaar van een van de juryleden van Idols vervolmaakten het verhaal.

3 Maar de meeste indruk maakte toch die grap van 1985. De gevolgen daarvan deden de redactie besluiten af te zien van 1 aprilgrollen het jaar erop. Het Jeugdjournaal berichtte dat er kinderbelasting zou worden geïnd op zakgeld en ook op het geld dat kinderen verdienen met krantenwijken. Door de stroom reacties raakte de telefooncentrale ontregeld. Ook hier moest het volwassen Journaal kinderen verzoeken om niet meer te bellen.

4 Het jaar erop wilde de redactie iets doen met een uitspraak van toenmalig minister van Onderwijs Deetman, die had gezegd dat het niet zo erg was als kinderen wat later naar school gingen. Het Jeugdjournaal wilde het citaat uitzenden gevolgd door de mededeling dat de volgende dag alle scholen een half uur later begonnen, maar deed het niet. De hoofdredactie wilde het risico niet nemen dat Nederland maatschappelijk geheel ontwricht zou raken.

5 De media doen het al vanaf de jaren zestig, zich bekwamen in 1 aprilgrappen, als aanvulling op al die 'meester, uw veter is los. 1 apriiiiiil'-geintjes van kinderen op straat. Ook het volwassen Journaal laat zich er wel eens toe verleiden. Zo kondigde het Journaal in 1969 een actie aan die 'zwartkijkers' – mensen die geen kijk- en luistergeld betaalden – op zou sporen. Het tv-toestel in aluminiumfolie wikkelen zou de controledienst om de tuin leiden. Binnen enkele uren was de folie uitverkocht. Mensen trappen echt overal in.

6 Ook in het buitenland wordt er wat afge1aprild trouwens. De BBC-radio liet in 1976 mensen in de lucht springen door kosmosdeskundige Patrick Moore te laten vertellen dat de planeten Jupiter en Pluto om precies 9:47 op één lijn zouden staan. Wie op dat moment zou springen, zou iets geweldigs ervaren. Honderden mensen belden hun ervaringen door. Een vrouw vertelde dat ze met elf mensen in een kamer boven de grond had gezweefd.

7 Of in de Britse Daily Mail: die berichtte in 1981 dat de organisatoren van de Londense marathon al dagen zochten naar een Japanse deelnemer. Door een vertaalfout in de regels dacht de atleet dat de race 26 dagen in plaats van 26 mijl zou duren. Om het verhaal kracht bij te zetten huurde de krant een Japanse hardloper in. Mensen die hem signaleerden probeerden hem te laten stoppen. Een Groningse krant schreef in 1996 dat de gemeente de kastjes waarmee buschauffeurs verkeerslichten op groen kunnen zetten, in de verkoop zou doen. Honderden mensen meldden zich. Om het grapeffect op peil te houden is het niet ieder jaar prijs bij het Jeugdjournaal en om het dit jaar spannend te houden, onthield de redactie zich van commentaar. Maar ik kijk nergens meer van op.

Bron: *Vara tv-magazine*, april 2005

1 Welke grap vindt u het leukst en waarom?
2 Welke grap vindt u niet geslaagd en waarom niet?
3 Vertel een grap na in uw eigen woorden zonder daarbij terug te kijken in de tekst.
4 Hebt u zelf wel eens een 1 aprilgrap uitgehaald of kunt u een leuke grap bedenken en die beschrijven?
5 Waar ligt de grens met 'grappen maken'? Wat kan volgens u wel/niet?

8 Economie en werk

spreken Oefening 1

Bespreek onderstaande vragen in groepjes van drie.

1 Vindt u Nederland een agrarisch land?
2 Welke agrarische activiteiten heeft Nederland volgens u?
3 In welke Nederlandse provincies vinden we agrarische activiteiten, denkt u? Zet kruisjes in de landkaart.
4 Welke agrarische producten exporteert Nederland volgens u?
5 Welke agrarische producten importeert Nederland, denkt u?
6 Welke agrarische activiteiten heeft uw eigen land?
7 Welke agrarische producten exporteert uw eigen land?
8 Welke agrarische producten importeert uw eigen land?

lezen Oefening 2

Lees de tekst en beantwoord de vragen die eronder staan.

Landbouw in Nederland

Land- en tuinbouw, veeteelt

1 Het aandeel van de land- en tuinbouw in de totale beroepsbevolking daalde van ca. 17% in 1950 tot 4% in 1996 en het aandeel in het nationaal inkomen nam in deze periode af van 14,4% tot 3%. Nederland is desondanks nog een van de grootste landbouwexporteurs ter wereld. In 1995 werd er voor bijna 33 miljard euro aan agrarische producten geëxporteerd met Duitsland als voornaamste afnemer, gevolgd door de andere landen van de Europese Unie. Meer dan 60% van de Nederlandse bodem is in agrarisch gebruik.
2 De agrarische activiteiten zijn gespreid over het hele land. Een belangrijk deel van de akkerbouw wordt aangetroffen op de zeekleigronden in het noorden en het zuidwesten van het land en tevens in de IJsselmeerpolders. Belangrijke producten zijn aardappelen, tarwe, suikerbieten en vooral snij

maïs, dat gebruikt wordt als veevoer. De Nederlandse pootaardappelen worden over de hele wereld geëxporteerd.

3 De intensieve veehouderij of bio-industrie (varkenshouderij, pluimveehouderij en kalvermesterij) is grotendeels geconcentreerd op de zandgronden in het oosten: in Gelderland, Noord-Brabant en Limburg. Deze sector bedreigt het milieu met haar gigantische mestoverschot. De melkveehouderij komt voor in het hele land, maar specifieke weidegebieden zijn te vinden in het noorden en westen: in Friesland en Noord- en Zuid-Holland.

tabel 1: Stuks vee per 2001:

Rundvee	4.050.186 stuks
Varkens	13.000.000 stuks
Schapen	1.300.000 stuks
Paarden en pony's	120.486 stuks
Geiten	221.064 stuks
Kippen	100.334.000 stuks
Konijnen	384.000 stuks

4 De tuinbouw is qua productieomvang de grootste agrarische sector in Nederland. Zo is Nederland de grootste exporteur van bloemen en bloembollen ter wereld. Andere belangrijke tuinbouwproducten zijn komkommers, tomaten, sla, champignons, fruit, paprika's en potplanten.
De glastuinbouw, die economisch gezien verreweg het belangrijkste onderdeel vormt van de Nederlandse tuinbouw, is voor een groot deel geconcentreerd in enkele grote centra, waaronder die in het zuidwesten van Zuid-Holland de belangrijkste zijn. Deze bedrijven richten zich vaak op een of enkele gewassen.

5 De aandacht voor het milieu wordt steeds belangrijker en steeds meer landbouwers streven naar duurzame vormen van landbouw die het milieu sparen. Zo schakelt men steeds meer over op biologische gewasbescherming om ziekten en plagen te voorkomen en te bestrijden. Belangrijk is ook het onderzoek naar minder ziektegevoelige gewassen.

Bosbouw

6 Nederland is een weinig bosrijk land. In 1995 was nog maar 8% (ca. 300.000 ha) van de oppervlakte bebost (terwijl de naam 'Holland' afkomstig is van het oude woord 'Holtland', dat houtland, land van de bossen betekent). Het bos bestaat voor ca. 60% uit naaldhout. De provincie met de grootste oppervlakte aan bos is Gelderland en daarna volgen Noord-Brabant en Overijssel.
Bos komt in hoofdzaak voor op de slechtere gronden. Er is echter een tendens ook op betere gronden bos aan te planten. Behalve als houtleverancier is het bos van belang voor de recreatie. De milieuvervuiling, vooral in de vorm van verzuring, is een ernstige bedreiging voor het bomenbestand.

Visserij

7 Een voorname tak van de Nederlandse beroepsvisserij is de kustvisserij. Er wordt over het algemeen vooral gevist op rondvis, haring en makreel. Nederland heeft een zeer moderne vloot van kotters en grote trawlers. De trawlers vissen voornamelijk op haring en makreel. De kleine kotters vissen op onder andere schol, kabeljauw, schelvis, wijting en garnalen.
De economisch belangrijkste groep werd in 1996 gevormd door de platvissen, gevolgd door de rondvissen en schaal- en weekdieren als oesters, garnalen en mosselen. Mosselen, oesters en kokkels worden vooral gekweekt in de Zeeuwse wateren en op de Waddenzee. Doordat bepaalde vissoorten sterk teruglopen, stelt de Europese Unie sinds 1983 jaarlijks vangstquota vast. Ook wordt het aantal dagen waarop gevist mag worden, wel eens beperkt.

Emigratie

8 De laatste jaren vertrekken er steeds meer boeren uit Nederland om in een ander land een boerenbedrijf te beginnen. De strenge regels en de hoge grondprijzen maken het namelijk steeds moeilijker om hier te blijven boeren. Bovendien willen kinderen uit boerengezinnen vaak niet op het bedrijf gaan werken. Het is voor boerenzoons ook erg moeilijk om een vrouw te vinden.

Naar: www.landenweb.net

1 Hoeveel procent van de Nederlandse beroepsbevolking werkte in 1996 in de land- en tuinbouw?

- ☐ a 3%
- ☐ b 4%
- ☐ c 14,4%
- ☐ d 17%

2 Naar welk land exporteert Nederland de meeste agrarische producten?

_____

3 Welke agrarische sector produceert het meest in Nederland?

- ☐ a akkerbouw
- ☐ b veehouderij
- ☐ c melkveehouderij
- ☐ d tuinbouw

4 Wat vinden steeds meer landbouwers van belang in hun werk?

- ☐ a het milieu
- ☐ b geld sparen
- ☐ c plantenziektes

5 Waarvoor is het bos in Nederland belangrijk?

- ☐ a houtproductie en verzuring
- ☐ b recreatie en houtproductie
- ☐ c verzuring en recreatie

6 Wat is een voorbeeld van een schaal- of weekdier?

- ☐ a haring
- ☐ b kabeljauw
- ☐ c garnaal

7 Geef in de landkaart aan welke agrarische activiteiten er in de verschillende provincies plaatsvinden. Zet de letters in de landkaart. Komt het overeen met uw ideeën uit oefening 1?

- a akkerbouw
- b veehouderij
- c melkveehouderij
- d glastuinbouw
- e bosbouw

8 Noteer bij elke agrarische sector welke producten deze in Nederland produceert.

akkerbouw: _____
veehouderij: _____
melkveehouderij: _____
glastuinbouw: _____
bosbouw: _____

woordenschat Oefening 3

Zoek in de tekst synoniemen voor de volgende woorden.

alinea 1	1	afnemen	_____
	2	toch	_____
	3	uitvoeren	_____
	4	belangrijkste	_____
alinea 2	5	verdelen	_____
	6	vinden	_____
	7	ook	_____
alinea 3	8	voornamelijk	_____
	9	een gevaar zijn	_____
	10	enorm	_____
alinea 4	11	wat betreft	_____
	12	je aandacht vestigen op	_____
alinea 5	13	met inspanning proberen te krijgen	_____
	14	overstappen	_____
	15	vechten tegen	_____
alinea 6	16	vooral	_____
	17	trend	_____
	18	gevaar	_____
alinea 7	19	groep schepen	_____
	20	laten / doen groeien	_____

woordenschat Oefening 4

Vul de synoniemen van oefening 3 alinea 1 t/m 3 in.

1 Afgelopen weekend heeft het de hele dag geregend. _____ hebben we zondagmiddag een boswandeling gemaakt.
2 Wereldwijd zijn er _____ veel Harry Potter-boeken verkocht, namelijk meer dan 300 miljoen!
3 Het geboortecijfer is in 2004 _____ . In 2004 werden 1,5% minder baby's geboren dan in 2003.
4 Op www.startpagina.nl _____ je allerlei interessante internetsites _____ .
5 Door de staking lag het openbaar vervoer in Amsterdam _____ stil. Af en toe reed er nog wel een bus, tram of metro.
6 Wat is jouw _____ reden om Nederlands te leren?
7 Roken _____ de gezondheid.
8 Gisteren zijn we lekker uitgeweest. We gingen uit eten en _____ naar de bioscoop.
9 Bij het Staatsexamen zijn de vier examens (luisteren, lezen, schrijven, spreken) over twee dagen _____ .
10 Irak _____ olie.

woordenschat Oefening 5

Vul de synoniemen van oefening 3, alinea 4 t/m 7 in.

1 Het Nederlands elftal _____ _____ de wereldtitel.
2 _____ uiterlijk lijkt hij op zijn vader, maar zijn karakter lijkt meer op dat van zijn moeder.
3 Mijn broer woont sinds vijf jaar in Italië en spreekt inmiddels goed Italiaans. Hij kan zonder problemen van het Nederlands naar het Italiaans _____ .
4 De laatste jaren is in Nederland de _____ dat men minder bier maar meer wijn drinkt.
5 De Nederlandse _____ is sinds begin 1996 met 46 schepen gegroeid.
6 Het _____ van het terrorisme staat internationaal hoog op de politieke agenda genoteerd.
7 Na de verloren wedstrijd tegen PSV _____ Ajax _____ nu _____ de wedstrijd van aanstaande zondag tegen FC Utrecht.
8 Deze boer heeft een tuinbouwbedrijf en produceert _____ tomaten. Verder produceert hij ook wat komkommers en sla.
9 Mijn buurman _____ in zijn schuur paddestoelen. Hij verkoopt ze aan familie en vrienden.
10 Het toenemende autobezit is een _____ voor het milieu.

woordenschat Oefening 6

Zoek de tegenstellingen bij elkaar.

☐	1 stijgen	a	invoeren
☐	2 exporteren	b	gigantisch
☐	3 zoeken	c	duurzame landbouw
☐	4 totaal	d	dalen
☐	5 onbelangrijk	e	het tekort
☐	6 de bio-industrie	f	gedeeltelijk
☐	7 gering	g	voornaam
☐	8 het overschot	h	aantreffen

spreken **Oefening 7**

Werk in tweetallen. Vergelijk de gegevens uit tabel 1 (pag. 119) met elkaar. Gebruik de comparatief en de superlatief.

1 Wat valt u op?
2 Wat verbaast u?
3 Welke cijfers zouden er in de tabel staan als de gegevens uit uw eigen land zouden komen, denkt u?

grammatica **Oefening 8** **reflexieve verba**

☛ Kijk voor uitleg en meer oefeningen in de Grammatica (p. 181).

1 Lees eerst de tekst een keer globaal door. Welke woorden hebt u beslist nodig om de tekst te kunnen begrijpen?

Opgelicht

Er bestaat een verhaal over een Nederlandse kazerne waar jarenlang een man woonde die zich als kolonel voordeed. Hij woonde vijftien jaar lang op het kazerneterrein in een prachtige dienstwoning, hij had er telefoon en een auto op kosten van Defensie, zonder dat er iemand was die zich afvroeg wat zijn verantwoordelijkheden waren en waar hij zich precies mee bezighield.
Hij had zich alle gewoontes eigengemaakt die in de kazerne golden: hij gedroeg zich als een rasechte militair die zich strikt aan de regels hield, zich dagelijks schoor en zich maandelijks liet knippen, zodat hij niet opviel.
Maar op een bepaald moment begon toch iemand zich af te vragen wat zijn taken precies waren. De kolonel was namelijk steeds vaker zonder reden afwezig, en hij kon zich ook niet altijd verantwoorden voor de declaraties die hij indiende. De groep mensen met achterdocht groeide. Mensen begonnen hem vragen te stellen om te controleren of zijn gegevens klopten.
Hij viel door de mand toen hij zich tot drie keer toe vergiste in de datum waarop hij tot kolonel was gepromoveerd. Toen bleek dat hij gewoon een uniform had gekocht bij de dumpshop, compleet met strepen, insignes en medailles. Het was een doodgewone oplichter die zich goed in het leven en werk van militairen had ingeleefd.
Niemand kon zich herinneren wanneer en door wie hij was geïntroduceerd. Maar het kan natuurlijk ook dat de verantwoordelijken voor zijn aanstelling alles het liefst zo snel mogelijk wilden vergeten. Waarschijnlijk hadden ze zich laten imponeren of intimideren door zijn directe manier van doen, en door de manier waarop hij bevelen gaf.
Het is maar weer bewezen: de brutalen hebben de halve wereld.

Bron: Peter Burger, *De wraak van de kangoeroe*, 1992

2 Zoek de reflexieve verba in de tekst en noteer ze. Zet de infinitief erachter, en ook de vaste prepositie, als die er is.

Oefenexamen NT2 programma 2, Luisteren
Onderdeel C

Fragment 1: Een les over logistiek

U gaat luisteren naar een les van een docent logistiek. Aan de hand van een voorbeeld, een pot pindakaas, legt hij uit wat logistiek inhoudt.
U hoort eerst hoe de docent de les begint. Hierbij is geen opgave.
Dan gaat de toets verder. Lees eerst opgave 1 goed door.

1 Wat bedoelt de docent met het begrip productstructuur?
- ☐ a De analyse van de onderdelen van het totale product.
- ☐ b De geschiedenis van elk afzonderlijk deel van het product.
- ☐ c De ingrediënten van de verpakking van een eindproduct.

2 Welk belangrijk onderdeel van de logistiek wordt hier besproken?
- ☐ a Analyseren waarom iets fout gaat.
- ☐ b Coördineren van alle werkzaamheden.
- ☐ c Zorgen voor de juiste apparatuur.

3 Wat maakt de docent hier duidelijk?
- ☐ a Dat alleen in de medische sfeer strenge kwaliteitseisen bestaan.
- ☐ b Dat in de logistiek ieder detail belangrijk kan zijn.
- ☐ c Dat sommige bedrijfstakken onnodige fouten maken.

4 Wat wil de docent hier duidelijk maken?
- ☐ a Dat je het beste steeds bij dezelfde leverancier kunt bestellen.
- ☐ b Dat je in je planning rekening moet houden met levertijden.
- ☐ c Dat je moet proberen zo goedkoop mogelijk geleverd te krijgen.

5 Waarin verschilt de huidige productie met die van vroeger?
- ☐ a De machines worden nu veel beter schoongemaakt.
- ☐ b Het gebruik van machines wordt nu efficiënter geregeld.
- ☐ c Machines worden nu niet meer voor verschillende producten gebruikt.

Fragment 2: Adviezen van het Bureau voor Rechtshulp

U gaat luisteren naar een medewerker van het Bureau voor Rechtshulp. Het bureau voor Rechtshulp is een instantie waar mensen terecht kunnen met vragen op juridisch gebied.
U hoort enkele cliënten die om advies vragen bij een bepaald probleem.
Dan gaat de toets nu verder. Lees eerst opgave 6.

6 Wat moet deze cliënt eerst doen?
- ☐ a Naar de kantonrechter gaan.
- ☐ b Naar de vakbond gaan.
- ☐ c Naar haar werkgever gaan.

7 Wat staat er in een dagvaarding?
- ☐ a De beargumenteerde eisen van degene die een klacht heeft.
- ☐ b De beslissing van de rechter in een bepaalde zaak.
- ☐ c De reactie van de tegenpartij op de klacht.

8 Wat is het voordeel voor werkgevers van een ontslagprocedure via de kantonrechter?
- ☐ a Bij deze procedure kan het ontslag vaak eerder ingaan.
- ☐ b Deze procedure kost de werkgever geen geld.
- ☐ c In deze procedure krijgt de werkgever meestal gelijk.

9 Wat is het voordeel voor de werknemer van een ontslagprocedure via de kantonrechter?
- ☐ a De werknemer kan een financiële vergoeding vragen.
- ☐ b De werknemer kan om een opzegtermijn vragen.
- ☐ c De werknemer weet snel waar hij aan toe is.

Fragment 3: Adviezen voor startende ondernemers

U gaat luisteren naar een medewerker van de Kamer van Koophandel. Op een oriëntatiemiddag geeft hij informatie aan startende ondernemers, die willen weten waar ze aan moeten denken bij het opzetten van een bedrijf. De medewerker legt eerst uit wat voor een instelling de Kamer van Koophandel is. Hierbij is nog geen opgave.

Dan gaat de toets nu verder. Voordat de medewerker van de Kamer van Koophandel zijn informatie geeft, wordt steeds gezegd waar u op moet letten. Lees eerst opgave 10 goed door.

10 Wat heeft men in ieder geval nodig om een zaak te beginnen?
- ☐ a Een vakdiploma.
- ☐ b Een vestigingsvergunning.
- ☐ c Voldoende financiën.

11 Kan men als beginnend ondernemer een winkelpand het beste kopen of huren?
- ☐ a Huren, vanwege de beschikbare financiën.
- ☐ b Kopen om een pand op een geschikte plaats te krijgen.
- ☐ c Kopen, want dat is meteen een goede investering.

12 Waar heeft een beginnende ondernemer een ondernemingsplan in de eerste plaats voor nodig?
- ☐ a Om de bank duidelijk te maken waarvoor een lening wordt gevraagd.
- ☐ b Om op overzichtelijke wijze alle stappen die gezet moeten worden, vast te leggen.
- ☐ c Om toestemming bij de gemeente te vragen voor het beginnen van een zaak.

13 Aan welke voorwaarde moet worden voldaan als men een NV wil oprichten?

- ☐ a Men moet als eigenaar zelf de leiding nemen over het bedrijf.
- ☐ b Men moet een startkapitaal van 100.000 gulden hebben.
- ☐ c Men moet eerder een zaak met een andere rechtsvorm geleid hebben.

14 Waar kan men in geval van financiële problemen het beste terecht?

- ☐ a Professionele adviesbureaus.
- ☐ b Stichting Kleinood.
- ☐ c Stichting Mentorscoop.

Fragment 4: Gesprek met een personeelsfunctionaris

U gaat luisteren naar een gesprek tussen de heer Peters, personeelsfunctionaris van een groot bedrijf, en iemand die zojuist bij dat bedrijf is aangenomen. De nieuwe medewerker stelt een aantal vragen aan de heer Peters. De toets gaat nu meteen verder. Lees eerst opgave 15 goed door.

15 Wat zegt Peters over de werktijden in dit bedrijf?

- ☐ a Binnen bepaalde grenzen mogen werknemers de werktijden zelf bepalen.
- ☐ b Een groep medewerkers werkt van 7 tot 4 uur, een andere van 9 tot 6 uur.
- ☐ c Wie te laat komt, moet de verloren tijd binnen een week inhalen.

16 Is er een verschil tussen glij-uren en overuren?

- ☐ a Ja, want glij-uren leveren meer geld op dan overuren.
- ☐ b Ja, want overuren worden extra betaald en glij-uren niet.
- ☐ c Nee, het zijn twee verschillende namen voor hetzelfde.

17 Wat zegt Peters over geheimhouding?

- ☐ a Alle betrokkenen moeten schriftelijk geheimhouding beloven.
- ☐ b Het is onmogelijk om absolute geheimhouding te garanderen.
- ☐ c Tijdelijke medewerkers moeten een geheimhoudingsverklaring tekenen.

18 Wat zegt Peters over de bedrijfsarts?

- ☐ a De bedrijfsarts komt hier zelden, want het bedrijf is veilig genoeg.
- ☐ b Er wordt met de bedrijfsarts over de arbeidsomstandigheden overlegd.
- ☐ c Volgens de wet moet het bedrijf een bedrijfsarts in dienst hebben.

19 Wat heeft onderzoek aangetoond, volgens Peters?

- ☐ a Dat de meeste medewerkers werken met een computer saai vinden.
- ☐ b Dat men beter niet te lange tijd achtereen aan de computer kan werken.
- ☐ c Dat veel Nederlandse bedrijven hun computers onvoldoende benutten.

20 In welk opzicht verschilt een beoordelingsgesprek van een functioneringsgesprek?

- ☐ a Een beoordelingsgesprek heeft meestal gevolgen voor iemands positie in het bedrijf.
- ☐ b Een beoordelingsgesprek gaat meestal ook over het functioneren van de leiding.
- ☐ c Een beoordelingsgesprek vindt meestal plaats op aanvraag van de medewerker zelf.

21 Wat zegt Peters over medewerkers die ver weg wonen?

- ☐ a Als die niet binnen twee jaar verhuizen, krijgen ze geen reiskostenvergoeding meer.
- ☐ b Die krijgen de eerste twee jaar bijna alle reiskosten vergoed, daarna krijgen ze minder.
- ☐ c Die mogen kiezen tussen een vergoeding voor reiskosten of voor verhuiskosten.

lezen **Oefening 10**

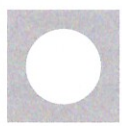
Lees onderstaande informatie. Gebruik waar nodig uw woordenboek.

Op 1 juni 2005 organiseerde de gemeente Utrecht het Referendum Koopzondagen, tegelijkertijd met het referendum over de Europese grondwet.

Het referendum ging over de volgende vraag:
In de binnenstad van Utrecht mogen de winkels nu elke eerste zondag van de maand open. Bent u voor of tegen uitbreiding naar alle zon- en feestdagen?

JA of NEE

De belangrijkste voor- en tegenargumenten op een rijtje:

JA

- heerlijk, gezellig winkelen op zondag!
- dat hoort toch gewoon bij een grote stad?
- lekker, zondag vers brood!
- goed voor de economie, prima voor de stad!
- dat mag ik als winkelier toch zeker zelf weten?
- Utrecht kan als vierde stad toch niet achterblijven?

Nee

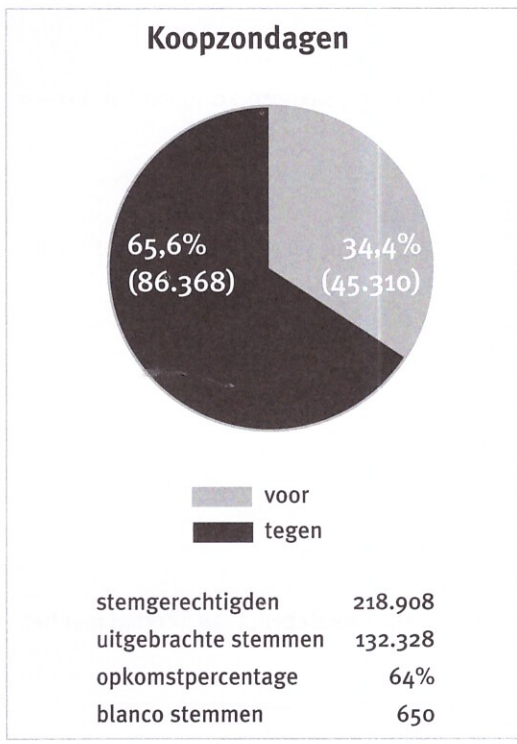
- zondag? rustdag!
- zes dagen winkelen is toch genoeg?
- mag het alsjeblieft één dag ook stil zijn?
- hoe regel ik dat als kleine ondernemer?
- weg met die 24 uurseconomie!
- Utrecht moet een beetje dorps blijven!

Bron: *Utrechts Nieuwsblad*, 1 juni 2005, © AD Nieuwsmedia bv

spreken Oefening 11

Bespreek in groepjes van drie de volgende vragen.

1 Wat vindt u van de argumenten?
2 Wat vindt u? Moet er elke week koopzondag zijn? Waarom?
3 Beschrijf onderstaande figuur mondeling. Verbaast de uitslag u?

Uitslag referendum koopzondagen

Voor uitbreiding: 34,4 %
Tegen uitbreiding: 65,6 %

schrijven Oefening 12

☛ De uitleg over het schrijven van een tekst vindt u in de Taalhulp (p. 157).

Vindt u dat het in uw woonplaats iedere week koopzondag moet zijn? Beargumenteer uw stelling in een betoog van 150 tot 200 woorden. Geeft minstens twee argumenten voor uw stelling en weerleg één argument tegen uw stelling.

Maak eventueel gebruik van de volgende begrippen:

- koopdrukte
- 24-uurseconomie
- overconsumptie
- rustdag
- kleine ondernemers

Lees de volgende tekst.

Niet-Winkeldag

De *Niet-Winkeldag* (ook wel genoemd: 'Koop Niets Dag') is een actiedag waarop wordt aangemoedigd eens niets te kopen uit protest tegen de cultuur van 'meer-meer-meer'. Het is een internationale protestdag tegen de Westerse consumptiecultuur, waarbij gepleit wordt voor bezinning over de gevolgen van de overconsumptie. De dag heeft in de ca. vijftien landen, waar hij jaarlijks op een bepaalde dag wordt gehouden, tot op heden vooral een symbolisch karakter: de hoofddoelstelling is om de Westerse consumenten bewust te maken van de gevolgen van hun consumptiepatroon.

De Canadees Ted Dave riep in 1992 de eerste 'Buy Nothing Day' (Koop Niets Dag) uit. In 1993 werd op deze dag ook actie gevoerd in de Verenigde Staten, Engeland en Ierland. In 1995 werd de actie geïntroduceerd in Nederland. In de jaren daarna werd de actie ook gevoerd in Australië, Nieuw-Zeeland, Japan, Zweden, België, Noorwegen, Duitsland, Finland, Polen en Slovenië.
Op Niet-Winkeldag wordt de ongelijkheid in de verdeling van de rijkdom op de wereld aan de orde gesteld. Nog steeds kan maar een klein gedeelte van de wereldbevolking zich veroorloven alles te kopen wat men wil. Die 'welvaart' heeft een keerzijde: honger en armoede in grote delen van de wereld. Ook binnen de zgn. 'rijke landen' is de welvaart nog zeer ongelijk verdeeld.
De tweede zaak die op Niet-Winkeldag aandacht krijgt, is dat de ongebreidelde consumptie in de Westerse wereld zeer nadelige gevolgen voor het milieu heeft. De gigantische vervuiling die veroorzaakt wordt door de productie en het verbruik van consumptiegoederen en door het afval dat ontstaat als ze worden weggeworpen, is nog maar één aspect. Daarnaast moeten het ruimtebeslag en de uitputting van natuurlijke hulpbronnen als gevolg van dit consumptiepatroon genoemd worden.

In Nederland wordt de jaarlijkse Niet-Winkeldag ondersteund door Omslag, werkplaats voor duurzame ontwikkeling.

In 2004 werd Niet-Winkeldag in Nederland en België gehouden op zaterdag 27 november. In Nederland werd in minstens 10 steden actie gevoerd. In sommige steden werd samengewerkt met de weggeefwinkels. In het Belgische Geel ging een actiegroep met een ziekenhuisbed door de winkelstraten, waarin iemand lag met een bordje dat hij aan de koopziekte leed.

Naar: Wikipedia

In de tekst staan veel passiefconstructies. Onderstreep de passiefconstructies.

Maak complete zinnen van onderstaande krantenkoppen. Gebruik steeds het passief.

a ABN AMRO overgenomen
b Betuwelijn eindelijk in gebruik genomen
c 1500 medewerkers ontslagen
d Nieuw filiaal Bijenkorf geopend
e Vernieuwde versie computerprogramma gepresenteerd
f Interim-directeur per direct aangesteld
g Veel klachten geregistreerd
h Bezineprijs weer verhoogd

lezen **Oefening 14**

Lees de volgende tekst.

Allochtonen starten eerder eigen bedrijf

Ze beginnen gemakkelijker een eigen zaak dan 'gewone' Nederlanders. Maar hun bedrijven gaan vaker failliet. Daarom krijgen allochtone starters heel persoonlijke steun van de Kamer van Koophandel.
Het coachingsproject Mentor Plus startte 2,5 jaar geleden en hielp inmiddels negentig allochtone ondernemers op weg. De aanpak is persoonlijk: de beginnende zakenman of -vrouw krijgt een doorgewinterde autochtone ondernemer als coach. Daar heeft de Utrechtse Kamer er 25 van.
In Nederland is een op de drie nieuwe ondernemers van andere komaf. Een kwart van hen gaat weer failliet. Volgens projectleider Van Diemen hebben allochtonen de neiging te snel te starten.
De kwesties die de mentoren op hun bord krijgen, kunnen te maken hebben met financiën, administratie, maar ook promotie of het vinden van klanten. De mentor is klankbord, coach, adviseur en stimuleert.
Projectleider Cees van Diemen: 'Iemand om dingen mee te delen. Zeker voor kleinere bedrijven is dat zinnig. De mentor kan richting geven en problemen voorkomen.'
Yvette van Dok uit Driebergen is een van de coaches. Zij heeft een adviesbureau, gespecialiseerd in andere culturen. Een paar uur per maand spreekt ze haar 'klanten' over problemen in bedrijfsvoering en over waar de ondernemer met zijn zaak naartoe wil.
'Die oogjes moeten gaan stralen. Ik doe suggesties, draag informatie aan. Maar uiteindelijk moet de ondernemer zelf de volgende stap zetten. Ik probeer ze daarvoor enthousiast te maken.'

Bron: *Utrechts Nieuwsblad*, 25 september 2004, © AD Nieuwsmedia bv

spreken **Oefening 15**

In de vorige tekst wordt een project voor startende allochtone ondernemers beschreven. U krijgt nu van de docent een artikel (dit staat op de website) waarin een van deze ondernemers zijn ervaringen vertelt. De ene helft van de klas krijgt een tekst met de ervaringen van Ali Oskaya, de andere helft een tekst met de ervaringen van Soumia Aroug.

1 Lees de tekst en noteer maximaal vijf kernwoorden.
2 Zoek vervolgens een gesprekspartner die de andere tekst gelezen heeft. U gaat nu de inhoud van uw tekst navertellen aan deze persoon.
3 Beantwoord daarna samen de volgende vragen:
- Kon u de tekst goed navertellen?
- Was het voor de luisteraar duidelijk?
- Zijn de ervaringen van de twee ondernemers erg verschillend?
- Zou u een eigen zaak willen beginnen? Waarom?

grammatica **Oefening 16** **zinsbouw en reflexief verbum**

☛ Kijk voor uitleg en meer oefeningen in de Grammatica (p. 181).

Maak de volgende zinnen af.

1 Voordat je een nieuw product op de markt brengt, moet je als fabrikant goed afwegen _____ _____.
Anders kunnen er grote moeilijkheden ontstaan.

2 Door een dreigend tekort aan aardgas _____
_____.

3 Sommige mensen lukt het helaas niet een eigen bedrijf op te zetten, omdat zij zich er niet voldoende op hadden voorbereid. Anderen daarentegen _____.

4 Wegens bezuinigingen _____.
De vakbonden hebben zich hier uiteraard tegen verzet.

5 De boeren zijn ontevreden. Ze vinden namelijk dat _____
_____.

6 De meeste winkeliers houden graag uitverkoop, want _____
_____.

7 Hoe langer een apparaat op de markt is, _____.
Het is dus niet verstandig een apparaat te kopen dat pas in de handel is.

8 Als je net aan een bepaald systeem gewend bent, _____
_____ dus dan moet je je weer helemaal aanpassen.

grammatica **Oefening 17** **reflexief verbum**

☛ Kijk voor uitleg en meer oefeningen in de Grammatica (p. 181).

Vul het reflexieve verbum (met vaste prepositie) in de juiste vorm en op de juiste plaats in.

1 Helaas heb ik weinig technisch inzicht. (**zich beperken tot**) Daarom ik bij het werken op de computer tekstverwerken.
2 (**zich voorstellen**) Je eens dat iedereen vanuit huis gaat werken. (**zich zorgen maken over**) Dan hoeven wij geen meer te het verkeersprobleem.
3 (**zich interesseren voor**) Mijn man heeft nooit echt computers, maar (**zich verdiepen in**) hij wil er binnenkort gaan.
4 (**zich verbazen over**) Ik er steeds weer dat computerprogramma's zo snel achterhaald zijn.
5 Ik heb het gevoel dat de videorecorder niet meer zo goed opneemt, (**zich verbeelden**) maar misschien ik het maar.
6 Ouders constateren dat (**zich amuseren met**) kinderen steeds meer computerspelletjes.
7 (**zich ontwikkelen**) Ik ben benieuwd hoe de biotechnologie verder.
8 (**zich bezighouden met**) Mijn collega voornamelijk de salarisadministratie.
9 (**zich afvragen**) Ik hoe (**zich ontwikkelen**) de werkloosheid in de toekomst zal.
10 (**zich aansluiten bij**) Heb jij een vakbond?

luisteren Oefening 18

U gaat luisteren naar een interview met vader en zoon Van der Laan.

'Ik ben daar iets gemakkelijker in.'

Vader:	Louis van der Laan (55)
Zoon:	Dennis van der Laan (32)
Bedrijf:	Van der Laan Elektrotechniek, sinds 1963
Personeel:	100 werknemers
Opvolging:	binnen nu en tien jaar

Luister naar de tekst op de website en beantwoord onderstaande vragen:

1 Waarom wil Dennis dat zijn vader nog niet direct weggaat uit het bedrijf?
2 Wil vader Louis nog tien jaar in het bedrijf blijven werken?
3 Wat vindt Louis ervan als zijn zoon het bedrijf zou verkopen?
4 Waarom denkt Dennis dat de kans klein is dat zijn zoontje later ook bij het bedrijf komt werken?
5 Was het van tevoren afgesproken dat Dennis zijn oom zou opvolgen in het bedrijf?
6 Waarover heeft Dennis met zijn vader 'stevige gesprekken' gevoerd?
7 Waarin lijkt Dennis meer op zijn moeder dan op zijn vader?
8 Wat bedoelt Dennis met: 'Ik ben daar iets gemakkelijker in'?
9 Wat wil Dennis in de toekomst anders doen dan zijn vader?
10 Welk advies heeft Louis voor zijn zoon?

schrijven Oefening 19

Kijk in de Taalhulp (p. 150 en 155) voor het schrijven van een informele of formele brief.

In de regionale krant leest u onderstaand stukje:

Kaaswinkel Koenen

Beste klant,

Ik ga stoppen met de winkel.
Zoals u begrijpt hebben wij te maken met de steeds groter wordende concurrentie van de supermarkten. Hierdoor zie ik het voortbestaan van de winkel niet rooskleurig in. Daarnaast wil ik van meer vrije tijd gaan genieten.

Mijn vader nam in 1957 de winkel over van de familie Driesen en ik ben er in 1972 bijgekomen. Samen met mijn vader heb ik met veel plezier in de winkel gestaan. Voor een groot deel is dit te danken aan de vertrouwensband die in de loop der jaren met u is ontstaan. U bent mijn vader en mij trouw gebleven en ik wil de sluiting dan ook tot een aangenaam einde en nieuw begin voor mij maken. De sluitingsdatum is 31 december dit jaar.

Ik wil u bedanken voor uw begrip en het gestelde vertrouwen in onze zaak.

Met vriendelijke groet,
Michiel Koenen,
Familie Koenen
Damplein 17, Utrecht
030-2911680

Naar: *Ons Utrecht*, 26 oktober 2005

U bent jarenlang vaste klant geweest van de kaaswinkel en schrijft een persoonlijk bedankje aan de familie Koenen. U mag zelf kiezen of u een informele of een formele brief schrijft. Het hangt ervan af hoe goed u de familie kende.

lezen **Oefening 20**

Lees de volgende tekst en beantwoord daarna de vragen.

Frits Philips, icoon van een multinational

Maandagavond laat is Frits Philips op 100-jarige leeftijd overleden. 'Meneer Frits' was het boegbeeld van Eindhoven. Frits Philips was de laatste telg uit de familie die aan het roer stond van het Eindhovense wereldconcern.
Hij begint op 25-jarige leeftijd bij het gloeilampenbedrijf van zijn vader. Binnen tien jaar tijd zit hij al in de directie van het bedrijf.
De opmars van Frits Philips wordt getemperd door de Tweede Wereldoorlog. Toch ziet hij die tijd als cruciaal voor zijn carrière: 'De belangrijkste tijd die ik me herinner, is de oorlog. Je stond alleen voor allerlei beslissingen en dat heb ik zo goed mogelijk gedaan.'
Philips voorkomt dat zijn joodse medewerkers meteen op transport worden gesteld naar de vernietigingskampen. Door zijn ingrijpen worden minstens 160 mensen gered van de gaskamers.
Als dank wordt hij in 1996 onderscheiden door het Israëlisch holocaust-museum Yad Vashem.
In de jaren zestig neemt Frits Philips de leiding over het concern. Naast gloeilampen worden nu tv's, cassetterecorders en radio's over de hele wereld verkocht. Het concern groeit gigantisch. Frits Philips wordt een icoon op de werkvloer. Hij is zeer begaan met zijn werknemers en hun gezinnen. In 1971 draagt hij de dagelijkse leiding over, maar helemaal weg is hij niet. Hij laat nog vaak zijn gezicht zien op officiële gelegenheden, zoals bij het 100-jarig bestaan van Philips. Niet uit bemoeienis, maar uit belangstelling: 'Mijn vader heeft ons geleerd, je moet niet regeren na je dood. Je hebt je taak gedaan en dan moet je het aan de volgende generatie overlaten.'

Bron: www.rtl.nl, 7 december 2005

1 Welke werkwoordstijd wordt in dit verhaal het meest gebruikt? Wat is de reden daarvoor, denkt u?
2 Vertel het verhaal van het leven van Frits Philips aan een medecursist en gebruik daarvoor de onvoltooid verleden tijd.

9 Het klimaat

spreken Oefening 1

Als je in Nederland bent geboren en opgegroeid, ken je veel verschillende woorden voor regen. Het regent immers vaak in Nederland. Voorbeelden zijn: het motregent, het miezert, het stortregent, het hoost, het plenst.
Praten over het weer is in Nederland een goede manier om met vreemden een praatje te beginnen. Het is een neutraal onderwerp. Hoe begint men in uw land te praten met een vreemde? Begint u dan ook over het weer te praten?

Rollenspel

1 U staat bij de bushalte. U begint een gesprekje met een onbekende.
2 U staat bij de bushalte. Iemand begint een gesprekje met u. Reageer hierop.

lezen Oefening 2

Lees onderstaande tekst, en ga dan verder met de vraag.

Winterleed

1 Je zou zeggen dat mensen die al duizenden jaren in koude streken wonen, zich daar fysiek een beetje aan hebben aangepast. Gedeeltelijk is dat ook zo. Het is bijvoorbeeld opvallend dat het percentage mensen dat lijdt aan een winterdepressie in Finland (3,8 procent) veel lager is dan in de Noord-Amerikaanse en Canadese gebieden op dezelfde breedtegraad (circa 10 procent). Volgens dr. Ybe Meesters, klinisch psycholoog verbonden aan het Academisch Ziekenhuis Groningen, komt dat doordat er in de noordelijke streken van Europa al veel langer mensen wonen dan in Amerika en die hebben beter genetisch materiaal tegen winterse omstandigheden ontwikkeld.
2 Waardoor een winterdepressie wordt veroorzaakt, is nog onduidelijk. Lange tijd werd aangenomen dat de oorzaak was dat de biologische klok in de war raakte, maar onderzoek aan de Rijksuniversiteit Groningen toonde aan dat dit niet klopte. Licht speelt wel een belangrijke rol en de meest effectieve behandeling van een winterdepressie is een lichttherapie. Vijf aaneengesloten dagen drie kwartier bij een lichtbak met een lichtsterkte van tienduizend lux is voor 75 tot 80 procent van de gevallen genoeg om de winter te doorstaan. Daarvoor zijn er inmiddels zo'n 25 'lichtpoli's' in Nederland. 'Preventief helpt zo'n lichtbehandeling echter niet,' zegt dr. Annette Zock van de lichtpoli in het Regionaal Psychologisch Centrum in Zeist. 'Je moet je eerst behoorlijk rot voelen, dan werkt het.'

3 Ook de afweer van wintervijand nummer 1, griep en verkoudheid, is een lastig punt. Volgens producenten van homeopathische middelen zou een hogere weerstand van het lichaam bescherming bieden. Maar dat is meer religie dan wetenschap, vindt prof. dr. Marcel Levi, afdeling interne geneeskunde van het Academisch Medisch Centrum in Amsterdam. 'Daar is nog nooit goed studie naar gedaan.'

4 Het nut van vitaminepillen en -preparaten is naar zijn mening ook gebaseerd op een hoog flauwekulgehalte. 'Het is waar dat mensen met een verminderde weerstand, door bijvoorbeeld slechte voeding, meer kans hebben op een ziekte. Maar met een gewoon doorsnee-eetpatroon krijg je genoeg van alles binnen. Een gezond lichaam heeft een bepaalde mate van afweer en alles wat je verder slikt, vergroot die weerstand niet. Als je pech hebt, loop je toch een virus tegen het lijf en word je ziek. Het enige wat echt tegen griep helpt, is vaccinatie en dat ook niet in honderd procent van de gevallen.'

5 'Het kan zijn dat we dit jaar wat meer griep zullen krijgen,' zegt dr. Marion Koopmans van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Dat komt dan doordat de H3N2-variant van het influenzavirus een klein beetje is veranderd, zodat het bestaande vaccin niet meer optimaal bescherming biedt tegen die griepvariant.

6 Het kan ook zijn dat een ander virus, het noro-virus, weer de kop opsteekt. Vorig jaar, aldus Koopmans, zorgde dit virus voor een verdubbeling van buikgriep-epidemieën in Europese ziekenhuizen en verzorgingstehuizen. Een vaccin tegen dit virus valt de eerstkomende jaren nog niet te verwachten. De beste manier om buikgriep te voorkomen is het vermijden van menselijk contact – wat overigens voor veel infectieziekten geldt.

7 Hoe simpel en ouderwets het ook klinkt, de eenvoudige leefregels zijn nog steeds de beste. Griep en verkoudheid verspreiden zich via druppeltjes. Wie in z'n handen niest of hoest en die vervolgens niet met water en zeep wast, laat vrolijk miljoenen bacteriën voor zijn medemens achter. Deurklinken, kranen en trapleuningen worden na aanraking virusnesten. Een wc-pot die na gebruik bij een diarree-aanval niet goed is ontsmet, is een regelrechte ziekteverwekker.

8 Hoe dan ook, de winter is nog vers en voor die voorbij is, hebben we een hoop geniesd, gesnotterd en gehoest, al dan niet in combinatie met koorts, keelpijn, spierpijn, hoofdpijn, diarree, en buikpijn. Wel of geen griep, het is een kwestie van geluk. 'Als het virus eenmaal heeft toegeslagen, zit er maar één ding op', zegt Koopmans. 'Uitzieken.'

Bron: Pay-Uun Hiu voor *de Volkskrant*, 15 november 2003

In welke alinea vindt u onderstaande informatie?

Lichttherapie werkt pas als je je heel vervelend voelt. alinea _____
Door mutatie van een virus is het mogelijk dat er dit jaar meer mensen griep krijgen. alinea _____
Noord-Europeanen hebben beter genetisch materiaal tegen winterse omstandigheden dan Noord-Amerikanen. alinea _____
De beste preventie tegen virussen is het vermijden van contact met mensen. alinea _____
Het is niet wetenschappelijk bewezen dat homeopathische middelen de weerstand vergroten. alinea _____
In Finland lijden veel minder mensen aan winterdepressies dan in andere gebieden op dezelfde breedtegraad. alinea _____
Door je handen niet goed te wassen, kun je andere mensen besmetten. alinea _____
Als je slecht eet, kun je sneller ziek worden. alinea _____
De enige remedie tegen griep is wachten tot het over is. alinea _____
Het is niet mogelijk je weerstand tegen griep met pillen te verhogen. alinea _____
Lichttherapie is een goede behandeling tegen winterdepressies. alinea _____

lezen Oefening 3

Waarnaar verwijzen de onderstreepte woorden in de tekst?

1 'die' (alinea 1) verwijst naar _____
2 'dit' (alinea 2) verwijst naar _____
3 'daarvoor' (alinea 2) verwijst naar _____
4 'dat' (alinea 3) verwijst naar _____
5 'Daar … naar' (alinea 3) verwijst naar _____
6 'dat' (alinea 5) verwijst naar _____
7 'wat' (alinea 6) verwijst naar _____
8 'die' (alinea 7) verwijst naar _____
9 'het' (alinea 8) verwijst naar _____

woordenschat Oefening 4

Zoek in de tekst synoniemen van de volgende woorden.

1 gebieden (alinea 1): _____
2 lichamelijk (alinea 1): _____
3 achter elkaar (alinea 2): _____
4 protectie (alinea 3): _____
5 weerstand (alinea 4): _____
6 inenting (alinea 4): _____
7 perfect (alinea 5): _____
8 weer actief wordt (alinea 6): _____
9 trouwens (alinea 6): _____
10 daarna (alinea 7): _____
11 gedesinfecteerd (alinea 7): _____
12 is er maar één oplossing (alinea 8): _____

woordenschat Oefening 5

Vul een synoniem uit oefening 4 in.

1 Kinderen krijgen in Nederland op het consultatiebureau _____ tegen levensbedreigende (kinder)ziektes.
2 Peter is _____ sterk. Hij heeft afgelopen zondag de marathon in Rotterdam gelopen.
3 Deze zomer hebben we drie weken _____ vakantie en gaan we kamperen in Frankrijk.
4 Als je je _____ op een examen wil voorbereiden, moet je ervoor zorgen dat je ook voldoende rust neemt.
5 De _____ waar ik geboren ben, ligt in het zuiden van Spanje.
6 Je moet niet te lang in de zon zitten, want dan verbrand je. Je kunt beter onder de parasol gaan zitten, want die biedt je _____ tegen de zon.

7 Als je je voor de cursus wilt inschrijven, moet je eerst een instaptoets maken. _____ heb je een gesprek met een docent.
8 Na zijn ontslag _____ : solliciteren!
9 Mijn broer heeft last van hooikoorts. In maart _____ het _____ .
10 De laatste weken was het erg druk op mijn werk en had ik veel last van stress. Daardoor is mijn _____ verminderd en ben ik nu erg verkouden.
11 Gezond eten en voldoende bewegen is voor mensen met een zittend beroep erg belangrijk. Dit geldt _____ ook voor kinderen.
12 Nadat mijn dochter op straat was gevallen, _____ ik eerst haar knie met jodium _____ . Daarna heb ik een pleister op de wond gedaan.

lezen Oefening 6

Lees de tekst nog een keer en beantwoord onderstaande vragen.

1 Waardoor worden winterdepressies veroorzaakt?
- ☐ a Door problemen met de biologische klok.
- ☐ b Door kou en gebrek aan licht.
- ☐ c Dat is nog niet bekend.

2 Waaruit bestaat een effectieve behandeling op de lichtpoli?
- ☐ a Een opname van vijf dagen in het ziekenhuis.
- ☐ b Gedurende de winter vijf dagen voor een lichtbak zitten.
- ☐ c Vijf dagen achter elkaar 45 minuten voor een lichtbak zitten.

3 In welke situatie is lichttherapie zinvol?
- ☐ a Als je wilt voorkomen dat je een winterdepressie krijgt.
- ☐ b Als je je al flink ziek en depressief voelt.
- ☐ c Als je geen vrolijk karakter hebt.

4 Wat zegt prof. dr. Marcel Levi?
- ☐ a Om griep en verkoudheid te voorkomen, moet je extra vitamines innemen.
- ☐ b Als mensen gevarieerd eten, vergroot het innemen van extra vitamines hun afweer niet.
- ☐ c Alleen een griepprik zorgt ervoor dat je zeker geen griep krijgt.

5 Wat wordt er bedoeld met de eenvoudige leefregels (alinea 7)?

_____

_____

6 In de laatste alinea worden veel klachten van grieppatiënten genoemd. Welke?

_____

_____

spreken Oefening 7

Bespreek onderstaande vragen in tweetallen of groepjes.

1 Kent u iemand met een winterdepressie? Zo ja, wat doet die persoon eraan?
2 Doet u iets om te voorkomen dat u in de winter ziek wordt?
3 Denkt u dat homeopathische middelen helpen?
4 Heeft voeding effect, denkt u?
5 Welke ziektes komen er in uw eigen land veel voor?

grammatica Oefening 8 reflexieve verba

☛ Kijk in de Grammatica (p. 181) voor uitleg en extra oefeningen.

Maak onderstaande zinnen af met het aangegeven verbum. Soms hebt u extra woorden nodig.

1 (**zich aanpassen aan**) Als je op vakantie gaat naar een ver land, moet je _____ .
2 (**zich voelen**) Toen het winter werd, _____ mijn moeder _____ .
3 (**zich voorstellen**) Voordat de therapie begon, _____ de verpleegkundige _____ .
4 (**zich gedragen**) In de winter _____ dieren _____ .
5 (**zich wassen**) Om besmetting te voorkomen moet je _____ _____ .
6 (**zich verheugen op**) Na een lange, donkere periode _____ _____ ik _____ .
7 (**zich ergeren aan**) Regelmatig _____ wij _____ _____ .
8 (**zich vervelen**) In de winter _____ , omdat _____ _____ .
9 (**zich opgeven voor**) Wanneer _____ u _____ _____ ?
10 (**zich afvragen**) Soms _____ ik _____ _____ waarom _____ .

luisteren Oefening 9

Beantwoord de volgende vragen over het liedje van Volumia.

1 Bespreek eerst in groepjes van drie de volgende vragen:
   a Welke seizoenen kent Nederland?
   b Wat zijn de kenmerken van de verschillende seizoenen?
   c Van welk seizoen houdt u het meest? Waarom?

2 Lees de tekst van het liedje.
Welke muziek verwacht u bij deze tekst?
depressief – triest – vrolijk – rustig – ...

3 Herkent u zichzelf in het liedje? Waarom (niet)?

Volumia - Ik lach weer als de zomer begint

Ik heb de zon op m'n kop en een petje op
Ik lig naast een parasol
Ik smeer factor vijf op m'n hele lijf
een biertje voor de lol
Op een hete dag, een bezwete dag, bezeten van de zon
Ik lachte toen de zomer begon.
Ik spring m'n ligstoel uit en ik neem een duik
Ik zwem rustig in het rond
Ik kom het water weer uit en neem de laatste slok
uit het glas dat daar nog stond
Bestel een nieuwe, ga weer liggen
kijk de hemel in en zie een mooie luchtballon
Ik lachte toen de zomer begon.

Ik begin weer te leven
Ik voel de warmte in m'n lijf
Ik heb zoveel te geven
als het kwik weer stijgt.

Zomer, neem me maar mee
Strijk de golven glad in de zee
Felle gele zon, zwoele warme wind
Ik lach weer als de zomer begint.

En als de dag verdwijnt en de nacht verschijnt
trek ik snel m'n kleren aan
Het is de hoogste tijd om samen met m'n vrienden
naar de stad te gaan
We stappen 's morgens vroeg uit de laatste kroeg
en zien de opkomende zon

Ik lachte toen de zomer begon
Ik begin weer te leven
Ik voel de warmte in m'n lijf
Ik heb zoveel te geven
als het kwik weer stijgt.

Zomer, neem me maar mee
Strijk de golven glad in de zee
Zomer, neem me maar mee
Strijk de golven glad in de zee
Zomer, neem me maar mee
Strijk de golven glad in de zee
Felle gele zon, zwoele warme wind
Ik lach weer als de zomer begint.

Liedtekst: Xander de Buisonjé

lezen Oefening 10

Lees onderstaand artikel en bespreek daarna de vragen in groepjes van drie.

Zomers gevoel laat geld rollen

Op de eerste dag met zomerse temperaturen laten veel consumenten hun geld rollen voor een lekkere barbecue in de avond. Het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), de koepelorganisatie van supermarkten, merkte zaterdag dat de consumenten in een zomerse bui zijn.
'Het was een heel goede dag, omdat veel mensen hebben besloten om te gaan barbecueën. We hadden natuurlijk extra barbecuepakketten ingekocht. Deze vliegen de winkels uit. Bovendien wordt op de eerste zomerse dag altijd meer gekocht dan normaal. De mensen zijn uitbundig en vieren dat de winter voorbij is,' aldus een woordvoerder van het CBL.
Opvallend is dat de consument meer geld uitgeeft aan duurdere producten. Mensen kopen duurder vlees en duurdere vis. Qua drank lijkt witte wijn deze dagen in te lopen op de normaal zo populaire drank rosé.

Bron: www.nu.nl, 14 april 2007, © ANP

1 Wat doet u op een eerste zomerse dag?
2 Herkent u zich in het artikel?

luisteren Oefening 11

U gaat luisteren naar een interview met Helga van Leur en Marjon de Hond.
Helga van Leur presenteert sinds 1997 het weer voor RTL 5 en later ook voor het RTL-Nieuws. Ze is ook op de radio te beluisteren bij RTL FM en geeft daarnaast lezingen voor het bedrijfsleven over het weer in al zijn facetten.
Marjon de Hond presenteert sinds medio 2000 het weerbericht van het NOS-Journaal en doet daarnaast de weersverwachtingen voor de Wereldomroep en Radio 1.

Luister naar het interview en beantwoord onderstaande vragen.

1 Hoe verklaren de weervrouwen dat de weersverwachting voor een bepaalde dag bij de NOS en bij RTL 4 kan verschillen?
- ☐ a Ze gebruiken andere informatiebronnen.
- ☐ b Ze interpreteren de informatiebronnen anders.
- ☐ c Ze maken graag andere weerberichten.

2 Vinden de weervrouwen dat ze waarzeggers zijn?
- ☐ a Ja, want ze zeggen altijd de waarheid.
- ☐ b Ja, want zo voeden ze hun kinderen ook op.
- ☐ c Ja, want ze zeggen wat de toekomst brengt.
- ☐ d Nee, want ze gebruiken wetenschappelijke informatie.

3 Waarom is het zo moeilijk het weer te voorspellen?
- ☐ a Omdat sommige weertypes onzekerheid met zich meebrengen.
- ☐ b Omdat er in Nederland vaak mist is.
- ☐ c Omdat er in Nederland vaak laaghangende bewolking is.

4 Wat illustreert het verhaal over het Paasweekend van een paar jaar geleden van Helga van Leur?
- ☐ a Dat de weersverwachting vaak niet klopt.
- ☐ b Dat mensen bij mooi weer naar buiten gaan.
- ☐ c Dat het weer zich anders kan ontwikkelen dan verwacht.

5 Wat is de mening van de weervrouwen over regen?
- ☐ a Ze houden van een buitje op z'n tijd.
- ☐ b Ze houden van een stevige regenbui op z'n tijd.
- ☐ c Ze houden niet van regen.

6 Hoe zijn de twee vrouwen weervrouw geworden?
- ☐ a Als kind al wisten ze dat ze weervrouw wilden worden.
- ☐ b Als kind al waren ze erg geïnteresseerd in het weer.
- ☐ c Na hun studie meteorologie hebben ze bij de televisie gesolliciteerd.

7 Wat is het verschil tussen Helga van Leur en Marjon de Hond?
- ☐ a Hun kleding.
- ☐ b Hun taalgebruik.
- ☐ c Hun attributen.

8 Welk compliment heeft Helga van Leur ooit gekregen?
- ☐ a Dat ze ook uit Limburg komt.
- ☐ b Dat ze duidelijk praat.
- ☐ c Dat ze het weer zo goed volgt.

9 Wat doet Marjon met de reacties van sommige mannen die met haar uit eten willen?
- ☐ a Ze beantwoordt ze en schrijft dat ze geen interesse heeft.
- ☐ b Ze beantwoordt ze niet, ze negeert ze.
- ☐ c Ze beantwoordt sommige om een afspraak te maken.

10 Welke plaats nemen de weervrouwen in op de nieuwsredactie?
- ☐ a Ze kunnen er niet met anderen over het weer praten.
- ☐ b De nieuwsredactie neemt hen niet echt serieus.
- ☐ c Ze hebben een belangrijke rol binnen de redactie.

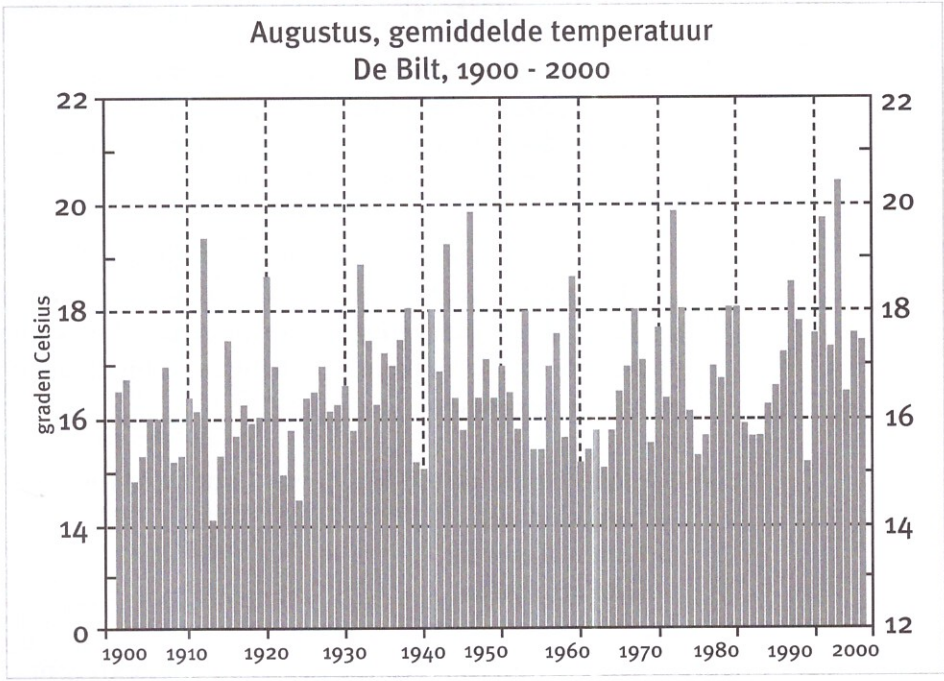
11 Wat zeggen de weervrouwen over het broeikaseffect?
- ☐ a Het is zeker dat de aarde de komende jaren warmer wordt.
- ☐ b Dat zal stoppen, want er komt een nieuwe ijstijd.
- ☐ c Het is nog onzeker of de aarde nu juist warmer of kouder wordt.

12 Waarom vinden de weervrouwen hun werk zo leuk?
- ☐ a Omdat ze voor de televisie mogen werken.
- ☐ b Omdat het weer zo onvoorspelbaar is.
- ☐ c Omdat mensen elke dag naar het weerbericht kijken.

schrijven Oefening 12

De uitleg over het beschrijven van statistische figuren vindt u in de Taalhulp (p. 148).

Beschrijf onderstaande grafiek in 50 tot 100 woorden.

Bron: KNMI, 2001

lezen Oefening 13

Lees de volgende tekst globaal door, dus zonder alle onbekende woorden op te zoeken.

Klimaatvoorspellers voelen nattigheid

Nederland gaat in de eerste helft van deze eeuw vijf keer vaker dan nu extreem natte winters meemaken, wijst een studie van negentien klimaatscenario's uit.

Het was weer op het randje, deze week in Zuid-Limburg. En hoewel het water van de Maas inmiddels is gezakt, kunnen de inwoners van Itteren en Borgharen de zandzakken maar beter bij de hand houden, de komende eeuw. Er is meer nattigheid op komst.
Ook in de rest van de wereld zullen als gevolg van het broeikaseffect steeds meer overstromingen voorkomen. Die vrees bestond al langer, maar is deze week opnieuw aangewakkerd door Tim Palmer van het Europees centrum voor middellangetermijn-weersvoorspellingen (ECMWF) in het Engelse Reading. Hij berekende met zijn collega Jouni Raisanen van het Rossby Centre in Zweden de kans op extreme weersituaties (Nature, 31 januari).

Een van hun conclusies is dat Nederland, net als een groot deel van Noordwest-Europa, in de tweede helft van deze eeuw vijf keer zo vaak met extreem natte winters te maken zal krijgen als nu. Onder 'extreem nat' verstaat Palmer een hoeveelheid neerslag die nu eens in de veertig jaar voorkomt. Van twee naar tien keer in een mensenleven.
In Nederland gaat het dan om winters waarin meer dan 344 millimeter neerslag valt, zegt statisticus Rudmer Jilderda van het KNMI. De laatste keer dat dat gebeurde was de winter van 1994/1995, toen tien procent van Nederland onder water kwam te staan.
De schatting van Palmer, gemaakt voor een verdubbeling van de CO_2-concentratie in de atmosfeer, komt aardig overeen met neerslagvoorspellingen van het KNMI. Het Nederlandse instituut werkt met drie scenario's, en verwacht in 2100 tussen de twee en tien keer zo vaak extreme nattigheid als nu.

Bron: Michael Persson voor *de Volkskrant*, 2 februari 2002

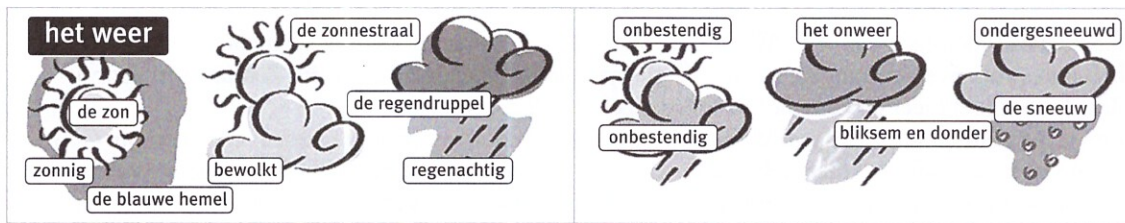
Lees de tekst nog een keer, en noteer nu alle onbekende woorden waarvan u de betekenis niet uit de context kunt afleiden. Vergelijk uw lijstje daarna met dat van een medecursist. Kies vervolgens maximaal twee woorden die u op wilt zoeken.

Vragen:

1 Welk instituut heeft ongeveer dezelfde voorspelling gedaan als Palmer? Weet u wat de naam van dat instituut betekent?
2 Verklaar de titel.

Lees de tekst tot slot nog een keer, maar nu wat sneller.

spreken Oefening 14

Bron: www.uitmuntend.de

Bespreek in groepjes van drie onderstaande vragen.

1 Vergelijk het klimaat van uw land met het klimaat van Nederland. Gebruik hierbij de comparatief en de superlatief.
2 Is er een verschil tussen het klimaat aan de kust en het klimaat in het binnenland? En tussen het noorden en het zuiden?
3 Van welk weertype houdt u het meest?
4 Van welk weertype houdt u absoluut niet?
5 Vindt u het prettig dat het weer in Nederland onvoorspelbaar is?
6 Kijkt u naar de weersverwachting op televisie? Waarom wel? Waarom niet?
7 Keek u vroeger in uw land van herkomst naar de weersverwachting op televisie? Waarom (niet)?

grammatica Oefening 15 verba + infinitief

☛ Kijk in de Grammatica (p. 184) voor uitleg en extra oefeningen.

Schrijf **te** bij de infinitieven waar dat nodig is.

1 Lange donkere winterdagen schijnen bij veel mensen tot een winterdepressie leiden.
2 Op sommige mooie dagen in april voel je de zomer naderen.
3 Mijn man weigert een paraplu meenemen.
4 Deze zomer hoop ik net als vorig jaar vaak naar het strand gaan.
5 Als je goed luistert, hoor je het onweer naderen.
6 Als u in het weekend een barbecue wilt organiseren, is het aanraden het weerbericht volgen.

7 Volgens het weerbericht blijft het de hele dag regenen.
8 De koeien staan in de schaduw van de bomen grazen.
9 In de winter heb ik er moeite mee vroeg opstaan omdat het 's morgens nog zo donker is.
10 Automobilisten blijken nauwelijks hun snelheid aanpassen bij mist en zware regenbuien.

lezen **Oefening 16**

Lees de volgende tekst, en beantwoord daarna de vraag.

Klimaatverandering

Klimaatverandering is een feit. Overal zien we de gevolgen van de warmer wordende aarde: felle bosbranden, grote overstromingen, smeltende gletsjers en ongekende hittegolven. Zandzakken voor de deur helpen niet meer en kernenergie levert slechts andere problemen op.
Een echte oplossing is het drastisch beperken van de uitstoot van broeikasgassen, CO_2 voorop. CO_2 komt vrij bij de olie- en kolenverbranding voor het opwekken van energie en is de grootste veroorzaker van klimaatverandering. De uitstoot van dit broeikasgas beperken kan door efficiënt energie te gebruiken en schone energiebronnen als zon, wind, waterkracht en schone biomassa in te zetten. Energiebesparing en schone energie zijn dus dé middelen om de ergste effecten van klimaatverandering te voorkomen. Snel ingrijpen is noodzakelijk.

Bron: www.greenpeace.nl, 2 mei 2007

Discussievraag: Wat kunnen wij zelf in ons dagelijks leven doen om het energiegebruik te beperken?

www **Oefening 17**

Ga naar www.greenpeace.nl

1 Kies een onderwerp dat met klimaatverandering te maken heeft en dat u interesseert.
2 Maak notities.
3 Spreek in het talenpracticum een monoloog van ongeveer twee minuten in over dit onderwerp.
4 Luister daarna naar uw monoloog. Schrijf letterlijk op wat u heeft ingesproken en corrigeer uw fouten.
5 Werk daarna in groepjes van drie en vertel elkaar welke informatie u heeft gevonden.

spreken Oefening 18

☛ Gebruik de Taalhulp (p. 161 e.v.).

Wat zegt u in de volgende situaties?

1 U gaat elke zondagavond om 21.00 uur met een vriend hardlopen. Vanavond begon het om 20.30 uur hard te waaien en te hagelen. U belt uw vriend. Wat zegt u?
2 Het is winter en het heeft al een paar dagen gevroren. Een vriendin belt u op en zegt: 'Er ligt ijs op de Singel. Ga je vanmiddag mee schaatsen?' Wat zegt u?
3 In de kantine ontstaat een discussie over het Nederlandse klimaat. Wat vindt u van het Nederlandse klimaat? Geef twee argumenten.
4 Een collega vertelt dat hij regelmatig last heeft van winterdepressies. Wat adviseert u hem?
5 In de media is er veel aandacht voor de opwarming van de aarde. Wat moet er volgens u gebeuren?

Taalhulp

Inhoud

1 Statistische figuren beschrijven 148

2 Formele brieven schrijven 150

3 Informele brieven schrijven 155

4 Creatief schrijven 157

5 Leesstrategie 159

6 Luisterstrategie bij radioberichten 160

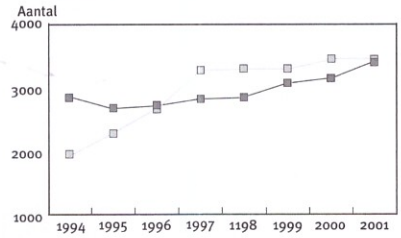
7 Hoe zeg ik het? 161

1 Statistische figuren beschrijven

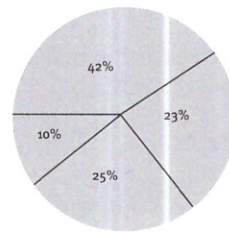
Drie statistische figuren

U kunt de volgende statistische figuren tegenkomen:

1 de grafiek

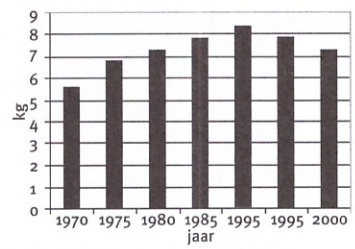

2 het diagram

2.1 het cirkeldiagram

2.1 het staafdiagram

3 de tabel

GOLFBAAN / PLAATS	Alicante	Rojales	Elche	Guadamar	Murica	La Zaria	Lomas de Campoamor
Alicante	-	25	15	25	60	40	45
Rojales	25	-	15	10	45	30	25
Elche	15	15	-	20	50	40	35
Guardamar	20	10	20	-	50	25	30
Murcia	60	45	50	60	-	50	50
La Zenia	40	30	40	25	50	-	5
Lomas de Campoamor	45	35	35	30	50	5	-

Om figuren te beschrijven, kunt u de volgende stappen gebruiken.

1 Voorbereiding

Kijk naar de figuur. Wat ziet u? Welke informatie wordt er gegeven? Wat valt u op? Welke conclusie kunt u trekken?

2 Inleiding

In de inleiding introduceert u de statistische figuur.
Wat is het onderwerp van de figuur? Wat laat de figuur zien?

Figuur X laat ... zien.	In het diagram is te zien dat ...
De figuur laat zien ...	De grafiek geeft ... weer.

3 Kern

In de kern geeft u meer gedetailleerde informatie, maar **alleen de opvallende zaken**. Het is dus niet de bedoeling dat u alle informatie uit de figuur gaat opsommen.Wat blijkt uit de figuur?

Volgens de grafiek / de tabel / het diagram is ...
Uit de grafiek / de tabel / het diagram blijkt dat ...

A neemt toe, terwijl B afneemt.
A stijgt, terwijl B daalt.
... blijft gelijk.

een daling / afname / stijging / toename van	het aantal ... (dat + bijzin) het percentage ... (dat + bijzin) de hoeveelheid ... (die + bijzin)

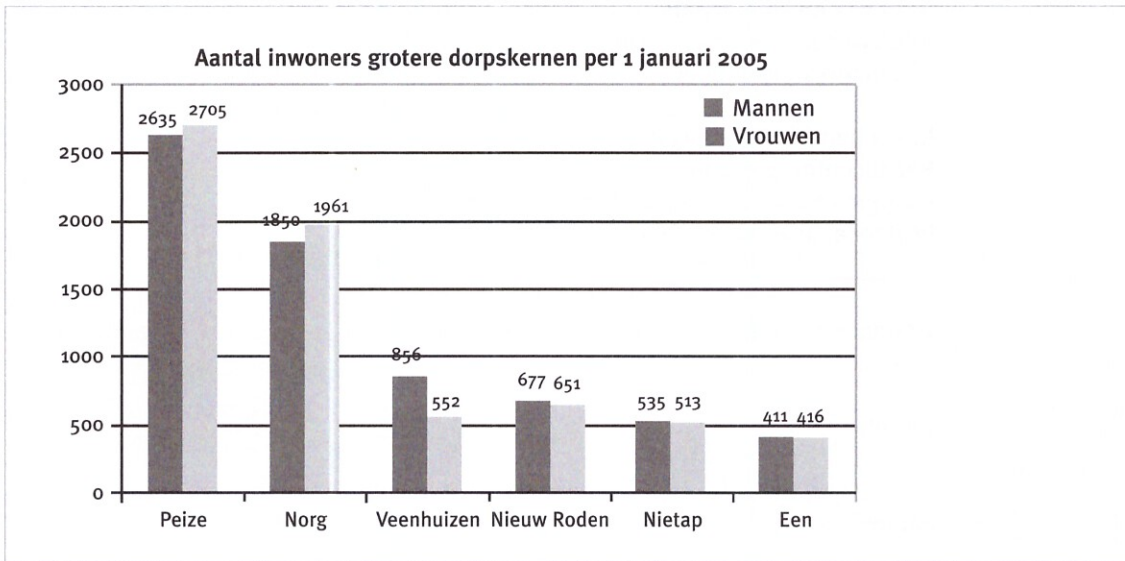
Op de eerste plaats staat ..., (direct) gevolgd door ..., daarna ..., vervolgens ..., tot slot ...

4 Slot

Tot slot beschrijft u wat u is opgevallen, wat uw mening is of trekt u een conclusie.
Wat valt u op? Welke conclusie kunt u trekken?

Het verbaast me dat ...	Kennelijk / Blijkbaar ...
Ik ben verbaasd over ...	Je kunt dus concluderen dat ...
Het valt me op dat ...	Je kan dus de conclusie trekken dat ...
Ik vind het opvallend dat ...	Al met al kun je zeggen dat ...
Het is duidelijk dat ...	
Ik vind ... want ...	

Voorbeeld: Als u deze stappen volgt bij onderstaande figuur, krijgt u de volgende beschrijving:

Bron: *Drents Dagblad*, 2005

Dit staafdiagram geeft het aantal inwoners van enkele dorpskernen op 1 januari 2005, uitgesplitst naar geslacht. Het diagram is afkomstig uit het Drents Dagblad. In het diagram wordt het aantal inwoners van zes grotere dorpskernen met elkaar vergeleken.

In dit diagram is te zien dat het verschil tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke inwoners van de meeste dorpen klein is. In de twee grootste dorpskernen (Peize en Norg) wonen meer vrouwen dan mannen, terwijl in de kleinere dorpskernen meer mannen wonen. Zo leven er in Norg 1961 vrouwen tegen 1850 mannen. In Veenhuizen daarentegen wonen 856 mannen en maar 552 vrouwen.

Het verbaast me dat er in Veenhuizen zo'n groot verschil is tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke inwoners. Bij de andere dorpen is dat verschil veel kleiner.

2 Formele brieven schrijven

Briefconventies

Hieronder vindt u de algemene opzet van een formele brief.

Eigen naam (Voorletters / Voornaam Achternaam)
Straat en huisnummer
Postcode en woonplaats
Telefoonnummer (eventueel)
E-mailadres (eventueel)

Naam bedrijf of organisatie
Naam contactpersoon
Postbus of antwoordnummer of straatnaam
Postcode en vestigingsplaats

Woonplaats, dag maand jaar

Betreft

Aanhef

Inhoud
- introductie van het onderwerp in één alinea
- uitwerking van het onderwerp in een of meerdere alinea's
- afspraken en eindzin in één alinea

Afsluiting

Handtekening

Voorletters / Voornaam Achternaam

Bijlage(n) (eventueel)

Tegenwoordig zijn er op internet verschillende websites waarop u een kant-en-klare brief over bijna ieder thema kunt vinden. Toch is het heel belangrijk om zelf een goede brief te kunnen schrijven. U kunt ook vaak een e-mail sturen maar dat wordt niet in alle situaties (bijvoorbeeld voor

de beëindiging van het lidmaatschap van een club) geaccepteerd en soms is ook een handtekening nodig. Voor het schrijven van een e-mail zijn er minder duidelijke regels. Het taalgebruik is vaak minder formeel en ook in de aanhef en afsluiting worden meestal de conventies van de informele brief gebruikt.

De formele brief kunt u in veel verschillende situaties nodig hebben. Denkt u bijvoorbeeld aan informatie aanvragen, een klacht indienen, schade claimen bij de verzekering, een sollicitatiebrief schrijven, etc. Hieronder vindt u de uitwerking per item van de formele brief.

Eigen naam
Hier schrijft u altijd eerst uw voornaam of uw voorletters en dan uw achternaam. Als u een vrouw bent en u gebruikt uw voorletters dan kunt u eventueel mw. (mevrouw) erbij gebruiken om onduidelijkheid te voorkomen.

Voorbeelden:
J.M. Jansen
Peter van der Bus
Mohammed Farida
C. Klaassen of mw. C. Klaassen

Straatnaam en huisnummer
Hier schrijft u de naam van de straat voluit en daarachter het huisnummer.

Voorbeelden:
Admiraal van Genthlaan 21
Kerkstraat 3 bis
Dorpsweg 244 A

Postcode en woonplaats
Hier schrijft u de vier cijfers van de postcode achter elkaar, een spatie, de twee hoofdletters, een dubbele spatie en daarachter de woonplaats met een hoofdletter.

Voorbeelden:
1020 BV Amsterdam
3587 HG Zoetermeer

Telefoonnummer
U hoeft uw telefoonnummer niet te geven, maar als u ergens over wilt worden teruggebeld, dan is het wel handig.

Voorbeelden:
Tel. 020 – 12 23 234
Tel. (030) 97 823 47
0295 975836
(+31) (0)40 – 234 86 95

E-mailadres
Uw e-mailadres is meestal niet verplicht maar het is soms makkelijk voor een snelle afwikkeling.

Naam van bedrijf of organisatie
Schrijf de bedrijfsnaam voluit en begin met een hoofdletter.

Voorbeelden: Van der Zanden Logistiek
TPG Postgroep

Contactpersoon
Zorg ervoor dat u de naam correct schrijft. Begin met t.a.v. (ter attentie van). Als u geen contactpersoon heeft, gebruik dan alleen de bedrijfsnaam.

Voorbeelden: t.a.v. de heer K. de Gans
t.a.v. dhr. J.G. Sen
t.a.v. mw. O. Ottaviana
t.a.v. mevrouw H.G. van der Lugt

Postbus of antwoordnummer of straatnaam
Veel bedrijven hebben een postbusnummer. Bij een antwoordnummer wordt de porto betaald door het bedrijf.

Voorbeelden: Postbus 1233
Antwoordnummer 1065
Koningsplantsoen 34

Postcode en vestigingsplaats
Zie hiervoor bij 'Postcode en woonplaats'.

Woonplaats, dag maand jaar
Hier schrijft u uw eigen woonplaats, daarna altijd een komma, vervolgens altijd eerst de dag, daarna de maand en het jaar.

Voorbeelden: Utrecht, 12 augustus 2005
Groningen, 31-1-2006
Nijmegen, 15-5-'07

Betreft
Het is belangrijk om met enkele kernwoorden te omschrijven waar uw brief over gaat. Als uw brief een reactie is, let er dan op of er een kenmerk staat op de ontvangen brief en gebruik datzelfde kenmerk bij uw brief.

Voorbeelden: Betreft: Sollicitatie medewerker helpdesk (Haarlems Dagblad 12 maart jl.)
Betreft: Annulering vliegreis relatienummer 24357389
Betreft: Opzegging Volkskrant
Betreft: Aanvraag informatie cursussen

Aanhef

Bij een formele brief zijn er vaste regels voor de aanhef.
Begin met een hoofdletter, dan heer en/of mevrouw, dan de achternaam met hoofdletter, dan een komma. Bij meerdere personen met een verschillende achternaam spreekt u beiden aan met 'geachte'.
De laatste aanhef gebruikt u als u de lezer(s) niet kent.

Voorbeelden: Geachte heer Pietersen,
Geachte heer en mevrouw Van der Sluis,
Geachte mevrouw Habibi,
Geachte heer Janssen, geachte mevrouw Tugman,
Geachte heer / mevrouw,

Inhoud

Hier schrijft u de reden van uw brief. U legt de situatie uit en schrijft wat u van de andere partij wilt.

Afsluiting

Er zijn vaste formules voor de afsluiting. Hieronder volgt een aantal voorbeelden, oplopend van redelijk informeel tot formeel.

Voorbeelden: Hartelijke groet, (voor mensen die u goed kent)
Met vriendelijke groet, (afstandelijker, als u iemand niet goed kent)
Hoogachtend,

NB: De volgende afsluiting wordt bijna niet meer gebruikt:
In afwachting van uw antwoord verblijf ik,
In zulke gevallen is het normaler om te gebruiken:
In afwachting van uw antwoord,
Hoogachtend,

Handtekening

Let erop dat u eerst uw handtekening plaatst, uw naam komt daaronder.

Voorletter(s) / Voornaam Achternaam
In Nederland gebruiken we eerst de voornaam (geboortenaam) en daarna de achternaam (familienaam).

Voorbeelden: Jan Groot
Josefina Costa Guizzerix
F.J. Buitenhuis
Mevrouw K. de Rijk

NB: Wanneer u als vrouw alleen uw voorletter(s) gebruikt kunt u het beste ook 'mevrouw' of mw erbij schrijven omdat het anders helaas nogal eens tot verwarring leidt.

Bijlage(n)
U geeft aan wat het onderwerp is van de bijlage(n) en indien relevant hoeveel pagina's deze beslaat of beslaan.

Voorbeelden: Bijlage: Curriculum vitae (2 pagina's)
Bijlage: Kopie rijbewijs

3 Informele brieven schrijven

Briefconventies

Door de komst van het internet en het vele e-mailen worden er tegenwoordig veel minder formele brieven geschreven. Bij het schrijven van een informele brief is er een aantal regels. Uiteraard zijn dat er veel minder dan bij een formele brief. De regels voor de informele brief kunt u ook gebruiken voor uw informele e-mails.

De informele brief kunt u in veel verschillende situaties nodig hebben. Denk bijvoorbeeld aan een verjaardag, huwelijk, geboorte of jubileum, aan een condoleance bij een overlijden, aan het versturen van of reageren op een uitnodiging, of aan het schrijven van een brief waarin u vertelt hoe het met u gaat. Hieronder vindt u de algemene opzet van een informele brief.

Woonplaats, dag maand jaar

Aanhef

Inhoud

Afsluiting
Voornaam (Achternaam)

Hieronder vindt u de uitwerking per item van de informele brief.

Woonplaats, dag maand jaar
Hier schrijft u uw eigen woonplaats, daarna altijd een komma, vervolgens altijd eerst de dag, daarna de maand en het jaar.

Voorbeelden: Utrecht, 12 augustus 2005
Groningen, 31-1-2006
Nijmegen, 15-5-'07

Aanhef
Een informele brief heeft een aantal vaste regels voor de aanhef. U begint met 'Lieve' of 'Beste', gevolgd door de voornaam van de persoon aan wie u schrijft en een komma. Mannen gebruiken onderling vrijwel nooit de aanhef 'Lieve'.

Het kan ook voorkomen dat u aan een paar mensen tegelijk schrijft. In dat geval gebruikt u na iedere naam een komma en voor de laatste naam 'en'. U kunt er ook voor kiezen om de namen achterwege te laten en 'allemaal' te schrijven.

Voorbeelden:
Beste Jan,
Beste Elif,
Lieve Tim,
Lieve Natasja,
Beste meneer De Vries,
Lieve mevrouw Habibi,
Beste Roos, John en Hans,
Lieve allemaal,

Inhoud

Hier schrijft u de reden van uw brief. Dat kan een beschrijving van een situatie zijn, een uitnodiging, een felicitatie, een reactie op een eerdere brief, enz.

Afsluiting

Er zijn vaste formules voor de afsluiting. Hieronder volgt een aantal voorbeelden, oplopend van redelijk afstandelijk tot intiem. De afsluiting begint altijd met een hoofdletter en aan het eind staat een komma. Op de regel daaronder (vaak wordt er een regel overgeslagen) schrijft u uw naam.

Voorbeelden:
Groeten,
Hartelijke groeten,
Groetjes,
Liefs,

4 Creatief schrijven

Voor het schrijven van een langere tekst is het raadzaam eerst een schema te maken. Op die manier kunt u ervoor zorgen dat uw tekst een goede en logische structuur krijgt en u niet in herhalingen vervalt. In een schema kunt u makkelijk bepalen wat bij elkaar in één alinea kan, welke volgorde het beste is enz. Tijdens het maken van een schema concentreert u zich op de inhoud. Bij het schrijven kunt u zich dan vooral concentreren op de taal (grammatica en woordgebruik).

Stap 1
Denk na over de titel en/of de opdracht en schrijf alle ideeën op die u krijgt (brainstorm).

Stap 2
Kijk naar deze verzameling losse ideeën en ga selecteren (wat vindt u het belangrijkste?).

Stap 3
Zet deze geselecteerde ideeën geordend in een schema. Bedenk wat bij elkaar in één alinea kan en bepaal de volgorde van de alinea's.

Stap 4
Schrijf de tekst en volg daarbij het schema.

Oefening

Dierentuinen: een gevangenis voor dieren of een pretpark voor mensen? Schrijf een tekst van 200 woorden over dierentuinen. Noem de voor- en nadelen ervan en geef ook uw mening hierover.

Stap 1
Schrijf alle losse ideeën op die u over dit onderwerp heeft.

Stap 2
Selecteer van de lijst met ideeën de onderwerpen waar u over zou willen schrijven.

Stap 3
Maak een schema.

Voorbeeld:

inleiding
dierentuinen

alinea 1
nadelen

alinea 2
voordelen

slot
mening / conclusie

Stap 4
Schrijf de tekst.

5 Leesstrategie

Bij het lezen van een tekst kunt u de volgende strategie gebruiken.

1 Lees de titel. Begrijpt u de titel? Zoek eventueel woorden op.

2 Waarover gaat het artikel, denkt u, als u de titel leest?

3 Lees de eerste alinea en de laatste alinea. Waar gaat het artikel over, denkt u?

4 Lees nu het artikel in vogelvlucht. U 'scant' de tekst. Dit betekent dat u geen woorden opzoekt en dat u niet alles woord voor woord leest. Om een idee te krijgen: één pagina A4 leest u dan in ongeveer 2 minuten!

5 Waar gaat het artikel volgens u over?

6 Lees nu het artikel rustig door en onderstreep de woorden die u niet kent.

7 Bekijk van welke woorden u de betekenis uit de context kunt afleiden.

8 Kies ongeveer 5 woorden uit die voor het tekstbegrip noodzakelijkerwijs opgezocht moeten worden (zoek ze nog niet op).

9 Vergelijk de woorden met die van een andere cursist. Kunt u elkaars woorden uitleggen?

10 Lees de tekst nu nog een keer per alinea door en geef van iedere alinea in uw eigen woorden kort weer waar hij over gaat (mondeling en/of schriftelijk).

11 Vat nu de tekst kort in uw eigen woorden samen (mondeling en/of schriftelijk).

12 Lees de tekst tot slot, eventueel na een paar dagen, nog een keer. Probeer nu uw leestempo te verhogen.

6 Luisterstrategie bij radioberichten

Als u (bijvoorbeeld op internet) naar het radionieuws of een actualiteitenprogramma luistert, kunt u de volgende strategie gebruiken.

1 Luister een keer naar het fragment en schrijf met enkele woorden op welke onderwerpen er aan de orde komen.

2 Luister nu nog een keer en probeer per item een aantal belangrijke woorden en woordcombinaties / uitdrukkingen op te schrijven.

3 Stel uzelf per item de volgende vragen:
- Betreft het bericht een nationaal of internationaal onderwerp?
- Is het een politiek, sociaal, cultureel of medisch thema?
- Van welke personen worden de meningen genoemd?
- Wat zijn die meningen? (eventueel letterlijk)
- Is er sprake van een conclusie of is het onderwerp nog niet afgesloten? Wat is die conclusie?

4 Luister per item en controleer of er woorden of uitdrukkingen zijn die u niet begrijpt maar die u wel nodig denkt te hebben voor het totale begrip. Zoek deze op in een woordenboek.

5 Vat nu ieder item in uw eigen woorden kort samen. U kunt het opschrijven of bespreken met een medecursist.

6 U kunt nu een item kiezen en zelf proberen om er een vraag bij te formuleren.

Bijvoorbeeld:
- Welke partijen hebben een overeenkomst bereikt?
- Hoeveel slachtoffers zijn er?
- Waar (en waarom) heeft deze gebeurtenis plaatsgevonden?

7 Hoe zeg ik het?

Alle uitdrukkingen zijn te beluisteren op de website onder: Luisterfragmenten, Thema 10, Taalhulp

Advies geven

Dat moet je zeker doen!
Je kunt beter …
Als ik jou was, zou ik …
In uw plaats zou ik …
Het beste is om …

Advies vragen

Wat zal ik doen?
Wat moet ik doen?
Wat zou ik kunnen doen?
Heb jij een idee wat ik kan doen?
Hoe kan ik dat het beste aanpakken?
Kun je advies geven?
Wat zou jij doen?
Wat zou u doen in mijn plaats?
Wat zou u doen in zo'n geval?

Afraden

Zoiets moet je gewoon niet doen!
Dat moet je nooit accepteren!
Ik zou dat niet doen.
Ik ben bang dat …

Excuses aanbieden

Sorry (hoor), ik deed het niet expres.
Neem me niet kwalijk.
Neemt u me niet kwalijk, ik deed het niet met opzet.
Het spijt me.
Het is mijn fout.
Dat overkomt me niet meer.
Dat doe ik voortaan anders.

Instemmen

Ik ben het met je eens.
Ik ben het ermee eens.
Daar ben ik het mee eens.
Dat vind ik ook.
Dat is waar.
Dat klopt.
Dat is zo.

Meevoelen

Ik kan het me zo goed voorstellen.
Ik kan me indenken dat je je rot voelt.
Ik begrijp hoe je je voelt.
Wat erg voor je!
Het spijt me zo voor je.
Je moet je niet zo druk maken.
Het zal best meevallen, dat zul je zien.
Wil je erover praten?
Kan ik wat voor je doen?
Kan ik je helpen?
Zal ik met je meegaan?
Sterkte!
Houd je taai!

Mening geven

Ik vind dat …
Ik denk dat …
Ik geloof dat …
Volgens mij …
Naar mijn mening …

Ik vind het mooi.
Ik vind het prachtig.
Ik vind het schitterend.
In vind het fantastisch.
Ik vind het indrukwekkend.
Ik vind het bijzonder.
Ik vind het wel aardig.
Ik vind het niet zo mooi.
Het is niet mijn smaak.
Ik vind het lelijk.
Ik vind het vreselijk.
Ik vind het verschrikkelijk.

Mening vragen

Wat vind je daarvan?
Wat denk je daarvan?
Hoe denk je erover?
Wat is jouw mening daarover?

Niet instemmen

Ik ben het niet met je eens.
Ik ben het er niet mee eens.
Daar ben ik het niet mee eens.
Dat vind ik niet.
Dat is niet waar.
Dat klopt niet.
Dat slaat nergens op.
Vriendelijk:
Ik begrijp je wel, maar …
Ik ben het gedeeltelijk met je eens, maar …
Ja, maar denk je niet dat …

Onderbreken

Sorry, maar …
Mag ik je even onderbreken …
Mag ik even?

Opsommen

ten eerste / ten tweede …
in de eerste plaats / in de tweede plaats …
eerst / dan / vervolgens / daarna / tot slot …
bovendien / verder / ook

Overtuigen

Het is toch zeker zo dat …
Je moet toch toegeven dat …
Het is toch duidelijk dat …
Jij vindt toch ook dat …

Protesteren

Dat doe ik niet!
Dat wil ik niet.
Dat kan ik niet doen.
Ik ben het hier niet mee eens.
Ik vind dit niet eerlijk!
Dat neem ik niet!
Dat kunnen we niet accepteren.
We zullen ons hier niet bij neerleggen.
Ik ga niet akkoord met …
Ik protesteer tegen …

Reageren op kritiek

Sorry, …
Neem me niet kwalijk.
O, wat dom van me!
Ja, ik weet het, het is niet zo best.
Het is mijn fout.
Ja, dat doe ik voortaan anders.

Hoe bedoel je dat?
Ik begrijp niet goed wat je bedoelt.
Wat is er niet goed aan?
Waarom zeg je dat?

Maar dat is niet waar!
Dat klopt toch niet.
Ik vind het zelf wel goed, hoor.
Ik ben het niet met je eens.

Uitleg vragen

Wat bedoel je precies?
Kun je dat uitleggen?

Voorkeur geven

Ik houd van ...
Ik ga liever naar ...
Dat is leuk / fantastisch / te gek.
Dat vind ik lekker / heerlijk.
Ik ben dol / gek op ...
Ik houd niet van ...
Dat is niet leuk.
Dat is vervelend.
Dat is niks voor mij.
Dat vind ik niet zo lekker.
Ik ben niet zo dol / gek op ...
Ik heb een hekel aan ...
Wat ik niet zo leuk vind van ... is ...
Liever niet.

Voorstel doen

Wat vind je van ...?
Zullen we naar ... gaan?
Heb je zin om ...?
Ik stel voor dat we ...
Waarom gaan we niet ...?
Ga je mee ...?

Waarschuwen

Kijk uit!
Pas op!
Let op!
Voorzichtig!
Afblijven!
Opzij!
Stop!
Nee!
Je moet beter uitkijken.
Wees voorzichtig.
Dat is gevaarlijk.
U neemt grote risico's als u zo doet.
Is het wel verstandig om ...?
Is het niet beter om ...?
Ik zou het niet doen, als ik jou was.

Weigeren

Nee, dat wil ik niet.
Nee hoor, dat kan niet.
Geen denken aan.
Het spijt me, maar ik denkt niet dat het lukt.
Sorry, het gaat helaas niet.
Oh, wat jammer! Ik kan niet.

Grammatica

Inhoud

1 Verbum 167
- **1.1** De werkwoordstijden 167
- **1.2** *Hebben* en *zijn* in de voltooide tijd 171
- **1.3** Separabele en niet-separabele verba 173
- **1.4** Modale verba 178
- **1.5** Reflexieve verba 181
- **1.6** Verba + infinitief 184
- **1.7** Passief 190
- **1.8** *Zullen* en *zouden* 194

2 De zinsbouw 199
- **2.1** De plaats van het direct opject 199
- **2.2** Bijzinnen 199
- **2.2.1** De indirecte vraag 200
- **2.2.2** De relatieve bijzin 201
- **2.2.3** De bijzin ingeleid door een conjunctie 202

3 Er 208

4 Met iets / ergens mee 212

5 Geen **en** niet 213

6 Even groot als / groter dan / het grootst 218

1 Verbum

1.1 De werkwoordstijden

presens (pre.)

Vorm regelmatige verba

ik	stam	ik	werk
jij	stam+t	jij	werkt
	stam jij	werk	jij
u	stam+t	u	werkt
hij/zij	stam+t	hij/zij	werkt
wij	infinitief	wij	werken
jullie	infinitief	jullie	werken
zij	infinitief	zij	werken

Gebruik van de pre.:

- informatie geven over het hier en nu
- spreken over een gewoonte in het heden (vaak met het woord 'altijd' erbij)
- spreken over de toekomst

imperfectum (imp.)

Vorm regelmatige verba

			werken	**bellen**	**faxen**
ik	stam+te/de	ik	werkte	belde	faxte
jij	stam+te/de	jij	werkte	belde	faxte
u	stam+te/de	u	werkte	belde	faxte
hij/zij	stam+te/de	hij/zij	werkte	belde	faxte
wij	stam+ten/den	wij	werkten	belden	faxten
jullie	stam+ten/den	jullie	werkten	belden	faxten
zij	stam+ten/den	zij	werkten	belden	faxten

Voorbeeld:	werken	bellen	faxen	waaien
stam =	werk	bel	fax	waai
laatste letter van de stam =	**k**	**l**	**x**	**i**

Is de laatste letter van de stam een van de medeklinkers in
't e x - k o f s c h i p?
ja > stam + te(n)
nee, of de laatste letter is een klinker > stam + de(n)

Dus:	Ik werkte.	Ik belde.	Hij faxte.	Het waaide.

Gebruik van de imp.:

- beschrijving van bijzonderheden in het verleden, als de aandacht van de luisteraar al verplaatst is naar het verleden
- gewoonte in het verleden
- op elkaar volgende acties in het verleden

perfectum (perf)

Vorm regelmatige verba

auxiliair	+	participium
hebben / zijn		ge+stam+t/d

Voorbeeld:	werken	bellen	faxen	waaien
stam =	werk	bel	fax	waai
laatste letter van de stam =	**k**	**l**	**x**	**i**

Is de laatste letter van de stam een van de medeklinkers in
't e x - k o f s c h i p?
ja> ge + stam + t
nee, of de stam eindigt op een klinker > ge + stam + d

Dus:	Ik heb gewerkt.	Ik heb gebeld.	Heb je al gefaxt?	Het heeft gewaaid.

Het participium van verba die met de **onbeklemtoonde** prefixen **be-**, **ge-**, **ver-**, **her-**, **ont-** en **er-** beginnen, krijgt geen **ge-**.

gebeuren	Gisteren is er op de A2 een ernstig ongeluk gebeurd.
beloven	Hij heeft beloofd op tijd te komen.
vergoeden	Mijn werkgever heeft mijn reiskosten vergoed.
herhalen	De docent heeft de grammatica van het bijvoeglijk naamwoord herhaald.
ontmoeten	Op vakantie in Spanje heeft zij haar partner ontmoet.
erkennen	Hij heeft zijn fout erkend.

Gebruik van de (perf):

- vanuit het perspectief van het heden informatie geven over een afgesloten gebeurtenis of handeling in het verleden
- een eenmalige gebeurtenis in het verleden beschrijven

plusquamperfectum (plus.)

Vorm regelmatige verba

auxiliair	+	participium
hebben / zijn in de imp.		ge+stam+t/d

Dus: Mijn broer heeft twee jaar als sportleraar gewerkt. Daarvoor **had** hij als fysiotherapeut in een ziekenhuis **gewerkt**.
Voordat ik op vakantie ging, **had** ik nog even mijn ouders **gebeld**.

Gebruik van de plus.:

- vanuit het verleden praten over een gebeurtenis die nog verder in het verleden ligt:
  Ze vertelden dat er een ongeluk was gebeurd met twee vrachtwagens.
  Toen we op de camping aankwamen, zagen we dat er een bosbrand was geweest.
- het mogelijke, maar niet werkelijke van iets aanduiden (irrealis):
  Als we harder gelopen hadden, hadden we de trein misschien wel gehaald.
  We hadden harder moeten lopen, dan hadden we hem misschien wel gehaald.
  Hadden we maar harder gelopen, dan hadden we hem misschien gehaald.

Als we thuis waren gebleven, hadden ze misschien niet ingebroken.
We hadden thuis moeten blijven, dan hadden ze misschien niet ingebroken.
Waren we maar thuis gebleven, dan hadden ze misschien niet ingebroken.

participium presens

Het participium presens wordt bij alle verba gevormd door een ***d* achter de infinitief** te plaatsen. Het kan als adjectief of als adverbium gebruikt worden.

Voorbeelden: Hoe ben je hier gekomen? Lopend.
Er waren gisteren opvallend veel Japanse toeristen in de stad.
Hij kan niet lang achter elkaar zittend werk doen.

participium

Het participium kan ook voorkomen in combinatie met *komen* of *krijgen*.

Voorbeelden: Krijgen we hier niets te drinken aangeboden? Wat ongastvrij!
Daar komt mijn vriend aangelopen.
Gisteren kwam er ineens een vroegere studiegenoot binnengewandeld.
Jullie krijgen de testimonia morgen uitgereikt.

☛ Oefeningen bij 1.1

Oefening 1 Vul het verbum op de juiste plaats en in de juiste vorm en tijd in.

De wegenwacht

zijn	Twee jaar geleden ik met mijn vriend op vakantie in Duitsland.
zijn	We nog student
hebben	en geen auto.
mogen lenen	Gelukkig we de auto van mijn vader.
zijn	Het een blauwe Opel Astra.
kopen	Mijn vader hem eerder dat jaar tweedehands.
zijn	Op de heenweg er niks aan de hand
rijden	maar op de terugweg de auto steeds langzamer.
drukken	Hoewel ik hard op het gaspedaal,
gaan	hij niet harder.
zetten	Op een gegeven moment ik de auto aan de kant van de weg
bellen	en we de wegenwacht.
vragen	De telefoniste
staan	waar we precies
zeggen	en :
komen	'Er binnen een halfuur hulp.'
wachten	Nadat we een uur,
bellen	we nog een keer.
verstaan	De telefoniste ons de eerste keer niet goed.
komen	Gelukkig de wegenwacht toen snel.
hebben	We een probleem met de bougies
moeten	en naar een garage.
zijn	Binnen een kwartier de auto klaar
kunnen	en we naar huis.
	Eind goed, al goed!

Oefening 2 Kies de juiste vorm van het verbum. Kies tussen perf. of plus.

1 (**wonen**) Maria _____ van haar 10e tot haar 16e in Brazilië _____ . Daarvoor _____ ze vijf jaar in Indonesië _____ .

2 (**zijn**) Zaterdag _____ ik in Groningen _____ . Ik _____ er nog niet eerder _____ . Het is een prachtige stad!

3 (**kopen**) Nadat mijn broer een nieuwe televisie _____ _____ , _____ ik er ook een _____ . Ik vond hem zo mooi!

4 (**schaatsen**) Omdat het flink had gevroren, _____ we gisteren met een aantal vrienden _____ . Het was minstens drie jaar geleden dat ik voor het laatst _____ _____ .

5 (**afwassen**) Na het eten _____ hij _____.
(**aanzetten**) Daarna _____ hij de televisie _____ om naar het nieuws te kijken.

Oefening 3 Beantwoord onderstaande vragen in groepjes van drie. Let op het gebruik van de werkwoordstijden!

- Wanneer bent u naar Nederland gekomen?
- Was u daarvoor wel eens in Nederland geweest?
- Had u wel eens iets over Nederland gelezen?
- Had u wel eens Nederlandse kaas gegeten?
- Wat vond u het meest bijzondere gerecht toen u pas in Nederland was? Waarom?
- Wanneer bent u met deze cursus begonnen?
- Had u daarvoor al een andere taalcursus gevolgd?
- Had u daarvoor al vaak Nederlands gesproken?
- Wat vond u in het begin het opvallendste aspect van het Nederlands? Is dat nu nog steeds zo? En wat was voor u het moeilijkst?
- Vertel wat u moest doen om in Nederland een kamer of woning te vinden.
- Vertel een vreemde gebeurtenis die u vroeger hebt meegemaakt.
- Wat was er vreemd aan die gebeurtenis en waarom?

1.2 *Hebben* en *zijn* in de voltooide tijd (perf. - plus.)

We gebruiken **zijn** bij:

1 Verba die een verandering van situatie uitdrukken:

slagen	Hij is geslaagd voor het Staatsexamen NT2.
overlijden	Mijn oma is twee jaar geleden overleden.
instappen	We zijn in Utrecht ingestapt.
krimpen	Mijn wollen trui is door het wassen helemaal gekrompen.
worden	Je witte broek is in de was blauw geworden door mijn blauwe trui. (Let op: dit is geen passief!)

2 Verba die een verplaatsing uitdrukken, waarbij het accent ligt op het doel:

wandelen	Na de laatste les zijn we naar het pannenkoekenhuis gewandeld.
lopen	Ik ben even naar de supermarkt gelopen.
fietsen	Hij was naar het station gefietst, omdat de auto kapot was.

3 Gaan, komen, blijven, worden en zijn:
Sommige gasten zijn laat gekomen en vroeg weggegaan, de meeste zijn bijna de hele dag gebleven, maar onze buren zijn niet eens geweest. Mijn man is de volgende dag ziek geworden want hij had te veel en te zwaar gegeten.

We gebruiken **hebben** bij:

1 Transitieve verba, dat zijn verba die een direct object bij zich (kunnen) hebben:

kopen	Ze heeft een nieuwe fiets gekocht.
lezen	Ze had de roman in één avond gelezen.
koken	Waarom heb je vanavond niet gekookt?
zien	Wie heeft mijn sleutels gezien?

2 Intransitieve verba (verba die geen direct object bij zich kunnen hebben) die een voortdurende toestand uitdrukken:

slapen	Ik heb al een paar nachten slecht geslapen.
wachten	Ze hebben heel lang op de trein gewacht.
sneeuwen	Het heeft vannacht gesneeuwd.

3 Reflexieve verba:

zich vergissen	Sorry, ik heb me in de datum vergist.
zich vermaken	En, vertel eens, heb je je vermaakt op het feest van gisteren?
zich wassen	De douche is kapot, dus ik heb me alleen even gewassen.

4 Verba die een verplaatsing uitdrukken, waarbij het accent ligt op het proces (zonder concreet doel):

wandelen	We hebben gisteren een uur in de regen gewandeld.
zwemmen	Heb je wel eens in de winter in zee gezwommen?
vliegen	Wat? Heb jij nog nooit van je leven gevlogen?

☛ Oefeningen bij 1.2

Oefening 1 Vul het verbum op de juiste plaats en in de juiste vorm en tijd in. Let op het gebruik van *hebben* en *zijn*.

Vrije opvoeding

Het is onduidelijk of het volgende verhaal echt (**gebeuren**) _____ maar het (**zijn**) _____ in diverse Europese landen bekend.
Voor de kassa in een supermarkt (**staan**) _____ een vrouw, een jongetje van vier met zijn moeder, een punker van een jaar of achttien en een oudere heer.
Het jongetje (**rammen**) _____ de hele tijd met het winkelkarretje tegen de enkels van de vrouw voor hem. Die vrouw (**vragen**) _____ al een paar keer _____ of hij daarmee (**willen, ophouden**) _____ maar zonder resultaat. Toen de vrouw aan de moeder van het jongetje (**vragen**) _____ of zij er iets van (**willen, zeggen**) _____ (**reageren**) _____ de moeder met 'Nee hoor, ik (**geven**) _____ hem een vrije opvoeding en als hij er behoefte aan (**hebben**) _____, (**moeten, doen**) _____ hij het _____.'
Toen (**pakken**) _____ de punker achter haar een fles tomatensap uit zijn karretje, (**maken**) _____ hem open en (**gieten**) _____ hem leeg over het jongetje. De moeder (**worden**) _____ kwaad en (**schreeuwen**)

_____ : '(**worden**) _____ je nou helemaal gek _____ ?!'
'Ja, hoor eens,' (**antwoorden**) _____ de punker, 'ik (**hebben**) _____ een vrije opvoeding _____ en ik (**voelen**) _____ een onweerstaanbare behoefte om dit te doen.'
Waarop de oudere heer (**zeggen**) _____ 'En laat mij die fles tomatensap maar betalen.'

Bron: Peter Burger: *De wraak van de kangoeroe*, 1992

Oefening 2 Vul het verbum op de juiste plaats en in de juiste vorm en tijd in. Let op het gebruik van *hebben* en *zijn*.

Verloren
(**kijken**) ' _____ je gisteren ook naar de voetbalwedstrijd Frankrijk – Italië _____ ?'
'Nee, ik (**kijken**) _____ nooit naar voetballen want dan (**zitten**) _____ ik (**zich ergeren**) _____ alleen maar te _____ .'
'Nou, dan (**missen**) _____ je echt iets _____ . Het (**zijn**) _____ de finale van het WK-voetbal maar ook de afscheidswedstrijd van Zinedine Zidane, Frankrijks beste voetballer. Helaas (**krijgen**) _____ hij in de tweede helft een rode kaart.
De toeschouwers (**reageren**) _____ verontwaardigd want het (**zijn**) _____ niet helemaal duidelijk wat er daarvoor (**gebeuren**) _____ .
Maar tv-kijkers (**kunnen zien**) _____ dat het een terechte rode kaart (**zijn**) _____ omdat hij een kopstoot (**geven**) _____ aan een Italiaanse verdediger. Die man (**zeggen**) _____ waarschijnlijk iets beledigends _____ .
Het (**zijn**) _____ wel erg sneu voor Zidane. Wat een glorieuze afscheidswedstrijd en een overwinning voor Frankrijk (**kunnen worden**) _____ , (**eindigen**) _____ in een nederlaag voor Frankrijk én voor hem.'

1.3 Separabele en niet-separabele verba

Separabele en niet-separabele verba bestaan uit een prefix en een verbum.

Separabele verba:
het **accent** valt altijd op **het prefix,** op het eerste woorddeel dus.
Niet-separabele verba:
het **accent** valt **niet op het prefix.**

Voorbeelden: **o**verdrijven (de wolken drijven over) – separabel
over**drij**ven (je moet niet zo overdrijven) – niet-separabel

Separabele verba

Voorbeelden: afwassen, uitstappen, inslapen, opzoeken, wegbrengen, ophalen, uitkijken

presens (pre.)

Hoofdzin	Ik **was** vanavond **af**.
Bijzin	Ik beloof je dat ik vanavond **afwas**.

imperfectum (imp.)

Hoofdzin	Mijn moeder **stapte** een halte te vroeg **uit**.
Bijzin	Toen mijn moeder **uitstapte**, vergat ze haar paraplu mee te nemen.

perfectum en plusquamperfectum (perf. en plus.)

Hoofdzin	Hij heeft ons gisteravond **uitgenodigd**.
	Hij had het bezoek aan de huisarts al een keer **uitgesteld**.
	Gisteravond werd ik door een vriendin **opgehaald**.
	Er heeft een ongeluk **plaatsgevonden**.
Bijzin	Weet je dat ik dat woord al drie keer eerder heb **opgezocht**?
	Wist je dat ze haar stiekem voor Idols hadden **opgegeven**?

infinitief + te

Je hoeft me niet meer **op** te **bellen**.
Je hoeft dat niet meer **stil** te **houden**.

imperatief

Pas op!
Houd op!
Ga weg!

Niet-separabele verba

Voorbeelden: mislukken, omschrijven, ondertekenen, overtuigen, voorspellen, overleggen

Dit zijn verba met een **prefix zonder accent**.
Deze verba worden in het pre. en het imp. niet gescheiden maar krijgen hun finiete verbum op dezelfde manier als normale verba.
Het perfectum wordt echter op dezelfde manier gevormd als bij de verba met ongeaccentueerd prefix be-, ge-, ver-, ont-, her- en er-. Bij het participium komt **geen ge-** voor de stam.

presens (pre.)

Mijn appeltaart **mislukt** altijd want mijn oven werkt niet goed.
Je weet toch dat mijn appeltaarten altijd **mislukken**.

imperfectum (imp.)

Hij **ondertekende** het contract met een gouden vulpen.
De getuige **omschreef** de verdachte als een jongensachtig Harry Potter-type.

perfectum en plusquamperfectum (perf. en plus.)

De onderhandelingen zijn **mislukt**. Dat hadden ze **voorspeld**.
Iedereen is ervan **overtuigd** dat het contract **ondertekend** moet worden.

infinitief + te

Hij probeerde een botsing te **voorkomen** door zijn stuur om te gooien.

imperatief

Onderteken de brief en stuur hem terug in de bijgevoegde envelop.

☛ Oefeningen bij 1.3

Oefening 1 Vul het verbum in de juiste vorm en op de juiste plaats in.

1 (ophouden) Je moet nu eens!
2 (doorgaan) Nu ik met mijn werk.
3 (opzoeken) In de vakantie heb ik al mijn vrienden.
4 (toenemen) Het financieringstekort is het afgelopen jaar.
5 (plaatsvinden) Ze zeggen dat de lessen in dat nieuwe gebouw.
6 (uitleggen) Wil je dat nog een keer?
7 (uitgaan) Als ik,
(aandoen) ik meestal mijn mooiste kleren.
8 (voorkomen) Het vaak dat het in Nederland regent.
9 (nadenken) Stil nou toch! Ik probeer.
10 (meebrengen) Omdat je jarig bent, heb ik bonbons voor je.
11 (aanstaan) Als je langs de huizen loopt, zie je dat bijna overal de tv.
12 (oplossen) Eindelijk zijn al mijn problemen.

Oefening 2 Vul het verbum in de juiste vorm en op de juiste plaats in.

1 (**voorspellen**) Het KNMI heeft voor de komende dagen een hittegolf.
2 (**onthouden**) Ik weet dat je jarig bent, dat heb ik.
3 (**overtuigen**) Hij was ervan dat hij gelijk had.
4 (**vertellen**) Je vrouw gisteren dat ze weer zwanger is. Wat een leuke verrassing!
5 (**onderbreken**) Ik vind het vervelend dat je me steeds.
6 (**herkennen**) Het is niet gek dat je haar niet. Jullie hebben elkaar twintig jaar niet gezien.
7 (**voorkomen**) Gelukkig heeft de brandweer dat het huis helemaal afbrandde.
8 (**gebeuren**) Gisteren is er een ernstig ongeluk waarbij drie doden zijn gevallen.
9 (**omschrijven**) Dit kan de overvaller niet zijn. Hij werd als een jongensachtig type.
10 (**overleggen**) We hebben gisterochtend drie uur over de problemen op het werk.
11 (**veranderen**) Wat is er aan jou? Ben je naar de kapper geweest of heb je een nieuwe bril?
12 (**ondersteunen**) De wandelaars, die bijna uitgeput waren, elkaar zo goed als ze konden.
13 (**overlijden**) Vorige week is zijn schoonmoeder op 89-jarige leeftijd.
14 (**verrassen**) Voor mijn verjaardag heeft mijn man mij met een etentje.
15 (**overdrijven**) Waarom wil je je collega zo'n duur cadeau geven? je niet een beetje?
16 (**ondervragen**) De verdachte is urenlang door de politie.
17 (**ervaren**) Ik heb de zomercursus als erg gezellig.

Oefening 3 Vul het verbum in de juiste vorm en tijd in. Denk ook aan het participium presens en het participium als adjectief.

Let op: sommige verba zijn scheidbaar (separabel), andere niet.

Vierdaagse afgelast na twee doden

De vierdaagse van Nijmegen is op de tweede dag (**afgelasten**) _____ nadat dinsdag twee deelnemers waren (**overlijden**) _____ door de ongewone hitte. Meer dan driehonderd deelnemers moesten worden (**behandelen**) _____ , dertig werden er in het ziekenhuis (**opnemen**) _____ . Twee wandelaars zijn na reanimatie buiten levensgevaar.

Het KNMI had hoge temperaturen (**voorspellen**) _____ die tot boven de 33 graden konden (**oplopen**) _____ . De organisatoren hadden echter (**verwachten**) _____ dat de omstandigheden zouden (**meevallen**) _____ . Ze hadden met elkaar (**overleggen**) _____ en geoordeeld dat de tocht niet (**inkorten**) _____ hoefde te worden. Ze waren ervan (**overtuigen**) _____ dat de wandelaars zonder problemen op weg konden omdat de luchtvochtigheid erg laag was. Bovendien had men de binnenkomsttijden met een uur (**verruimen**) _____ tot zes uur 's avonds. Het eind van de route (**bestaan**)

_____ echter uit een lang stuk dijk zonder schaduw, en daar werden heel veel mensen onwel.
Algemeen directeur Janssen van de vierdaagse (**aangeven**) _____ compleet (**verrassen**) _____ te zijn geweest door de plotselinge verslechtering van de situatie in de namiddag. De weersomstandigheden (**veranderen**) _____ : de wind viel bijna helemaal weg en de temperatuur bleek te zijn (**oplopen**) _____ tot meer dan 33 graden.
(**ervaren**) _____ wandelaars (**opmerken**) _____ rond vier uur gistermiddag dat er (**opvallen**) _____ veel ambulances (**langsrijden**) _____ waren. Vooral op de onbeschutte Oosterhoutsedijk, ter hoogte van Lent, vlak voor de Waalbrug naar Nijmegen, was de hitte verzengend, omdat er geen schaduw is. Ook bleven op de Waalbrug veel (**uitputten**) _____ mensen stilstaan, waar het door het (**opwarmen**) _____ metaal nog warmer was.
Een 'Vierdaagse-apotheek' die verkoelende en (**verzorgen**) _____ producten (**verkopen**) _____ , was permanent vol. Veel (**finishen**) _____ lopers hadden rode vlekken op hun benen, omdat hun nieren het opgehoopte melkzuur niet meer konden (**verwerken**) _____ . Ze kochten massaal (**verkoelen**) _____ producten, terwijl er intussen in de straten rond de finish tientallen mensen misselijk of duizelig op straat lagen. Toch waren de hulpdiensten rond vier uur nog niet (**alarmeren**) _____ . Ook (**ervaren**) _____ lopers spraken op dat moment geen extra bezorgdheid uit.
Een van de deelnemers echter die rond die tijd op de dijk liep, (**vertellen**) _____ dat hij zich kapot was geschrokken toen hij zag dat tientallen mensen op de dijk lagen en (**reanimeren**) _____ moesten worden. Volgens een Rode Kruis-medewerker had dit drama misschien (**voorkomen**) _____ kunnen worden als de wandelaars zich aan het advies hadden gehouden om per uur twee liter water te drinken.
De Vierdaagse vierde dit jaar haar 90-jarig jubileum. In 1927 viel de eerste dode, als gevolg van een op de tweede dag (**oplopen**) _____ zonnesteek. In 1972 vielen er twee doden.
Het is nog nooit eerder voorgekomen dat de Vierdaagse werd (**afgelasten**) _____ vanwege de weersomstandigheden.

Bron: Michiel de Hoog voor *de Volkskrant*, 19 en 20 juli 2006

1.4 Modale verba

Het finiete verbum in het enkelvoud is bij deze verba onregelmatig.

presens

	moeten	willen	kunnen	mogen	zullen
ik	moet	wil	kan	mag	zal
jij/u	**moet**	**wil / wilt**	**kan / kunt**	**mag**	**zal / zult**
hij/zij	**moet**	**wil**	**kan**	**mag**	**zal**
wij	moeten	willen	kunnen	mogen	zullen
jullie	moeten	willen	kunnen	mogen	zullen
zij	moeten	willen	kunnen	mogen	zullen

De vormen **u wilt / u kunt / u zult** zijn algemeen geaccepteerd, de vormen **u wil / u kan / u zal** komen vrijwel alleen in de informele spreektaal voor.

moeten	verplicht zijn, nodig zijn
willen	verlangen, wensen
kunnen	mogelijk zijn in staat zijn
mogen	niet verboden zijn, toegestaan zijn
zullen	1 een voorstel doen 2 een belofte doen, een afspraak maken 3 waarschijnlijkheid, vaak in combinatie met **wel** 4 praten over de toekomst (alleen voor formele situaties)

Het verbum dat bij **moeten**, **willen**, **kunnen**, **mogen** en **zullen** hoort, staat in de infinitief aan het einde van de zin. Een constructie met een prepositie mag vaak wel achter de infinitief.

Voorbeelden:
Om 8.30 uur moeten wij op kantoor zijn.
Hij wil volgend jaar naar Cuba emigreren. Hij wil volgend jaar emigreren naar Cuba.
Ik kan een beetje gitaar spelen.
In de kantine mag je niet roken. Je mag niet roken in de kantine.
Zullen we vanavond naar de bioscoop gaan?

imperfectum

	moeten	willen	kunnen	mogen	zullen
Enkelvoud (ik, jij, u, hij, zij)	moest	wilde (wou)*	kon	mocht	zou
Meervoud (wij, jullie, zij)	moesten	wilden	konden	mochten	zouden

* De vorm **wou** wordt alleen in de spreektaal gebruikt, ook wel in het meervoud (wij **wou(d)en**).

Veelgebruikte zinnen:

Moet dat nou?
Tja, ik moet zeggen dat ... (bijv. ... het een goed plan is.)
Ja, dat kan wel zo zijn maar ... (gevolgd door een andere mening)
Dat mag niet (van mama / de dokter / politie / brandweer / conducteur etc.).
Ja, dat zal wel! (als sarcastische uiting van ongeloof)

☛ Oefeningen bij 1.4

Oefening 1 Vul het juiste verbum in de juiste vorm in.

Soms zijn er meerdere mogelijkheden.
Kies uit: **willen – kunnen – mogen – moeten – zullen**

1 De nieuwe cd-winkel op de Oudegracht is fantastisch. Daar _____ je beslist snel eens naartoe. Ik denk dat je daar alle cd's _____ vinden die je zoekt.
2 Zou je me dat geld zo snel mogelijk terug _____ geven? Ja, dat _____ ik je morgen teruggeven.
3 _____ we zaterdag ergens in de stad gaan eten?
4 Vorig jaar zijn we in Portugal op vakantie geweest. Dat is ons goed bevallen, maar dit jaar _____ we toch weer naar Frankrijk.
5 _____ ik je misschien ergens bij helpen?
6 _____ er nog wat zout in het eten? Het smaakt zo flauw.
7 Jullie _____ eens wat actiever zijn!
8 Ik zou je echt wel _____ helpen, maar ik kan het niet. Ik heb er absoluut geen tijd voor.
9 Je haar ziet er verschrikkelijk uit. Je _____ echt naar de kapper.
10 _____ jij een vrachtwagen besturen, of heb je alleen maar een gewoon rijbewijs?

Oefening 2 Vul het juiste verbum in de juiste vorm in.

Soms zijn er meerdere mogelijkheden.
Kies uit: **willen – kunnen – mogen – moeten – zullen**

Toekomstplannen

Later _____ ik graag in een grote stad gaan werken. Dan _____ ik wel eerst afstuderen en een leuke baan vinden, en dan _____ ik heel veel sollicitatiebrieven moeten schrijven want het is niet gemakkelijk voor iemand als ik om een goede baan te vinden. Ik ben namelijk niet snel tevreden.
Verder _____ ik ook graag een huis kopen in een groene wijk. Het hoeft geen groot huis te zijn, maar wel een met een tuin, als het _____ . Ik houd van tuinieren. Het _____ geen heel

oud huis zijn want mijn vriend en ik _____ niet goed klussen. Ik denk niet dat onze ouders _____ komen helpen want die wonen te ver weg. Maar het _____ best een huis zijn van een jaar of vijftig oud. Een beetje verven _____ ik wel, dat vind ik zelfs wel leuk om te doen.
Volgens mijn moeder _____ ik wel hard moeten werken want een huis is erg duur en de salarissen in mijn vakgebied en dat van mijn vriend zijn niet zo hoog. Ik denk dat mijn moeder graag kleinkinderen _____ , en mijn vriend en ik _____ ook wel kinderen maar voorlopig nog niet.
Het _____ natuurlijk best allemaal anders gaan dan ik graag zou _____ , maar plannen maken en een beetje dromen _____ toch wel?

Oefening 3 Vul het juiste verbum in de juiste vorm en tijd in.

Soms zijn er meerdere mogelijkheden.
Kies uit: **willen – kunnen – mogen – moeten – zullen**

Ziek
Vorig jaar heeft mijn zus een zware longontsteking gehad. Ze _____ in ieder geval twee weken niet werken van de dokter, en ze _____ een antibioticakuur slikken. Het duurde heel lang voordat ze naar de dokter _____ want mijn zus is iemand die nooit ziek _____ zijn van zichzelf. Maar uiteindelijk _____ ze toch toegeven dat het ernstig was.
De dokter vond het onverantwoord van haar dat ze er zo lang mee door was gelopen. Als ze nog langer had gewacht, had ze dood _____ gaan. Ze _____ pas naar buiten als ze koortsvrij was en de dokter _____ dat ze pas weer ging werken als ze een week zonder koorts was. Ze _____ trouwens ook niet eerder gaan werken want ze was veel te moe. Ze _____ hulp aanvragen bij de thuiszorginstantie want haar man heeft een heel drukke baan dus hij _____ niet voor hun drie kleine kinderen zorgen. En ik had er ook geen tijd voor want ik _____ al voor onze ouders zorgen, die beide ver in de tachtig en hulpbehoevend zijn.
Gelukkig is mijn zus weer helemaal opgeknapt. Daar ben ik heel blij om want nu _____ ze mij ook weer een beetje helpen met onze ouders.

1.5 Reflexieve verba

Reflexieve verba hebben een refexief pronomen bij zich, dat zich aanpast aan de persoon van het subject.

Voorbeeld: zich ergeren aan iets

ik	erger me
jij	ergert je
u	ergert zich / u
hij	ergert zich
zij	ergert zich
wij	ergeren ons
jullie	ergeren je
zij	ergeren zich

De plaats van het reflexief pronomen

In de hoofdzin na de persoonsvorm:

Ik douche **me** elke morgen.
Hij heeft **zich** deze week voor de tweede keer verslapen.
Ik herinner **me** mijn eigen telefoonnummer niet eens meer!
Ze kan **zich** haar pincode niet meer herinneren.
Je moet **je** niet zo aan hem ergeren.

Bij inversie na het subject:

Gisteren meldde hij **zich** ziek.
Volgende week ga ik **me** opgeven voor een cursus Italiaans voor beginners.
Vanochtend wilde hij **zich** niet douchen.

In de bijzin na het subject:

Hij zegt dat hij **zich** bij die beslissing heeft neergelegd.
Nadat ik **me** goed had voorbereid, ging ik naar het examen.
Omdat hij **zich** helemaal niet kon herinneren waar zijn sleutels waren gebleven, moest hij inbreken in zijn eigen huis.
Hij zei dat hij **zich** niets van het ongeluk kon herinneren.

Bijzondere gevallen

Sommige werkwoordelijke uitdrukkingen worden altijd gecombineerd met een reflexief pronomen. De verba zelf zijn niet reflexief.

Voorbeelden: Ik ben **me** echt **dood** geschrokken.
We hebben **ons rot** gelachen om zijn humor en zijn gekke gezichten.
Ze zijn daar niet snel tevreden, je moet **je** daar echt **een ongeluk** werken.
We hebben **ons** bij de verhuizing **een slag in de rondte** gewerkt.
Dat is een prima restaurant, je eet **je** daar echt **ongans**!

☛ Oefeningen bij 1.5

Oefening 1 Zet het reflexief pronomen op de juiste plaats in de zin.

1 Een vrouw had al drie jaar voor een arts uitgegeven. Niemand had afgevraagd of ze wel een diploma had.
2 Hij zegt dat hij vorige week al drie keer heeft verslapen.
3 Ik heb vorige week voor een cursus fotografie opgegeven. Edwin wil er waarschijnlijk ook voor opgeven.
4 Jij vergist wel eens in je eigen geboortedatum. Dan noem je die van je man!
5 Waarom moet je toch altijd zo opwinden over praatprogramma's?!
6 Hij scheert twee keer per week.
7 Verbazen jullie nooit over het gemak waarmee mensen hun rommel zomaar op straat gooien? Ik wel.
8 Ik probeer er niet meer aan te ergeren.
9 Herinner je je eigen telefoonnummer niet eens?
10 Hij stelde met zijn voornaam aan mij voor.
11 Mandela zette volledig in voor de strijd tegen de apartheid.
12 Ze zegt dat ze bij het CDA wil aansluiten.
13 Ik kan niet voorstellen dat hij niets van de aanrijding gemerkt heeft.
14 Hij vindt dat ze veel te veel bemoeit met dingen die haar zaak niet zijn.

Oefening 2 Vul een reflexief verbum in. Let op de juiste vorm en tijd.

zich voordoen
zich voorstellen
zich afvragen
zich bezighouden
zich eigen maken
zich gedragen
zich houden
zich douchen
zich scheren
zich afvragen
zich afmelden
zich verslapen
zich vergissen

1 Er bestaat een verhaal over een Nederlandse kazerne waar jarenlang een man woonde die _____ _____ als kolonel. _____ _____ voor: hij woonde vijftien jaar op het kazerneterrein in een dienstwoning, had er zijn eigen bureau en telefoon zonder dat iemand _____ _____ wat hij daar deed en waar hij _____ precies mee _____ .

2 Hij had _____ alle gewoontes _____ die in de kazerne golden: hij _____ _____ als een rasechte militair, hij _____ _____ netjes aan alle regels, hij _____ en _____ _____ elke morgen, net zoals alle anderen, kortom: hij zorgde ervoor dat hij niet te veel opviel.

3 Maar op een bepaald moment begon iemand _____ te _____ wat zijn taken nou precies waren. Hij _____ _____ namelijk steeds vaker _____ voor het ochtendappel, en ook kwam het steeds vaker voor dat hij _____ _____ . Hij viel door de mand toen hij _____ tot drie keer toe _____

zich inleven	in de datum waarop hij tot kolonel was gepromoveerd. Toen bleek dat hij zich een uniform had laten aanmeten bij de dumpshop, compleet met strepen, insignes en medailles. Het was een doodgewone oplichter die _____ goed in het leven en werk van militairen _____ _____ .
zich herinneren zich voorstellen	4 Niemand kon _____ _____ wanneer en door wie hij was aangesteld. De mensen aan wie hij _____ voor het eerst had _____ ,hadden zich laten intimideren door zijn directe manier van doen, en door de manier waarop hij bevelen gaf.

Oefening 3 Stel in tweetallen onderstaande vragen aan elkaar.

1 Ik heb me aan de buren voorgesteld.
Hebt u zich aan uw buren voorgesteld, toen u in Nederland kwam wonen? Hoe ging dat?
2 Sandra heeft zich verdiept in de gevolgen van de opwarming van de aarde.
Hebt u zich daarin verdiept? Waarom?
Waarin zou u zich willen verdiepen?
3 Ik heb me goed op deze les voorbereid.
Hebt u zich goed voorbereid? Hoe hebt u dat gedaan?
Vindt u het belangrijk om u goed voor te bereiden?
4 Bart kan zich uren bezighouden met surfen op internet.
Waar kunt u zich uren mee bezighouden? Waarom?
Waarmee hield u zich vroeger (als kind) bezig?
5 We maken ons zorgen over het milieu.
Waar maakt u zich zorgen over? Waarom?
6 Aicha heeft zich aan een aantal Nederlandse gewoontes aangepast: ze eet rond zes uur, komt op tijd, enz.
Aan welke gewoontes hebt u zich aangepast?
Aan welke gewoontes hebt u zich niet aangepast?

Oefening 4 Zet het reflexief pronomen op de juiste plaats in de zin.

Sleutels kwijt

Mijn man is altijd zijn sleutels kwijt. Niet alleen zijn sleutels trouwens, maar ook zijn telefoontje, agenda, autosleutels, en soms zelfs zijn bril. Wij verbazen nergens meer over, en hij kan zichzelf niet verbeteren want hij is nou eenmaal zo.
Laatst was het weer eens zover. Het hele huis was 's morgens vroeg in rep en roer want zijn autosleutels lagen niet op de gebruikelijke plaats.
Hij kon natuurlijk niet herinneren waar hij ze gelaten had. Hij rende heen en weer door het huis terwijl hij hardop afvroeg waar zijn autosleutels toch gebleven waren.
Het was bijna half negen en hij had haast om naar zijn werk te gaan, dus hij liep steeds meer op te winden. Ik ken hem langer dan vandaag, dus ik

bemoei er niet mee en ik trek meestal niets van het gemopper aan.
Maar mijn dochter vindt het altijd erg vervelend als hij zo is, dus zij begon ermee te bemoeien en liep op een gegeven moment naar de auto. Tot haar grote verbazing kon ze het portier gewoon openmaken, en de sleutels zaten in het contact! Lachend hield ze ze omhoog en riep: 'Pa, je hebt gisteren veel te veel vermoeid, anders had je ze nooit in de auto laten zitten.' Waarop hij naar haar omdraaide en zei: 'Waar bemoei je mee?!' In plaats van te ontspannen en haar te bedanken dat ze de sleutels had gevonden, stapte hij in en reed weg zonder te groeten. Mijn dochter verbaasde over zijn gedrag, maar achteraf hebben we samen rot gelachen over deze idiote gebeurtenis.
En eigenlijk hebben we vreselijk geluk gehad dat de inbrekers en autodieven die nacht ergens anders aan het werk waren!

Oefening 5 Vertel met reflexieve verba.

Misschien hebt u ook wel eens een gebeurtenis meegemaakt zoals die in de vorige oefening. Vertel hier iets over. Let op de juiste vorm en plaats van de reflexieve pronoma.
U kunt gebruikmaken van de reflexieve verba die hieronder staan.

zich vergissen	zich rot lachen / schrikken
zich verwijten	zich een ongeluk werken
zich afvragen	zich verbazen
zich boos maken	zich omdraaien
zich vermoeien	zich inspannen
zich opwinden	zich bemoeien met
zich vervelen	zich instellen op
zich (n)iets aantrekken van iets	zich ontspannen
zich ergens (niet) bij neerleggen	zich bezighouden met

1.6 Verba + infinitief

Verbum + infinitief zonder te

presens

mogen	Mag ik hier roken?
moeten	Jullie moeten het opstel bij Peter inleveren.
zullen	Hij zal u met de auto ophalen.
kunnen	Kun je zaterdag boodschappen voor me doen?
laten	Volgende week laten we ons huis schilderen.
willen	Mijn buurman wil een motor kopen.
zien	Zag u de poes op het balkon liggen?
horen	We hoorden de baby huilen.
voelen	Ik voelde een spin over mijn voet lopen.
gaan	Zij gaat kijken of de post er al is.
komen	Komen jullie morgen een borreltje drinken?
blijven	Blijft u bij ons eten?

perfectum en plusquamperfectum

In de perfectum en plusquamperfectum wordt **hebben** of **zijn** gebruikt en is er **geen participium**, maar een **dubbele infinitief**.

Voorbeelden:
Hij heeft direct naar het ziekenhuis moeten gaan.
Hebben jullie je huiswerk kunnen maken?
Zij heeft haar auto laten repareren.
We hebben de fietser zien vallen.
Ik heb Prince live horen zingen.
Zijn jullie naar de voetbalwedstrijd gaan kijken?
Is hij bij je komen eten?
Daarna zijn ze bij ons blijven slapen.

Verbum + te + infinitief

Eerste groep

presens

durven	Ik durf niet in het donker te fietsen.
hoeven	Hij hoeft helemaal niets te doen.
liggen	De kat ligt op de stoel te slapen.
lopen	Ik loop de hele dag aan het examen te denken.
staan	We staan hier al een half uur op de bus te wachten.
zitten	Wim zit een spannend boek te lezen.
hangen	De was hangt buiten te drogen.

perfectum en plusquamperfectum

In de perfectum en plusquamperfectum wordt **hebben** gebruikt en is er **geen participium** maar een **dubbele infinitief**. **Ook verdwijnt het woordje *te*.**

Voorbeelden:
Ze heeft niet in het donker durven fietsen.
Hij heeft helemaal niets hoeven doen.
De kat heeft op de stoel liggen slapen.
Ik heb de hele dag aan het examen lopen denken.
We hebben een half uur op de bus staan wachten.
Wim heeft een spannend boek zitten lezen.

Tweede groep

presens

beginnen	Ik begin Italiaans te leren.
beloven	Hij belooft me te helpen.
besluiten	We besluiten naar Rotterdam te verhuizen.
beweren	Zij beweert directeur van een groot bedrijf te zijn.
dreigen	De KPN dreigt onze telefoon af te sluiten.
proberen	Ik probeer je al dagen te bellen.
hopen	Mijn ouders hopen dit jaar hun 50-jarig huwelijksfeest te vieren.
weigeren	We weigeren €100 te betalen.
vergeten	Ze vergeet suiker en melk in de koffie te doen.

perfectum en plusquamperfectum

In de perfectum en plusquamperfectum wordt **hebben** gebruikt en een **participium**. **Het woordje *te* blijft staan**.

Bij het woord **vergeten** zijn er twee mogelijkheden:
- **hebben** of **zijn** bij een activiteit
- alleen **zijn** als de betekenis is: 'niet meer weten'

Voorbeelden:
Ik ben begonnen Italiaans te leren.
Hij had beloofd me te helpen.
We hebben besloten naar Rotterdam te verhuizen.
Ze had beweerd directeur van een groot bedrijf te zijn.
KPN heeft gedreigd onze telefoon af te sluiten.
Mijn schoonvader had gehoopt zijn broer nog eens terug te zien.
Ik heb dagen geprobeerd je te bellen.
We hebben geweigerd € 100 servicekosten te betalen.
Ze had / was vergeten suiker en melk in de koffie te doen
Ik ben je naam vergeten. ('Ik heb je naam vergeten' is geen goed Nederlands.)

Bijzondere gevallen

zijn te / vallen te

Voorbeelden:
1 Is de tekst op het bord ook achter in de klas te lezen?
2 Deze opname is echt niet te verstaan.
3 Als hij in zo'n bui is, valt er niet met hem te praten.
4 En, viel mijn fiets nog te repareren?
5 Is er nog iets te eten?

Betekenis:
1 Kun je / kunnen jullie de tekst op het bord lezen?
2 Deze opname kan ik niet verstaan (en dat kunnen anderen ook niet).
3 Als hij in zo'n bui is, kun je niet met hem praten.
4 En, kon mijn fiets nog gerepareerd worden?
5 Is er nog iets dat we kunnen eten?

NB: Dit type zinnen kan niet in een perf. of plus. worden gezet.

hebben te / krijgen te

Voorbeelden:

1. Je hebt dat (maar) te doen!
2. Ik heb niets te doen gehad.
3. Ze is erg stil, ze heeft nooit zo veel te zeggen.
4. We hadden / kregen mensen te logeren.
5. Krijgen we hier niets te drinken?
6. De kinderen hebben niet eens iets te eten gekregen!

Betekenis:

1. Je moet dat doen!
2. Ik heb niets gehad dat ik kon doen.
3. Ze is erg stil, ze heeft niet zoveel waarover ze wil praten.
4. We hadden / kregen logés.
5. Krijgen we hier geen drinken aangeboden?
6. De kinderen hebben niet eens eten gekregen!

weten te

Voorbeelden:

1. Hij weet zelfs van bruine bonen een heerlijke maaltijd te maken.
2. Ze wist een botsing te voorkomen door hard te remmen.
3. Als je met hem over politiek praat, weet hij je binnen vijf minuten kwaad te krijgen.
4. Een drugshond weet zelfs vacuüm verpakte drugs te vinden.

Betekenis: Hij/zij weet hoe het moet en het lukt ook.

NB: Bij de perf. en plus. krijgen we een constructie met een infinitief + te:
De hond heeft de drugs weten te vinden.

zien te

Voorbeelden:

1. Voor dit probleem moeten we nog een oplossing zien te vinden.
2. Ze moeten hem zien te overtuigen.
3. Er rijden geen treinen door de gladheid. Nu moeten we zelf thuis zien te komen.
4. Ik zal kaartjes zien te krijgen voor het concert van BLØF.

Betekenis: proberen

☛ Oefeningen bij 1.6

Oefening 1 Schrijf *te* voor de infinitieven als dat nodig is.

1 Erik wil volgend jaar een nieuwe auto kopen.
2 Zullen we vanavond naar de film gaan?
3 Waar is Hans? Die staat een sigaret roken.
4 Sarah probeert een boek in het Nederlands lezen.
5 Kunt u mij vertellen waar ik het Rijksmuseum kan vinden?
6 Deze woorden hoef je niet leren.
7 Jullie moeten in september een toets maken.
8 Elke dag gaat Tim zwemmen.
9 Toen Fouad een grapje maakte, begon iedereen hard lachen.
10 Lisa zit in de kantine met een paar vriendinnen praten.
11 Ik probeer je vanavond bellen.
12 Wanneer komen jullie bij me eten?
13 In deze straat mag je je auto niet parkeren.
14 Vergeet niet die brief posten!
15 Mijn buurmeisje kan heel goed leren maar dit jaar blijft ze misschien toch zitten.
16 De buren zijn weer thuis, ik heb de buurman langs zien komen.
17 Je moet voor onze vakantie nog een afspraak zien maken met de tandarts.
18 Wat hebben we vanavond eten?
19 We krijgen vanavond onze nieuwe collega eten.
20 In september hoopt mijn tante 95 worden! Wat een leeftijd, hè!
21 Ik hoor de krantenjongen elke ochtend aankomen.
22 Hij loopt altijd fluitend zijn werk doen.

Oefening 2 Zet onderstaande zinnen in de perfectum.

1 Ik wil een nieuwe fiets kopen.
2 Wij staan een uur op je te wachten.
3 Ik probeer je al drie keer te bellen.
4 Hij kan zijn fietssleutels niet vinden.
5 Ze gaan twee keer per week hardlopen.
6 U begint om 8 uur als eerste te werken.
7 Martine en Annemarie zitten in het park te kletsen.
8 Mijn nichtje komt bij me logeren.
9 Ik vergeet weer boodschappen te doen.
10 Vanavond blijft Remko bij me eten.
11 's Ochtends hoor ik de vogels fluiten.
12 Ze besluit naar Rotterdam te verhuizen.

Oefening 3 Zoek in het volgende verhaaltje de infinitieven en onderstreep ze. Plaats *te* waar dat nodig is.

'Je ne parle pas français.'

Mijn buurmeisje, dat in de vijfde klas van het VWO zit, kan heel goed leren. Ze hoeft weinig moeite doen voor hoge cijfers. Maar in talen is ze beslist geen ster, daar moet ze echt hard voor werken en daar heeft ze niet altijd zin in.

Vorige maand is ze met haar schoolklas naar Parijs geweest om een Franse school bezoeken. Het doel voor de leerlingen was hun Frans in de praktijk brengen. Maar de meeste leerlingen zijn te angstig om Frans spreken dus daar kwam niet veel van. Bovendien beginnen Franse jongeren meestal heel snel Engels spreken, omdat ze elke kans willen grijpen om dat oefenen.

Mijn buurmeisje is een heel verlegen maar erg mooi meisje. Dus er zijn altijd veel jongens die achter haar aan komen. Dat vindt ze heel vervelend dus op die Franse school probeerde ze mondelinge contacten zo veel mogelijk vermijden maar dat lukte niet altijd. Als Franse leerlingen tegen haar begonnen praten, zei ze één uit het hoofd geleerd zinnetje: 'Je ne parle pas français.' Dat betekent: 'Ik spreek geen Frans.' Maar dat had helaas weinig effect want de Franse jongens die ze ontmoette, weigerden accepteren dat ze geen Frans sprak, omdat haar uitspraak vrijwel perfect is!

Naast dat ene zinnetje had ze weinig andere middelen om ze overtuigen. Uiteindelijk kon ze ze ervan doordringen dat ze echt geen Frans sprak door zich gewoon doof houden en niet meer reageren.

Toch vind ik het jammer voor haar dat ze op deze manier helemaal niet heeft kunnen oefenen. Ze gaat namelijk wel ieder jaar naar Frankrijk op vakantie. Maar wat zegt ze? 'Mijn ouders kunnen zo goed Frans spreken dus ik hoef het niet leren.' Net alsof ze de rest van haar leven met haar ouders op vakantie blijft gaan!

Oefening 4 Stel in tweetallen onderstaande vragen aan elkaar. De persoon die het antwoord geeft, moet er ook iets meer over vertellen.

1 Vraag aan de ander of hij/zij wel eens een boete heeft moeten betalen.
2 Vraag of hij/zij wel eens bij vrienden is blijven logeren.
3 Vraag of hij/zij wel eens iets antieks heeft laten vallen.
4 Vraag of hij/zij wel eens tweedehands kleren is gaan kopen.
5 Vraag wanneer hij/zij in Nederland is komen wonen.
6 Vraag op wie hij/zij wel eens lang heeft staan wachten.
7 Vraag of hij/zij koningin Beatrix wel eens heeft horen praten.
8 Vraag of hij/zij Marco van Basten wel eens heeft zien voetballen.
9 Vraag of hij/zij wel eens een beroemd persoon heeft mogen ontmoeten.
10 Vraag of hij/zij wel eens in de les heeft zitten slapen.
11 Vraag aan de ander of hij/zij wel eens heeft geprobeerd te schaatsen.
12 Vraag of hij/zij wel eens is vergeten naar een belangrijke afspraak te gaan.
13 Vraag of hij/zij wel eens heeft besloten met roken te stoppen.
14 Vraag of hij/zij al begonnen is voor het staatsexamen te leren.
15 Vraag of hij/zij wel eens vergeten is de sleutels mee te nemen.
16 Vraag of hij/zij wel eens heeft beloofd op tijd te komen.
17 Vraag of hij/zij wel eens heeft geweigerd een boete te betalen.
18 Vraag of een docent wel eens heeft gedreigd hem/haar de klas uit te zetten.

1.7 Passief

Vorm

	actief	passief
zinnen met een bepaald lijdend voorwerp in de actieve zin	Hij laat de hond drie keer per dag uit. Ze hebben restaurant 'Het pannetje' helemaal opnieuw ingericht.	De hond wordt drie keer per dag uitgelaten. Restaurant 'Het pannetje' is helemaal opnieuw ingericht.
zinnen met een onbepaald lijdend voorwerp in de actieve zin	Ze planten nieuwe bomen in onze straat. De gemeente ging daar een sporthal bouwen.	Er worden nieuwe bomen in onze straat geplant. Er werd daar een sporthal gebouwd.
actieve zinnen met een bijzin als lijdend voorwerp	Ze zeggen dat prinses Máxima weer zwanger is. Iemand vertelde dat er in deze wijk een bom uit de Tweede Wereldoorlog was gevonden.	Er wordt gezegd dat prinses Máxima weer zwanger is. Er werd verteld dat er in deze wijk een bom uit de Tweede Wereldoorlog was gevonden.
actieve zinnen zonder lijdend voorwerp	Ze internetten twee uur per dag. Iemand heeft met een rode pen op de nieuwe bank geschreven!	Er wordt twee uur per dag geïnternet. Er is met een rode pen op de nieuwe bank geschreven!

Tijden

presens (pre.)

De huizen **worden** volgend jaar **gebouwd**.
Dat gebouw **wordt** helemaal **gerenoveerd**.

imperfectum (imp.)

In 1963 **werd** president Kennedy **vermoord**.
Na een renovatie van twee jaar **werd** het gebouw weer bewoonbaar **verklaard**.

perfectum (perf.)

Mijn fiets **is** gisteren **gestolen**.
Zijn kamer **is** helemaal blauw **geschilderd**.
Jouw haar **is** netjes **geknipt**.

plusquamperfectum (plus.)

Toen we bij de garage kwamen, **was** de auto nog niet **gerepareerd**.
Kort nadat ze vertrokken waren, **was** er al in hun huis **ingebroken**.
Toen ze bij het kamp aankwamen, **waren** alle tenten al **opgezet**.

Passieve zinnen met meer dan twee verba

Passieve zinnen kunnen ook gevormd worden met een modaal verbum.

Hij zal geopereerd worden.
Het voorstel kan worden verworpen.
De medicijnen konden bij de apotheek opgehaald worden.
De rokers mogen naar buiten worden gestuurd.
Dit plan moest snel worden uitgevoerd.

Gebruik

Passiefconstructies worden gebruikt als het niet belangrijk of niet helemaal duidelijk is wie iets doet.

☛ Oefeningen bij 1.7

Oefening 1 Stel in tweetallen onderstaande vragen aan elkaar.
De persoon die antwoord geeft, vertelt er ook iets meer over.

1 Wordt er in de les veel gepraat?
2 Wordt het huiswerk snel nagekeken?
3 Weet je wanneer Pim Fortuyn is vermoord?
4 Ben je wel eens door een specialist onderzocht?
5 Welke taal / talen wordt / worden er in jouw land gesproken?
6 Waar is het laatste WK-voetbal georganiseerd? Wie is toen wereldkampioen geworden?
7 Wanneer werd je voor het laatst gefeliciteerd? Waarom?
8 Wat wordt er in Nederland veel gegeten?
9 Zijn jouw verstandskiezen getrokken?
10 Mag er in jouw land in openbare ruimtes gerookt worden?

Oefening 2 Zet onderstaande zinnen in de passieve vorm. Let op de juiste tijd.

1 Vanavond betaalt hij de film.
2 Ze verven het huis om de drie jaar.
3 De leraar heeft de kinderen de klas uitgestuurd.
4 De directeur heeft haar per direct ontslagen.
5 Mijn opa heeft deze kast zelf gemaakt.
6 De chirurg moet de man aan zijn knie opereren.
7 Nederland exporteert veel tomaten.
8 Je kan dit woordenboek bij de schrijftoets gebruiken.
9 Je mocht na de les vragen stellen.
10 Daar hebben ze een nieuwe flat gebouwd.
11 Ze ruimen alle rommel op.
12 Ze zingen, ze dansen en ze drinken.

Oefening 3 Zet onderstaande zinnen in de passieve vorm. Let op de juiste tijd.

1 Ze scoorden al na vijf minuten een doelpunt.
2 Vader poetste elke avond de tanden van de kinderen.
3 Gisteren hebben ze op Nederland 1 een interessante documentaire uitgezonden.
4 Hebben ze hun huis nu al verkocht?
5 Ze moeten nog een paar boodschappen doen.
6 Je kon deze trui binnen acht dagen ruilen maar nu is het dus te laat.
7 U kunt de winkelkarretjes ook in de parkeergarage terugzetten.
8 Bij de automaat in de hal kunt u uw chipknip opladen.
9 Je mag in openbare gebouwen niet roken.
10 Ze kunnen hem niet zomaar ontslaan.
11 Wat verkopen ze eigenlijk in die nieuwe winkel in de Maasstraat?
12 Ze discussieerden vroeger vaak over politiek.
13 Men eet in Nederland twee keer per dag brood.
14 De politie heeft twee fietsendieven gearresteerd.

Oefening 4 Zet onderstaande zinnen in de passieve vorm. Let op de juiste tijd.

1 Ze rookten altijd in de pauze.
2 In dat restaurant kun je ook vegetarisch eten.
3 Ze kunnen ook op zolder slapen.
4 Ze luisterden aandachtig.
5 Ze hebben vanmiddag goed opgelet.
6 Daar moeten we op drinken.
7 U moet de antibioticakuur helemaal afmaken.
8 Men heeft het gemeentehuis vorig jaar gerestaureerd.
9 Twee docenten kijken de examens na.
10 De school betaalde de excursie.
11 Een auto heeft mij aangereden.
12 In Nederland fietsen de mensen veel.
13 Ze rijden hier veel te hard.
14 Men maakte mij pas om tien uur wakker.
15 Ze hebben de salarissen vorig jaar met 2% verhoogd.
16 Bij de buren hebben ze de telefoon afgesloten, omdat ze de rekeningen niet hadden betaald.

Oefening 5 Vertel met *zou(den)*.

Wat zou er gebeuren als u de baas werd in Nederland? Kunt u enkele maatregelen noemen die u zou nemen? Gebruik *zou(den)* in uw antwoord.

Bijvoorbeeld: Als ik de baas werd in Nederland,
- zouden de brandstofprijzen verlaagd worden.
- zou een schooluniform verplicht worden.
- zou de hondenbelasting afgeschaft worden.

Oefening 6 Geef antwoord met een passiefconstructie met een vorm van *moeten*.

Voorbeeld: Is je moeder al van het station gehaald?
Nee, die moet nog van het station gehaald worden.

Feest!

1 Zijn de tafels al gedekt?
Nee, die moeten nog _____
2 Heb je het bier al in de ijskast gelegd?
Nee, dat moet _____
3 Zijn de slingers al opgehangen?
Nee, die _____
4 Heb je de zoutjes al in schaaltjes gedaan?
Nee, die _____
5 Hebben jullie de extra stoelen al klaargezet?
Nee, die _____
6 Heb je de taart al uit de oven gehaald?
Nee, die _____
7 Heb je al soep gemaakt?
Nee, die _____
8 Heb je wel soepgroente gekocht?
Nee, die _____
9 Is er wel frisdrank en wijn gehaald?
Nee, die _____
10 Zijn de kinderen al netjes aangekleed?
Nee, die _____
11 Heb je de asbakken al op de tuintafels gezet?
Nee, die _____
12 Heb je je nieuwe pak al uit de zak gehaald?
Nee, dat _____
13 Jongens, ik hoorde de bel. Hebben jullie de deur al opengedaan?
Nee, die _____

Oefening 7 Vraag en antwoord

Doe oefening 6 nog een keer, maar nu mondeling, in paren. U legt beide een vel papier over de tekst, die u steeds een zin naar beneden schuift. De een begint met de vraag en de ander geeft het antwoord. Daarna stelt de ander de volgende vraag.
De persoon die het antwoord gegeven heeft, schuift daarna het papier naar beneden. Zo kunt u het antwoord controleren.
Aan het eind wisselt u van rol, dus dan begint de ander met de eerste vraag, enzovoort.

Sommige antwoorden kunnen nog korter worden gemaakt. Welke?
Denk aan de constructie **er + prepositie**.

1.8 *Zullen* en *zouden*

Het presens van het verbum **zullen** wordt vrijwel niet gebruikt om over de toekomst te spreken. Als een Nederlander spreekt over de toekomst, wordt de presens gebruikt, of het auxiliair **gaan**.

Het gebruik van *zullen* geeft de volgende betekenissen:

1 een voorstel doen
2 een belofte doen, soms samen met **wel**
3 een sterke verwachting, vaak samen met **(vast) wel, wel niet**
4 een zeer sterk voornemen (met accent op het woord **zal / zullen**)

Voorbeelden:

1 Een voorstel doen
Zullen we even pauzeren?
Zal ik de afwas doen?

2 Een belofte doen
Ik zal koken, als jij de boodschappen doet.
Ik zal haar wel een kaartje sturen.

3 Een sterke verwachting
Ze zullen het wel vergeten zijn.
Jullie zullen vast wel snel Nederlands leren.

4 Een zeer sterk voornemen
Ik zál mijn rijbewijs halen.
Je zál werk zoeken.

Het gebruik van *zouden* geeft de volgende betekenissen:

1 beleefde vraag
2 onzekerheid
3 irrealis (a: geen realiteit, b: wens)
4 advies
5 herinnering aan afspraak of belofte

1 Beleefde vraag: zou(den) + kunnen / willen / mogen + infinitief

a Kunt u mij een inschrijfformulier toesturen?
b Zou u mij een inschrijfformulier kunnen toesturen?

Andere formulering:

Kunt u mij misschien een inschrijfformulier toesturen?

a Mag ik je auto even lenen?
b Zou ik je auto even mogen lenen?

Andere formulering:

Mag ik je auto misschien even lenen?

De b-vragen zijn beleefder dan de a-vragen.
De a-vragen zijn in de praktijk meestal ook acceptabel.

2 Onzekerheid: zou + infinitief

Jan is nog niet op zijn werk verschenen. Normaal is hij altijd op tijd.
Een collega van Jan vraagt aan een andere collega:
Zou Jan ziek **zijn**?

Andere formulering:

Weet jij of hij ziek is?

Een journalist schrijft een artikel over een ongeluk op de snelweg. Hij heeft de informatie 'van horen zeggen', dus hij weet het nog niet zeker.
'Gisteren was er op de A2 bij Eindhoven een frontale aanrijding tussen twee personenauto's. Er zouden een dode en twee zwaargewonden zijn.'

Andere formulering:

Ik heb gehoord dat er een dode en twee zwaargewonden zijn, maar ik weet het niet zeker.

3 Irrealis:

a de genoemde situatie is geen realiteit:
zou(den) + infinitief, vaak in combinatie met een bijzin met **als**
Als er geen oorlogen meer waren, zou de wereld er een stuk beter ui zien.

NB: hierbij kunt u wel of geen **zou(den)** gebruiken, zowel in de hoofdzin als in de bijzin.

Dit zijn dus de mogelijkheden:

Als er geen oorlogen meer **waren**, **zou** de wereld er een stuk beter **uitzien**.
Als er geen oorlogen meer **zouden zijn**, zou de wereld er een stuk beter **uitzien**.
Als er geen oorlogen meer **zouden zijn**, **zag** de wereld er een stuk beter uit.
Als er geen oorlogen meer **waren**, **zag** de wereld er een stuk beter uit.

b wens:
zou(den) + graag (+ willen) + infinitief
zou(den) + wel + willen + infinitief
Ik zou graag aan de universiteit (willen) studeren.
Wij zouden wel wat langer vakantie willen hebben.

Andere formulering:

Ik wil graag aan de universiteit studeren.
Wij willen wel wat langer vakantie hebben.

4 Advies:

- Als ik ... was, zou ik + infinitief
- Zou u/je niet
- Zou(den) + kunnen / moeten

Advies aan iemand die een slechte conditie heeft:

Als ik jou was, zou ik wat meer bewegen.
Zou u niet wat meer aan sport kunnen gaan doen?
Zou je niet eens wat meer aan sport gaan doen?
Of: Je zou wat meer aan sport moeten doen.
Of: Je zou met de fiets naar je werk kunnen gaan in plaats van met de auto.

Andere formulering:

Volgens mij moet je wat meer bewegen.
Ik adviseer u (om) wat meer te bewegen.
Ik raad je aan (om) wat meer te bewegen.

5 Herinnering aan afspraak of belofte: zou(den) + (toch +) infinitief

A zegt tegen B: 'Heb jij al kaartjes gekocht voor de film van vanavond?'
B antwoordt: 'Nee, dat **zou** jij toch **doen**?'

Andere formulering:

We hadden toch afgesproken dat jij dat zou doen?
Of: Je had toch beloofd dat jij dat zou doen?

☛ Oefeningen bij 1.8

Oefening 1 Welke functie heeft *zou(den)* in onderstaande zinnen?

Kies uit:
1 (beleefde vraag) 2 (onzekerheid) 3a (geen realiteit) 3b (wens) 4 (advies)
5 (herinnering aan belofte of afspraak)

- ☐ 1 Ik zou wel eens een reis naar de maan willen maken.
- ☐ 2 Het aantal slachtoffers van de tsunami is enorm. Er zouden al meer dan 200.000 doden zijn.
- ☐ 3 Je ziet er moe uit. Je zou wat meer rust moeten nemen.
- ☐ 4 Als ik de staatsloterij won, zou ik een grote bungalow kopen.
- ☐ 5 U zou me toch van het station komen halen? Uiteindelijk heb ik maar een taxi genomen.
- ☐ 6 Zou u me wat meer informatie kunnen geven over deze studierichting?
- ☐ 7 Ik zou me beter voelen als de buren eens wat minder lawaai zouden maken.
- ☐ 8 Als ik jou was, zou ik een andere baan gaan zoeken.

Oefening 2 Formuleer het volgende op een andere manier. Gebruik *zou(den)*. De functie staat tussen haakjes achter de zin.

Voorbeeld: Ik vraag me af of we dit jaar een goede zomer krijgen (**onzekerheid**).
Zouden we dit jaar een goede zomer krijgen?

1 Heb je nu alweer kiespijn? Volgens mij kun je beter naar de tandarts gaan. (**advies**)

_____

2 We willen volgend jaar graag verhuizen naar een betere woning. (**wens**)

_____

3 Milieudeskundigen beweren dat de aarde steeds warmer wordt. (**van horen zeggen**)

_____

4 Mijn Nederlands is nog niet goed genoeg, dus ik kan niet met een studie beginnen. (**irrealis**)

_____

5 Ik kan morgen helaas niet komen. Kan ik een andere afspraak maken? (**beleefde vraag**)

_____

6 Weet jij hoe lang ze nog bezig zijn met de verbouwing van ons kantoor? (**onzekerheid**)

_____

7 Wil je meer mensen ontmoeten? Wordt dan lid van een sportclub! (**advies**)

_____

8 Waar was je gisteren? Je had beloofd me te helpen met verhuizen. (**herinnering aan belofte**)

_____

Oefening 3 Vul de volgende zinnen aan. Gebruik *zou(den)*.

1 Als ik perfect Nederlands kon spreken, _____ .(**irrealis**)
2 Hoe lang _____ voordat er een effectief geneesmiddel tegen kanker is? (**onzekerheid**)
3 Welke studie wilt u graag volgen? Ik _____ . (**wens**)
4 Als ik minister-president van Nederland was, _____ . (**irrealis**)
5 Heb jij kaartjes voor de musical gereserveerd? Nee, ik niet. _____ ? (**herinnering aan belofte**)
6 Er waren extreem veel files op de Nederlandse wegen in de ochtendspits. Hoeveel precies weet ik niet, maar er _____ (**van horen zeggen**).
7 Waar blijft Jan toch? Normaal is hij altijd op tijd, maar nu is hij al een uur te laat. _____ ? (**onzekerheid**)
8 A: 'Ik moet de laatste tijd veel overwerken. Daar word ik zo moe van! Wat kan ik eraan doen?' B: '_____ .' (**advies**)

Oefening 4 Wat kunt u zeggen in de volgende situaties? Gebruik *zou(den)*.

1 U hebt met een paar vrienden afgesproken in een café. Een vriendin is wat dikker geworden en ze drinkt opeens geen alcohol meer bij het eten. Ze gaat vroeg naar huis. U vraagt zich af wat er aan de hand is. Wat zegt u tegen uw andere vrienden?
2 U komt in de wachtkamer bij de dokter. U hebt een hevig bloedende snijwond, maar de wachtkamer zit vol. Wat vraagt u aan de andere patiënten en de assistent?

3 Een vriend(in) van u was al meer dan een jaar niet bij de tandarts geweest. Toen ze eindelijk ging, had ze drie gaatjes. Ze kreeg een gepeperde rekening. Zelf gaat u ieder half jaar. Wat zegt u tegen de vriend(in)?
4 U ziet op televisie een programma over plastische chirurgie, waarin iemand een complete metamorfose krijgt. De chirurg zegt dat hij niet opereert uit medische noodzaak, maar 'alleen om mensen mooi te maken'. Zou u dat ook willen?
5 U hebt vandaag om 10 uur een afspraak met een collega. U zit te wachten, maar uw collega komt pas om 11 uur binnen. Wat zegt u tegen hem/haar?

Oefening 5 Kies een vorm van *zullen* of *zouden*.

1 Ik _____ de was opvouwen, als jij dan de overhemden wilt strijken.
2 Jij _____ het abonnement op de Margriet toch opzeggen?
3 De gordijnen bij de buren zijn steeds dicht. _____ ze ziek zijn?
4 Is dat de professor, dat jonge knulletje? Het _____ wel.
5 Koningin Beatrix _____ paleis Soestdijk verkocht hebben aan Ankie van Grunsven. _____ dat echt waar zijn?
6 Wat zie je er moe uit! Je _____ eens wat vroeger naar bed moeten.
7 _____ we morgen eens een eind op de Veluwe gaan wandelen?
8 We _____ je wel bij ons in huis willen nemen, maar we hebben geen kamer vrij.
9 Hè, hè, al die regen. Wanneer _____ de zon nou eindelijk weer eens gaan schijnen?
10 We _____ wel weer pasta eten, zoals elke woensdag.
11 Het is al heel laat, hoor, _____ je niet eens gaan?
12 Wat _____ je doen, als hij ineens voor je stond?
13 Als je geen tijd hebt, _____ ik wel boodschappen doen.
14 Ik _____ zo graag een hond willen, maar mijn man is er allergisch voor.
15 We _____ jullie bellen als we er zijn, afgesproken.

2 De zinsbouw

2.1 De plaats van het direct object

Vergelijk de volgende zinnen:

We gaan morgen in de stad **een fiets** kopen.
Ik heb **deze fiets** gisteren in de stad gekocht.

Ze heeft vorig jaar op een congres in Berlijn **een aardige man** ontmoet.
Ze heeft **haar man** vorig jaar op een congres in Berlijn leren kennen.

Ik heb gisteren op de meubelboulevard **een nieuwe beddenzaak** ontdekt.
Zullen we **die nieuwe zaak** volgende week samen gaan bezoeken?

Ik heb na de vorige les in dit lokaal **een zilveren kettinkje** gevonden.
Ik heb **het kettinkje** direct na de les naar de receptie gebracht.

Vragen:

- Wat valt u op aan de volgorde van de bepalingen?
- Wat is het verschil tussen de directe objecten in de eerste en de tweede zin van elk paar?
- Waar staat het directe object? Welke grammaticale regel kunt u hieruit afleiden?

2.2 Bijzinnen

Bijzinnen hebben een vaste structuur:
het finiete verbum staat aan het eind van de zin.

Uitzondering: Een constructie met **(om) te** moet volgen na het finiete verbum van de bijzin.

Voorbeelden:

Ik probeer me te concentreren.
Zie je niet dat ik me **probeer te concentreren**?

Denk je er volgende week aan (om) te gaan stemmen?
Ik hoop dat je er volgende week aan **denkt (om) te gaan stemmen.**

Ze leert nu Nederlands om hier volgend jaar te kunnen studeren.
Ik heb gehoord dat ze nu Nederlands **leert om hier volgend jaar te kunnen studeren.**

2.2.1 De indirecte vraag

Een indirecte vraagzin wordt ingeleid door:

- **of** (bij een ja/nee-vraag of bij een of-vraag)
- **een vraagwoord** (bij een open vraag)

Voorbeelden:

ja/nee-vragen en of-vragen

Zou je in mijn vakantie voor mijn planten kunnen zorgen?
Ze vraagt of we in haar vakantie voor haar planten zouden kunnen zorgen.

Heb je mijn sleutels misschien ergens gezien?
Hij vraagt of je zijn sleutels misschien ergens hebt gezien.

Gaan jullie liever 's zomers of 's winters op vakantie?
Ze wil weten of we liever 's zomers of 's winters op vakantie gaan.

Eten we vandaag pasta of rijst?
Ze wil weten of we vandaag pasta of rijst eten.

open vragen

Waarom had je de deur niet op slot gedaan?
Ik vraag waarom je de deur niet op slot had gedaan.

Waarom waren de buren niet uitgenodigd?
Ik vraag me af waarom de buren niet uitgenodigd waren.

Waar zijn mijn sleutels?
Ik weet niet waar mijn sleutels zijn. Weet jij waar mijn sleutels zijn?

Hoe is de structuur van de bijzin?
Vertel eens hoe de structuur van de bijzin is.

Structuur van de indirecte vraag

of	**subject**	**rest**	**finiete verbum + verbum**
of	we	voor haar planten	zouden kunnen zorgen.
of	we	vandaag pasta of rijst	eten.
vraagwoord			
waarom	je	de deur niet op slot	had gedaan / gedaan had.
waarom	de buren	niet	uitgenodigd waren / waren uitgenodigd.

2.2.2 De relatieve bijzin

Een relatieve bijzin wordt ingeleid door een relatief pronomen. Dat relatief pronomen verwijst naar een substantief, het antecedent.

die / dat

structuur

relatief pronomen = subject	rest	finiete verbum + verbum
1 die	in Utrecht	willen studeren
2 dat	daar op tafel	ligt

1 De studenten _____ , moeten zich op tijd inschrijven.
2 Het woordenboek _____ , is van Karel.

waarmee / met wie

relatief pronomen ≠ subject	subject	rest	fieniete verbum + verbum
3 waarmee	ik	altijd naar mijn werk	ga
4 met wie	ik	gisteren	heb gesproken
5 waarin	de thee		zit

3 De trein _____ , is vandaag erg vol.
4 De man _____ , is onze nieuwe directeur.
5 Het doosje _____ , heb ik van mijn oma gekregen.

NB: Het relatief pronomen bijwoord **waar + prepositie** (bijv. **waarmee**) wordt ook vaak gescheiden. Vooral in spreektaal is dat het geval.

De trein **waar** ik altijd **mee** naar mijn werk ga, is vandaag erg vol.
Het doosje **waar** de thee **in** zit, heb ik van mijn oma gekregen.

wat

Na de woorden **iets** of **alles** volgt het relatief pronomen **wat** in plaats van **dat**:

6 Bungee jumpen is iets wat ik echt nooit zou durven doen.
7 Alles wat we vandaag hebben besproken, heb ik hier opgeschreven.

Het woordje **wat** kan ook een bijzin inleiden zonder duidelijk antecedent. Vaak verwijst **wat** dan naar een hele zin:

8 Wat me het meest stoort, is dat je niet doet wat je beloofd hebt.

NB: In de spreektaal wordt het relatief pronomen **wat** vaak gebruikt in plaats van **dat**. In de schrijftaal mag dat echter niet.

2.2.3 De bijzin ingeleid door een conjunctie

Veel bijzinnen worden ingeleid door een conjunctie:

Tijd: als, wanneer, nu, toen, terwijl, voor(dat), nadat, tot(dat), sinds, sedert, zodra, zo gauw (als), zo lang (als)

Oorzaak, reden: omdat, aangezien, daar, doordat, gezien het feit dat, naarmate

Doel: opdat

Gevolg (consequentie): zodat

Voorwaarde (conditie): als, wanneer, indien, gesteld dat / stel dat, in het geval dat, op voorwaarde dat, mits (= alleen als), tenzij (= behalve als)

Tegenstelling (oppositie): (al)hoewel, ofschoon, terwijl, ondanks (het feit) dat

Overig: zoals, alsof
laat staan dat

NB: De constructie met **om ... te** is geen echte bijzin, maar lijkt er wel een beetje op. De infinitief staat ook hier aan het eind, na het woordje **te**.
In de officiële schrijftaal wordt ook **teneinde ... te** gebruikt, met dezelfde betekenis.

Enkele bijzondere gevallen:

Na een bijzin volgt de hoofdzin met inversie, d.w.z.: eerst komt het finiete verbum, gevolgd door het subject.

Voorbeeld: Ofschoon rijst en pasta steeds populairder worden, eten Nederlanders nog steeds veel aardappelen.

Sommige bijzinnen worden echter gevolgd door een tweede bijzin:
Hoe ... hoe: **Hoe** meer je met Nederlands bezig bent,
hoe beter je het leert begrijpen.

Er zijn ook conjuncties die een hoofdzin met inversie combineren met een gewone hoofdzin.
(ook) al: **(Ook) al** worden rijst en pasta steeds populairder, Nederlanders eten nog steeds veel aardappelen.
Al vind ik het niet zo gezellig, ik ga toch maar naar haar verjaardag.
Nauwelijks ... of: **Nauwelijks** waren we de deur uit, **of** het begon ontzettend te regenen.

Er zijn ook conjuncties die een bijzin combineren met een gewone hoofdzin.
Waar ... ook: **Waar** je **ook** gaat of staat, ik zal altijd aan je denken!
Hoe ... ook: **Hoe** je het **ook** doet, je moet dat tentamen halen, anders heb je te weinig punten.

Let op: het woordje **ook** heeft in deze zinnen geen accent.

☛ Oefeningen bij 2

Oefening 1 Verander de directe (vraag)zin in een indirecte (vraag)zin.

Voorbeelden: 'De economie zal volgend jaar herstellen.' Dat schrijven ze in de krant.
In de krant staat dat de economie volgend jaar zal herstellen.

'Kan ik in dit lokaal gaan zitten?' Dat vraagt de cursist.
De cursist vraagt of hij/ze in dit lokaal kan gaan zitten.

1 'Volgende week krijgen jullie een test.' Dat zegt de docent.

_____

2 'Jullie krijgen volgende week woensdag om 9.30 een test.' Dat zegt de docent.

_____

3 'We gaan een huis in het centrum zoeken.' Dat vertelden onze buren ons.

_____

4 'U kunt uw medicijnen vanmiddag afhalen.' De apotheek heeft gebeld.

_____

5 'Zal ik ooit perfect Nederlands kunnen spreken?' Dat vraagt hij zich af.

_____

6 'Wanneer is het postkantoor op zaterdag geopend?' Weet u dat misschien?

_____

7 'Wordt het in het weekend mooi weer?' Ik ben benieuwd.

_____

8 'Het is een illusie te denken dat je in twee weken een vreemde taal kunt leren.' Dat weten we allemaal.

_____

9 'Welke diploma's moet je hebben om je voor deze studie in te schrijven?' Ik weet het niet.

_____

10 'Zal de armoede ooit helemaal de wereld uit zijn?' Ik betwijfel dat.

_____

11 'Zal de armoede ooit helemaal de wereld uit zijn?' Ik geloof het niet.

_____

12 'Zijn er nog kaarten voor de film van vanavond?' Weet u dat misschien?

_____

13 'Er zijn nog een paar kaarten voor de film van vanavond.' Wist je dat?

_____

14 'Ze is vandaag jarig.' Weet hij dat?

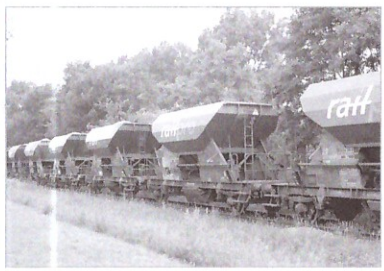
_____

Oefening 2 Relatieve bijzin maken (schema 2.2.2.)

Zoek de juiste zin bij elke afbeelding en maak er een relatieve bijzin van.

Voorbeeld: **Deze trein staat alleen nog in een museum**
Op afbeelding 1 zie je een trein *die alleen nog in een museum staat.*

In deze trein worden allerlei goederen vervoerd.
Deze trein rijdt tegenwoordig niet meer.
Met deze trein reis je heel snel van Amsterdam naar Parijs.

Op afbeelding 1 zie je een trein _____

Op afbeelding 2 zie je een trein _____

Op afbeelding 3 zie je een trein _____

Deze mensen hebben zojuist een goede grap gehoord.

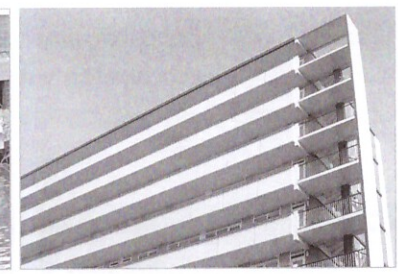
Deze mensen wachten totdat ze aan boord van hun vliegtuig kunnen gaan.
Tussen deze mensen is een conflict ontstaan.

Op afbeelding 1 zie je mensen _____

Op afbeelding 2 zie je mensen _____

Op afbeelding 3 zie je mensen _____

Dit type woning kun je over het water bereiken.
In dit type woning kun je met een hele familie gaan wonen.
Bij dit type woning is een lift aanwezig.

Op afbeelding 1 zie je een type woning _____

Op afbeelding 2 zie je een type woning _____

Op afbeelding 3 zie je een type woning _____

Oefening 3 Vul het juiste relatief pronomen in.

Hieronder staan de gebruikte verba met hun vaste prepositie.

zitten in	staan in (een kast)	werken aan	zitten in	afsluiten met
schrijven met	hangen aan	kijken door	werken met	houden van

Het museum

Er bestaat een museum in A. _____ vroeger het woonhuis was van een schrijver. Alles is er nog precies zoals het was toen hij er nog woonde.
Vooral zijn werkkamer is de moeite waard. Je ziet er de leunstoel _____ hij altijd zat te lezen en de antieke houten boekenkast _____ nog al zijn favoriete klassieke literatuur staat.

Er staat ook een prachtig eikenhouten bureau _____ hij altijd zat te werken, met ervoor een ouderwetse draaistoel _____ hij graag zat. Op het bureau ligt een zilveren sleutel _____ hij zijn bureau afsloot, en een paar vulpennen _____ hij graag schreef. Op de hoek van het bureau staat een zware telefoon _____ hij ook gebruikte als presse-papier. Ook staat er een bijzondere theepot _____ hij zijn lievelingsthee zette: Chinese thee. Het vreemdste van alles is de kop _____ hij zijn thee graag dronk: dat lijkt wel een bloempot.

Aan de muur hangt een kapstok _____ nog een oude jas van hem hangt. En verder hangen er zware gordijnen voor een groot en hoog raam _____ je over de rivier uitkijkt. Wat er niet staat, is een computer. Dat vond hij een onzinnig apparaat _____ hij niet wilde leren werken. De moderne techniek was iets _____ hij helemaal niet hield.

Vraag: De constructie met **waar + prepositie** (bijv. **waarmee**) kan ook gescheiden worden. Wat wordt dan de volgorde in de zinnen hierboven?

Oefening 4 Vul een passende conjunctie in.

A categorie tijd

1 _____ ik klaar ben met mijn studie, ga ik een baan zoeken.
2 _____ ik voor het eerst in Nederland kwam, was ik verbaasd over het grote aantal fietsers.
3 _____ we in een restaurant hadden gegeten, gingen we naar de bioscoop.
4 _____ de uitslag van uw examen bekend is, krijgt u van ons bericht per e-mail.
5 Vroeger rookte ik twee pakjes sigaretten per dag, en voelde ik me niet fit, maar _____ ik niet meer rook, voel ik me een stuk beter.

B categorieën oorzaak / reden / doel / gevolg

6 _____ u zich te laat hebt ingeschreven, kunt u niet meer aan het examen deelnemen.
7 _____ met succes een Nederlandstalige studie _____ kunnen volgen, moet je de Nederlandse taal goed beheersen.
8 Ik wil graag een vervolgstudie doen _____ ik daarna een betere baan kan vinden.

C categorieën voorwaarde / tegenstelling

9 U kunt zich voor deze studie inschrijven _____ u over de juiste diploma's beschikt.
10 U kunt zich niet voor deze studie inschrijven _____ u over de juiste diploma's beschikt.
11 _____ u nog vragen hebt, kunt u telefonisch of per e-mail contact met ons opnemen.
12 _____ het slecht weer is, ga ik toch met de fiets naar mijn werk.
13 _____ de wereld lijdt onder oorlogen, terrorisme en natuurrampen, maken sommige mensen zich alleen maar druk over hun salaris en aantal vakantiedagen.

Oefening 5 Welke zin is onjuist?

U ziet drie varianten van dezelfde zin. Twee zinnen zijn juist, één zin niet. Welke?

☐ 1a Nadat hij zijn studie afgerond had, ging hij op vakantie.
☐ 1b Nadat hij zijn studie afrondde, ging hij op vakantie.
☐ 1c Nadat hij zijn studie afgerond had, is hij op vakantie gegaan.

☐ 2a Ondanks dat het heel hard waait, ga ik toch met de fiets naar school.
☐ 2b Ondanks de harde wind ga ik toch met de fiets naar school.
☐ 2c Ondanks de harde wind ik toch met de fiets naar school ga.

☐ 3a Er is een concrete dreiging van een terroristische aanslag in Nederland, dus hebben ze de politiecontroles op de stations en op Schiphol opgevoerd.
☐ 3b Er is een concrete dreiging van een terroristische aanslag in Nederland, dus ze de politiecontroles op de stations en op Schiphol opgevoerd hebben.
☐ 3c Er is een concrete dreiging van een terroristische aanslag in Nederland, dus ze hebben de politiecontroles op de stations en op Schiphol opgevoerd.

☐ 4a Hoewel hij nauwelijks voor het examen had gestudeerd, is hij toch geslaagd.
☐ 4b Hij is voor het examen geslaagd, hoewel hij nauwelijks had gestudeerd.
☐ 4c Hoewel had hij nauwelijks voor het examen gestudeerd, is hij toch geslaagd.

☐ 5a Zodra uw bestelling binnen is, u krijgt van ons een telefoontje.
☐ 5b U krijgt van ons een telefoontje zodra uw bestelling binnen is.
☐ 5c Zodra uw bestelling binnen is, krijgt u van ons een telefoontje.

Oefening 6 Maak de volgende zinnen af. Let daarbij op zinsbouw en logische inhoud.

1 Sinds ik in Nederland woon, _____.
2 Nadat _____, gingen we nog iets drinken in een café.
3 Ik blijf Nederlands leren totdat _____.
4 Omdat u de telefoonrekening nog niet betaald hebt, _____.
5 Om je goed te oriënteren op de arbeidsmarkt, _____.
6 Ook al _____, je moet toch proberen je studie af te maken.
7 Aangezien er technische problemen zijn met ons computerprogramma, _____.
8 Doordat _____, rijden er geen treinen tussen Utrecht en Amsterdam.
9 Het gaat dit jaar slechter met de economie dan vorig jaar. Daardoor _____ _____.
10 Toen ik uit de trein stapte, _____.

3 Er

Er heeft vijf functies.

1 *Er* verwijst naar een plaats.

Voorbeelden:
Kom jij uit Amsterdam?
Ja, ik kom er vandaan.
Ja, daar kom ik vandaan.
Ja, ik kom daarvandaan.

Er en **daar** verwijzen naar Amsterdam
Daar heeft dezelfde betekenis als **er** maar is benadrukt. Aan het begin van de zin krijgt **daar** nog meer nadruk.

2 *Er* verwijst naar een hoeveelheid.

Voorbeelden:
Heb je nog sigaretten?
Ja, ik heb er vijf. Ja, ik heb er ook nog een paar.
Nee, ik heb er geen.

Er in combinatie met de hoeveelheid verwijst naar de sigaretten.

3 *Er* als voorlopig subject introduceert een onbepaald subject.

Voorbeelden:
Er staat een rode auto voor de deur.
Er liggen boeken op tafel.
Er loopt een oude vrouw naar de bushalte.

Er staat in de hoofdzin op de originele plaats van het onderwerp en het onderwerp komt na het werkwoord.

4 *Er* verwijst naar een woord of woordgroep na een verbum met prepositie.

Voorbeelden:

Denk je aan je huiswerk?	Ja, ik zal aan het huiswerk denken.
Ja, ik zal eraan denken.	Ja, daar zal ik aan denken.
Ja, ik zal er echt aan denken.	Ja, daar zal ik echt aan denken.

Er vervangt hier een woord dat of een woordgroep die na de prepositie staat dat bij het verbum hoort.

In plaats van **er** kan bij deze zinnen ook **daar** worden gebruikt.
Er kan terugwijzen naar een eerder genoemd(e) woord(groep) maar ook vooruitwijzen.

Bekijk de volgende zinnen. Waarnaar verwijst **er**?

- Ik werk er hard aan om mijn Nederlands te verbeteren.
- Wil je eraan denken dat de kliko morgen geleegd wordt?
- 'Ga je mee uit?' 'Het ligt eraan waar je naartoe gaat.'
- 'Het hangt ervan af of mijn vriendin ook mee wil.'

5 *Er* als subject in de passieve zin.

Voorbeelden: Er wordt in Nederland veel gepraat over het weer.
Er werd de hele nacht gezongen en gedanst.

Er wordt gebruikt in de passieve zin, als er geen direct object in de actieve zin staat.

☛ Oefeningen bij 3

Oefening 1 Bepaal in onderstaande zinnen welke functie *er* heeft.

1 Er is nog een stukje appeltaart over.
2 Jullie waren er vandaag niet.
3 De politie twijfelt eraan of hij de waarheid spreekt.
4 Wie zit er altijd naast jou?
5 Welke groepen hebben er vanavond les van Saskia?
6 Er zijn geen pennen meer.
7 Er spelen geen kinderen op straat, omdat het regent.
8 Wie heeft er nog honger?
9 Ik ben er vorig jaar een week geweest.
10 Is er iemand thuis?
11 Er wordt in Nederland veel melk gedronken.
12 Ik reken erop dat u op tijd komt.
13 Er wordt gedanst.
14 Houd jij van kaas? Ik houd er niet van.
15 Heb jij nog appels? Ik heb er nog drie.

Oefening 2 Vul *er* in waar dat nodig is.

1 Overal ligt hondenpoep op straat.
2 Ook de speeltuin waar kinderen spelen, ligt vol mee.
3 Hij rekent op dat je op zijn verjaardagsfeestje komt.
4 Wordt gezegd dat ze zwanger is.
5 Elke week is wel wat in de aanbieding.
6 Wat ligt onder de tafel?
7 Heb je een gum voor me? Ik heb geen bij me.
8 Ik laat de rest van mijn eten staan, ik heb geen zin meer in.
9 Loopt een hond op straat.
10 Ik ga zaterdag naar de markt. Ik koop bijna al mijn boodschappen.
11 Ze had veel schoenen maar ze heeft veel weggegeven.
12 In Nederland zijn veel poezen.
13 Ik ben nog nooit geweest.
14 Ik maak het tafeltje schoon en zet de foto's weer op.

Oefening 3 Maak de zinnen af.

Voorbeeld: Ik reken erop **dat je vanavond komt eten**.

1 Denken jullie eraan _____
2 Ik reken erop _____
3 Ik ben er verbaasd over _____
4 Haar moeder droomt ervan _____
5 Ze zijn er verdrietig over _____
6 Wij wachten erop _____
7 Ze twijfelen eraan _____
8 Hij is er trots op _____
9 We weten nog niet of we met vakantie gaan. Het hangt ervan af
_____
10 Morgenochtend gaan we naar Schiphol. We gaan ervan uit dat
_____

_Er_ introduceert het onbepaald subject, _het_ specificeert of identificeert het onbepaald subject.

Bekijk de volgende zinnen:

Er staat een auto voor de deur.	Er is een nieuwe cursist in onze groep.
Het is een rode volkswagen.	Het is Juan.
Het (dat) is de auto van de buurman.	Het (dat) is die jongen met die rode trui.

Waarom wordt in de eerste zin het woordje er gebruikt, en waarom in de volgende twee het woordje het?

☛ Oefeningen bij 3 - vervolg

Oefening 4 Vul in: *het* of *er*.

1 Mijn ouders hebben zelf een nieuw huis laten bouwen.
_____ was niet gemakkelijk om een stuk grond te krijgen.
_____ is maar heel weinig bouwgrond in hun dorp. En als je iets kunt vinden, is _____ vreselijk duur.
Hun vorige huis konden ze heel snel verkopen. _____ zijn heel veel mensen komen kijken, en _____ waren _____ ook die meer geld boden dan zij vroegen, zo populair is hun dorp!
_____ grappigste was, dat _____ ook een man aan de deur kwam, die mijn vader bleek te kennen van vroeger.
_____ was een klasgenoot van vroeger, met wie hij als jongen was opgegroeid. Mijn vader herkende hem eerst niet.
_____ was vroeger een jongen met rood haar, maar nu was _____ een kale man geworden.

2 _____ zijn nieuwe bewoners gekomen in het huis tegenover het onze. _____ zijn aardige mensen. _____ is een gezin met twee kinderen. Gisteren was _____ ook een ouder echtpaar bij, maar dat zijn de grootouders. _____ zou gezellig zijn, als zij _____ ook komen wonen.
_____ is zo saai in onze buurt, met alleen maar jonge gezinnen. Voor onze kinderen is _____ ook leuk dat dat gezin tegenover ons is komen wonen. Hun kinderen zijn net zo oud als die van ons. Verder wonen _____ maar weinig kinderen van hun leeftijd, de meeste zijn veel jonger.

Oefening 5 Spreekoefening.
Vertel in groepjes van drie in wat voor soort straat, huis of kamer u woont.

Voorbeeld: Onze straat is heel gezellig. Er wonen veel mensen van mijn leeftijd. Het zijn bijna allemaal studenten.
Mijn kamer is heel mooi. Het is geen grote kamer maar de kamer is wel heel licht. Er staat een bed en een bureau. Het bureau is heel oud maar het is van mijn vader geweest. Ik vind het een fijn bureau. Ik hoop dat ik er nog lang aan kan werken.

☛

4 Met iets / ergens mee

De constructie **prepositie + iets / niets / alles** wordt meestal vervangen door een constructie met een adverbium: **ergens / nergens / overal met daarachter een prepositie**.

Voorbeelden:		
	Hij is **met iets** bezig.	Hij is **ergens mee** bezig.
	Dat kind is **voor niets** bang.	Dat kind is **nergens** bang **voor**.
	Zij bemoeit zich **met alles**.	Zij bemoeit zich **overal mee**.

☛ Oefening

Oefening 1 Vul een adverbium in. *Kies uit: ergens, nergens, overal met daarachter een prepositie*

1 Mijn vader vergeet alles. Hij denkt echt _____ _____ .
2 Als je _____ informatie _____ nodig hebt, kun je googlen naar wikipedia.org.
3 Mensen die aan een informatiebalie werken, moeten _____ een antwoord _____ zien te geven.
4 Wat loop je ineens langzaam! Volgens mij loop je _____ _____ te denken.
5 Mijn moeder is gepensioneerd maar ze heeft _____ tijd _____ , zo veel hobby's heeft ze.
6 Mijn man maakt zich _____ druk _____ ; hij is altijd heel ontspannen.
7 Ik vind jou wel erg precies. Je hebt _____ kritiek _____ .
8 Sorry, heb ik iets verkeerds gezegd? Ik ben me _____ _____ bewust.
9 Mijn buurman is een lastige man. Hij kan zich _____ _____ opwinden, vooral over de politiek van Amerika.
10 Onze huisbaas bemoeit zich _____ _____ , dat vind ik zo irritant!
11 Je hobby's moet je zelf kiezen, als je je maar _____ _____ bezighoudt.
12 Je hebt het veel te druk. Je zegt zelf dat je _____ _____ komt.
13 Goh, joh, wat weet jij veel! Jij kunt echt _____ _____ meepraten, hè?

5 Geen en niet

Voor de ontkenning gebruiken we in het Nederlands de woorden **geen** en **niet**.

Geen

Het woordje **geen** wordt alleen gebruikt bij een onbepaald substantief, dat wil zeggen wanneer in een zin zonder ontkenning voor het substantief het woordje **een** staat of wanneer er geen artikel staat.

Voorbeelden:

Heb je een auto?	Nee, ik heb geen auto.
Lust je drop?	Nee, ik lust geen drop.
Hebben zij kinderen?	Nee, ze hebben geen kinderen.
Spreken jullie Spaans?	Nee, we spreken geen Spaans.
Is hij zanger?	Nee, hij is geen zanger.

Voor het substantief dat ontkennend wordt gemaakt, kan een bepaald telwoord of een adjectief staan.

Voorbeelden:

Heb je geen zuinige auto?
Ik lust geen Engelse drop.
Ze hebben geen twee kinderen, maar drie.
Jullie hebben geen goede woordenboeken.
Hij is geen bekende zanger.
Ze kan geen twee minuten haar mond houden.

Niet

Niet + finiete verbum

Het woordje **niet** staat meestal achteraan in de zin:

Huilt de baby?	Nee, ze huilt niet.
Zie je de giraffe?	Nee, ik zie de giraffe niet.
Koopt ze die jurk?	Nee, ze koopt hem niet.
Is dat jullie leraar?	Nee, dat is onze leraar niet.
Zijn dat je ouders?	Nee, dat zijn mijn ouders niet.

Niet + finiete verbum + andere verba

In een hoofdzin staat de infinitief (hele verbum), het participium of het eerste deel van een separabel verbum aan het eind van de zin, dus ook na **niet**:

Ga je werken?	Nee, ik ga niet werken.
Heb je gegeten?	Nee, ik heb niet gegeten.
Ben je toen uitgestapt?	Nee, ik ben toen niet uitgestapt.
Stap je hier over?	Nee, ik stap hier niet over.
Blaas je de kaars uit?	Nee, ik blaas de kaars niet uit.
Moet je straks werken?	Nee. ik hoef straks niet te werken.

Niet + andere verba

In principe staat **niet** voor het woord dat of de woordgroep die ontkend wordt.

Adjectief	
Is de soep zout genoeg?	Nee, hij is niet zout genoeg.
Zijn de kinderen lief geweest?	Nee, ze zijn niet lief geweest.
Adverbium	
Komt hij altijd zo laat?	Nee, hij komt niet altijd zo laat.
Heb je goed gegeten?	Nee, ik heb niet goed gegeten.
Prepositiegroep	
Werk je in de stad?	Nee, ik werk niet in de stad.
Ben je bij de dokter geweest?	Nee, ik ben niet bij de dokter geweest.

Veel, genoeg, alle voor een substantief

Ik heb niet veel planten in huis, wel in de tuin.
Er zit niet genoeg suiker in mijn thee.
We hebben niet alle rozen gesnoeid, alleen de klimrozen.

Op dezelfde plaats als **niet** kan ook het woordje **nooit** voorkomen.

Nog geen / niet; geen / niet meer

Als een vraagzin met het woordje **al** ontkennend wordt beantwoord, krijgen we de volgende combinaties:
nog geen
nog niet

Voorbeelden:

Heb je al een fiets gekocht?	Nee, ik heb **nog geen** fiets gekocht.
Hebben jullie al ijs gehad?	Nee, we hebben **nog geen** ijs gehad.
Heeft ze al kinderen?	Nee, ze heeft **nog geen** kinderen.
Heb je al gegeten?	Nee, ik heb **nog niet** gegeten.
Komt de trein er al aan?	Nee, hij komt er **nog niet** aan.
Kun je al schaatsen?	Nee, ik kan **nog niet** schaatsen.
Ben je al op je werk?	Nee, ik ben **nog niet** op mijn werk.

Als een vraagzin met het woordje **nog (steeds)** ontkennend wordt beantwoord, krijgen we de volgende combinaties:
niet meer
geen meer

Voorbeelden:	Hebben jullie die boot nog?	Nee, die hebben we niet meer.
	Wil je nog naar de film?	Nee, ik wil niet meer naar de film, ik ben moe.
	Kun je de trein nog zien?	Nee, ik kan hem niet meer zien.
	Maak je je huiswerk nog af?	Nee, vandaag maak ik het niet meer af.
	Wonen jullie nog in Houten?	Nee, we wonen niet meer in Houten.
	Is er nog suiker?	Nee, er is geen suiker meer.
	Krijgen we nog een toetje?	Nee, jullie krijgen geen toetje meer.
	Zijn er nog dropjes?	Nee, er zijn geen dropjes meer.
	Werk je daar nog steeds?	Nee, ik werk er niet meer, al heel lang niet meer.

☛ Oefeningen bij 5

Oefening 1 Vul in: *niet* of *geen*.

Rokers _____ meer welkom in de horeca?

Van onze verslaggever
De restaurants van de restaurantketen 'Hutspot en appeltaart' in Aardappelscha, Griesbergen en omgeving hebben _____ zin meer in rokende gasten. Op hun gezamenlijke website is de volgende tekst te lezen:

Geachte gast,

Al jaren bent u welkom in onze gezellige restaurants. Kort geleden echter kregen wij een dringend verzoek van een grote groep _____ -rokende gasten, namelijk of wij het roken in onze restaurants aan banden wilden leggen. Zij hebben te veel last van rokende gasten en ze vinden het _____ normaal dat zij tijdens het eten gehinderd worden door andere restaurantbezoekers.

Het is natuurlijk _____ zo dat u als gast _____ meer welkom bent bij ons maar wij zouden u willen verzoeken _____ meer te roken in onze eetgelegenheden. Wij hebben er _____ bezwaar tegen als u rookt in de bijbehorende tuinen. Maar wij willen liever _____ dat er binnen nog gerookt wordt, _____ alleen omdat de _____ -rokende gasten er hinder van hebben maar ook omdat wij het zelf _____ prettig vinden om 's morgens een restaurant op te moeten ruimen waar het _____ fris ruikt. De rook blijft namelijk, ondanks onze uitstekende airconditioning, _____ alleen in de lucht hangen maar ook in de gordijnen. Bovendien verdraagt onze chef-kok het _____ , en onze planten kunnen er ook _____ goed tegen.

Wij zijn ons ervan bewust dat wat wij van u vragen, _____ eenvoudig verzoek is. En we beseffen ook heel goed dat wij u nu misschien _____ meer als klant terug zullen zien. Maar aangezien wij ons best doen om op verantwoorde wijze een goede maaltijd te bereiden voor onze gasten, vinden wij het _____ langer verantwoord om onze _____ -rokende gasten nog langer bloot te stellen aan hinderlijke sigaren- en sigarettenrook.

Verder kunnen wij u mededelen dat de afzuigapparatuur in onze keukens gerepareerd is, zodat u _____ last meer zult hebben van hinderlijke luchtjes uit de keuken.

Met vriendelijke groet,

Personeel van 'Hutspot en appeltaart'

Oefening 2 Vul in: *niet* of *geen*.

1 Op zaterdag ga ik liever _____ naar de stad.
2 Mijn zus is nog steeds _____ gestopt met roken.
3 Wat zeg je? Ik kan je _____ verstaan.
4 Ik zei dat ik een nieuwe jas heb gekocht, _____ nieuwe tas.
5 Ik heb _____ auto. Ik heb zelfs _____ rijbewijs.
6 Heb jij _____ eens een rijbewijs? Dat had ik _____ verwacht.
7 Morgen heb ik vrij, dan kom ik _____ .
8 Hij spreekt goed Nederlands maar hij kan het _____ goed schrijven.
9 Onze buren hebben drie kinderen, _____ vier.
10 Mijn zus heeft twee honden, maar wij hebben er _____ .
11 Begrijp jij deze grammaticaregel? Ik snap er _____ bal van.
12 Nee, dank je, ik hoef _____ dropje, ik houd er _____ van.
13 Ze luistert _____ naar het radionieuws want daar wordt ze _____ vrolijk van.
14 Ik heb _____ zin in uitgaan, dus ik kom vanavond _____ .

Oefening 3 Geef een negatief antwoord.

Voorbeeld: Heb je je al omgekleed voor het feest?
Nee, ik heb me nog niet omgekleed.
Is je moeder al van het station gehaald?
Nee, die is nog niet van het station gehaald.

Feest!

1 Zijn de tafels al gedekt?
Nee, die _____
2 Heb je het bier al in de ijskast gelegd?
Nee, dat _____
3 Zijn de slingers al opgehangen?
Nee, die _____
4 Heb je de zoutjes al in schaaltjes gedaan?
Nee, die _____
5 Hebben jullie de extra stoelen al klaargezet?
Nee, die _____
6 Heb je de taart al uit de oven gehaald?
Nee, die _____
7 Heb je al soep gemaakt?
Nee, ik _____
8 Heb je wel soepgroente gekocht?
Nee, ik _____
9 Is er wel frisdrank en wijn gehaald?
Nee, er _____
10 Zijn de kinderen al netjes aangekleed?
Nee, die _____
11 Heb je de asbakken al op de tuintafels gezet?
Nee, die _____

12 Heb je je nieuwe pak al uit de zak gehaald?
Nee, dat _____
13 Jongens, ik hoorde de bel. Hebben jullie de deur al opengedaan?
Nee, die _____

Oefening 4 Geef een ontkennend antwoord.

1 Wil je nog een kopje thee?
Nee, dank je, ik hoef _____
2 Moet je nog naar de stad?
Nee, ik _____
3 Werkt je zoon nog steeds bij dat leuke restaurant?
Nee, hij _____
4 Wonen je ouders nog zelfstandig?
Nee, ze _____
5 Heeft je zus nog zo veel honden?
Nee, ze _____
6 Willen jullie buren hun huis nog verbouwen?
Nee, die _____
7 Moet je nog boeken bestellen?
Nee, ik _____
8 Krijg je nog logés?
Nee, ik _____

Probeer nu of de antwoorden korter gemaakt kunnen worden. Denk ook aan **er**.

Oefening 5 Vraag en antwoord

Als u oefening 3 hebt gedaan en gecorrigeerd, kunt u deze nog een keer doen, maar nu mondeling, in paren. U legt beiden een vel papier over de tekst, die u steeds een zin naar beneden schuift. De een begint met de vraag en de ander geeft het antwoord. Vervolgens leest de ander de volgende vraag voor.
De persoon die het antwoord gegeven heeft, schuift daarna het papier naar beneden. Zo kunt u het antwoord controleren.
Aan het eind wisselt u van rol, dus dan begint de ander met de eerste vraag, enzovoort.

6 Even groot als / groter dan / het grootst

Comparatief (vergrotende trap) – groter dan

In het westen van Nederland is het verkeer **drukker dan** in het oosten.
Huizen in Amsterdam zijn **duurder dan** in Almere.

Vragen:

1. wanneer krijgt de comparatief **-er**, wanneer **-der**?
2. wat is de comparatief van de volgende woorden: veel; weinig; goed; graag?

Combinaties met de comparatief:

een beetje ... / wat ...
een stuk ... / veel ... / heel wat ...

Voorbeelden:

Ik begrijp de Nederlandse taal nu **een beetje beter** dan vorig jaar.
Voelt u zich al **wat beter**?
In het westen van Nederland is het verkeer **een stuk drukker dan** in het oosten.
Huizen in Amsterdam zijn **veel duurder dan** in Almere.
Nu ik meer aan sport doe, voel ik me **heel wat** fitter.

Superlatief (overtreffende trap) – (het) grootst

De winter begint op 21 december. Dat is de **kortste** dag van het jaar.
We staan hier op de Dam. Dat is het **bekendste** plein van Amsterdam.

Van de Nederlandse grammatica vind ik de woordvolgorde het **moeilijkst(e)**.
Van alle regio's in Nederland is de Randstad de **drukst(e)**.

Vragen:

1. welk soort woord staat altijd direct voor de superlatief?
2. wanneer moet de superlatief de uitgang –ste krijgen?
3. wanneer kan de superlatief ook de uitgang –st krijgen?
4. wat is de superlatief van de volgende woorden: veel; weinig; goed; graag?

Combinaties met de superlatief:

de / het aller...
de / het op een na ... / op twee na ... / etc.
een van de ...

Voorbeelden: De meeste ouders vinden hun eigen baby de **allermooiste** baby van de wereld.
Pieter had een 9 voor de test, het beste resultaat. Hanna had een 8, het **op een na beste** resultaat.
Afgelopen zomer was **een van de warmste** zomers van de afgelopen 50 jaar.

Andere vergelijkingen – even groot als

net zo ... als / even ... als
niet zo ... als
twee (drie / vier) keer zo ... als

Voorbeelden: Peter en Johan zijn allebei 25 jaar. Ze zijn **even oud**.
Peter is **even oud als** / **net zo oud als** Johan.

Engels vind ik makkelijker dan Nederlands.
Engels vind ik **niet zo moeilijk** als Nederlands.

In Den Haag wonen ongeveer **twee keer zoveel** mensen **als** in Utrecht.

Combinaties met andere vergelijkingen:

nog net zo ... als / nog even ... als
bijna net zo ... als / bijna even ... als
lang niet zo ... als

Voorbeelden: Tjongejonge, jij bent na al die jaren nog helemaal niet veranderd.
Je ziet er **nog net zo jong** / **nog even jong** uit als 20 jaar geleden.

Amsterdam heeft 25.000 studenten, Utrecht heeft er 24.500.
Utrecht heeft **bijna net zoveel** / **bijna evenveel** studenten als Amsterdam.

Amsterdam heeft 25.000 studenten, Delft heeft er maar 14.000.
Delft heeft **lang niet zoveel** studenten als Amsterdam.

☛ Oefeningen bij 6

Oefening 1 Vul een comparatief of superlatief in.

1 Karel is 17 jaar, zijn zus Maria is 15 jaar, en zijn broertje Mark is 12 jaar. Maria is _____ dan Karel, maar ze is _____ dan Mark. Karel is de _____ van de drie, Mark is de _____ .

2 Utrecht ligt 40 km van Amsterdam, 60 km van Den Haag en 180 km van Maastricht. De afstand Utrecht – Den Haag is _____ dan de afstand Utrecht – Amsterdam, maar _____ dan de afstand Utrecht – Maastricht. Utrecht ligt dus _____ bij Amsterdam dan bij Den Haag, maar _____ van Maastricht dan van Den Haag. Van deze drie steden ligt Amsterdam het _____ bij Utrecht, en Maastricht het _____ van Utrecht.

3 Gemiddelde zomertemperatuur:
Nederland: 20 graden; Frankrijk: 25 graden; Zuid Spanje: 32 graden.
De gemiddelde zomertemperatuur in Frankrijk is _____ dan in Nederland, maar _____ dan in Zuid-Spanje. Van de drie landen is het in de zomer in Zuid-Spanje het _____ en in Nederland het _____ .

Oefening 2 Vergelijking tussen Amsterdam en Utrecht.

Bedenk zelf logische woorden of woordcombinaties van vergelijking en vul ze in de goede vorm in. Op een streepje kunt u een of meer woorden invullen.

In Amsterdam wonen ongeveer 900.000 mensen, in Utrecht ongeveer 290.000. In Amsterdam wonen dus _____ mensen _____ in Utrecht. Bovendien is het aantal buitenlanders in Amsterdam _____ in Utrecht.
In het centrum van beide steden is het altijd druk, maar ook hier is er een verschil: in Amsterdam is het _____ in Utrecht.
Dat geldt niet voor het verkeer op de wegen rond Amsterdam en Utrecht. De drukte op die wegen is ongeveer hetzelfde. Op de rondweg rond Utrecht rijdt _____ verkeer _____ rond Amsterdam.
In vergelijking met Utrecht heeft Amsterdam een aantal positieve en negatieve aspecten. Positieve aspecten zijn: Amsterdam heeft _____ theaters en bioscopen, een _____ netwerk van openbaar vervoer, een _____ variatie aan winkels en een _____ aanbod van musea en monumenten.
Negatieve aspecten zijn: de criminaliteit in Amsterdam is _____ , de prijzen van huizen zijn _____ , de oppervlakte van groenvoorzieningen (parken, plantsoenen) is _____ en de sociale problemen zijn _____ .
Beide steden zijn universiteitssteden. Er is weinig verschil in populariteit, dus het is moeilijk om te kiezen waar je wilt studeren. Studeren in Utrecht is _____ in Amsterdam.

Oefening 3 Illustraties vergelijken: beschrijf overeenkomsten en verschillen.

Hieronder ziet u drie schilderijen. Beschrijf de schilderijen en vergelijk ze.
Welk schilderij heeft uw voorkeur en waarom?

Hieronder ziet u drie auto's. Beschrijf de auto's en vergelijk ze.
Welke auto heeft uw voorkeur en waarom?

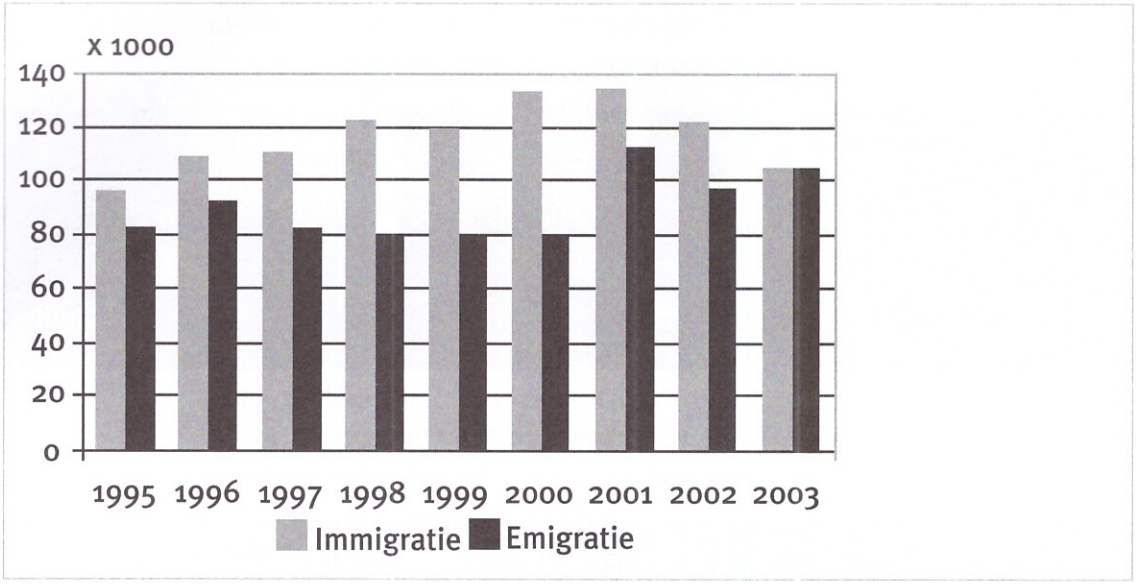

Hieronder ziet u drie personen. Beschrijf de personen en vergelijk ze.

Oefening 4 Informatie in een figuur vergelijken.

Immigratie en emigratie in Nederland in de periode 1995 - 2003
Bron: CBS

Kijk naar het staafdiagram en maak een aantal zinnen van vergelijking met de gegeven informatie.

Voorbeeld: In 2000 was het aantal immigranten veel groter dan het aantal emigranten.

Lijst van grammaticatermen

Latijnse termen	Nederlandse termen
adjectief	bijvoeglijk naamwoord
adverbium	bijwoord
artikel	lidwoord
auxiliair	hulpwerkwoord
conjunctie	voegwoord
consonant	medeklinker
finiete verbum	persoonsvorm
gradus comparativus	comparatief (vergrotende trap)
gradus superlativus	superlatief (overtreffende trap)
imperatief	gebiedende wijs
imperfectum	onvoltooid verleden tijd
infinitief	onbepaalde wijs
inseparabele verba	niet-scheidbare werkwoorden
intransitieve verba	onovergankelijke werkwoorden
inversie	inversie (omkering)
irrealis	irrealis (geen realiteit)
negatie	ontkenning
object	(lijdend) voorwerp
participium perfecti passivi (ppp)	voltooid deelwoord
participium praesentis	tegenwoordig deelwoord
perfectum	voltooid tegenwoordige tijd
pluralis	meervoud
plusquamperfectum	voltooid verleden tijd
postpositie	achterzetsel
prefix	voorvoegsel
prepositie	voorzetsel
presens	onvoltooid tegenwoordige tijd
pronomen	voornaamwoord
reflexief pronomen	wederkerend voornaamwoord
reflexieve verba	wederkerende werkwoorden
separabele verba	scheidbare werkwoorden
singularis	enkelvoud
subject	onderwerp
substantief	zelfstandig naamwoord
suffix	achtervoegsel
syllabe	lettergreep
transitieve verba	overgankelijke werkwoorden
verbum	werkwoord
vocaal	klinker

Register

(al)hoewel, 202
(ook) al, 202
aangezien, 202
aanhef, 150, 153, 155, 156
achterzetsel, 201, 206, 212
afsluiting, 150, 153, 156
al, 214
alles wat, 201
als, 202
alsof, 202
antecedent, 201
antwoordnummer, 150, 152
be- (zoals in *beloven)*, 168, 174
Beste, 155, 156
betrekkelijk voornaamwoord, 104, 201, 205
betrekkelijk voornaamwoordelijk bijwoord, 104, 201
betrekkelijke bijzin, 27, 201, 204
bijlage, 150, 154
bijna net zo … als, 219
bijvoeglijk naamwoord, 95, 168, 169, 176, 213
bijwoord, 20, 169
bijzin, 181, 190, 195, 199-204
cirkeldiagram, 148
comparatief, 63, 123, 143, 218, 220
contactpersoon, 150, 152
daar, 202
de / het aller…, 219
de / het op een na …, 219
-der (zoals in *duurder)*, 218
diagram, 91, 138, 148, 149
doordat, 202
een van de …, 219
(e-)mail, 23, 28, 44, 45, 66
er, 208-211
er- (zoals in *erkennen)*, 168, 174
-er (zoals in *groter)*, 218
ergens mee (*bezig*), 212
even … als, 219
formele brief, 32, 95, 132, 133, 151-154
ge- (zoals in *gebeuren)*, 168, 174
ge+stam+t/d, 168, 169
Geachte, 153
geen … meer, 214
gesteld dat, 202
gezien het feit dat, 202
grafiek, 142, 148
Groeten, 156
Groetjes, 156
handtekening, 150, 154
Hartelijke groet, 153
Hartelijke groeten, 156
hebben te, 187
her- (zoals in *herhalen)*, 168, 174
hoe…hoe, 202
hoe…ook, 202
hoewel, 202
Hoogachtend, 153
huisnummer, 150, 151
hulpwerkwoord, 168, 169, 194
iets wat, 201
In afwachting van uw antwoord, 153
in het geval dat, 202
indien, 202
indirecte vraag, 200
infinitief, 123, 143, 167, 169, 174, 175, 178, 184-189, 194-196, 202
informele brief, 132, 133, 155, 156
inversie, 181, 202
irrealis, 86, 169, 194, 195
ja/nee-vraag, 200
klinker, 168
krijgen te, 187
laat staan dat, 202
lang niet zo … als, 219
lidwoord, 213
Liefs, 156
Lieve, 155, 156
lijdend voorwerp, 172, 190, 199, 201, 209
mail / e-mail, 23, 28, 44, 45, 66
medeklinker, 168
Met vriendelijke groet, 153
modaal hulpwerkwoord, 178
monoloog, 60, 78, 86, 144
naam, 150, 151, 152, 154-156
naarmate, 202
nadat, 202
nauwelijks...of, 202
nergens (*bang*) *voor*, 212
net zo … als, 219
niet, 213, 214
niet hoeven te, 214
niet zo … als, 219
niet-scheidbaar werkwoord, 54, 86, 173-176
nog even … als, 219
nog geen, 214
nog net zo … als, 219
nog niet, 214
nu, 202
of-vraag, 200
ofschoon, 202
omdat, 202
onbepaald onderwerp, 208, 210
onbepaald zelfstandig naamwoord, 213

onbepaalde wijs, 214
ondanks (het feit) dat, 202
ont- (zoals in *ontmoeten)*, 168, 174
ontkenning, 213
onvoltooid tegenwoordige tijd, 10, 167, 174, 175, 178, 184-186, 190, 194
onvoltooid verleden tijd, 10, 133, 167, 168, 169, 174, 175, 178, 190
opdat, 202
open vraag, 200
op voorwaarde dat, 202
overal mee (*zich – bemoeien*), 212
passief, 10, 69, 171, 190, 191-193
persoonsvorm, 174, 178, 181, 199-202, 213, 214
plaats (woon-, vestigings-), 151
postcode, 151
regelmatig werkwoord, 167-169
scheidbaar werkwoord, 54, 173-175, 214
sedert, 202
sinds, 202
spreekwoord, 57, 75
staafdiagram, 91, 148, 149
stam, 167, 168, 174
stam+t, 167
stam+te, 167
stam+te/de, 167
statistische figuren, 12, 63, 72, 91, 142, 148, 149
stel dat, 202
straatnaam, 150, 152
superlatief, 63, 123, 143, 218-220
synoniem, 26, 53, 69, 70, 83, 84, 100, 113, 121, 122, 136
tabel, 12, 26, 72, 119, 123, 128, 148
te + infinitief, 185-189
tegenstelling, 71, 122
tegenwoordig deelwoord, 169, 176
telefoonnummer, 151
teneinde, 202
tenzij, 202
terwijl, 202
toen, 202
tot(dat), 202
twee (drie / vier) keer zo … als, 219
uitdrukking, 57, 90, 101, 108, 181
vallen te, 186
vaste woordcombinatie, 40
ver- (zoals in *vergoeden)*, 168, 174
vergeten (hebben, zijn), 186
voegwoord, 20, 54, 103, 202, 206
voltooid deelwoord, 168, 169, 174, 176, 185, 186, 214
voltooid tegenwoordige tijd, 10, 168, 170, 174, 175, 190
voltooid verleden tijd, 10, 86, 169, 170, 174, 175, 190
voor(dat), 202
voorlopig onderwerp, 208
voornaamwoordelijk bijwoord, 212
voorvoegsel, 173, 174
voorzetsel, 61, 104, 123, 131, 178, 193, 205, 208, 212
waar…ook, 202
wanneer, 202
wat, als betrekkelijk voornaamwoord, 201
wederkerend voornaamwoord, 181-183
wederkerend werkwoord, 123, 138, 181-184
werkwoord, 10, 54, 76, 96, 114, 130, 131, 138, 143, 167-198, 200, 201, 205, 208, 214
werkwoordelijke uitdrukking, 181
werkwoordstijden, 114, 133, 167, 171
weten te, 187
woonplaats, 150-152, 155
woordenlijst, 38, 39, 86, 93
wou / wouden, 178
zelfstandig naamwoord, 201, 213, 214
zich (n)iets aantrekken van iets, 184
zich afvragen, 184
zich bemoeien met, 184
zich bezighouden met, 184
zich boos maken, 184
zich dood schrikken, 181
zich een ongeluk werken, 181, 184
zich een slag in de rondte werken, 181
zich ergens (niet) bij neerleggen, 184
zich inspannen, 184
zich instellen op, 184
zich omdraaien, 184
zich ongans eten, 181
zich ontspannen, 184
zich opwinden, 184
zich rot lachen, 181, 184
zich rot schrikken, 184
zich verbazen, 184
zich vergissen, 172, 184
zich vermaken, 172
zich vermoeien, 184
zich vervelen, 184
zich verwijten, 184
zich wassen, 172
zien te, 187
zijn te, 186
zinsbouw, 15, 20, 27, 34, 44, 54, 66, 98, 130, 207
zoals, 202
zodat, 202
zo gauw (als), 202
zo lang (als), 202
zodra, 202
zou / zouden, 192, 194-198
zullen, 194

Over de auteurs

Maud Beersmans werkt sinds 1993 als docent Nederlands als tweede taal. Sinds 1998 geeft ze aan het James Boswell Instituut les aan groepen hogeropgeleide anderstaligen van zeer uiteenlopende taalniveaus. Ook heeft ze namens dit instituut deelgenomen aan het project @net. Dit videoproject kwam tot stand in samenwerking met de Wereldomroep en het Steunpunt Nederlands als Vreemde Taal. Dit kijk- en luistermateriaal is bedoeld voor gevorderde leerlingen Nederlands in en buiten Nederland. Daarnaast houdt zij zich bezig met de vakdidactiek van aankomende NT2-docenten.

Wim Tersteeg geeft sinds 1991 zowel groepscursussen als individuele taaltrainingen aan hogeropgeleide anderstaligen. Deze individuele trainingen geeft hij op de werkvloer en ook verzorgt hij schrijfvaardigheidstrainingen via e-mail. Daarnaast is hij mede-auteur van de bekende methode *Help!*, deel 1 en 2.

Beide auteurs zijn verbonden aan het James Boswell Instituut van de Universiteit Utrecht.